

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Facultat de Filosofia i Lletres

Departament de Prehistòria

Tesi doctoral

**ARQUEOLOGIA D'UN
TERRITORI D'ALTA MUNTANYA
DEL PIRINEU CENTRAL**

Persones, ramats i prats al llarg de la història al
Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant
Maurici

Memòria per obtenir el doctorat en arqueologia prehistòrica

Presentada per David Garcia Casas

Director: Ermengol Gassiot Ballbè

Bellaterra (Cerdanyola del Vallés), 2018.

VOLUM 2 ANNEX I i II

ÍNDEX

ANNEX I. FONTS ETNOGRÀFIQUES.....	3
ARIEJA. Primera meitat segle XX	4
PAYS DE FOIX.....	5
COUSERANS.....	9
VALL D'AUZAT	12
VALL DE NIOLU (CÒRSEGA)	17
PALLARS, ALTA RIBAGORÇA I ARAN. Principis segle XX (anys 20-40)	22
PALLARS i ALTA RIBAGORÇA. actualment	41
FITXA D'INFORMACIÓ ETNOGRÀFICA	48
BIBLIOGRAFIA ANNEX I.....	56
ANNEX II. DADES ARQUEOLÒGIQUES	59
DESCRIPCIONS	61
VALL DE VALARTIES	61
VALL DE MAINERA.....	118
VALL DE LLACS	144
VALL DE CASESNOVES	177
ALTRES ASSENTAMENTS DEL PNAESM.....	221
SONDEJOS.....	253
FITXA DE REGISTRE DE PROSPECCIÓ	321
ÍNDEX D'ASSENTAMENTS ARQUEOLÒGICS.....	325
ÍNDEX DE SONDEIGS.....	328
ÍNDEX DE FIGURES.....	329

ANNEX I. FONTS ETNOGRÀFIQUES

En aquest annex es presenten les dades etnogràfiques recollides d'obres etnogràfiques i també d'entrevistes orals amb els procediments descrits al Capítol 3 apartat 3.3. S'ordenen per regió i cronologia observada. Així doncs pel que fa al Pallars es presenten de forma separada les dades etnogràfiques que fan referència a la primera meitat del segle XX i les recollides sobre la ramaderia actual. Si existeix documentació sobre estructures arquitectòniques es presenta al final de la descripció de la regió-temps. S'han ordenat les dades a partir del següent esquema.

- 1)Espècies ramaderes i producte buscat
- 2)Calendari de les activitats ramaderes
- 3)Propietat de ramats i pastures
- 4)Mida del grup de pastors
- 5)Mida dels ramats quan són a muntanya.
- 6)Desplaçaments durant la temporada d'estiu
- 7)Descripció de les zones (geologia, altura, pendent, vegetació)
- 8)Procés de treball als prats d'estiu
- 9)Estructures arquitectòniques utilitzades als prats d'estiu
 - Habitat del grup humà
 - Estructures d'estabulació per al ramat
 - Altres estructures
- 10)Exemples materials

ARIEJA. Primera meitat segle XX

Autor: Michel Chevalier

Obra: *La vie humaine dans les Pyrénées ariégeoises* (Chevalier, 1953). *Vacheries, cabanes et orrys: Essai de typologie pastorale.* (Chevalier, 1951).

Zona: Ariège. França

Anys d'observació: 1930-1947

Validesa cronològica de l'observació: Principis del segle XX-Finals segle XIX.

Breu descripció: Es tracta de la tesis doctoral del geògraf Michel Chevalier dedicada a l'estudi de la economia i societat dels pobles de la regió de l'Arieja. L'obra recull especialment la agricultura i la ramaderia a partir del buidatge de nombroses fonts d'arxius municipals i departamentals. Pel que fa a la ramaderia, Chevalier distingeix les pràctiques pastorals de tres regions on observa sistemes ramaders diferents: Pais de Foix, Couserans- Saint-Girons i Haute-Arieja. L'autor

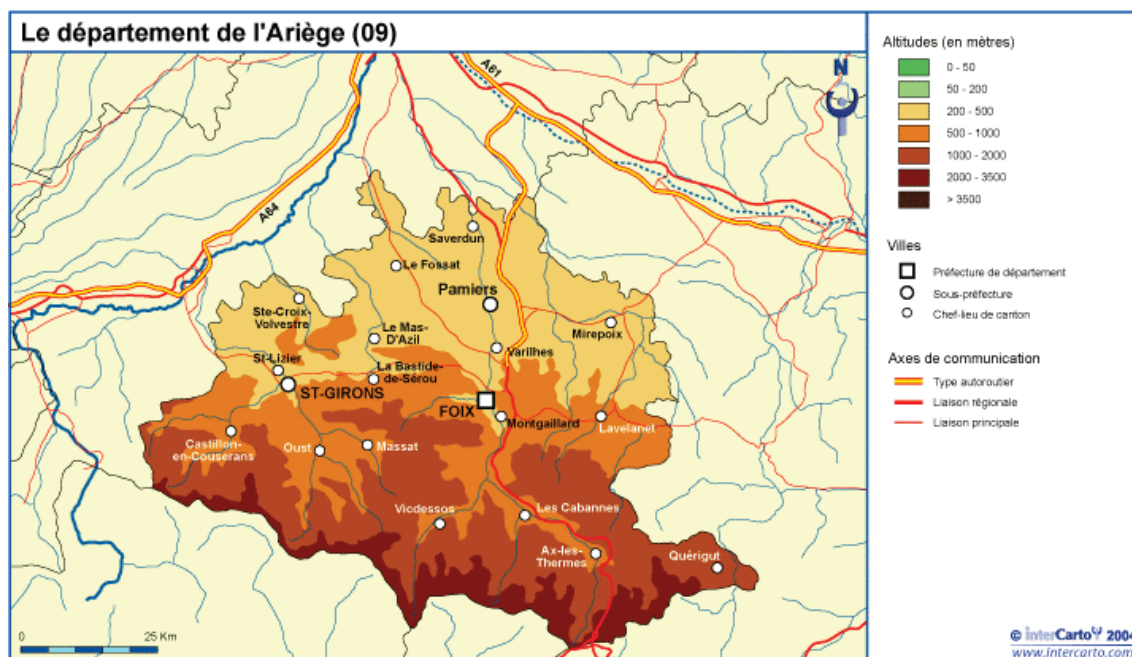

Figura 1. Mapa actual de l'Arieja (extret de www.intercarto.com)

intenta a través de l'estudi de la ramaderia de muntanya d'aquestes tres regions fer una tipologia de sistemes ramaders. De tota manera remarca que no es tracta de tipologies tancades sinó que és un intent de classificació general. Les pràctiques concretes de cada poble poden variar i no tenen perquè ajustar-se forçosament a una de les tipologies descrites.

A continuació es presenta per separat les observacions de Michel Chevalier per els sistemes ramaders d'altura de cadascuna de les tres regions, s'ha de dir que

Annex I. Fonts etnogràfiques

alguns aspectes com la tipologia constructiva de les cabanes estan formulats per al conjunt de l'Arieja, en aquests casos s'especifica en el redactat.

PAYS DE FOIX

Figura 2. Mapa actual de l'Arieja amb la divisió per comuns. A jutjar per les poblacions que esmenta, Chevalier inclou dintre del Pais de Foix no només la part central de Foix sinó també les comunes de Tarascon sur-ariège i Ax-les-thermes.

Figura 3. Mapa actual de l'Arieja amb la divisió per comuns. A jutjar per les poblacions que esmenta, Chevalier inclou dintre del Pais de Foix no només la part central de Foix sinó també les comunes de Tarascon sur-ariège i Ax-les-thermes.

1) Espècies ramaderes i producte buscat

L'autor explica que el Pais de Foix s'orienta clarament cap a la ramaderia ovina, hi ha més ovins en totes les valls de la regió amb algunes diferències en la proporció. Als pobles més elevats, la proporció ovins/bovins és encara més elevada al favor dels ovins. S'ha de mencionar que abans de la revolució francesa els ovins eren completament dominats. Existeixen poques referències als bovins abans d'aquesta època, a final del XIX segle la proporció general és de 5 ovins per 1 boví. (7,6 a Videssos) (p.291-292). La ramaderia de cabres està en general molt

Annex I. Fonts etnogràfiques

restringida a l'Arieja. Hi ha lleis que prohibeixen que les cabres pasturin on ho fan les vaques i les ovelles.

El producte del qual s'obtenen més rendiments és la carn, animals joves per a la seva venda a carnisseries. Es venen als 3-4 mesos. La producció lletera en cas d'existir es destina únicament al consum local. Les referències a la llana són escasses, és molt possible que aquest producte tingues escàs rendiment.

2) Calendari de les activitats ramaderes

Els bovins pugen als prats d'estiu al maig. Els primers (Gudanes) l'1 de maig i baixen a finals de setembre o a l'octubre per tornar al poble l'1 de novembre com a molt tard, els ovins pugen 15 dies més tard que els bovins. En el cas de Merens-les-Vals els bovins comencen a pujar als prats d'estiu el 20 de maig. En general al País de Foix els ovins no lleterers pugen a partir del 15 de juny, prèviament han estat esquitllats al març. Les ovelles lleteres pugen 5 dies abans que les no lleteres. Existeix també transhumància hivernal cap a zones més planes al nord, la Baixa Arieja, la Plana de la Garona i l'Aude però només la realitzen ovins. Aquesta transhumància es fa de novembre al març i és duta a terme pels propis propietaris del ramat en grups més petits que els que pugen a la muntanya.

El bestiar boví es muny abans de pujar als prats d'estiu ja que en els contractes municipals amb els pastors que guarden el ramat a l'època d'estiu s'especifica que no poden munyir els animals. No s'especifica si els ovins es munyen. No es menciona l'època en que es fan els formatges, hi ha algunes referències a la fabricació per al consum familiar. La temporada de cria dels animals és a l'hivern i la venda de xais a les carnisseries és a la tardor. En aquesta època el ramat es veu reduït a menys de la meitat de caps.

3) Propietat de ramats i pastures

Els ramats pertanyen a petits propietaris individual de camps i animals. L'agricultura proporciona la major part de l'aliment i amb la ramaderia es busca obtenir productes per vendre'ls al mercat i aconseguir diners per comprar productes manufacturats que no poden produir ells mateixos. Les quantitats de ramat habituals són aproximadament 5 bovins i 20 ovins per persona. Existeixen també propietaris mitjans i grans propietaris rics que tenen més animals.

Al País de Foix és el municipi qui gestiona la ramaderia d'alçada, cada propietari de ramat paga un impost per cobrir aquesta gestió. El municipi contracta a pastors a través d'un concurs públic per la temporada d'estiu. Els pastors seleccionats guarden el ramat durant l'estiu i s'encarreguen de pujar-lo als prats de muntanya. La resta de l'any el ramat és gestionat per els seus propietaris.

4) Mida del grup de pastors

Annex I. Fonts etnogràfiques

Els bovins són guardats per un pastor principal (*majoral*) i un ajudant (*regatxo*). En casos excepcionals trobem fins a 4 pastors. Els ovins són guardats per 2-3 pastors, un d'ells és el majoral o pastor principal. Chevalier afirma que anteriorment es necessitaven més pastors per fer la guarda dels ramats contínuament. Ho atribueix a la presència del llop, molt abundant a la zona abans del segle XIX.

5) Mida dels ramats quan són a muntanya.

Sobre els 300 els bovins, en alguna ocasió excepcional un màxim de 600

Ovins: ramats de 400-600 caps és el més habitual.

6) Desplaçaments durant la temporada d'estiu

Bovins i ovins pasturen en llocs diferents, les millors pastures es reserven per a les vaques i ovelles lleteres. Chevalier menciona que les vaques no mengen l'herba dels llocs per on han passat les ovelles. Ovelles no lleteres s'envien a pastures més altes i escarpades reservant per a vaques les zones de fons de vall. Bovins: desplaçament constants per no exhaurir l'herba. Passen no més de 3-4 dies a la mateixa "jaça". Pasturen per les zones més planes amb millor herba. Els ovins és divideixen entre els lleters (*ovillado*) i no lleters (*bacivo*) el *bacivo* forma el *ramado*, durant l'estiu pastura a zones diferents (p.399-400).

Ovillado (lleters). Comparteix els mateixos privilegis que els bovins però ells no es mouen tant, estan entre una setmana i 15 dies a la mateixa jaça (corral).

Ovins no lleters (*bacivo*): són enviats té les zones més altes, es mouen amb menys freqüència, acostumen a passar uns 15-20 dies al mateix lloc.

7) Descripció de les zones (geologia, altura, pendent, vegetació)

En aquest cas Chevalier fa una descripció general per a l'Arieja. Les zones de pastura estan dividides per límits naturals. El més habitual són línies de cresta, el curs d'un riu, torrent... de tant en tant una creu o amuntegament de terres fixa un límit. En el centre del territori hi ha la cabana i els seus annexes.

8) Procés de treball als prats d'estiu

Excepte per esmentar que munyir està prohibit, es parla poc dels processos de treball als prats d'estiu, és possible que en una ramaderia orientada a aconseguir vedells per carn, les úniques activitats dels pastors als prats d'estiu siguin la guarda i les activitats encasaries per a la supervivència dels pastors (cuinar per exemple).

9) Estructures arquitectòniques utilitzades als prats d'estiu

Habitat del grup humà

Chevalier dona una descripció de les estructures als prats d'estiu General per a l'Arieja, en funció de la regió, únicament varia el nombre d'estructures i la presència de munyidores.

L'emplaçament de les cabanyes es situa a 1500-1700 les més baixes, la majoria a 1700-2100 metres d'altura, moltes de les cabanyes sobre els 2000 metres (2000-2200) algunes cabanyes a 2400. Els llocs on és situen ofereixen refugi natural com en petits circs la majoria de les vegades la cabanya està establerta a l'esguard d'un pla baix i humit, més o menys adossat al vessant o a una roca que protegeix la cabana (p. 362).

Chevalier descriu tres tipus de cabanes a l'Arieja:

- Cabanes de pedra circulars o quadrangulades amb sostre de fusta, algunes vegades semienterrades. Superfície de grava. La mida de les cabanes no acostuma a sobrepassar els 3 metres.
- A les regions sense arbres les cabanyes són circulars i construïdes completament de pedra.
- Cabanes modernes no anteriors a segle XIX quadrangulades, la porta fa l'altura d'un home i les teulades són de pissarra.

En el cas del País de Foix cada *pleta* conté un sola cabanya aïllada en algunes ocasions dues cabanyes.

Estructures d'estabulació per al ramat

Chevalier menciona les *jases* (corrals). És tracta d'espais tancats amb murs de pedra o branques sense coberta. Chevalier afirma que fins a mitjans del segle XIX tot el ramat és guardava com a sistema de protecció contra el llop i l'os (p.366).

Chevalier cita autors de principis del segle XIX que mencionen que anteriorment a aquest segle les *jases* o corral tenien alçats de fusta amb una base de pedra però que en el segle XIX tot el corral estava construït en pedra ja que els arbres que servien de matèria primera havien desaparegut¹.

¹ « Au moins jusqu'au milieu du XIX siècle, la jase était enclose d'un mur de pierres accumulés ou d'une barrière de branchages, défense précaire contre les fauves qui, tout l'été, parcouraient la Montagne ».

« Les auteurs du début de XIXe siècle affirment que (du moins basse altitude) les jases étaient autrefois boisées : ces arbres arbitraient les animaux du soleil et les intempéries. Mais dès cette époque, ces arbres avaient disparu, victimes du déboisement général ; à l'heure actuelle, nous ne connaissons pas sur les pâturages découverts, d'exemple de jase ainsi boisée » (Chevalier, 1951 p.366).

Altres estructures

Degut a la prohibició de munyir al ramat durant la temporada d'estiu, al País de Foix no utilitzaven munyidores o estructures similars.

COUSERANS

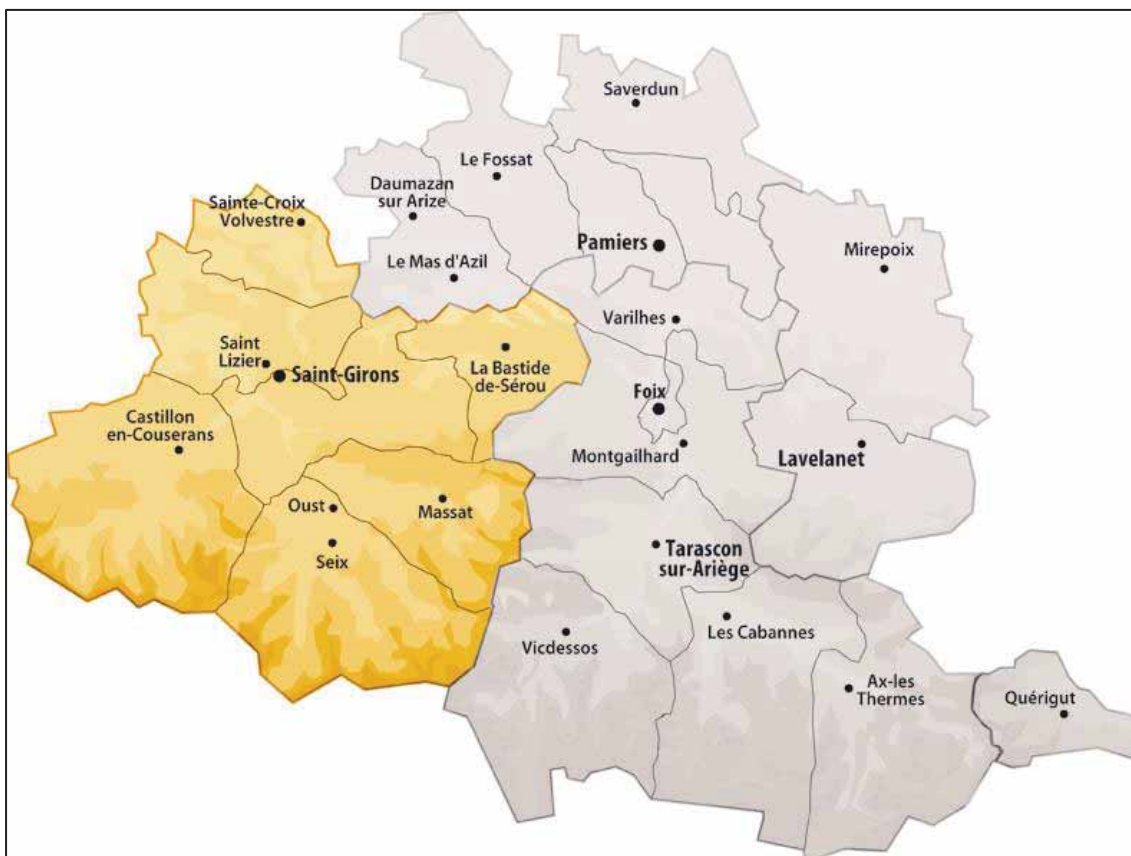

Figura 4. Mapa de l'Arieja amb la regió de Couserans remarcada.

Figura 5. Mapa de l'Arieja amb la regió de Couserans remarcada.

pasturen ovins. En aquesta regió el producte principal es la llet per fer formatges però també és important la carn. En quant a la llana, com en el cas anterior hi ha poques referències però sabem que les ovelles tenen una data per ser esquitllades.

2) Calendari de les activitats ramaderes

Pel que fa a la pujada als prats d'estiu, els bovins: 17 de juny a 20 de setembre. Cas de Sentenac d'Oust, en altres pobles petites variacions en la data sense arribar a ser molt grans. Únicament els bovins lleteres pugen als prats d'estiu. En el cas de les ovelles aquestes pugen entre el 12 i el 15 de juny, per Sant Joan (23 de juny) baixen per la colla i pugen un altre cop. La temporada d'estiu s'acaba entre el 10 i el 15 de setembre (p.373).

Annex I. Fonts etnogràfiques

Existeix una transhumància hivernal que només practiquen els ovins. És du a terme entre novembre i març pels mateixos propietaris del ramat. La proporció de ramat que baixa als prats d'hivern depèn de la capacitat econòmica del pastor per llogar prats d'hivern. El ramat marxà en unitats de 20. L'època de cria acostuma a ser el desembre, especialment pels volts de Nadal.

Al maig a les cases dels propietaris es comença a munyir el ramat i es continua als prats d'estiu. Durant la temporada d'estiu es fabriquen formatges mentre el ramat està a la muntanya (p.403-405). Les ovelles s'esquitllen al juny per Sant Joan (23 de juny o dies propers, just abans de pujar a muntanya o en alguns casos baixen uns pocs dies al poble enmig de la temporada d'estiu per esquitllar-les.

3) Propietat de ramats i pastures

La "cabana" designa els prats, les estructures, el ramat i la societat de pastors. Una cabana és una associació de pastors que es crea per administrar la ramaderia d'estiu, llogar els prats i pujar-hi el bestiar cada poble té unes quantes cabanes. El nombre de membres en una associació habitualment és de 6 a 10. La cabana es constitueix al maig per fer la guarda als prats d'estiu i produir els formatges, es dissol al final de la temporada d'estiu. Tanmateix acostumen a ser els mateixos membres els que constitueixen cada any la cabana i la composició d'aquesta passa de pares a fills.

El ramat és propietat dels pastors que formen la cabana però hi ha també bèsties llogades que són propietat d'altres habitants del poble.

L'associació es reuneix en un hostal el dilluns de Pasqua; en el curs d'aquest sopar es designa els animals que seran portats als prats d'estiu i s'escull al cap de la cabanya (*majoural*), la persona que farà els formatges.

Es tracta de pastors propietaris del seu propi ramat, algunes bèsties són llogades a altres camperols (p. 402). La cabanya és pot considerar com un tipus d'empresa cooperativa de ramaderia transhumant que lloga els prats i els animals addicionals.

La majoria dels animals són propietat de pagesos de la comarca, també lloguen ramat que ve de l'exterior (bestiar forani).

A Sentenac d'Oust les cabanes són societats "igualitàries en l'aportació". Cada soci està obligat a portar el mateix nombre de caps de ramat (10 vaques lleteres i 20 ovelles també lleteres). Si un pastor no té prou ramat n'ha de llogar a un altre propietari, si un altre pastor en té masses animals els ha de posar en lloguer. S'ha de dir que aquesta regla és específica del poble, a la resta de la regió no passa.

4) Mida del grup de pastors

Annex I. Fonts etnogràfiques

4-5. Un majoral i un ajudant contractat fan els formatges mentre els socis de la “cabana” guarden el ramat. Els membres de l’associació fan torns per guardar-lo.

5) Mida dels ramats quan són a muntanya.

30-40 bovins. 200-300 ovins

6) Desplaçaments durant la temporada d’estiu

El ramat no lleter est enviat a altre valls fora de la comarca i és guardat per un o dos dels membres de l’associació.

El ramat lleter fa nit sempre al mateix lloc, els desplaçaments constants durant l’estiu són incompatibles amb la producció de llet i formatges

7) Descripció de les zones (geologia, altura, pendent, vegetació)

Veure país de Foix (general per Arieja)

8) Procés de treball als prats d’estiu

El procés de fabricació dels formatges dura dos dies, es fan dintre la cabana i es guarden a la cava de formatges o formatgera (*mazzuc*). Al final de la temporada es baixen cap al poble en mules.

9) Estructures arquitectòniques utilitzades als prats d’estiu

Habitat del grup humà

La descripció que fa Chevalier de les cabanes de pastors és general per a tot Arieja (veure País de Foix). En el cas de la regió de Couserans l’autor menciona que el nombre de cabanes és més gran que al País de Foix. Cada associació té la seva cabana.

Estructures d’establació per al ramat

(veure descripció general per Arieja)

Altres estructures

Cava de formatges : Es menciona però no es descriu en profunditat, són estructures circulars construïdes completament en pedra seca amb recobriment de palla en el sostre, semblen cabanes però les seves dimensions són considerablement més reduïdes. La seva funció és emmagatzemar el formatge en el procés de curació i assecat.

Marguo : És un tancat allargat i estret fet de pedra seca i que s’utilitza per munyir ovelles. En un dels punts només pot passar-hi una ovella. És allà on es

Annex I. Fonts etnogràfiques

col·loca el pastor sobre un petit banc i va munyint les ovelles a mesura que van passant.

VALL D'AUZAT

Figura 6. Mapa de l'Arieja amb la vall d'Auzat-Vicdessos encerclada en línia discontinua.

Figura 7. Mapa de l'Arieja amb la vall d'Auzat-Vicdessos encerclada en línia discontinua.

1) Espècies ramaderes i producte buscat

Ovelles especialment, també vaques i algunes cabres i porcs. Els formatges semblen ser un producte important en la economia dels pobles de la vall.

2) Calendari de les activitats ramaderes

Chevalier no esmenta dates de pujada i baixada als prats d'estiu. Tentativament podem suposar que no varien gaire respecte a la resta de l'Arieja. Sí que parla de la transhumància d'hivern a la vall de Soul. Es tracta de ramats d'ovins que es divideixen en grups de 20. Aquesta transhumància depen també de la capacitat

econòmica del pastor per llogar prats, normalment una tercera part del bestiar fa la transhumància d'hivern (p.422).

En el cas d'Auzat, l'escassetat de prats en els pobles de la vall empeny a molts ramats a fer la transhumància d'hivern cap al nord, a les zones baixes de l'Arieja i la plana de la Garona.

De la resta d'activitats tampoc n'esmenta les dates. Únicament menciona que els formatges és fabriquen mentre el ramat es a muntanya durant la "temporada de l'orry". Des de que el ramat arriba als prats d'estiu fins al 15 d'agost.

3) Propietat de ramats i pastures

A la vall d'Auzat les explotacions ramaderes són propietat de cada família. L'orry² i les pastures associades són propietat de la família dels pastors que el gestionen. El ramat també es propietat de la família. La seva organització corre a càrrec de cada grup domèstic sense que hi intervinguin els municipis o és facin associacions per dur a terme la guarda dels ramats. Chevalier anomena a aquest sistema « individualisme pastoral » contraposant-lo als sistemes més associatius de Couserans i la resta de Haute Ariège.

Cada família envia els seus homes a l'orry a l'estiu per la guarda del bestiar i la fabricació de formatges. S'ha de dir que és un sistema on s'introdueix molt bestiar estranger llogat per extreure'n el producte i obtenir benefici.

4) Mida del grup de pastors

Aproximadament 4-5, dos pastors guarden el ramat mentre el pastor més experimentat (normalment el cap de família) fa els formatges a la cabana amb un ajudant, normalment un jove aprenent de la família. Aquest patró és similar a tota la comarca de Haute-Ariège.

5) Mida dels ramats quan són a muntanya.

Cada orry té el seu propi ramat individual. Consisteix en 200-400 ovins i entre 6 i 10 vaques amb algunes cabres i porcs (p.409).

6) Desplaçaments durant la temporada d'estiu

Ovelles lleteres i vaques pasturen per les zones més baixes, les vaques s'acostumen a agrupar en un pla juntament amb les vaques dels orrys veïns.

7) Descripció de les zones (geologia, altura, pendent, vegetació)

² A l'Arieja "Orry" designa el conjunt d'estructures i el terreny on ramat i pastors passen la nit. En aquest sentit el nom coincideix amb el Pallars però allà "Orri" designa únicament l'estructura destinada a munyir el ramat.

Veure descripció general per l'Arieja.

8) Procés de treball als prats d'estiu

Veure descripció per Couserans.

9) Estructures arquitectòniques utilitzades als prats d'estiu

Chevalier proporciona una descripció de les cabanes per a l'Arieja però pel que sembla la densitat de les estructures si que varia segons la regió. En el cas de la vall d'Auzat el geògraf menciona que és la vall on trobem més densitat d'estructures.

Ja que cada família té la seva pròpia cabana el nombre d'aquestes a muntanya és molt elevat. S'acostumen a col·locar les unes prop de les altres o directament al costat formant « veritables llogarrets ». És el sistema que pobla més la muntanya, Chevalier parla de un centenar de orris a les muntanyes d'Auzat. Existeixen també les margues i les caves de formatge, (veure descripció anterior per a Couserans).

10) Exemples d'estructures

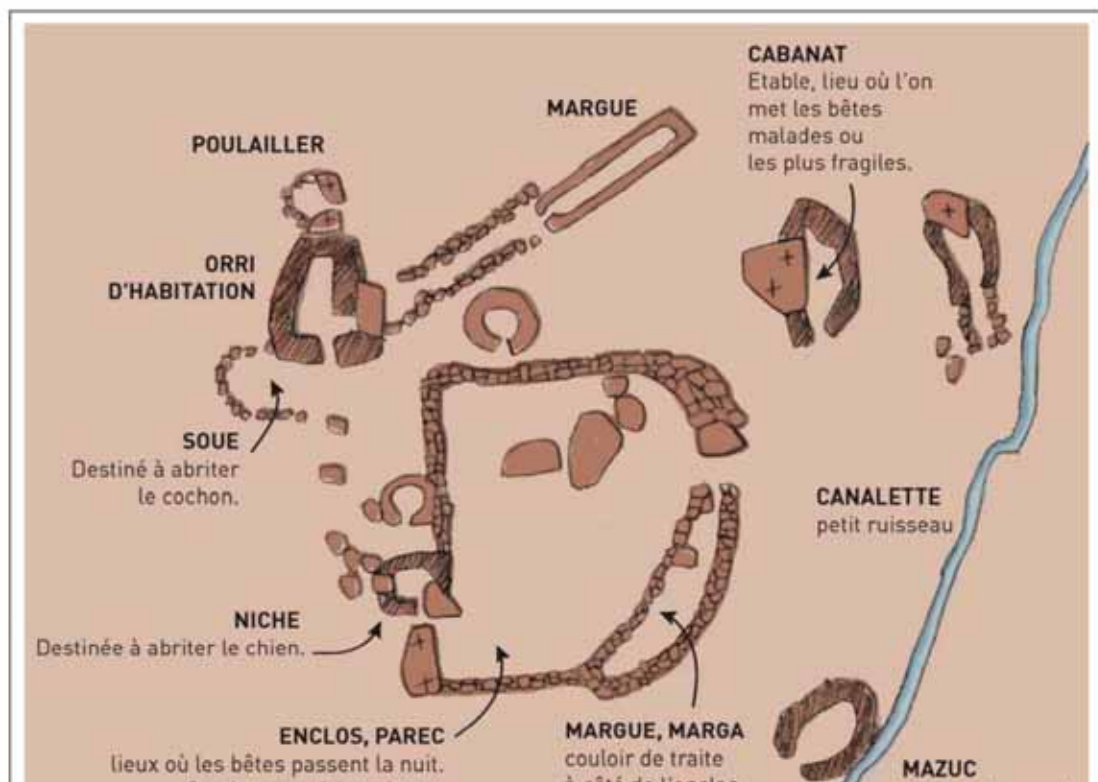

Figura 8. Representació esquemàtica d'un orri (Guillot, 2012)

Figura 9. Representació esquemàtica d'un orri (Guillot, 2012)

Annex I. Fonts etnogràfiques

Els treballs etnogràfics de l'Associació Montagne Et Patrimoine han permès documentar més estructures en un *orry*. Segons l'associació, en un orry podríem trobar també Soues (corrals per als porcs), minihabitacles per al gos i potser un galliner.

Figura 11. Representació de l'alçat de la canana d'un orry (Guillot, 2012).

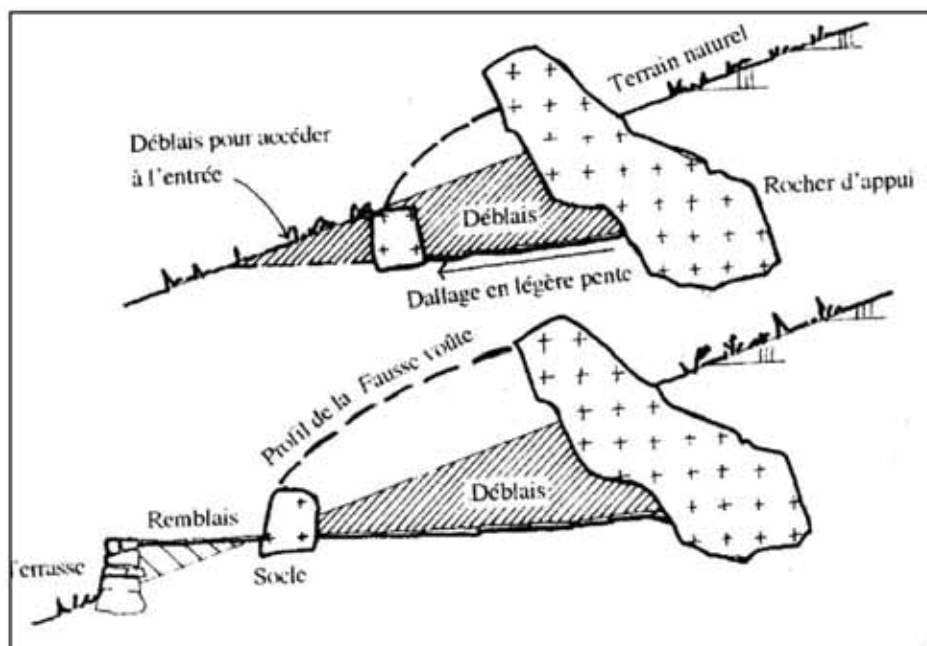

Fig. 73. Exemples-typs d'aménagements sous des blocs. Association Montagne Patrimoine.

Figura 10 Representacions de construccions d'hàbitat construïdes semienterrades i aprofitant blocs naturals (Guillot, 2012)

10) Exemples materials

Per a la vall de Soulcem disposem d'un exemple etnoarqueològic. En aquesta regió, l'associació Montagne et Patrimoine va realitzar un inventari dels orrys de la vall al llarg dels anys 90. L'any 2012 dos d'aquests orris, concretament els anomenats de Jean Lamic i de l'Oourriote van ser documentats i excavats dintre d'un programa d'estudi de la ramaderia a través de la documentació escrita i la

Annex I. Fonts etnogràfiques

Figura 12. Mapa inventari de Orrys a la vall de Seulcem de 1949 (Chevalier, 1951, p.298) , la fletxa mostra la localització de l'Orry dit de Jean Lamic, la llegenda indica que en el moment de fer-se l'inventari encara estava en ús (color fosc).

recerca etnogràfica (Guillot, 2012). L'Orry dit de Jean Lamic és mencionat per Chevalier en un inventari de l'administració de boscos departamental francesa de 1949 que inclou en la seva obra. A continuació es presenta la planta realitzada durant la intervenció a l'Orry dit de Jean Lamic

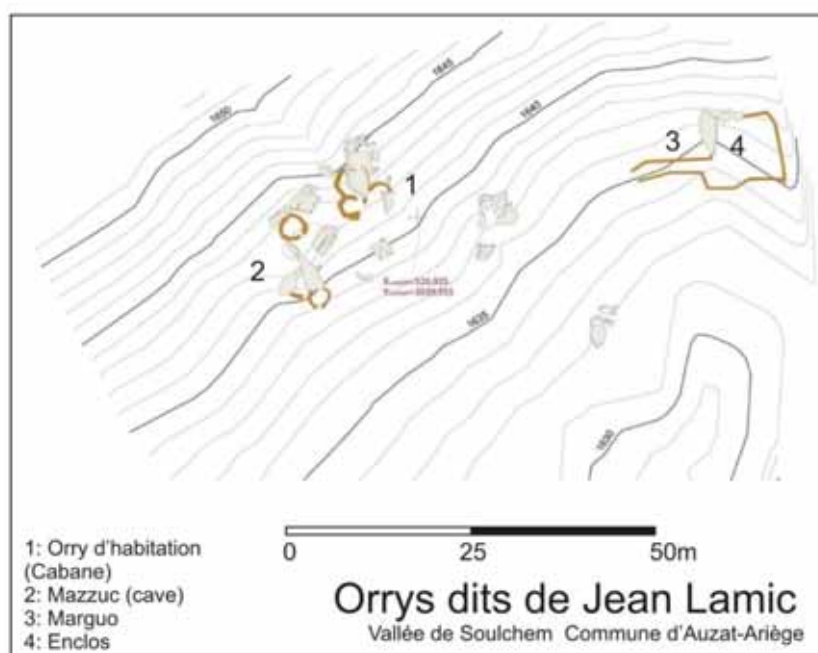

Figura 13 Planta de l'Orry de Jean Lamic retocada amb la interpretació derivada de la intervenció (Guillot, 2012)

VALL DE NIOLU (CÒRSEGA)

Figura 14. Mapa de Còrsega amb la vall de Niolu ressaltada en línia discontinua

Autor: George Ravis Giordani

Obra: *Bergers corses : les communautés villageoises du Niolu.* (Ravis-Giordani, 1983)

Zona: Niolu. Còrsega

Anys d'observació: Anys 60-70 segle XX

Validesa cronològica de l'observació: Segle XX

1) Espècies ramaderes i producte buscat

Es tracta d'una ramaderia bàsicament d'ovelles i cabres en una proporció molt semblant. La quantitat de vaques és molt reduïda. El producte principal buscat i comercialitzat són els formatges que es venen durant la temporada de "platja" (temporada d'hivern, veure més endavant. La venda d'individus joves a les carnisseries per aprofitar la carn també dona beneficis al pastor, finalment s'esmenta la utilització de la llana per a produccions familiars i també la seva venda.

2) Calendari de les activitats ramaderes

El cicle anual de la ramaderia d'altura a Còrsega es divideix en la temporada d'estiu en que els pastors traslladen els ramats als prats de muntanya (temporada de muntanya) i la temporada d'hivern en la que els pastors traslladen el ramats als

Annex I. Fonts etnogràfiques

prats més baixos prop de la costa (temporada de platja). Entre les dues temporades, el ramat, els pastors i la família es queden al poble. La temporada d'estiu comença a inicis de juny (abans del dia 13) i s'acaba a finals de setembre. La temporada d'hivern dura de octubre a maig. La temporada d'estiu al seu torn és pot dividir entre l'època de fer formatges (des de que puja a muntanya fins a finals de juliol) i la resta (de finals de juliol a octubre).

S'ha de destacar que en aquest sistema ramader la transhumància d'hivern és molt més llarga que en els exemples vistos al Pirineu. A Còrsega sembla ser més important que la transhumància d'estiu. A l'octubre el ramat de cada unitat familiar de pastors és dividit en tres: el ramat no lleter, els xais (individus joves) i les ovelles lleteres. El ramat no lleter es queda al poble i els xais (ramat que ha nascut els últims mesos) és enviat a pastures properes al poble. Els pastors adults marxen amb les ovelles i cabres lleteres a fer la temporada d'hivern als millors prats de les terres baixes.

Les ovelles pareixen en dues ocasions, a l'octubre i el març. Els xais nascuts a l'octubre es venen al gener durant la temporada de *Piajja*, en canvi els xais nascuts durant la temporada d'estiu es comercialitzen a l'octubre. Pel que fa a l'extracció de llet, ovelles i cabres lleteres es munyen de gener a juliol, tant a la temporada de platja com a la de muntanya. Els formatges es fan als prats de muntanya durant l'estiu de juny a juliol a la *bergeria*. L'activitat d'esquitllar les ovelles s'anomena *tundera*. Es realitza un mes abans de pujar als prats d'estiu, no després del 13 de maig. La jornada de *tundera* és un dia de treball però també de celebració. Quan una família fa la "*tundera*" acostuma a rebre el suport d'altres famílies que envien a ajudar alguns dels seus membres.

3) Propietat de ramats i pastures. "Relacions de producció"

Els prats són comunals en el 90% dels casos, el ramat és propietat familiar. La ramaderia és un procés de treball gestionat pel grup domèstic-familiar. Els pastors que per alguna raó no poden fer la transhumància d'hivern lloguen pastors joves per la temporada d'hivern però normalment al ramaderia i les feines associades es duen a terme per membres de la mateixa família.

La transhumància d'hivern es fa a través d'associacions "*cumpagnia*" sota la direcció d'un *capu pastore*. Aquest busca fins a mitja dotzena de ramats i 12-14 pastors. Lloga prats d'estiu i reparteix la feina, assegura una compensació en cas de pèrdues, a canvi treu benefici en les taxes que cobra. Aquesta forma de cooperació és per la temporada de l'hivern i és extrafamiliar, els llaços familiars no compten a la hora de formar "*cumpagnias*"(p.233-34).

Els beneficis de la ramaderia són distribuïts dintre la família per cobrir les necessitats del grup domèstic. La família és la unitat socioeconòmica principal, diversifica activitats i pot dedicar-se a l'agricultura i la ramaderia.

Annex I. Fonts etnogràfiques

El pare gestiona els ingressos i són els homes adults qui reben la major part, Ravis-Giordani fa un recompte de la divisió del treball i la capacitat productiva. Encara que és un tòpic molt estès, pel que fa a la ramaderia una dona no té una capacitat productiva sensiblement inferior un home, el pare no té gaire més capacitat productiva que un jove de 15 anys. Les tasques de manteniment del grup domèstic són essencials per a la reproducció del grup però molt sovint es tracta de tasques infravaloritzades per altres autors que han estudiat la matèria. L'autor conclou que autors anteriors que han estudiat les capacitats productives han menystingut la importància dels treballs domèstics i han sobrevalorat la capacitat productiva dels homes adults (p.234-239).

4)Mida del grup de pastors

Durant la primera part de la temporada d'estiu (temporada de muntanya) el ramat és gestionat per 3-4 pastors.

5)Mida dels ramats quan són a muntanya.

Ovicaprins 150-300. Bovins: Menys de 25

6)Desplaçaments durant la temporada d'estiu

Des de que ramat i pastors arriben als prats de muntanya (principis de juny) fins a finals de juliol és l'època de fer formatges, en aquest període el ramat torna a la *bergeria* cada nit acompanyat del pastor, si no és així es queden en un lloc arrecerat anomenat "ghjaccothoja". Aquest recorregut diari es va allargant a mesura que avança la temprada de muntanya.

A l'agost s'acaba la temporada de fer formatges i el ramat es deixa sense guardar. Al setembre el pastor torna per aplegar el ramat i començar la baixada.

7)Descripció de les zones (geologia, altura, pendent, vegetació)

Les *bergeries* estan en llocs propers a fons d'aigua, propers també al bosc o a llocs on obtenir llenya i que ofereixin protecció contra tempestes o allaus. Es solen situar en llocs lleugerament elevats per tal de controlar el ramat.

8)Procés de treball als prats d'estiu

Des de l'arribada als prats d'estiu fins a finals de juliol les feines són la guarda del ramat, l'extracció de llet i l'elaboració de formatges. Sembla que el pare fa els formatges mentre dos homes de la família guarden el ramat, però no s'especifica bé. Els processos de munyir, elaborar els formatges i deixar-los assecar són realitzats cadascun en una estructura específica.

Quan s'acaben de fer els formatges a finals de juliol el ramat es deixa sense guardar per la muntanya. Durant el setembre el pastor puja a buscar el ramat que

Annex I. Fonts etnogràfiques

es troba dispers i el va agrupant per finalment baixar-lo, aquest recorregut s'anomena *invistita*.

9) Estructures arquitectòniques utilitzades als prats d'estiu

L'hàbitat del grup humà i el ramat així com els seus terrenys més immediats i les estructures annexes s'anomena la *bergeria*. Aquesta està composta normalment dels següents elements:

Habitat del grup humà:

Cabanes de murs de pedra seca amb coberta de fusta. Sense porta. A vegades els pastors aprofiten abrics o coves naturals. Aquestes cabanes estan construïdes sobre un petit terraplè envoltat de murs de pedres seques.

Corredors de munyir: Circulars per les cabres "mandria" i estrets i allargats per les ovelles "compulu", és on es muny les ovelles i cabres lleteres.

Chrijstone : Estructura per cuinar i fer formatges, parcialment coberta al lloc on hi ha el fic i les eines per fer formatges.

Cava: Estructura per deixar assecat els formatges (formatgera). Tenen la forma de petites cabanes o bé són petites coves o abrics reaprofitats. Si són cabanes estan $\frac{3}{4}$ parts enterrades i cobertes de branques i herbes per aconseguir humitat i una temperatura fresca. Els abrics també es recobreixen de branques. En tot cas tenen una obertura de 60cm.

10) Exemples materials

El volum 12 de l'obra *L'architecture rurale française : Corpus des genres, des types et des variantes* (Raulin i Ravis-Giordani, 1978) està dedicat a l'arquitectura rural de Corsega i apareixen diversos exemples de bergeries. A continuació en mostrem un.

Annex I. Fonts etnogràfiques

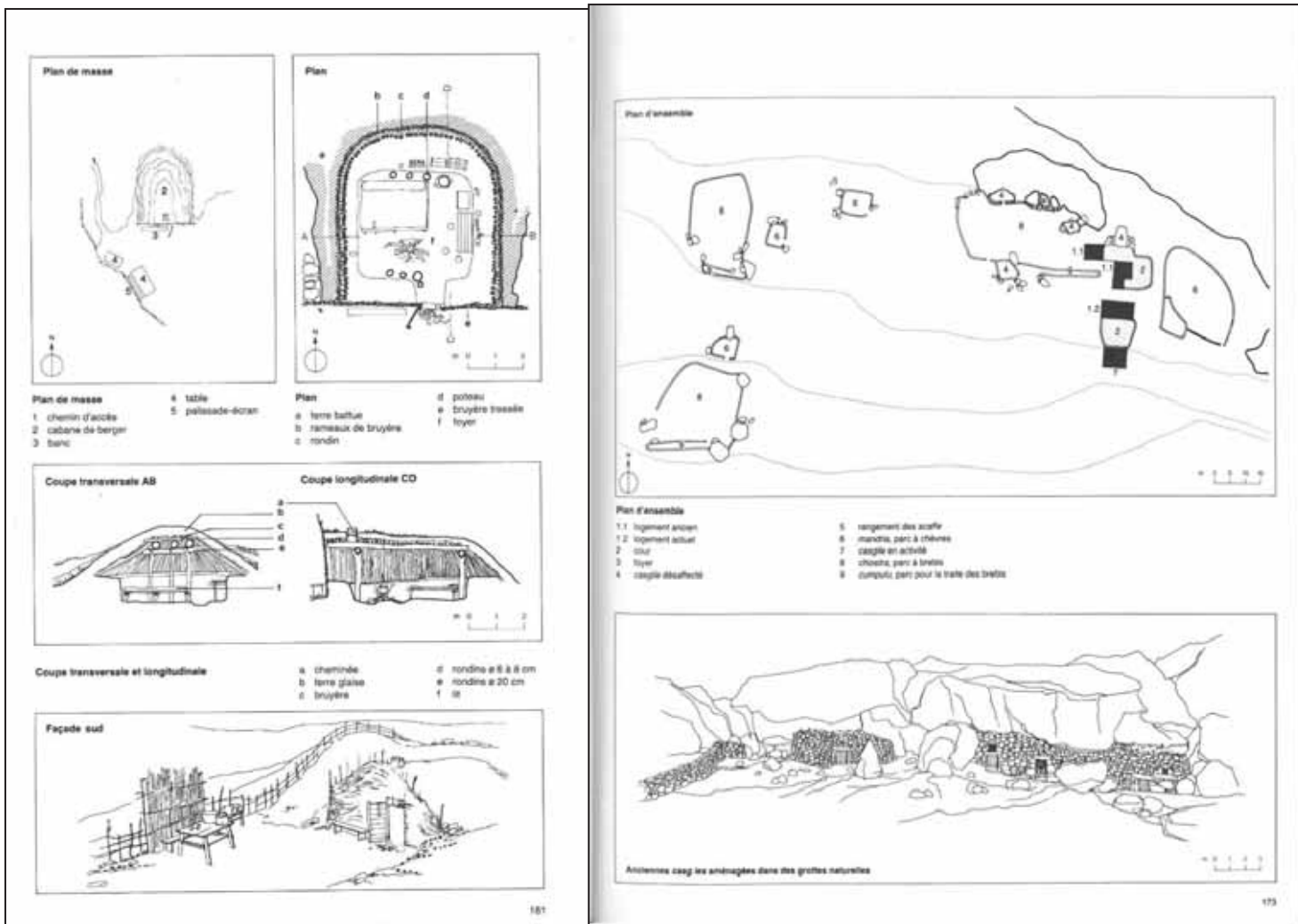

Figura 15. Planta i alçats d'una cabana a la Vall de Nioulu (esquerra). Planta i alçat de la bergeria (dreta) (Raulin i Ravis-Giordani, 1978)

PALLARS, ALTA RIBAGORÇA I ARAN. Principis segle XX (anys 20-40)

Autor: Ramon Violant i Simorra

Obra: *La vida Pastoral al Pallars* (Edició d'Ignasi Ros i Fontana) (Violant i Simorra, 2001) (Violant i Simorra, 1949). *El Pirineo Español. "La casa i els seus annexes al Pallars"*.

Zona: Pallars, Alta Ribagorça, Vall d'Aran

Anys d'observació: 1930-1947

Validesa cronològica de l'observació: Principis del segle XX-Finals segle XIX (2 generacions)

Breu descripció de la font: Ramon Violant i Simorra (Sarrocà de Bellera 1903-Barcelona 1956) va néixer a Sarrocà de Bellera (Pallars) però vivia a Barcelona. Aprofita els estius per fer treball de camp. Manifesta un gran interès per l'antropologia i l'etnografia. La seva obra està fortament influenciada per el culturalisme de F. Krüger. Elabora una recerca per temes que considera rellevants i propis de la "cultura dels pastors" (cases, cultura material, lingüística...). En total va entrevistar a un total de 114 informadors sobretot pastors, gent que tenia relació amb la ramaderia i també dones dels pastors. La seva obra més coneguda és el *Pirineo Español*, però encara que ha estat font de consulta, la majoria de les dades han estat extrets de la *vida Pastoral al Pallars* (Violant, 2001) obra que va restar inèdita fins a ser publicada molt després de la seva mort. Un altre document del qual hem extret dades, especialment d'hàbitats dels pastors, és "*La casa i els seus annexes al Pallars*", obra fins ara inèdita a la qual hem pogut accedir gràcies a Ignasi Ros ³.

³ Volem agrair a Ignasi Ros i Fontana que ens hagi facilitat la transcripció electrònica d'una obra anomenada "*La casa i els seus annexes al Pallars*" de Ramon Violant i Simorra que va restar inèdita

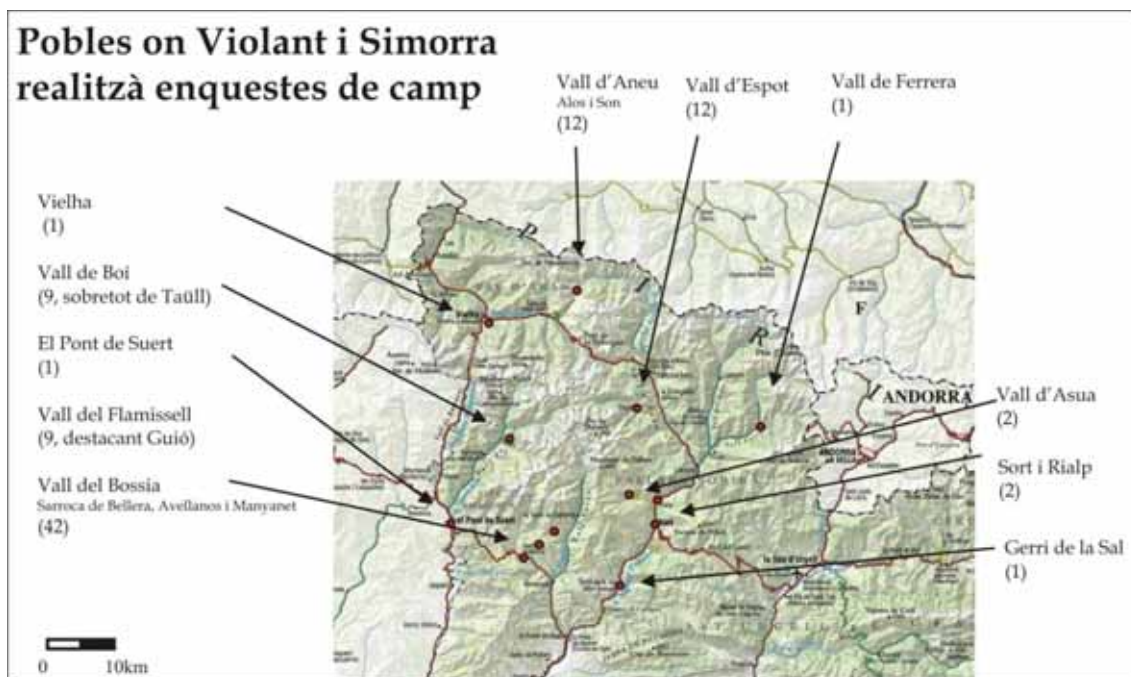

Figura 16. Pobles de procedència dels informadors de Violant. S'indica el nom del poble i el nombre d'informants que hi va entrevistar. Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la edició de Ignasi Ros (Ros, 2001b).

Autor: J. Vilá Valentí

Obra: *Una encuesta sobre la trashumancia en Cataluña.*

Zona: Catalunya. Importants mencions al Pirineu Occidental (Pallars, Alta Ribagorça, Alt Urgell i Vall d'Aran).

Anys d'observació: 1946-47

Validesa cronològica de l'observació: Dècada dels anys 40 del segle XX

Breu descripció de la font: Es tracta d'un estudi portat a terme per dos investigadors en geografia. L'objectiu era identificar la existència i localització dels ramats transhumants de Catalunya, fixar els camins de transhumància i aconseguir dades de caràcter històric i geogràfic sobre aquesta pràctica. Per portar-ho a terme en primer lloc van remetre una enquesta a tots els municipis catalans, on es preguntava detalls sobre si existia transhumància al municipi, nombre de caps de bestiar, el seu calendari, les vies que utilitzaven, d'on venien i on es dirigien i detalls sobre la gestió de les pastures. Només es fixaven en bestiar oví. Aquí es tracten els seus resultats pel que fa al Pallars i Ribagorça.

Informant: Antonio

Entrevistador: David Garcia

Data d'entrevista: 30/06/14

Validesa cronològica de les observacions: Primera meitat del segle XX

Zona: Vall d'Assua

Breu descripció de la font: Antonio és un pastor jubilat de 72 anys, l'entrevista té lloc durant la pujada dels ramats de la Vall d'Assua i Sort, se li pregunta especialment per com es feia la ramaderia abans. Antonio parla de l'època en que el seu pare era pastor (anys 30-40), abans que la ramaderia patís la davallada dels anys 50. Només se li pregunta sobre la ramaderia d'ovelles.

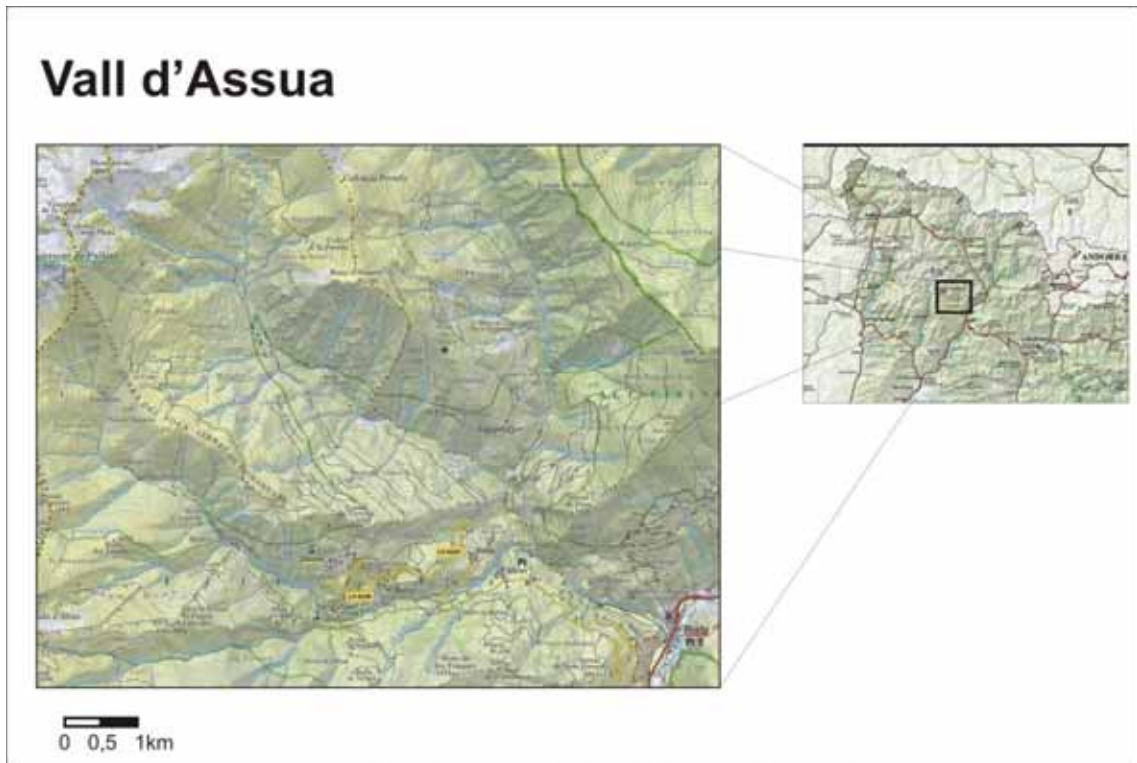

Figura 17 Mapa de la Vall d'Assua

1) Espècies ramaderes i producte buscat

Violant i Simorra:

Violant parla d'ovelles, vaques, cavalls i cabres (els ramats de cabres semblen ser els menys importants). Sembla que la ramaderia d'ovelles és la més important. Ovelles i cabres són anomenats el *bestiar xic*. Violant i Simorra no dedica atenció en valorar la importància econòmica de cada producte. Descriu una ramaderia extensiva orientada a l'obtenció de carn i també de llana, aquest producte sembla ser important ja que l'etnògraf el descriu amb atenció dedicant-hi varies pàgines i a més, trobem varis dies de l'any específics dedicats a esquitllar les ovelles. Aquesta activitat no es duta a terme pels pastors sinó per colles de vint tonedors contractats per l'amo del ramat. Es descriu com un dia festiu on l'amo convida el pastor a menjar. La llana resultant de la xolla és íntegrament per al propietari del ramat a no ser que hagi fet un contracte amb el pastor pagant-lo amb la meitat (contracte a mitja llana) o un quart de la llana resultant de la xolla per la temporada d'hivern i primavera. Per la importància que té el dia i per l'existència de mercats de llana es pot pensar que és un producte important. En canvi munyir i fer formatges són activitats reduïdes a l'autoconsum, són dutes a terme per la família del pastor especialment per les dones. En els contractes no és té en compte l'obtenció de llet. Per aquestes dues raons, de la obra de Violant i Simorra es desprèn que es tracta d'un producte secundari i de producció reduïda respecte a la carn i la llana.

Annex I. Fonts etnogràfiques

Vilà i Valentí:

El seu estudi tracta únicament sobre ovelles. Assenyala que el rendiment econòmic més important de la ramaderia d'ovelles és la venda de cries en fires del ramat per utilitzar la carn. També menciona l'aprofitament de la llana i coincideix amb Simorra amb les dades sobre l'esquitllatge d'ovelles: Es tracta d'una activitat portada a terme per agrupacions (*colles*) de 5 a 20 individus especialitzats (tonedors) pagats per l'amo del ramat i el pastor no pren part en aquesta activitat.

L'autor afirma que en el moment de fer les observacions l'aprofitament de la llet és secundari i per a ús domèstic de pastors tot i que anteriorment existia cert aprofitament de la llet i dels formatges per vendre'ls al mercat.

Antonio:

En l'època del seu pare s'aprofitava tot de les ovelles, tant la llana com la carn i la llet. Menciona que al Pallars les ovelles no han estat mai de llet però igualment s'aprofitaven tots els productes. Pel que fa a les vaques existien ramats de vaques però antigament la majoria dels ramats eren d'ovelles. També existien ramats de cabres més petits.

2) Calendari de les activitats ramaderes

Violant i Simorra

La pujada als prats d'estiu de les ovelles varia segons el poble però es situa entre Sant Joan (23 de juny) i mitjans de juliol. El dia de Sant Miquel (29 de setembre) és la data fins la qual es lloguen els prats d'estiu i l'assenyalada tradicionalment com a límit per fer baixar el ramat al poble. Alguns pobles baixen el ramat *baciu* (que no és de cria ni lleter) el 15 d'agost deixant la resta als prats de muntanya fins setembre. El camí d'anada i de tornada dels pobles als prats d'estiu es fa per cabaneres o camins tradicionals on s'ajunten varis ramats abans d'arribar als prats d'estiu.

Segons els informadors de Violant i Simorra l'època en que neixen els xais és entre desembre i març sobretot pels volts de Nadal, pel que es desprèn de la lectura de la seva obra les ovelles crien un cop l'any ja que quan descriu la vida del bestiar petit només esmenta un part a l'any per ovella. Les cries es venen a les fires del ramat que es celebren durant l'abril i el maig i a les fires d'octubre pels vots del dia 15. Violant esmenta entre d'altres les fires de Sort i de la Pobleta de Bellvei.

En molts casos s'envia el ramat lleter a fer la transhumància d'hivern a la Plana de Lleida, en aquests casos és el bestiar lleter el que baixa a la plana mentre que el *baciu* es queda al poble. Aquesta transhumància d'hivern es porta a terme entre principis de novembre i principis de març. Únicament el bestiar xic fa transhumància d'hivern, el bestiar gros (vaques, eugues) es queda sempre al poble.

Annex I. Fonts etnogràfiques

El procés d'esquitllar ovelles per obtenir llana s'anomena la *xolla*, es realitza entre el 10 de juny i el dia de Sant Joan (24 de juny).

Pel que fa a les activitats relacionades amb la llet, Violant menciona que a la ribera de Sort es comença a munyir des de febrer fins enviar el ramat a muntanya. A Llessui anomenen aquest període *Temporada de l'orri*. En la resta de valls no s'especifica però l'etnògraf menciona que un cop s'han esquitllat les ovelles, el ramat es dividit en dos, una part integra les ovelles lleteres i l'altra la resta. El període (valls de Bosia i Flamissell) sol durar tres setmanes i té lloc després de la xolla i abans d'enviar el ramat a muntanya. Són les dones dels pastors qui munyen el ramat.

Figura 18 Esquema del cicle ramader descrit per Violant i Simorra (García Casas, 2012a)

Pel que fa al bestiar gros (vaques i eugues), el cicle és força diferent, es fa pujar el bestiar gros a finals de juny o durant el juliol i es baixen a finals de setembre. No fan transhumància d'hivern, no baixen a la plana de Lleida sinó que es queden al poble.

Vilá i Valentí

Segons les seves enquestes, existeixen dos tipus de transhumància. La transhumància completa, que interpreta com la tradicional i la més antiga, i la transhumància parcial. En la transhumància completa, el bestiar realitza dos grans desplaçaments a l'any: A l'hivern cap a les zones de plana (Pla de Lleida en el nostre cas) i a l'estiu cap als prats d'alta muntanya per sobre els 1800 metres. Pel que fa a la transhumància parcial, es tracta d'una pràctica on només hi ha un gran desplaçament a l'estiu i a l'hivern el ramat s'estabula. Aquesta pràctica es dona en ramats més petits quan el pastor disposa de suficient farratge com per alimentar els animals. Segons l'autor aquesta pràctica va ser possible a partir de principis del segle XIX quan la rotació anual dels cultius va substituir el guaret pel cultiu de

farratges. Això va permetre en molts casos disposar de suficient aliment per al ramat durant l'hivern.

L'autor situa l'època de naixement de les ovelles durant l'hivern pels volts de Nadal. Durant abril, maig i juny el ramat es troba als *baixants*, prats situats prop dels pobles, és en aquesta època quan es realitza l'esquitllatge de les ovelles. El desplaçament als prats d'estiu es realitza durant la primera quinzena de juliol, moment en que té lloc la *barreja* dels ramats. Varis ramats s'ajunten per ser conduïts cap als prats d'estiu. Ramat i pastors s'hi queden fins al dia de Sant Miquel (29 de setembre) moment en que té lloc la tria dels ramats, és a dir tornar a separar als ramats per tornar-los als seus respectius amos. Les fires del ramat on es venen les cries tenen lloc entre Sant Miquel i el novembre tot i que en alguns casos es realitzen al maig abans de la pujada als prats d'estiu.

Antonio

Segons Antonio, a la vall d'Assua, els ramats es pujaven a muntanya, als prats de Mainera al 30 de juny i s'hi estaven fins finals de setembre, el dia concret de baixada variava lleugerament en funció del temps, la quantitat de ramat i la pastura disponible. Les ovelles es munyien mentre estaven a muntanya i parien un sol cop entre octubre i maig.

Les cries es venen sis mesos després del seu naixement, conforme les ovelles anaven parint, no hi havia una temporada fixada per vendre les cries. L'època de la xolla a la vall d'Assua era a principis de juny.

3) Propietat de ramats i pastures

Violant

L'autor parla de pastors assalariats que es lloguen des del dia de Tots Sants (1 de novembre) fins a l'any següent o bé per la temporada d'hivern-primavera. Reben el seu sou en metàl·lic i el manteniment durant l'any a no ser que el contracte es pagui amb part de la llana obtinguda durant la xolla o part de les cries nascudes durant la temporada (p.252).

Dins d'aquest esquema hi ha variant., A la Vall d'Aran una casa gran envia un pastor a fer tracte per conllogar bestiar per emportar-se'l als prats d'estiu a canvi d'una quantitat de diners per cap de bestiar, aquest pastor contracta entre 1 i 3 ajudants. També existeixen pastors temporers que guarden el ramat quan està al poble (pastor comunal) i els propietaris dels caps de ramat li paguen una part corresponent al numero de caps que li han deixat. Altres pastors es lloguen únicament per la temporada d'estiu a les fires del ramat de la primavera (casos a la Vall del Flamissell).

Pel que fa a les pastures, la casa ramadera propietària dels ramats lloga els prats d'estiu i en el seu cas d'hivern mitjançant un contracte on paga segons el numero

de caps de bestiar que pasturaran als prats. Aquests tipus de contractes s'anomenen *conlloc* i acostumen a tancar-se el dia de Tots Sants (1 de novembre).

Vilà i Valentí

En molt poques ocasions els pastors són amos del seu propi ramat, normalment són contractats al servei de un o més propietaris o bé pel municipi. Aquesta part també lloga els prats d'estiu o d'hivern al municipi o a un privat mitjançant un contracte de conlloc com el descrit per Violant i Simorra.

4) Mida del grup de pastors

Violant:

Un dels pastors fa de majoral o primer pastor, els seus ajudants són els rabadans i el *robasser*, pastor que té funcions de tenir cura de la cabana o preparar el menjar. Abans, quan no s'havia introduït el gos d'atura existia la figura del regatxo, aprenent de pastor jove que ajudava a conduir el ramat. En total són 2-4 pastors. En el cas de les vaques són guardades per un sol vaquer. Pel que es desprèn tant de Violant com de Vilà i Valentí tots els pastors són homes.

Vilà i Valentí

En general els ramats mitjans i grans (varis milers de caps) són gestionats per una colla de cinc pastors. El majoral és el responsable del ramat, el líder de la colla de pastors i qui reparteix les funcions entre la resta de pastors. Condueix el ramat durant el matí. Els següents tres pastors es designen segons el lloc que ocupen en la guarda del bestiar quan aquest es posa en marxa o bé està pasturant. El segon pastor en ordre d'importància és el majoral de la tarda que com el seu nom indica conduceix el ramat durant la tarda mentre que pel matí se situa darrera de tot. Existeixen també el pastor de la dreta i el pastor de l'esquerra que se situen a ambdós costats del ramat quan aquest es posa en marxa. Finalment hi ha el *robasser* o *mestressa*, es tracta d'un pastor que no guarda el ramat sinó que prepara el menjar per a la resta del grup i té cura de la cabana, en casos de ramats excepcionalment grans pot haver-hi també un rabadà o aprenent de pastor jove.

Aquesta descripció dels pastors segons la seva posició mentre el ramat avança coincideix amb les informacions que dona Salvador Vilarassa (Vilárassa, 1981) per al Ripollès. Podria tractar-se d'una pràctica estesa a tot el Pirineu Català.

Antonio:

Afirma que en aquella època hi havia més pastors cuidant els ramats que ara. A la temporada d'estiu contractaven un pastor de muntanya perquè guardés el ramats quan estava als prats de muntanya. Sempre anava acompanyat d'un regatxo (un noi de 18-20 anys aprenent de pastor) i a vegades un tercer pastor que els ajudava.

5) Mida dels ramats quan són a muntanya.

Violant:

Aquests ramats solen ser molt grossos. Tot i que no dona gaires xifres, Simorra parla un moment dels noms de les agrupacions de bestiar segons el nombre sempre en el període d'estiu. Un ramat estava format per uns 120 caps de bestiar mes o menys, a partir de 500 era anomenat una ramada (p.146). En l'altre obra que hem tractat (Violant, 1949), cita unes quantes d'aquestes ramades, concretament menciona de 800 a 1300 caps de bestiar cuidats per dos pastors.

Vilà i Valentí:

Un ramat mitjà del Pirineu pot tenir de 4000 a 6000 caps. Menciona que anteriorment a les observacions existien ramats de fins a 10000 caps de bestiar.

Antonio:

Parla de ramats de 2000 o 3000 caps a la temporada d'estiu. En el moment de pujar el bestiar als prats d'estiu se solien ajuntar diversos ramats de diversos propietaris i els posaven sota la guarda d'un pastor de muntanya

6) Desplaçaments durant la temporada d'estiu

Violant:

Durant l'estiu aquests pastors es queden amb el ramat al *peixent* que ha arrendat la casa ramadera que els ha contractat. Cada dia porten a pasturar el ramat a un lloc diferent del *peixent* (divisió de prats segons la propietat) i dormen normalment a la mateixa *pleta*. En cas que en una mateixa zona hi pasturi *bestiar xic* i *bestiar gros*, aquest últim pastura per els fons de vall i llocs més plans mentre que el *bestiar xic* s'enfila als prats més elevats. Violant no esmenta desplaçaments a l'estiu entre varies pletes. Pleta designa una porció de terreny de prat on s'assenten ramats i pastors i existeixen estructures per a la ramaderia com cabanes.

Vilà i Valentí:

Els prats es divideixen en pletes o zones de pastura amb una cabana al centre del territori que és on dormen els pastors. El més habitual és que un ramat de milers de caps canviï de pleta al esgotar-se l'herba dos o tres vegades durant l'estiu excepte en el cas de prats especialment rics en herba o bé de ramats petits que no arriben a esgotar la pleta.

Antonio:

Tot l'estiu estaven pel mateix pletiu més o menys. A vegades canviaven de vall quan s'havien acabat de munyir les ovelles però si ho feien anaven a la vall del costat (no anaven gaire lluny, sempre estaven mes o menys per la mateixa zona)

7) Descripció de les zones (geologia, altura, pendent, vegetació)

Violant dedica una part d'un capítol d'un dels seus llibres (Violant, 2001 pp. 205-215) a descriure els *pletius*, els espais on els pastors i els animals passen la nit quan són amuntanya. Segons ell es situen sempre en un lloc amb lleuger pendent o planell suau.

Vilá i Valentí:

Les zones de pastura s'acostumen a localitzar per sobre dels 1800 metres i es tracta de zones sobre nivells d'erosió o circs i valls de origen glacià.

8) Procés de treball als prats d'estiu

Violant:

No es mencionen processos de treball als prats d'estiu més enllà de la guarda i conducció dels ramats.

Vilá i Valentí:

A l'estiu la guarda del ramat i portar-lo a pasturar implica 11 o 12 hores. Sobre les 8 del matí s'aplega al bestiar per arrencar-lo cap a la zona de pastura escollida, quan fa molta calor, cap a primera hora de la tarda el ramat es para a descansar, moment en que els pastors aprofiten per menjar i descansar també. Cap a les 4 de la tarda el ramat es torna a posar en marxa i torna a la cabana al pondre's el sol.

L'autor afirma que en alguns casos els pastors munyen el bestiar i fabriquen formatges quan són als prats d'estiu. No explica on. Antigament aquesta pràctica estava estesa en moltes més valls que en el moment en que fa l'enquesta.

Antonio:

A més de la guàrdia de les ovelles menciona que antigament a la vall d'Assua les ovelles també es munyien quan estaven a la muntanya. El procés de munyir les ovelles es duia a terme en estructures especialitzades anomenades *orris*⁴. Antonio menciona també que un cop obtinguda la llet es baixava al poble en botes de pell, al poble era on es feien els formatges amb la llet que venia dels orris.

9) Estructures arquitectòniques utilitzades als prats d'estiu

Habitat del grup humà

Vilá i Valentí:

⁴ En aquest cas "Orri" designa l'estructura on es munyen les ovelles.

Annex I. Fonts etnogràfiques

Les cabanes dels pastors sempre són construccions senzilles, d'un sol àmbit amb una llar de foc, un llit de branques i algun espai que serveix com armari. Se situen al centre de la pleta o cortó. L'autor parla de dos tipus de cabanes: De planta quadrangular amb teulada a dos aigües i de planta circular amb el sostre en falsa cúpula i la part superior de la coberta recoberta amb gleva. En ambdós casos estan construïdes en pedra seca. Es tracta d'estructures que únicament serveixen per passar la nit, la resta d'activitats es realitzen fora.

Violant. La casa i els seus annexes al Pallars

L'aixopluc dels pastors es situa en el punt més elevat del *pletiu* i està orientat a sud-oest és a dir a contravent. Violant esmenta varis tipus d'hàbitat dels pastors als prats d'estiu.

- Abrics o coves naturals:

Segons l'etnògraf, en la seva època s'utilitzaven com a aixopluc quan no hi havia cabana en el pletiu. Els abrics o *caburtxes* són espais entre grans roques caigudes per l'acció geològica. Tant en el cas dels abrics com en les baumes o coves naturals hi trobem sempre murs de pedra seca per tancar l'espai que serveixen de paravents. Violant esmenta que no només són utilitzades pels pastors sinó que els pescadors que es desplacen als llacs de muntanya també les utilitzen. Així mateix aquestes coves i abrics també poden ser utilitzades com a corrals per a tancar el bestiar durant la nit especialment les coves situades prop dels pobles. Violant cita com a exemple un abric anomenat *cabana* al pletiu de l'Estany de Sant Maurici, en un racó de l'estany. Consta d'una balma natural voltada de paret per ambdós costats. Segons l'etnògraf es tracta d'un tipus d'aixopluc molt antic que es pot remuntar a l'Edat de Pedra⁵.

- Cabanes circulars:

Violant descriu cabanes circulars construïdes completament en pedra i amb una coberta construïda també en pedra mitjançant la tècnica de la falsa cúpula i recoberta de gleva. Són habitacles d'una sola cambra, tenen a mà dreta de l'entrada una llar formada per tres pedres grosses i a les parets dos armaris o *lleixes*. Segons l'etnògraf es tracta d'un tipus de cabana més antic que les de planta quadrada. La porta és orientada al sud-oest o a contravent, el marc del portal està format per les mateixes parets i una pedra com a llinda que aguanta la coberta. Violant descriu varies cabanes circulars que va visitar en persona:

- *Cabana del vaquer de Llevata*⁶: Situada a la Muntanya de Llevata, i al peu dels massissos de Cerví i Llessa. Originalment constava d'una sola cambra

⁵ Com a nota. Violant menciona la cova de la Pleta Vella de Compte utilitzada com a corral per al bestiar. Menciona també que en unes excavacions en aquest indret es va trobar ceràmica prehistòrica (Panyella, 1944)..

⁶ Visitada per Violant el 29/07/1934

Annex I. Fonts etnogràfiques

de planta circular de 1,5 metres d'alt i 2,50 de diàmetre interior (en aquest aspecte Violant senyala que és més gran que la majoria de cabanes circulars). Està feta de murs de pedra seca de 0,93 metres de gruix aixecats al costat d'un bloc de pedra tot aprofitant una petita balma que queda a dins de la cabana, trobem dos armaris en una de les parets. Posteriorment, a finals del segle XIX es va construir una segona cambra de planta quadrada al costat de la cabana original.

Prop d'aquesta cabana Violant descriu dos tancats de planta circular (veure més endavant), al formar part de la mateixa pleta, serien dues construccions que formarien un conjunt que s'utilitzava simultàniament, la cabana com habitacle per al grup humà i els tancats per guardar el ramat durant la nit. Els tancats per guardar el ramat per la nit i la cabana com a habitacle dels pastors. En l'època que Violant fa les seves observacions aquesta cabana era utilitzada pel vaquer comunal de Llevata però el mateix autor descriu que antigament era utilitzada pels pastors de muntanya que guardaven les ovelles als prats durant l'estiu .

- *Cabana de Colomanins*⁷: Situada a la vall de Llevata, a dalt d'un serrat, a la part més elevada dels pletius de Colomanins, als contraforts orientals de la Pica de Cervir. Es tracta d'una cabana de planta circular però no està coberta amb volta. El seu diàmetre interior és de 1,5 metres i la seva paret fa 1,5 d'alt per 0,5 metres de gruix. La coberta es sosté de paret a paret i es troba recoberta de gleva. L'accés es troba orientada a sud-oest i tota la banda nord està recoberta de gleva per tal de protegir-se del vent de nord.
- Cabana quadrangular:

Segons Violant són cabanes de pedra seca, de planta quadrangular i amb un sostre a dos aigües de lloses i gleva, es tracta d'una cabana molt difosa pel Pirineu. Aquest autor afirma haver-la vist al Pallars, vall d'Aran, Pirineu aragonès i a la Vall de Boí, afirma també que altres etnògrafs l'han vist a Andorra, Arieja i als Pirineus centrals francesos (Krüger, 1995). L'autor afirma també que es tracta d'un tipus de cabana més moderna que la de planta circular..

- Cabana de Filià⁸: Es troba situada a l'entrada dels pasturatges comunals de la Vall de Filià. En l'època que Violant fa les observacions era utilitzada per un vaquer al que l'etnògraf entrevista directament. Es tracta d'una cabana de planta rectangular que mesura en el seu espai interior 3,5 de llarg per 2,5 metres d'ample, la seva altura interior és de 1,6 a la part frontal i 3 metres a la part posterior. La coberta en aquest cas és d'una sola vessant de lloses de pissarra, el marc o portal d'entrada ocupa total l'alçada de la

⁷ Visitada per Violant el 29/07/1935

⁸ Visitada Per Violant el 17/04/1946

Annex I. Fonts etnogràfiques

paret anterior i fa 0,81 metres d'amplada. Al costat de la cabana, a la part de fora hi ha una *cabaneta* a sota d'un roc gros que alguns vaquers feien servir per a vedells acabats de néixer o per tenir-hi gallines.

- *Cabana de Campirme*: Situada a la part alta de la pleta comunal d'Escalarre i de Burgo, gairebé al mig d'una esplanada prop de la collada de Campirme. Es tracta d'una cabana de planta quadrada d'unes dimensions interiors en planta de 3 per 3 metres. La seva coberta és construïda a dos vessants. La llar de foc està feta per unes pedres paral·leles amorrades a la paret, hi ha un forat a la coberta que fa de sortida de fum, el llit i l'espai per guardar llenya es troben 0,3 metres més enlairats que la llar de foc.

- Cabana triangular:

Es tracta d'una cabana que segons Violant és utilitzada més pels carboners que pels pastors. Consta d'un gran tronc de pi que clavat al terra sosté dos troncs de pi més que serveixen com a bigues i que recolzen al terra formant un angle amb el tronc de pi principal deixant un espai. Entre els troncs es col·loca gleba per servir de coberta quedant un espai que forma la part interior de la cabana.

Estructures d'establació per al ramat (Tancats o corrals)

Violant dedica algunes pàgines a descriure corrals per a tancar el bestiar mentre el ramat es troba a muntanya. En l'època en que l'etnògraf fa les seves observacions, la majoria de pastors ja no tancaven el ramat durant la nit sinó que els corrals als prats de muntanya servien més aviat per agrupar el bestiar i comptar-lo abans de baixar-lo als pobles quan s'acabava la temporada d'estiu. Com a excepció menciona la zona de Capdella i la Vall de Cardós on seguien tancant el ramat durant la nit. L'autor distingeix aquests tancats dels *corralets* que es troben per els voltants dels pobles, molt més petits i destinats a tancar aviram i emmagatzemar eines agrícoles.

Ara bé, l'etnògraf afirma que antigament, quan existien llops a les muntanyes, el ramat sempre es guardava en corrals per defensar-lo millor de l'atac dels llops. Un dels seus informants descriu com els pastors feien guàrdia i defensaven els ramats de l'atac dels llops encenent una gran foguera i amb armes de foc. La mateixa font afirma que els atacs del llop eren molt més temuts que els de l'os ja que un sol llop podia arribar a matar fins a 50 o 60 ovelles.

En el seu manuscrit inèdit, Violant descriu breument algunes d'aquestes estructures. Primer menciona dos tancats o corrals situats al costat de la cabana del vaquer a Llevata que en l'època de les seves observacions (1935) eren utilitzats per agrupar el bestiar a la tardor quan baixava de la muntanya però com afirma també en la vida pastoral, antigament es feien servir per tancar el bestiar per la nit quan estava a muntanya. Es tracta de dos tancats circulars adossats entre sí construïts en pedra seca a poca distància de la cabana dels pastors. En la vida

Annex I. Fonts etnogràfiques

pastoral descriu molt breument un tancat també de pedra seca al costat de la cabana dels vaquers de Filià mencionada anteriorment. Aquest tancat va ser registrat i la seva descripció es presenta al final d'aquest apartat.

L'etnògraf també menciona altres tancats de característiques similars a Burgo, Campirme, Estaon i al costat del santuari de les Ares al Port de la Bonaigua.

Vilà i Valentí

L'autor menciona que el ramat sol dormir prop de la cabana dels pastors. En alguns casos el ramat es tanca durant la nit en corrals o tancats i en d'altres no. Els tancats són estructures de planta rectangular formades per llargues parets de pedra seca. La entrada es troba orientada a l'est perquè al matí el ramat rebí el sol des dels primers moments de la seva sortida.

Antonio:

Davant la pregunta sobre si tancaven els ramats en corrals durant la nit, afirma que antigament a Llesui i a les valls de Sort sempre es tancaven els animals per la nit en corrals quan eren a muntanya. Afirma que el seu pare va ser el primer que va deixar de fer-ho ja que va arribar un moment que no era necessari. L'informant afirma també que en l'època del seu pare tots els corrals de muntanya eren de pedra seca, va ser més endavant quan els van començar a fer de fusta.

Altres estructures

Violant

Violant menciona unes estructures anomenades Orris. Les descriu com estructures de planta quadrangular amb una petita porta set o vuit pams aixecada del sol, es troben a les valls orientals del Pallars, a la Vall d'Aran i a l'Arieja i afirma que antigament les feien servir els pastors per munyir el ramat i fer formatges quan eren a muntanya però que en la època de les seves observacions ja no es munyia durant la temporada d'estiu i es tracta d'estructures abandonades. Menciona que a la vall de Cardós i a Vallferrera durant la època de munyir el ramat, abans de pujar el ramat als prats d'estiu, el pastor, al seva família i el ramat es traslladen a bordes situades als afores del poble per munyir i fer formatges. Es tracta per tant d'una activitat que en l'època de les observacions (anys 30-40 del segle XX) es feia al poble o a les afores del poble.

Vilà i Valentí:

Anteriorment a l'època en que realitza l'enquesta, en moltes pletes del Pirineu Occidental català existien dues estructures auxiliars:

Orris⁹: Petit edifici destinat a la fabricació de formatges. Es troben sobretot a la Vall d'Aran i concretament menciona l'Orri dels Gavatxos al Pla de Beret, edificis de pedra, de planta rectangular i sostre de pissarra amb coberta a dos aigües.

Munyidores: Estructures senzilles de pedra, en algunes ocasions presenten coberta de fusta. Destinades a munyir el ramat.

Antonio

Per contra el testimoni de Antonio afirma que en l'època del seu pare (també anys 30-40 del segle XX) a la vall d'Assua el ramat també es munyia quan era a muntanya en els orris de Mainera. Descriu els orris com estructures allargades on es munyia el ramat fent-lo passar de un en un¹⁰. Cada dia les dones dels pastors baixaven la llet en botes de pell per tal de fer formatges al poble.

D'aquesta contradicció entre fonts es pot despendre que es possible que a principis del segle XX en algunes valls encara es munyis les ovelles estant a muntanya encara que potser no era una practica generalitzada al Pallars.

10) Exemples d'estructures

A continuació es presenten estructures registrades durant l'elaboració del present treball localitzades a partir de les descripcions etnogràfiques,

Pleta de la coma de fuses. Codi: TDG01
Torre de Capdella, Vall Fosca, Pallars Jussà
Coordenades (ETRS89)
X 331871
Y 4703205
Registre arqueològic efectuat el 10/10/15

Notes etnogràfiques:

Segons Violant i Simorra en aquesta pleta hi pasturaven 500 ovelles, l'autor menciona que existeix una cabana i un tancat.

Descripció arqueològica:

Es tracta d'un conjunt format per dos tancats i una cabana. També hi ha indicis de un altre estructura possiblement un tancat de la que es veuen únicament alguns trams de mur.

⁹ En aquest cas el terme "orri" designa un tipus de construcció que no apareix en les descripcions de Violant i Simorra i de les que no en parlen les fonts orals. Es tracta de petits edificis dedicats a la fabricació de formatges.

¹⁰ En aquest cas el terme "orri" destina un corredor de pedra destinat a munyir el ramat. És el sentit del terme que s'utilitzarà en la classificació arqueològica de les estructures arquitectòniques més endavant (Rendu, 1998);(Garcia Casas, 2012b).

Tancat 1

Es tracta d'una estructura quadrangular que aprofita un aterrossament natural del terreny al sud i els afloraments naturals del vessant de la muntanya al nord com a tancament. Els murs dels tancats estan ben conservats en el tram sud i una mica menys al tram nord. El mur està format per carreus de roca granítica de 0,40x0,35x0,25 metres de mitjana combinats amb carreus més petits de 0,2x0,15x0,1. ES troben col.locats formant 2 filades i 3-4 fileres més aviat desdibuixades. A intervals un dels carreus està col.locat en perpendicular per falcar el mur. L'alçat màxim dels murs es de 0,75m i l'amplada mitjana 0,85. Presenta una entrada al sud de 0,7 m i una altre possible entrada al SO també de 0,7m. Trobem cert enderroc poc sedimentat.

Cabana 1

ES tracta d'una estructura possiblement circular annexa al sud-est del Tancat 1. Els carreus són de pissarra sense escairar de 0,65x0,35x0,25m combinats amb altres carreus de 0,4x0,3x0,1m i altres més petits de 0,12x0,1x0,5 utilitzats per falcar els primers. Presenta un alçat màxim de 1 metre i una amplada de murs de 0,6m. El sostre es troba esbotzat i podem veure que estava format per lloses de pissarra. ES una estructura que presenta molt enderroc poc sedimentat.

Tancat 2

A uns 30 metres (CORRETGIR) a l'est del Tancat 1

Estructura més mal conservada especialment en el tram oest que no es conserva. Aprofita al nord el vessant de la muntanya com a tancament formant un recinte mes o menys triangular. Els murs conservats estan formats per dues filades i 3-4 fileres. Els murs presenten un alçat màxim de 0,6 metres i una amplada de entre 0,4 i 0,6 metres.

Estructura indefinida

Al sud del Tancat 1 trobem dos trams de mur mal conservats. Podrien formar un tancat amb característiques constructives semblants a les del Tancat 1 encara que de dimensions més reduïdes però en tot cas aquesta estructura no s'ha conservat.

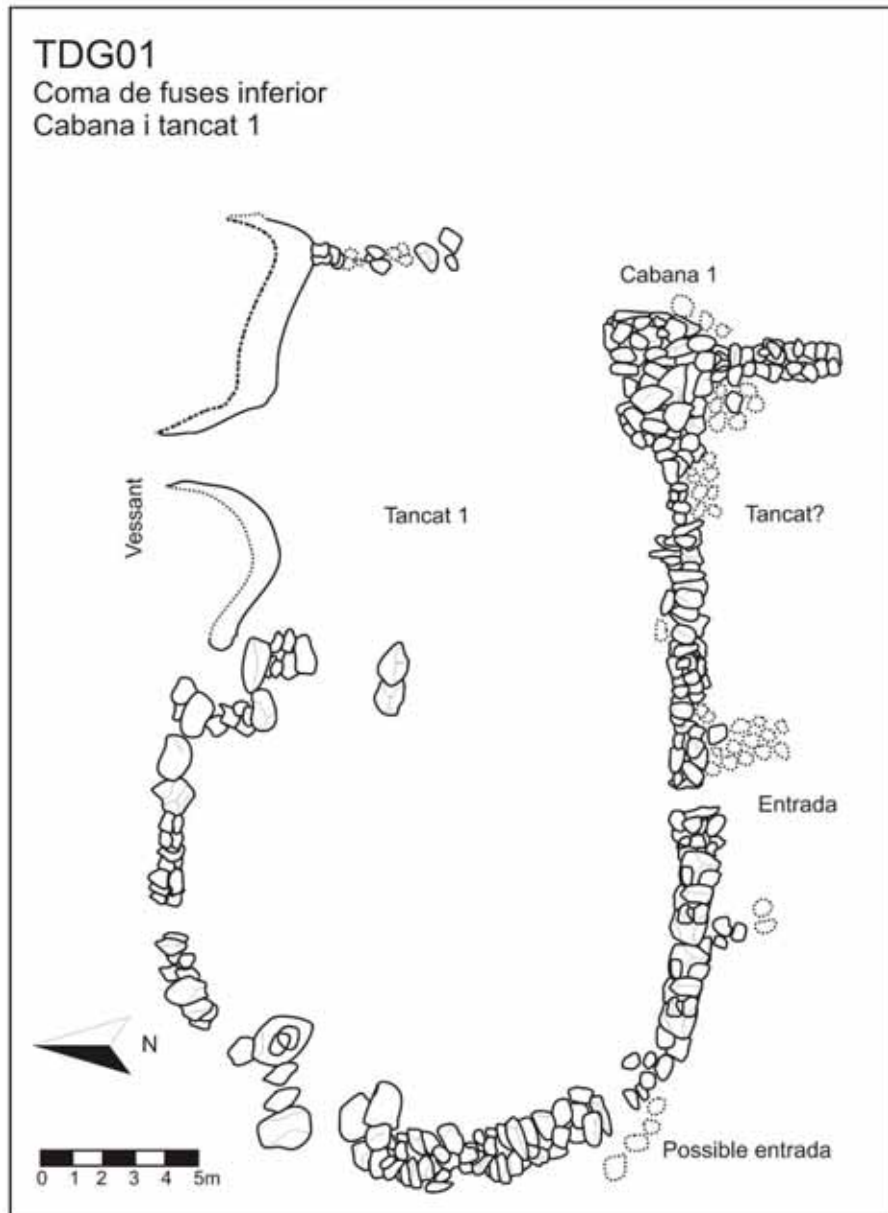

Figura 19. Representació planimètrica del Tancat 1 i Cabana 1

Corral de Filià. Codi: TDG02
Torre de Capdella, Vall Fosca, Pallars Jussà
Coordenades (ETRS89)
X 330311
Y 4702282
Registre arqueològic efectuat el 10/10/15

Notes etnogràfiques:

Segons Violant aquesta pleta era utilitzada pel vaquer comunal de la vall. Parla d'una cabana i d'un tancat. L'actual cabana de Filià és un edifici modern que no té

perquè correpondre's a la descripció, en canvi el tancat sembla ser el mateix per la fotografia antiga i el fet que estigui adossat a un faralló rocós.

Tancat 1

Es tracta d'un tancat que al nord aprofita un gran aflorament geològic. La estructura està ben conservada especialment en el tram sud-est. Els murs estan formats posats de forma regular de 0,6x0,5x0,4m que es col·loquen formant 5 fileres i 2 filades. Presenta un alçat màxim conservat de 1,25 metres. L'estructura presenta poc enderroc degut al seu bon estat de conservació que ens porta a pensar que la majoria dels carreus segueixen col·locats tal i com estaven en el seu estat original, pràcticament no s'observa sedimentació. A l'est trobem un accés que medeix 1 metre d'amplada.

Estructura 1

A pocs metres a l'est trobem varis murs adossats al tancat més mal conservats, entre aquests murs trobem una estructura circular possiblement un magatzem o una cabana més mal conservada que el tancat però al estar adossada a aquest pensem que com a mínim la seva construcció va ser contemporània a la del tancat.. Els carreus tenen la mateixa mida que els del tancat, presenta un alçat de 1 metre i 0,4m d'ample, possiblement els murs formen 5 fileres i 2 filades. Trobem molt enderroc no sedimentat.

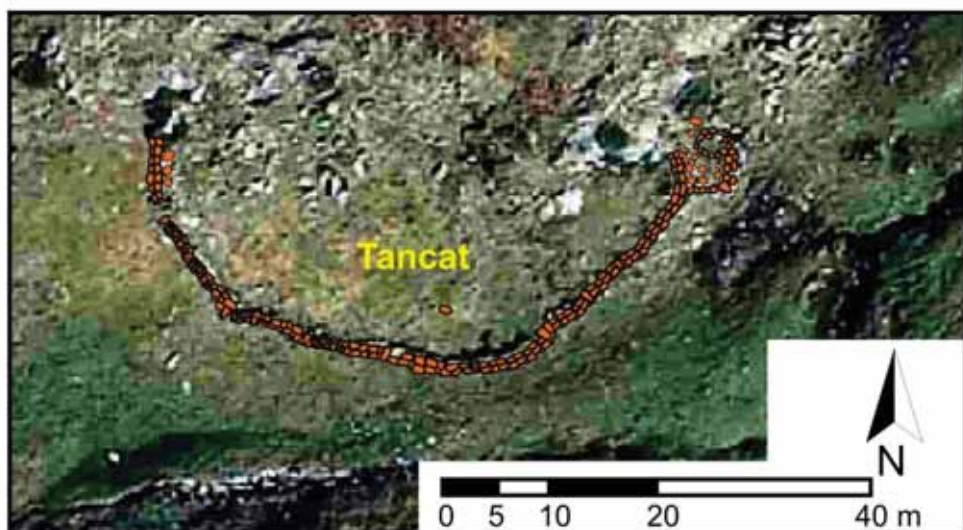

Figura 20. Fotografia aèria del corral de Filià, s'ha integrat el dibuix fet del tancat i la estructura.

Figura 21 Fotografia del Tancat de Filià feta el 1935. Extreta de (Violant, 2001)

Codi: TDG03

Port de la Bonaigua

Coordenades (ETRS89)

X 336578

Y 4723674

Registre arqueològic efectuat el 04/08/2015

Notes etnogràfiques:

Violant parla de l'existència d'un tancat al costat de la ermita de Ares, al Port de la Bonaigua

Descripció arqueològica:

Localitzat en un dels revolts de la carretera just a sobre del bar que es troba davant de l'ermita d'Ares. Sembla una estructura de grans dimensions, conserva millor el mur nord format per grans carreus de 0,8x0,6x0,8m aproximadament acompanyats per carreus de 0,7x0,8x0,3 metres. Trobem una sola filada i dues fileres. En el seu tancament oest trobem carreus més petits de 0,4x0,3x0,25m i una sola filada i filera. El mur queda desdibuixat en el seu tram sud que es conserva parcialment, per això la conservació de l'estructura podem dir que és regular, es

Annex I. Fonts etnogràfiques

possible que els carreus originals del tancat hagin estat aprofitats per les construccions actuals que hi ha prop de l'ermita de Ares.

No es pot afirmar amb seguretat que aquesta estructura es correspongui al tancat mencionat per Violant. De fet es possible que actualment el que s'observa en planta sigui la juxtaposició de varies remodelacions i que l'estructura original no fos tan gran com sembla despendre's de la planta.

Figura 22. Dibuix a escala de les estructures a l'ermita d'Ares

PALLARS i ALTA RIBAGORÇA. actualment

Informants: Vanessa, Carlos, Joaquin
Entrevistador: David Garcia
Data d'entrevista: 29/06/14 i 30/06/14
Validesa cronològica de les observacions: Actual
Zona: Vall d'Assua
Breu descripció de l'entrevista:

Convidat per l'Escola de Pastors, l'entrevistador acompanya a diversos pastors joves i grans a la pujada dels ramats de Llesui a la muntanya. Ajunten 7 ramats i els deixen durant l'estiu a càrrec d'un pastor de muntanya contractat per l'ocasió. Parla amb Vanessa (Escola de pastors¹¹), Carlos (pastor jove) i Joaquin (pastor de muntanya). També parla amb Antonio però les seves explicacions en fitxa apart ja que es refereix a ramaderia de principis de segle.

Informant: Juan
Entrevistador: David Garcia i Ermengol Gassiot
Data d'entrevista: 15-16 d'agost de 2013
Validesa cronològica de les observacions: Actual
Zona: Vall de Boí
Breu descripció de l'entrevista:

2 trobades casuals amb Juan, pastor d'ovelles i el ramat que conduïa mentre es realitzaven actuacions arqueològiques a la vall de Casesnoves.

1)Espècies ramaderes i producte buscat

L'entrevista es realitza durant la pujada de ramats d'ovelles. És per això que s'ha preferit centrar-se en els ovelles tot i que la ramaderia actual predominant al Pallars és de vaques per a l'escorxador.

Pel que fa a les ovelles, al Pallars (i al Pirineu català) s'utilitza casi sempre la raça "xisqueta", la ovella tradicional del Pallars. Es tracta d'una ovella poc apta per a la producció de llet. Segons Vanessa les races lleteres necessiten molta més herba i el clima del Pallars és més sec, amb més influència mediterrània, la herba no creix tant com en les vessants atlàntiques del Pirineu, més humides.

Pel que fa a les cabres és tracta d'una ramaderia testimonial. Les cabres únicament són complement d'altres activitats (ramaderia, agricultura), al Pallars

¹¹ L'escola de pastors és una organització que desenvolupa diferents projectes a Catalunya encarats a la recuperació de la ramaderia com a activitat econòmica i l'ofici de pastor des d'un enfocament sostenible i adaptat al territori entre els projectes que duu a terme destaquem el curs de formació per a joves que vulguin aprendre l'ofici de pastor i el projecte "obrador xisqueta" per comercialitzar la llana de les ovelles (Escola de pastors, 2015).

Annex I. Fonts etnogràfiques

actualment només existeixen dos ramats exclusius de cabres i cap d'ells és prou nombrós com perquè valgui la pena pujar-los als prats de muntanya a l'estiu, es queden al poble.

La ramaderia d'ovelles es practica sobretot per aprofitar la carn, existeixen poques explotacions ramaderes que utilitzin la llet de les ovelles i aquestes no porten els ramats a muntanya durant la temporada d'estiu. Pel que fa a la llana, durant les darreres dècades no s'utilitzava, el preu del mercat de la llana com a matèria primera era massa baix com perquè sortís a compte comercialitzar-la¹². En els darrers anys l'escola de pastors ha posat en marxa el projecte de l'obrador xisqueta (Escola de pastors, 2015) per a comprar la llana als ramaders a un preu rendible. Tanmateix el producte principal és clarament la carn.

Juan:

Condueix un ramat d'ovelles, es tracta d'ovelles destinades a l'escorxador, actualment a la Vall de Boí no s'aprofita ni la llet ni la llana de les ovelles.

2) Calendari de les activitats ramaderes

Actualment les ovelles es queden al poble durant l'any, no existeix la transhumància d'hivern. Les ovelles són esquitallades (xolla) entre el 8 i el 10 de juny. A la vall d'Assua els ramats es puguen als prats de muntanya el 30 de juny, depenen de l'any es baixen entre el 15 i el 30 de setembre.

Les ovelles pareixen dos cops a l'any entre octubre i maig. Les cries són deslletades quan tenen entre un mes i mig i dos mesos, es sacrifiquen als dos o tres mesos, conforme van parint.

Juan:

Puja les ovelles als prats de muntanya a principis de maig i les baixa al poble a principis d'octubre. L'època de cria de les ovelles és de setembre a abril.

3) Propietat de ramats i pastures

Després de la davallada de la ramaderia a mitjans del segle XX, hi ha hagut certa recuperació durant les darreres tres dècades. Actualment, les explotacions ramaderes són de caire familiar, moltes vegades la ramaderia és un complement d'altres activitats econòmiques (turisme, treball per compte aliè). Així per exemple Carlos treballa de cambrer a mitja jornada i alhora té un ramat d'ovelles. Si que hi ha ramaders que poden viure del seu ramat però Vanessa afirma que moltes vegades és difícil. Segons aquesta informant es necessiten un mínim de 240 ovelles per poder viure únicament del ramat.

¹² En els pobles del Pallars del segle XXI la llana d'ovella ja no s'utilitza.

Annex I. Fonts etnogràfiques

Els ramaders que decideixen pujar els seus ramats als prats d'estiu ajunten els ramats i contracten un *pastor de muntanya* perquè en tingui cura durant la temporada d'estiu. L'estiu de 2014 aquest pastor era Joaquin, home gran d'origen aragonès, va ser entrevistat i a continuació es recullen algunes de les informacions que va proporcionar. Els terrenys de pastura en la seva majoria estan inclosos dins de l'àrea perifèrica del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici.

Juan:

És contractat durant la temporada d'estiu per fer pasturar i tenir cura de les ovelles de la casa Bellite. La zona de pastura es troba dintre el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici.

4)Mida del grup de pastors

Les ovelles són cuidades per un sol pastor contractat per a la temporada d'estiu.

Juan:

Les ovelles les cuida ell durant la temporada d'estiu.

5)Mida dels ramats quan són a muntanya.

L'estiu de 2014 van ajuntar fins a 7 ramats de entre 140 i 1800 ovelles fent un total de 5200 ovelles guardades pel pastor de muntanya. Segons els informants aquest estiu havien ajuntat alguns animals més que altres anys però la xifra no era molt superior als darrers anys.

Juan:

Condueix un ramat de 1040 ovelles.

6)Desplaçaments durant la temporada d'estiu

Joaquin passa el mes de juliol a la cabana anomenada "la cabaneta" i portant el ramat a pasturar per les zones planes que es troben immediatament al nord-oest de la cabana (zona 1), (Figura x). A l'agost quan els parts d'aquesta pleta comencen a estar esgotat canvia a la zona 2 i dorm al refugi de Quatrepins, finalment, els últims 15 dies els passa als terrenys de l'antiga estació d'esquí de Llessui dorm en una tenda de campanya(zona 3).

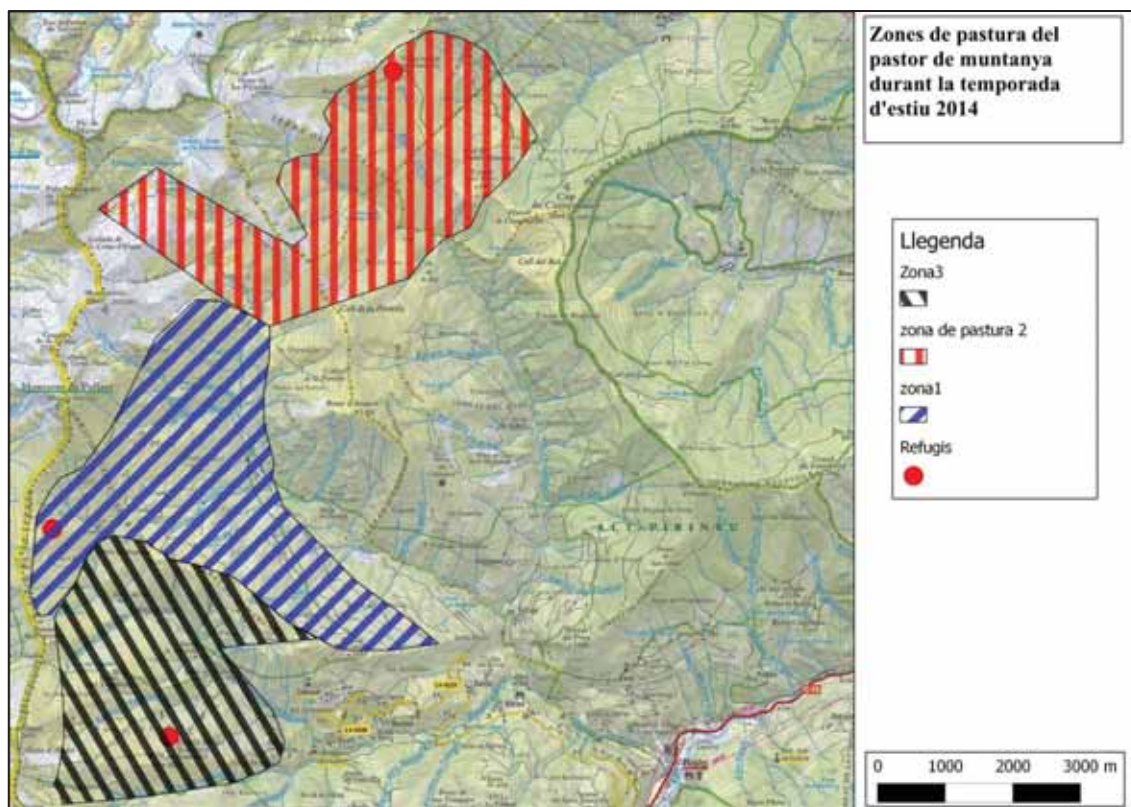

Figura 23. Zones de pastura del pastor de muntanya de la Vall d'Assua. Estiu del 2014.

Juan:

Passa la primera quinzena d'agost a la vall de Casesnoves provinent de la zona d'Aneto i seguidament es desplaça a la Vall Fosca. Un parell de setmanes a cada zona molt aproximadament. Realitza uns 4 o 5 canvis de zona durant l'estiu.

7)Descripció de les zones (geologia, altura, pendent, vegetació)

No s'han recollit dades

8)Procés de treball als prats d'estiu

Segons Antonio, durant molt de temps els ramats van deixar de tenir pastor. Abans la ramaderia era sobretot d'ovelles i pel rendiment econòmic es va a passar a la vaca de carn. La vaca de carn no necessita guarda, només que pugi algú un dia a la setmana a veure com es troben i donar-li sal n'hi ha prou.

Durant anys els ramats d'ovelles tampoc es guardaven a muntanya sinó que es deixaven lliures i es pujava a controlar-los cada dos o tres dies (Tabascan). No hi havien pastors als prats de muntanya.

Des de fa uns anys es tornen a guardar els ramats i hi ha un pastors controlant-los tot l'estiu degut als atacs de l'os i d'altres depredadors com voltors.

9) Estructures arquitectòniques utilitzades als prats d'estiu

El pastor de muntanya Joaquin quan es troba a la zona 1 dorm a la cabana anomenada "La cabaneta", quan es troba a la zona 2 dorm al refugi forestal de 4 pins. Els últims 15 dies que els passa a l'antiga pista d'esquí de Llessui dorm en una tenda de campanya (zona 3). Les ovelles no es tanquen durant la nit, dormen prop de la cabana del pastor.

Juan:

Dorm en una tenda de campanya. Planta la tenda al costat d'on dormen les ovelles.

10) Exemples materials

Figura 24. "La cabaneta", refugi on passa la nit Joaquin quan està a la primera zona. (Foto de l'autor)

11) Notes

La ramaderia tradicional descrita per Violant i Simorra i que practicava el pare de Antonio es va extingir a mitjans del segle XX. Tots els entrevistats asseguren que sobre els anys 50-60 la pèrdua de competitivitat de la ramaderia del Pirineu i l'èxode rural cap a les ciutats (Lleida i sobretot l'àrea metropolitana de Barcelona) va fer que la ramaderia transhumant pràcticament desaparegués del Pirineu català. Ignasi Ros (Ros, 2001) ens descriu l'abandonament de la ramaderia

Annex I. Fonts etnogràfiques

de "grans cases". Els grans propietaris del ramat van passar a la ramaderia de vaques de carn o bé van abandonar la ramaderia com a activitat econòmica. Ros descriu la transhumància del segle XIX i la descriu com un model fonamentat en grans explotacions propietat de cases (famílies) fortes pirinenques que controlaven grans extensions de territori agrícola, de pastures i importants ramats i que utilitzava mà d'obra assalariada..

L'autor atribueix la decadència d'aquest model per una banda als baixos rendiments de l'agricultura cerealística, important complement de la ramaderia, enfront dels nous cultius de regadiu de la plana. A més de la caiguda del preu de la llana, sector que estava en crisi des de feia dècades i que resultava un dels principals rendiments econòmics del bestiar. Finalment la mà d'obra (pastors) era cada cop més escassa i cara degut a l'emigració a les ciutats i l'establiment de les centrals hidroelèctriques. Tot plegat va fer que la transhumància anés minvant i les grans cases ramaderes es van anar venent el seus ramats poc a poc fins que van desaparèixer o van canviar d'activitat econòmica (Ros, 2001).

Tanmateix la ramaderia transhumant no va arribar a desaparèixer del tot, aprofitant la gran quantitat de pastures, corrals i cabanes abandonats. En la dècada dels 60 i dels 70 es van posar en marxa noves explotacions aquest cop basades en el treball familiar, explotacions que no requerien de grans inversions i s'adaptaven a les exigències del nucli familiar, és per això que l'organització de la ramaderia i la seva articulació en el territori va canviar molt. La seva importància en el conjunt de l'economia de la comarca i sobretot el numero de gent que hi treballava va disminuir enormement quedant en una posició molt secundària respecte a altres activitats. Tot i que amb dificultats, la ramaderia mobil-transhumant s'ha mantingut al Pallars i la Ribagorça, sigui amb explotacions de vaques per a carn o amb nous ramats d'ovelles encara que amb dificultat i moltes vegades gràcies ajudes per al desenvolupament del món rural, en canvi pel que fa a la Vall d'Aran, la ramaderia de qualsevol tipus pràcticament ha desaparegut. Segons l'Escola de Pastors els darrers anys hi ha hagut un cert augment del nombre de ramats d'ovelles fruit d'un esforç per part de l'Escola, dels ramaders i d'alguns ajuntaments per recuperar i mantenir viva aquesta activitat. Si bé podem s'hi pot trobar trobar algunes semblances a la ramaderia tradicional descrita pels etnògrafs, en general es tracta d'un tipus de ramaderia molt diferent pel tipus d'explotació més aviat petita i familiar, per la dedicació que suposa, pel tipus de feines desenvolupades durant l'any i sobretot per la seva importància i articulació dins la societat dels pobles del Pirineu.

Annex I. Fonts etnogràfiques

Regió/temps	Productes (ordre importància)	Pujada	Baixada	Num .pastors	Num .caps bestiar	Rel de prod. Propietat ramat	Guarda?	Tanquen a la nit?	Activitats	Desplaçaments	Estructures
Pallars (s.XIX-XX)	Llana, carn, llet (secundari)	23/06	29/09	2-4	1500-3000	Pastors assalariats Grans propietaris ramat	Si	Si (fins principis XX)	Guarda (Vall d'Assua munyir)	A vegades	Cabanes (1-2) Tancats Pas comptador
Pallars (actual)	Carn, llana (secundari)	30/06 (Vall d'Assua)	15-30/09	1	1000-5000	Pastors assalariats Petits propietaris ramat	Si	No	Guarda	3-6	Cabanes(1)
Pais de Foix (XIX-XX)	Carn, llet (secundari)	10/06	15/10-1/11	2-3	400-600	Pastors assalariats Organització municipal Petits propietaris	Si	Si	Guarda	3-8 (aprox) (2)	Cabanes (1-2) Tancats
Couserans (XIX-XX)	Llet, carn, llana	12-15/06	10/09-15/09	4-5	200-300	Associacions de pastors Petits propietaris	Si	Si	Guarda Munyir Formatges	No (2)	Cabanes (varies) Tancats Munyidores Caves
Vall d'Auzat (XIX-XX)	Llet, carn, llana	-	-	4-5	200-400	Individual/familiar	Si	Si	Guarda Munyir Formatges	(3)	Cabanes Tancats Corredors de munyir Caves
Niolu (50-70's XX)	Llet, carn, llana	1-13/06	30/09	3-4	150-300	Individual/familiar	Parcial (fins 1 agost)(1)	Si (fins 1 agost)	Guarda Munyir Formatges (fins 1 agost)	Mateix lloc fins 1 agost	Cabanes Tancats Munyidores Caves <i>Chrijstone</i>

1: A la Vall de Niolu l'1 d'agost s'acaba de fer formatges. Aleshores el pastor torna a casa i deixa el ramat lliure per la muntanya sense guardar, pot pujar esporàdicament per controlar-lo i a finals de setembre fa un recorregut per agrupar-lo i baixar-lo.

2: A l'Arieja, al pujar el ramat es separa en ramat lleter i ramat no lleter (Bacivo o bassiu). El ramat no lleter (bacivo) sempre realitza diversos desplaçaments durant l'estiu.

3: A l'Haute Ariege (on es troba la Vall d'Auzat) la temporada de munyir i fer formatges (temporada de l'orry) s'acaba el 15 d'agost, aleshores es barreja el ramat lleter i el no lleter i poden desplaçar-se cap a altres pletes.

FITXA D'INFORMACIÓ ETNOGRÀFICA

ZONA:

Autor:
Obra:
Anys d'observació:
Validesa Cronològica:

Informant:
Entrevistador:
Dates d'entrevista:
Validesa cronològica

Breu descripció metodologia autor/ Breu descripció informant
--

1.CALENDARI		Espècie animal:
1.1 Dates de pujada i baixada a Prats d'estiu	Dates	Explicació (afegir fulles si cal)
1.2 Dates de baixada i pujada a Prats d'hivern		
1.3 Dates de munyida		
1.4 Dates de fabricació de formatges		
1.5 Època de naixement		
1.6 Època de venta de cries		
1.7 Època de cholla (esquitllar)		

Annex I. Fonts etnogràfiques

Si es donen detalls sobre més espècies afegir més còpies d'aquesta fulla. En principi interessa ramaderia de ovelles, cabres i vaques.

1.CALENDARI		Espècie animal:
1.1 Dates de pujada i baixada a Prats d'estiu	Dates	Explicació (afegir fulles si cal)
1.2 Dates de baixada i pujada a Prats d'hivern		
1.3 Dates de munyida		
1.4 Dates de fabricació de formatges		
1.5 Època de naixement		
1.6 Època de venda de cries		
1.7 Època de cholla (esquitllar)		

Annex I. Fonts etnogràfiques

2. ESPECIE. Vaques	
Mida dels ramats (al pujar als prats d'estiu):	Quants pastors els gestionen als Prats d'estiu?
Producte principal:	
Altres productes:	
2. ESPECIE. Ovelles	
Mida dels ramats (al pujar als prats d'estiu):	Quants pastors els gestionen als Prats d'estiu?
Producte principal:	
Altres productes:	
2. ESPECIE. Cabres	
Mida dels ramats (al pujar als prats d'estiu):	Quants pastors els gestionen als Prats d'estiu?
Producte principal:	
Altres productes:	

Si una de les espècies no apareix en la Font d'informació indicar motiu. No existia aquella espècie a la vall, no es tenen dades... No es va registrar...

3.RELACIONS DE PRODUCCIÓ I PROPIETAT.

Cal especificar propietat dels prats, propietat dels ramats.

Si els pastors són contractats o són propietaris del ramat.

A on es ven el producte obtingut (si es que es ven o es per consum familiar)

Qualsevol altre dada rellevant pel que fa a l'economia ramadera.

4. VIDA A MUNTANYA (I)

Fer una fitxa per cada tipus de ramat si es que es pot especificar

<p>El bestiar es guarda a muntanya SI NO</p>
<p>El bestiar passa la nit sempre al mateix lloc SI NO</p> <p>En cas contrari indicar nombre aproximat de desplaçaments durant l'estiu i dies que passa a cada pleta.</p> <p>Recorregut que es fa durant el dia i recorregut que es fa durant tot l'estiu (indicacions de distancia o indicacions ben localitzades geogràficament). Si mai es té l'ocasió d'acompanyar un pastor mapejar el recorregut amb GPS</p> <p>Si es possible aconseguir mapes encara que siguin esquemàtics, adjuntar</p>
<p>5. VIDA A MUNYANYA (II)</p>
<p>Descripció de les zones on s'ubica l'assentament d'estiu:</p>

Annex I. Fonts etnogràfiques

El ramat es tanca durant la nit? SI NO

Si es tanca descripció dels corrals. Sobretot MIDA I MATERIALS. També situació respecte a l'habitació i altres detalls

Habitació dels pastors. Abrics SI NO Cabanes SI NO

Descripció acurada de les construccions. MIDA. TECNICA CONSTRUCTIVA. Parts de l'habitació, annexes.....

6. VIDA A MUNTANYA (III)

Processos de treball en els prats d'estiu (guarda, fabricació de formatges). Descripció:

Mitjans de treball:

Estructures on s'efectua. Mida i materials. Situació de cada estructura respecte a l'habitació:

7. Notes complementaries. ANNEXOS.

BIBLIOGRAFIA ANNEX I

- Chevalier, M. (1951). Vacheries, cabanes et orrys: Essai de typologie pastorale. *Pirineos*, (19-20).
- Chevalier, M. (1953). *La vie humaine dans les Pyrénées arégeoises* (Labour). Nimes.
- Garcia Casas, D., Obea, L., i Mazzucco, N. (2015). Prospecció i cartografia arqueològica de les Valls de Valarties. Direcció General del Patrimoni de la Generalitat de Catalunya.
- Gassiot, E. (2004). Asistencia técnica para el inventario de detalle de los recursos arqueológicos del parque nacional de aigüestortes i estany de sant maurici. Barcelona: Direcció General del Patrimoni Cultural.
- Gassiot, E. (2010). Prospeccions arqueològiques al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Direcció General del Patrimoni de la Generalitat de Catalunya.
- Gassiot, E., Garcia Casas, D., i Clemente, I. (2016). La eclosión medieval. En E. Gassiot (Ed.), *Montañas Humanizadas. Arqueología del pastoralismo en el Parque Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici*. Madrid: Organismo Autónomo Parques Nacionales.
- Gassiot, E., i Rodríguez Antón, D. (2009). Prospecció i cartografia arqueològica de les valls de Gerber i Cabanes. Direcció General del Patrimoni de la Generalitat de Catalunya.
- Gassiot, E., i Rodríguez Antón, D. (2010). Prospecció i cartografia arqueològica de les valls de Ruda i Aiguamòg. Barcelona: Direcció General del Patrimoni de la Generalitat de Catalunya.
- Guillot, F. (2012). *Rapport de sondages archeologiques et decapages aux orris de Jean Lamie et a l'Ouriote*. Auzat. Recuperat de <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00769263/file/rapportorris2012.pdf>
- Krüger, F. (1995). *Los Altos Pirineos. Vol. II. Cultura pastoril*. Tremp: Garsineu Edicions; Diputació General de Aragón; Diputación Provincial de Huesca.
- Raulin, H., i Ravis-Giordani, G. (1978). *L'Architecture rurale française : corpus des genres, des types et des variantes : Corse*. Paris: Berger-Levrault.
- Ravis-Giordani, G. (1983). *Bergers corses: les communautés villageoises du Niolu*. Aix-en-Provence: EDISUD.
- Ros, I. (2001). El món pastoral i transhumant pallarès d'abans i després de l'obra de Ramon Violant i Simorra. En I. Ros (Ed.), *La vida Pastoral al Pallars* (p. 375-418). Tremp.
- Violant i Simorra, R. (1949). *El Pirineo Español: Vida, usos, costumbres creencias y tradiciones de una cultura milenaria que desaparece*. (P. Ultra, Ed.). Plus Ultra.
- Violant i Simorra, R. (2001). *La Vida Pastoral al Pallars*. (I. Ros Fontana, Ed.). Tremp: Garsineu.

Annex I. Fonts ethnographiques

ANNEX II. DADES ARQUEOLÒGIQUES

A continuació es presenta el corpus arqueològic analitzat a la mostra detallada (veure capítols 3, 4, 5 i 6). Les descripcions de les memòries dels treballs de camp que es van dur a terme entre 2004 i 2012 (Garcia Casas, Obea, i Mazzucco, 2015; Gassiot, 2004, 2010, Gassiot i Rodríguez Antón, 2009, 2010)¹³ Les plantes i descripcions de jaciments i cales arqueològiques s'ha inclòs tal i com estava a les memòries, l'objectiu es poder presentar les dades a partir de les quals s'ha elaborat aquesta tesi doctoral en un únic document ja que en el moment de redactar aquest treball el seu accés públic és possible però no senzill i no estan disponibles en xarxa. En alguns dels assentaments, la memòria dels quals està en preparació, les dades provenen del processament de dades del Grup d'Arqueologia de l'Alta Muntanya. Totes les representacions de plantes de conjunts arqueològics, seccions i plantes de sondeig, etc... han estat elaborades tant pel propi autor de la tesi com per altres membres del Grup d'Arqueologia de l'Alta Muntanya: Ermengol Gassiot, Laura Obea, David Rodríguez Anton, i Niccolo Mazzuco especialment, que han elaborat bona part dels registres que a continuació es presenten. En tot cas en la informació de cada jaciment s'inclou les dades de la seva memòria original i si aquesta encara es troba en preparació els autors o autores de la descripció. Com es veurà les dades disponibles per a cada jaciment varien molt segons la campanya d'actuació en que van ser recollides.

És important mencionar aquest punt perquè, en alguns casos, en el procés s'ha canviat la interpretació de la forma de les estructures i el seu nombre respecte a com estaven a les memòries d'actuació. Així doncs el camp "nombre d'estructures" conté la interpretació de les dades que pot variar lleugerament respecte al redactat original. De la mateixa manera, alguns dels codis de les estructures també s'han canviat durant l'anàlisi. El que no s'ha canviat són el codi dels jaciments però en alguns casos, al tractar-los com assentaments s'ha separat un jaciment en diversos assentaments. Com a exemple VB-001 en aquest annex a la classificació ha estat desdoblada en VB-001A, VB-001B, VB-001C, VB-001D i VB-001.

S'organitza per valls i després per assentaments incloent la descripció, les representacions planimètriques i les fotografies disponibles. Les cales arqueològiques es presenten en un apartat al final titulat "Sondejos".

¹³ Totes les referències bibliogràfiques d'aquest annex es poden trobar a la bibliografia del volum principal de la tesi.

Annex II. Dades arqueològiques

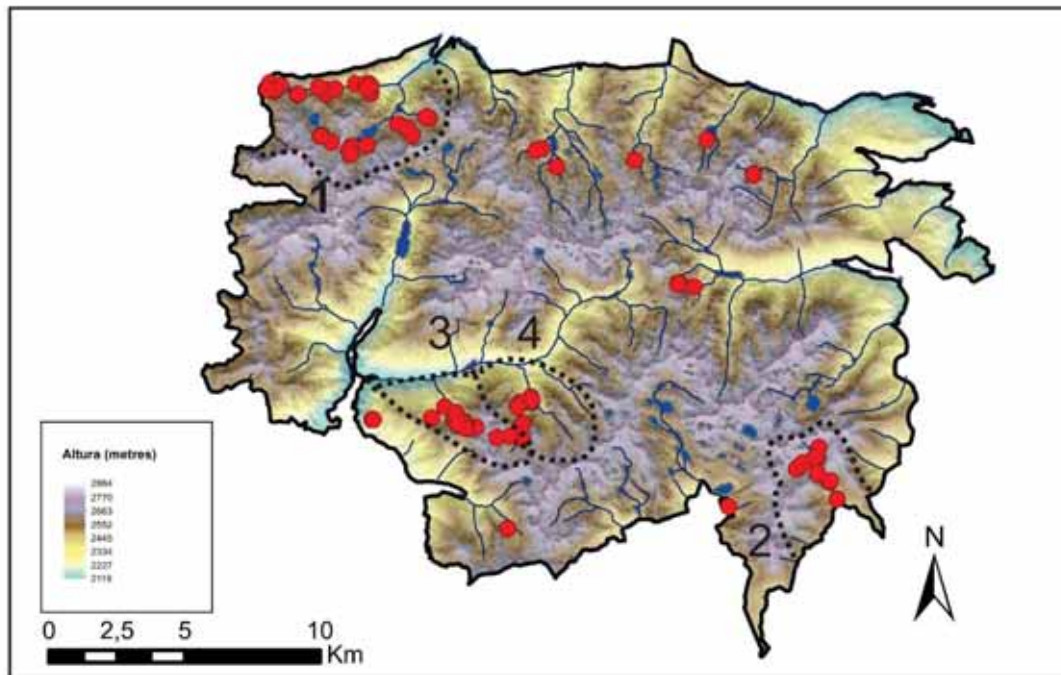

Figura 25. Mapa del PNAESM amb els assentaments que formen la mostra detallada. 1) Vall de Valarties 2) Vall de Mainera 3) Vall de Casesnoves 4) Vall de Llacs. S'inclouen també els assentaments datats en altres valls.

DESCRIPCIONS

VALL DE VALARTIES

Tota la informació d'aquesta vall així com les cales arqueològiques s'ha recollit de la memòria d'actuació arqueològica *Prospecció i cartografia arqueològica de les Valls de Valarties* elaborada per David Garcia Casas, Laura Obea Gomez i Niccoló Mazzucco (Garcia, Obea i Mazzucco, 2015). S'ha de mencionar la participació en la digitalització de l'estudiant en pràctiques Josep Navalon Galícia.

NA-075

Nom: Abric del Circ de la Restanca

Nombre d'estructures: 1 abric

Tractament Rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic

Descripció: El jaciment consisteix en un abric que aprofita l'espai sota un gran bloc de pedra. Es situa al nord-est del riu que baixa de les Raspes de Oelhacrestada sobre un tossal. El medi que trobem al voltant de l'abric consisteix bàsicament en prats alpins on hi trobem alguns blocs erràtics dispersos fruit de l'erosió al·luvial. L'abric aprofita un gran bloc de pedra de 11x5m que fa la funció de sostre i paret oest i recolza sota un altre bloc de 3x2,4 metres. L'espai habitable està orientat a l'est i queda tancat per un mur semicircular d'una filada i un parell de fileres que delimita un espai de 2,8x2m. El mur es troba molt sedimentat i trobem cert enderroc que ens fa pensar que l'alçat original seria superior al que veiem actualment. En la paret interior trobem termoalteració que segurament és producte d'antics fogars. La cronologia és indeterminada, per l'elevada sedimentació intuïm que no es tracta d'una ocupació gaire recent.

Annex II. Dades arqueològiques

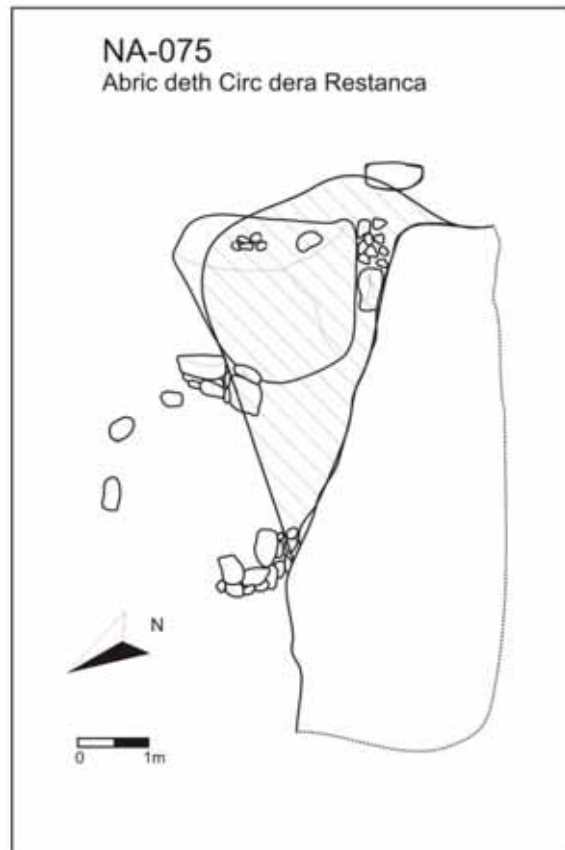

Figura 26. Planta de l'abric NA-075.

Figura 27 Fotografia general de l'abric.

NA-076

Nom: Poblat della Passada deth Nebot

Nombre d'estructures: 7 Cabanes, 12 tancats, 1 abric i 2 estructures indefinides.

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic, Sondeig (negatiu)

Descripció: El jaciment es troba a 50 m del Lac de Rius en la ribera nord-oest del mateix llac. Es tracta del vessant que de la cremallera de la Passada deth Nebot baixa de manera bastant abrupta fins la ribera. Tota l'àrea es caracteritza per un gran quantitat de blocs erràtics i tarters. El jaciment es troba just al peu d'un d'aquests tarters en una posició bastant estratègica: protegit pel nord per la presència de la cremallera, proper a àrees d'abundants pastures i a poca distància del Port de Rius, com a via de comunicació principal. Es tracta d'un important conjunt d'estructures: hem individualitzat fins a 12 tancats i 7 cabanes més altres estructures i trams de mur d'interpretació més incerta. Totes les estructures aprofiten la presència dels grans blocs de caiguda natural del tarter, amb un diàmetre d'aproximadament entre 3 i 4 metres, per configurar espais tancats i àrees d'hàbitat a través de la construcció de trams de mur i parets. Dins d'aquest patró general trobem murs construïts amb la superposició de blocs de granit de mida mitjana, generalment amb una o dues filades i altres murs construïts amb carreus més petits amb dues filades i més de 4 fileres més ben definides.

Pràcticament totes les cabanes es troben recolzades sobre un bloc de caiguda natural i en totes trobem abundant enderroc sedimentat la seva forma generalment tendeix a ser circular. Trobem certes diferències en la construcció de les cabanes. Aproximadament la meitat són clarament circulars amb alçats de mur conservats per sobre els 0,8 metres amb dues filades i més de tres fileres mes o menys definides i indicis d'haver tingut un tancament aeri majoritàriament en pedra. Es possible que aquest tancament incorpore la tècnica de la falsa cúpula. Pertanyen a aquest grup les cabanes 2,4,6 i 7

Altres cabanes (1,3,5) conserven un alçat més escàs i els murs no presenten fileres i filades tan definides aprofitant blocs de caiguda natural als que s'hi afegeixen murs de entitat més escassa. S'ha de dir que es tracta de dues tendències constructives i que algunes de les cabanes podrien estar en el límit de qualsevol dels dos grups.

La forma dels tancats varia entre quadrangular i indefinida i en els seus murs trobem les diferències constructives mencionades anteriorment. Alguns dels tancats presenten murs amb alçats conservats superiors al metre(1,2 o 1,5) i on

Annex II. Dades arqueològiques

s'intueix l'existència d'un mínim de dues filades i més de 4 fileres mentre que altres tancats conserven un alçat de mur de 0,3 o 0,4 metres. Trobem també alguns murs entre els dos extrems. Tres dels tancats (Tancat 2, 8 i 5) presenten trams de murs que podrien correspondre a subdivisions del seu espai intern. La quantitat d'enderroc varia en aquests tancats moltes vegades en correspondència amb l'alçat conservat dels murs però sempre en menor proporció que les cabanes i també molt sedimentat. Trobem també un abric de reduïdes dimensions amb murs a l'entrada. Degut a les seves reduïdes dimensions i al fet de no haver localitzat material moble en el sondeig practicat interpretem que podria haver estat utilitzat com a magatzem o bé per establir les cries nascudes durant el període de muntanya (Rendu, 2001). Finalment trobem dues petites estructures arquitectòniques de funció indeterminada, massa petites per ser cabanes i amb murs d'escassa entitat sense enderroc a l'interior.

Tot i aquestes diferències en l'entitat dels murs, el seu nivell de sedimentació homogeni i el fet que es tracti de estructures adossades entre elles sense que es distingixin reutilitzacions clares fa pensar que es tracta d'un conjunt d'estructures que va funcionar contemporàniament i responen a les pràctiques socials d'un mateix assentament ramader.

El model general del jaciment sembla correspondre a un poblat amb diverses unitats domèstiques, cadascuna constituïda per alguns tancats de tamany petit i mitjà i una cabana, o espai d'hàbitat, generalment de planta circular i amb un diàmetre mai superior a tres metres. Finalment, en un planell una desena de metres més amunt de l'àrea del poblat, hem trobat dues ulteriors estructures, d'aproximadament 2 x 1,5 m, que per la seva posició i la seva configuració podrien representar punts d'observació o de control relacionat amb el poblat (cabanes 6,7). De fet, aquestes dues evidències no estan associades a tancats o altres vestigis arqueològics, i a més mostren la mateixa tipologia constructiva de les estructures del poblat.

Cal mencionar que l'actual camí GR-11 travessa l'assentament arqueològic afectant les restes arqueològiques.

No ha estat possible recuperar mostres per a datacions o altres tipus de material moble que ens poguessin informar sobre la cronologia dels conjunts. Tanmateix per paral·lelisme amb altres assentaments trobats a la zona del PNAESM també amb gran quantitat d'estructures adossades inferim una cronologia corresponent al poblament ramader agrupat (Garcia Casas 2012; 2013) que es desenvolupa entre els segles III i XIII DNE.

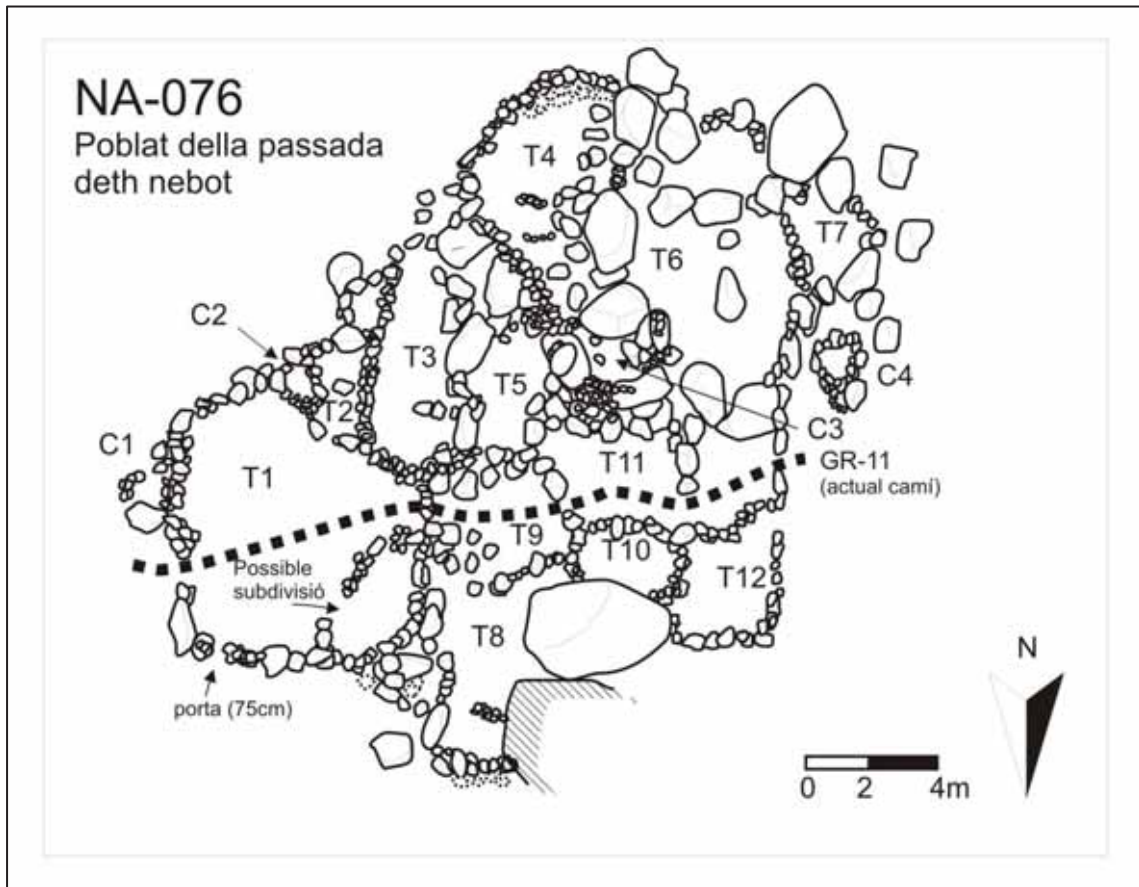

Figura 28 Planimetria de l'assentament NA-076 amb les estructures numerades.

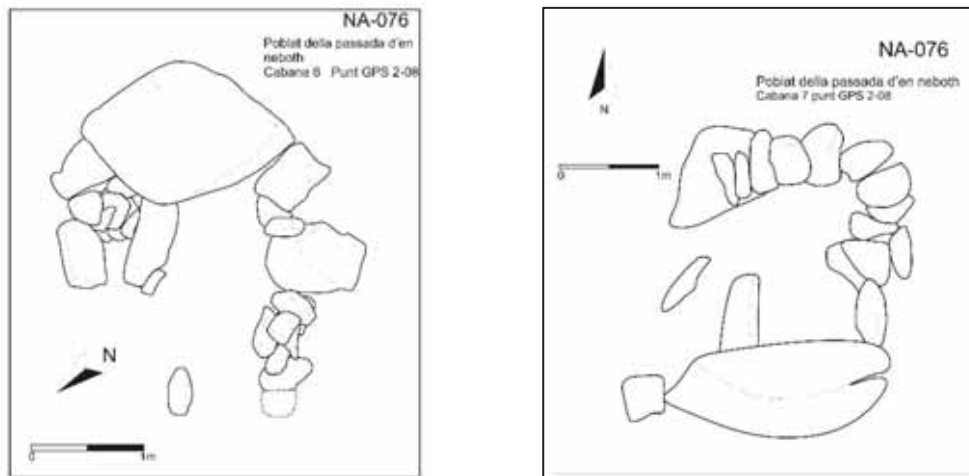

Figura 29. Planta de les dues cabanes de l'assentament exemptes de la resta d'estructures. (Cabanes 6 i 7).

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 30. Fotografia general de l'assentament NA-076.

Figura 32. Fotografia del Tancat 2 amb murs més ben definits.

Figura 31. Fotografia del Tancat 12 amb murs de menys entitat.

NA-077

Nom: Abric del Lac de Mar I

Nombre d'estructures: 1 abric

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic

Descripció: Es tracta d'un abric situat a pocs metres del Lac de Mar a la seva banda sud, a l'alçada de l'illa Era Unhola. Es tracta d'una zona de relleu abrupte, amb molts blocs erràtics de caiguda natural. Cinc d'aquests grans blocs granítics van quedar apuntalats entre sí producte de la mateixa acció geològica deixant sota seu un ampli espai habitable i aixoplugat. L'ocupació d'aquest espai es pot comprovar per la presència de varis trams de mur que cobreixen alguns dels trams més exposats. A la banda sud-est el mur que manté cert alçat cobreix l'obertura casi completament, a la banda nord-oest, una petita escletxa també està coberta per un mur més petit. L'accés sembla estar orientat al nord, en aquesta part també trobem pedres col·locades per arrecerar l'espai. L'interior de l'abric està cobert de vegetació i no es localitzen objectes mobles en superfície. La cronologia és indeterminada.

Figura 33. Fotografia de l'entrada de l'abric.

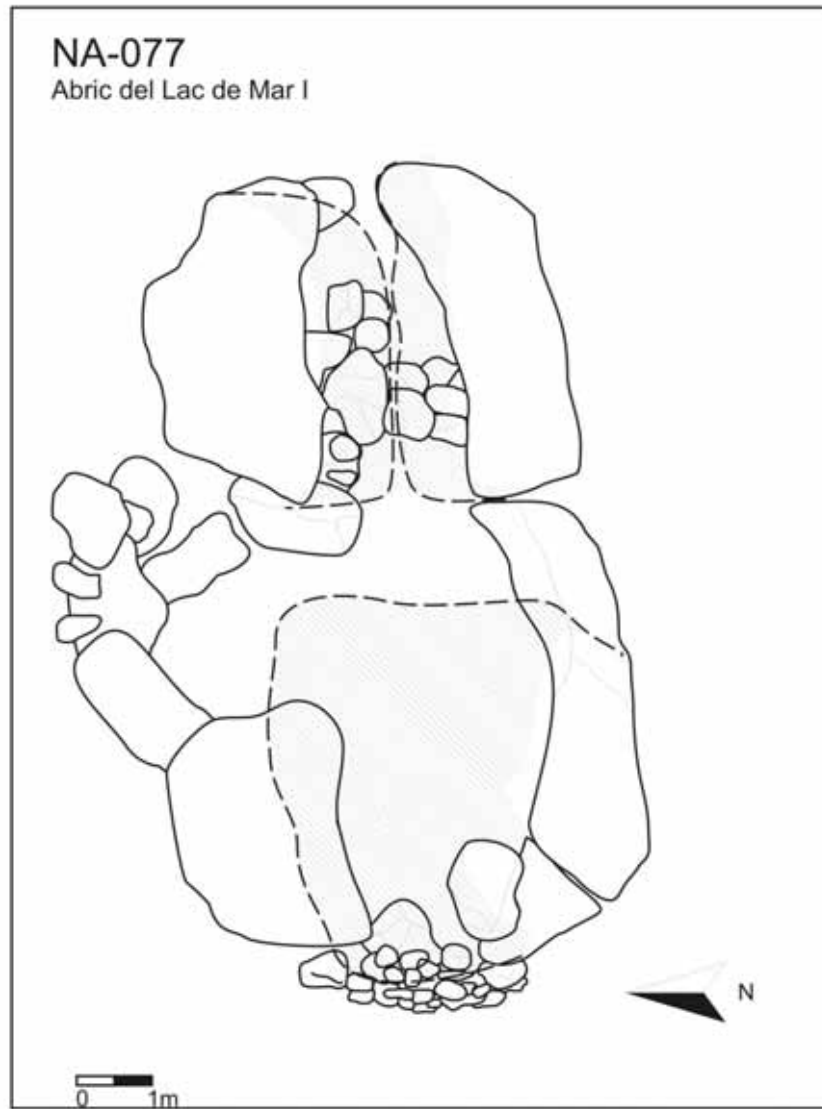

Figura 34. Planta de l'assentament NA-077.

NA-079

Nom: Conjunt del circ de Rius I

Nombre d'estructures: 6 tancats, 4 cabanes, 2 abrics, 2 estructures indeterminades

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic

Descripció: Es tracta d'un conjunt format per diverses estructures a l'aire lliure entre les quals hi ha com a mínim tres cabanes, dos abrics i cinc tancats. Les restes es localitzen al Circ de Rius just al costat d'un vessant més pronunciat que queda a l'oest. Es tracta d'una zona de prats amb lleuger pendent.. A uns 30 metres trobem les restes d'un altre jaciment, NA-081. Les restes es disposen de sud-oest a nord-est i per aquest ordre trobem respectivament un recinte i dos tancats amb cabanes circulars adossades, al nord-est d'aquests vestigis trobem un conjunt de grans blocs erràtics de caiguda natural al voltant dels quals trobem tres tancats més, una cabana i un espai sota el bloc que per els murs que trobem a l'interior podem dir que es tracta d'un abric que ha estat habitat.. Al sud-oest del conjunt i a una cota més alta trobem un altre abric. Trobem també 2 petites estructures entre blocs amb lloses col·locades possiblement amagatalls.

Totes les estructures adossen entre sí, en general es tracta de restes arquitectòniques construïdes amb carreus grans (60x40x40cm de mitjana molt aproximada) i que aprofiten en moltes ocasions blocs erràtics preexistents fruits de l'acció geològica. Els murs són, en general, de doble parament i no conserven en cap ocasió més de dues fileres, tanmateix el volum d'enderroc és variable, en general trobem poc enderroc però en la cabana 2 en trobem bastant, fet que ens fa pensar que aquesta estructura tingués un alçat considerable. Trobem també abundant sedimentació en molts punts. A la cabana 3 trobem signes de termoalteració a la roca producte d'un fogar. A l'abric 2 s'han localitzat diversos fragments de ceràmica massa petits com per determinar la seva cronologia amb seguretat.

Pel sistema constructiu i pel nombre i disposició de les restes arquitectòniques aquest conjunt no encaixa amb els assentaments d'època moderna i contemporània ben coneguts etnogràficament (Garcia, 2012). Per aquest fet li podem assignar una cronologia provisional anterior a la Baixa Edat Mitjana. De fet és bastant semblant a NA-084 i NA-090 datats entre els segles IV i VI DNE.

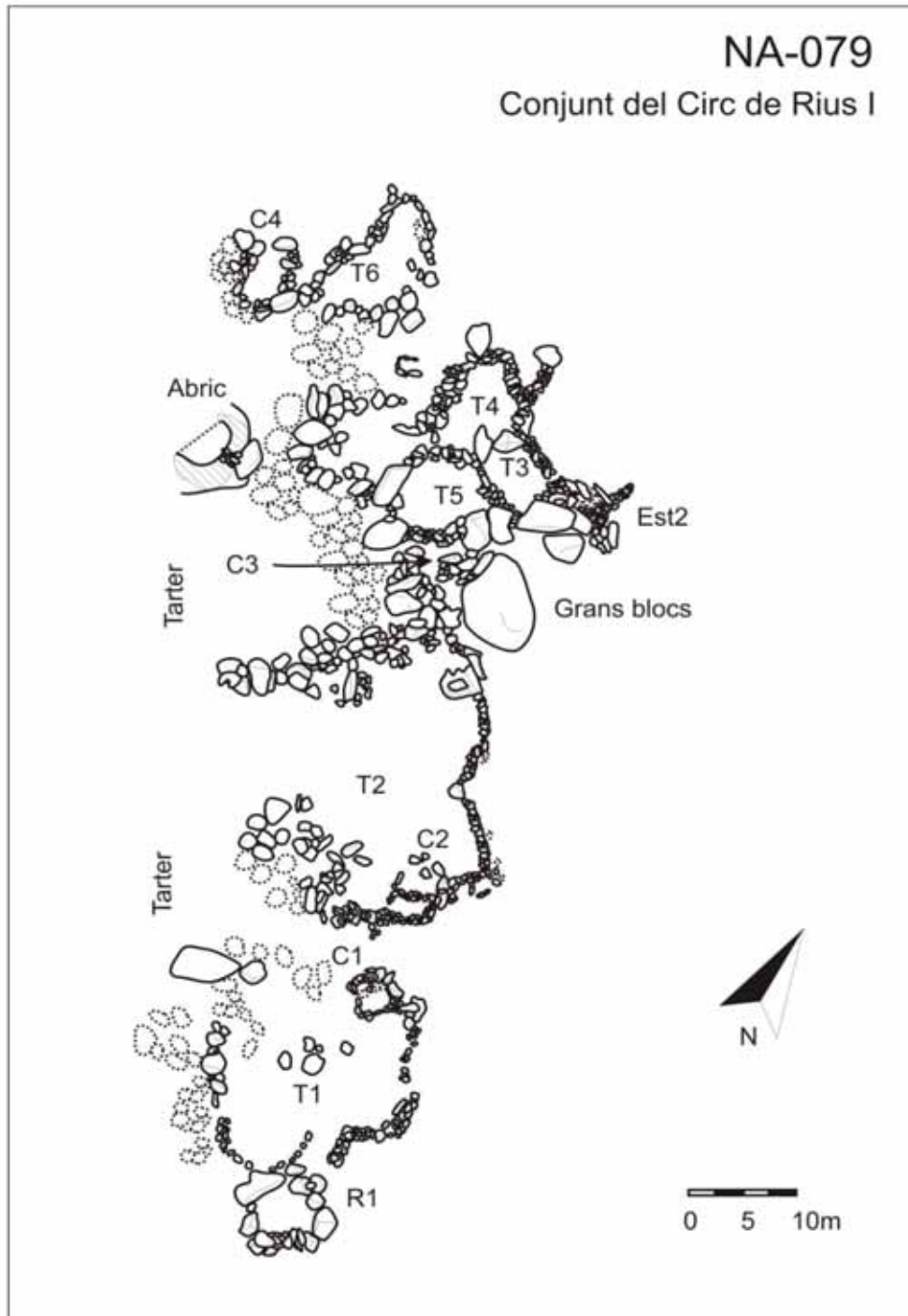

Figura 35. Planta de NA-076.

NA-080

Nom: Conjunt de Lac de Rius III

Nombre d'estructures: 1 cabana, 1 tancat i un recinte

Tractament rebut: : Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic, Aixecament topogràfic

Descripció: El jaciment es troba a pocs centenars de metres de la ribera oest-nord/oest del Lac de Rius, a la vora d'un petit torrent, en una àrea bastant plana del vessant. Està constituït per dos petit recintes de forma circular, un recinte de forma rectangular o semi-circular allargada, i un tancat de majors dimensions. Una anàlisi detallada de la morfologia de les estructures per mirar de determinar les fases constructives sembla indicar que el recinte de forma rectangular, una probable àrea d'hàbitat, va ser la primera estructura en haver estat construïda. Es tracta de una cabana que mesura 3,3 x 2,8 m amb un parament molt erosionat i amb molt material d'enderroc però que encara conserva una considerable alçada, entre 90 i 110 cm, cosa que fa suposar l'existència de parets d'una alçada rellevant, que potser servien com base per una cobertura vegetal, o un sostre. El tancat és un recinte de grans dimensions, 12 x9 m, constituït per murs d'una sola filada de pedres i que aprofita d'un gran bloc de caiguda natural. El parament té una alçada d'aproximadament 50 cm i en aquest cas el material d'enderroc és molt més escàs, suggerint que l'alçada del mur no era originalment molt més alta que l'actual. El tancat presenta una obertura en el seu costat est de 70cm, una probable boca d'entrada pel ramat. Les restants estructures són petits recintes de funció indeterminada. Per la tipologia constructiva i la morfologia constructiva interpretem aquest assentament com un conjunt ramader producte de la transhumància tradicional etnogràfica que es duia a terme entre els segles XVII-XIX

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 36. Fotografia general de l'assentament NA-080.

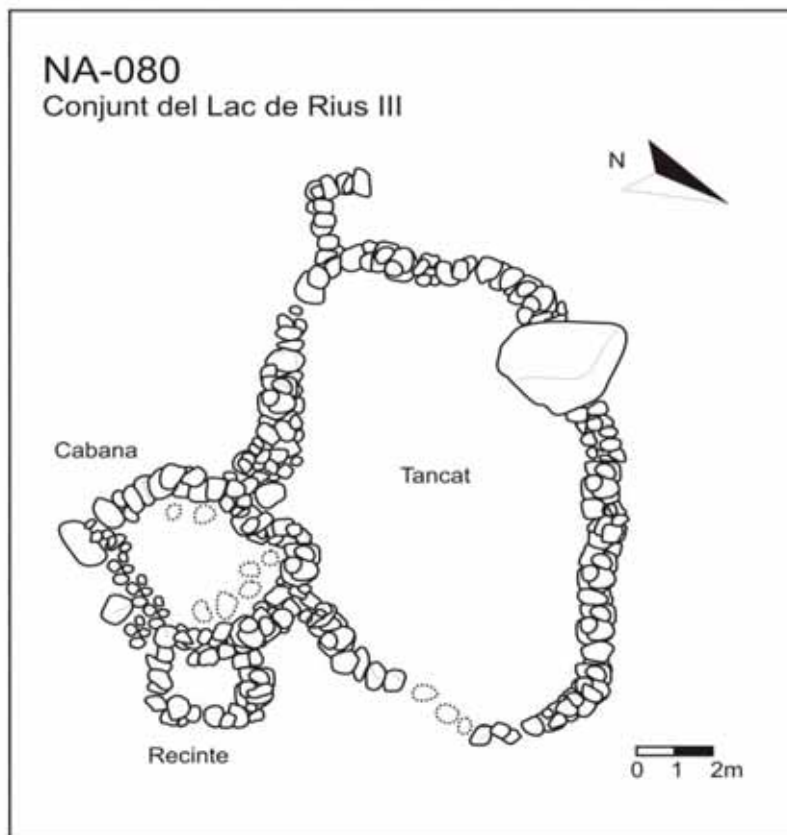

Figura 37. Planta de l'assentament NA-080.

NA-081

Nom: Conjunt del Circ de Rius II

Nombre d'estructures: munyidora o "orri", una cabana, 1 tancat i un recinte indefinit

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic

Descripció: Es tracta d'un conjunt format per un orri, una cabana i dues estructures més. Les restes es localitzen al Circ de Rius, en un planell lleugerament ondulat per sobre la Ribera de Rius, prop de la base d'una tartera. A l'entorn trobem abundants prats i el relleu és sinuós. A uns 30 metres al sud trobem les restes d'un altre jaciment, NA-079. Ara bé la diferencia en la morfologia de les estructures i la seva distribució fa que els identifiquem com dos assentaments arqueològics diferents. L'estructura més gran que defineix el jaciment és una estructura rectangular amb lleugeres curvatures formada per dos murs paral·lels. Fa una amplada mitjana de 2,4 metres i l'accés està orientat al nord. A la part central trobem que es fa més estret com és habitual en aquest tipus d'estructures. Únicament observem una sola filada i una filera. En la part sud-oest el mur sembla més consistent ja que observem dues filades, dues fileres i més enderroc que en la resta dels murs de l'orri. Els carreus són de dimensions molt variables entre els 75x20x30cm i els 35x28x30cm. En general trobem poc enderroc i molta sedimentació. Per paral·lelismes arqueològics i etnogràfics (Rendu, 2003) interpretem aquesta estructura com una munyidora d'ovelles anomenada *orri* al Pallars (Garcia Casas, 2012). La cabana està situada al nord, a l'altura de les pedres que conformen el tancament central, es tracta d'una estructura circular lleugerament ovalada, el tancament nord-oest aprofita un gran bloc de caiguda natural. L'estructura hauria tingut com a mínim dues filades i a jutjar per l'abundant enderroc deuria tenir com a mínim varies fileres. A l'oest trobem dos murs que semblen tancar un recinte entre blocs erràtics, aquest recinte connecta amb l'oest de l'orri i potser es tracta d'un tancat. Sota un d'aquests blocs trobem un amagatall amb unes dimensions de 140x60cm. Finalment trobem també a l'oest un mur que defineix un possible recinte també entre blocs erràtics. Totes les estructures s'adossen entre sí.

Investigacions en altres zones dels Pirineus han atribuït als orris una cronologia d'entre el segle XIV i el XVIII (Rendu, 1998). Aquesta és la cronologia que atribuïm provisionalment a aquest tipus d'estructures i a tot el conjunt ja que semblen formar una unitat. L'elevada sedimentació també ens fa descartar que sigui d'una cronologia posterior.

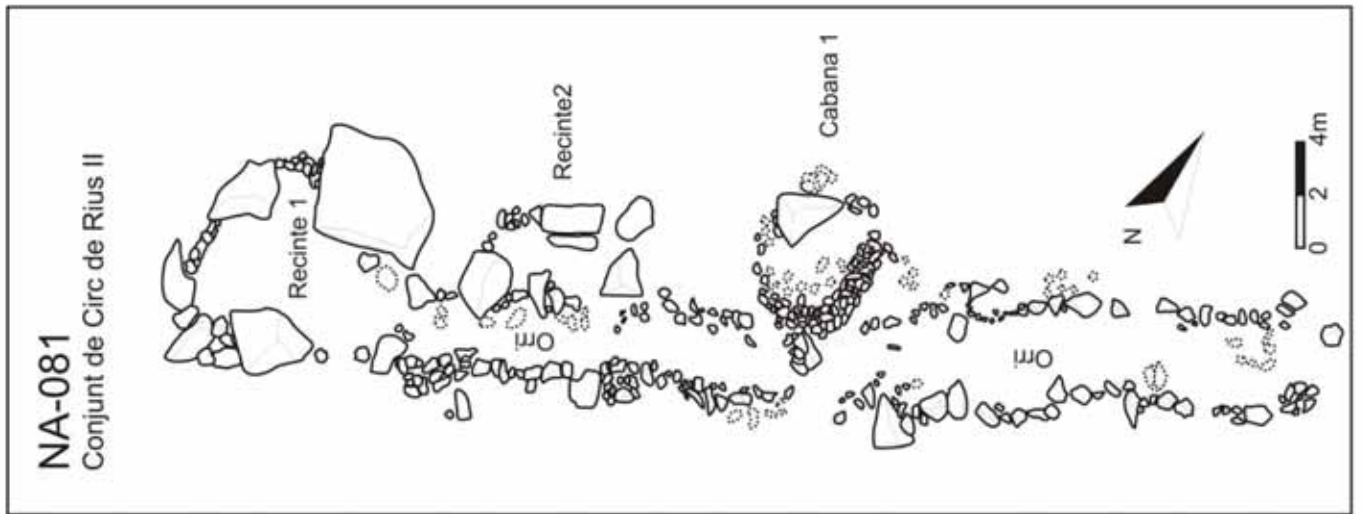

Figura 38. Planta de l'assentament NA-081.

Figura 39. Vista de la munyidora des del tancament intern.

NA-082

Nom: Pas comptador del Lac de Rius

Nombre d'estructures: 1 pas comptador.

Tractament rebut: Documentació, registre fotogràfic

Descripció: El jaciment es troba a poca distància, aproximadament 150 m, de la riba oest-nord/oest del Lac de Rius, en una àrea caracteritzada per una alta densitat de vestigis arqueològics. Es tracta d'un tram de mur de forma angulada, que aprofita en un dels dos extrems un bloc de caiguda natural. L'estructura muraria té una mida considerable, amb un alçat superior a un metre i una amplitud d'aproximadament 60cm. En el tram central del parament hi ha una obertura de 50-60 cm que s'interpreta com un passatge pel ramat. Aquesta estructura es troba pràcticament en el límit entre dues valls, la vall de Valarties i la vall de Vielha, i podria haver tingut una funció de duana i no únicament com a pas comptador.

La pràctica de comptar el nombre de caps de ramat la vinculem al tipus de transhumància que es practicava a la zona a l'edat moderna i contemporània (Garcia Casas, 2013). Es per això que a aquest tipus d'estructures els assignem una cronologia provisional no anterior als segles XVI-XVII.

Figura 40. Fotografia del pas comptador. Lloc arqueològic NA-082.

NA-083

Nom del jaciment: Pas comptador del Circ de Rius

Nombre d'estructures: 1

Tractament rebut: Documentació, registre fotogràfic

Descripció: Les restes consisteixen en un mur de pedra seca que delimita un espai entre dos grans blocs de caiguda natural. Es situa en el Circ de Rius a uns 50 metres dels jaciments NA-081 i NA-079 en una zona de prats amb relleu ondulat per petits turons. Hem identificat els vestigis com un pas comptador conformat per un mur de pedra seca de 3 fileres i 2 filades de carreus petits. El mur delimita un recinte de 3 metres de llarg per 80cm d'ample. El mur deixa en la seva part central una obertura de 64cm d'ample que interpretem que era un pas per al ramat. Per informacions etnogràfiques sabem que aquest tipus d'estructures eren utilitzades per comptar el numero de caps de bestiar. No es localitzen restes arqueològiques mobles.

Cronologia: La pràctica de comptar el nombre de caps de ramat la vinculem al tipus de transhumància que es practicava a la zona a l'edat moderna i contemporània. Es per això que aquest tipus d'estructures els hi assignem una cronologia provisional no anterior als segles XVI-XVII.

Figura 41. Fotografia del lloc NA-083 en pla picat.

NA-084

Nom: Despoblat del Tuc deth Lac Redon

Nombre d'estructures: 14 tancats, 4 cabanes, 2 abrics, 1 recinte indeterminat segurament ramader i 2 estructures indeterminades

Tractament rebut: Documentació, registre fotogràfic, aixecament topogràfic, sondeig.

Descripció: Aquest gran conjunt d'estructures es troba en un planell sobre del Lac de Rius, en direcció nord-oest respecte del mateix llac, a una altitud de 2.411 m. Es tracta d'una posició estratègica des de la qual es domina completament la superfície del llac amb una clara visibilitat de tot l'entorn. En direcció nord-nord/est i en direcció sud-sud/est el jaciment està protegit per la presència de la serra del Tuc deth Lac Redon, mentre que en direcció nord-oest aproximadament a 300 m es troba un port de muntanya a prop del Coret deth Lac Redon. Un antic camí cap a aquest port voreja el jaciment per la seva banda sud. El jaciment ocupa una superfície de més de 1.500 m².

Podem dividir el poblat en tres àrees diferents: sector Oest, Est i Nord. Aquesta divisió sembla ser únicament espacial, per la tipologia constructiva dels murs, la morfologia en planta de les estructures arquitectòniques i el seu estat de conservació i sedimentació interpretem que aquests tres sectors corresponen a un mateix assentament humà, una mateixa unitat social.

El sector Oest consta de 8 tancats, tres cabanes i 1 abric amb murs. Totes aquestes evidències s'organitzen al voltant d'un espai central sense cap vestigi, que potser es podria considerar el centre del mateix jaciment. Per sobre d'aquest recinte trobem un gran recinte que també ocupa una posició central respecte i separat de l'anterior per un mur amb un accés de 1 metre. No es pot descartar que aquest recinte tingués també una funció ramadera però en tot cas sembla articular la resta d'estructures de l'assentament en aquest sector. En aquest sector totes les estructures estan construïdes aprofitant la presència de grans blocs erràtics. A més, la majoria de les cabanes semblen estar incloses dins dels tancats formant un conjunt únic: recinte pel ramat i espai d'hàbitat humà. L'única estructura aïllada, no associada a cap tipus de recinte és una cabana de planta rectangular que es troba a la franja més meridional del poblat, just al costat d'un vessant abrupte des del qual és possible apreciar una visió general del Lac de Rius i de tot el cercle glacial. Potser aquesta estructura podria representar un punt d'observació o de control.

Si el sector Oest es caracteritza per una certa homogeneïtat en la distribució del vestigis arquitectònics, el sector Est es caracteritza per una distribució força

Annex II. Dades arqueològiques

dispersa de les estructures arqueològiques. En aquest sector no s'aprecien estructures d'hàbitat, només hem individualitzat 4 recintes dispersos que en alguns casos semblen configurar una porció de terreny molt aplanat, a mode d'aterrossament.

El sector Nord es troba més amunt de la resta del jaciment i es caracteritza per la presència de dos tancats aïllats i d'una altra petita estructura de planta rectangular que per la localització i la morfologia podria representar un altre punt d'observació o de control. De fet, des d'aquesta posició, que es troba més alta respecte del nucli central del jaciment i al costat de la serra, és possible dominar tot el poblat i la mateixa vall.

Dins de les semblances en la morfologia en planta de les estructures trobem algunes diferències en el sistema constructiu tant de tancats com de cabanes. Les cabanes 4 i 1 (veure Taula estructures a l'annex 1) presenten murs amb poc alçat (0,4 i 0,3 metres aproximadament) amb parament de un gruix al voltant del metre i molt poc enderroc al seu interior. Això ens fa pensar que es tracta d'estructures construïdes en material perible que s'aixecaven sobre un sòcol de pedra. En canvi, la resta de cabanes tenen murs que conserven més alçat (0,7-0,9 metres) i amb més enderroc associat fet que ens porta a pensar que com a mínim bona part del mur estava construït en pedra. Entre aquestes cabanes, destaca la cabana 2, on s'ha practicat el sondeig per presentar un mur que divideix l'espai interior en dos àmbits. Trobem un accés des de l'exterior orientat al nord, cap a l'espai central de l'assentament que mesura 0,7 metres i un altre accés entre els dos àmbits que mesura 0,68m.

La dinàmica constructiva dels tancats es similar, alguns són espais entre grans blocs de caiguda natural on únicament s'hi ha col·locat petits murets per tancar un espai ja definit de forma natural mentre que altres presenten veritables murs amb més enderroc que ens indiquen una voluntat de construir una estructura ramadera en un lloc concret i més us de la pedra per construir el recinte. Aquests diversos tipus de sistemes es troben simultàniament en els tres recintes cosa que ens porta a deduir que les diferències responen a criteris potser funcionals però no cronològics. La major part dels tancats conserven accessos de entre 0,65 i 0,9 metres. Les cabanes tenen accessos d'entre 0,6 i 0,7 metres. Quan trobem accessos en les estructures aquests orienten cap a l'espai central de l'assentament.

Interpretem aquest conjunt d'estructures com un mateix assentament i que estan vinculades a la mateixa fase d'ocupació. Es tracta d'un exemple en el PNAESM més de assentaments humans on sembla que diversos grups humans, cadascun amb el seu ramat s'agrupaven en un mateix assentament per passar la temporada d'estiu. Alhora aquests ramats no semblaven ser massa grans, es tracta d'un tipus de pràctica molt diferent a al transhumància tradicional d'època moderna i contemporània (Garcia Casas, 2013).

Annex II. Dades arqueològiques

El sondeig practicat a la Cabana 2 (veure annex) ha mostrat un nivell d'ocupació clar amb fragments de ceràmica i lítica associat a l'estructura i per extensió a la resta de construccions arquitectòniques de l'assentament ha proporcionat una mostra de carbó datada entre segle III i principis del IV calDNE (Beta-377577: 1780+- 30 calBP).

Per sota d'aquest nivell i sense relació amb la cabana s'ha trobat una elevada concentració de carbons que interpretem com antròpica i vinculada a un fogar. La datació d'un d'aquests carbons ha facilitat una datació prehistòrica de finals del IV mil·lenni calANE. (Beta-377578: 4420+-30 calBP).

Figura 42. Dues fotografies generals de l'assentament NA-084.

Annex II. Dades arqueològiques

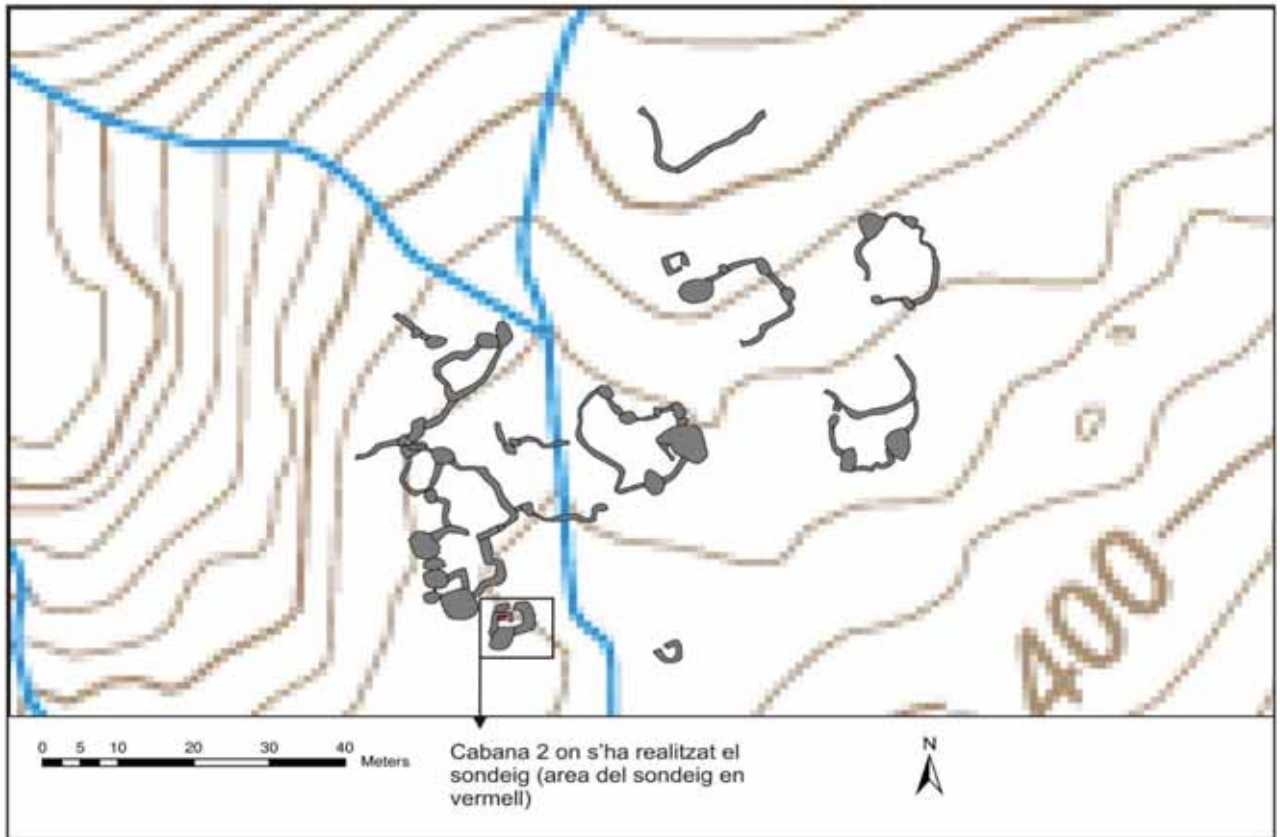

Figura 43. Planimetria de l'assentament NA-084.

NA-085

Nom: Conjunt de l'Estanh de Mar

Nombre d'estructures: : 2 abrics, 1 tancat, diverses estructures i retalls de mur desdibuixats

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic, Sondeig

Descripció: Es tracta d'un conjunt format per dos abrics i gran quantitat de murs que formen estructures actualment difícils d'identificar degut a la vegetació. Es situa al nord-est del Lac de Mar en un espai pla al costat del llac abans de que el camí provinent del refugi de la Restanca comenci a guanyar cota en direcció a la Colhada der Estanh de Mar. L'àrea on es troba l'assentament està coberta de herba alta, es per això que de les estructures a l'aire lliure únicament hem pogut identificar amb seguretat un tancat i 5 recintes però trobem gran quantitat de murs desdibuixats per l'abundant vegetació. Els murs estan compostos d'una sola filada i no més de dues fileres i no sembla que originalment haguessin tingut un alçat gaire més elevat. El tipus de vegetació que trobem indica la presència en el subsòl d'abundants quantitats de fòsfats fruit de l'estabulació. L'accés es troba orientat a l'oest i els vestigis es situen en una àrea de 70 metres de llarg que acaba en una tartera situada a l'est. L'abric 2 es situa a l'oest, trobem un mur en el seu accés i el seu espai interior és força gran amb una altura de gairebé 2 metres a la seva part central, en aquest espai interior trobem gran quantitat d'ossos d'ovicàpid d'aspecte força recent. Pel que fa a l'abric 1, aquest es situa en el centre del jaciment, aprofita un gran bloc de pedra que deixa un espai interior delimitat per un mur que envolta l'abric per les bandes sud, est i oest. Formant cantonades en angle recte. L'accés està orientat al sud. El mur es compon de sis fileres i una sola filada i es troba força ben conservat. En general trobem molta sedimentació a tot el jaciment.

Amb la intenció d'esbrinar la possible existència de fases d'ocupació antigues i/o prehistòriques a l'abric 1 es practica una cala estratigràfica en un dels angles interiors del mur, a la cala s'han trobat diversos nivells d'ocupació, el primer d'aspecte recent ha jutjar per els elements metàl·lics i la resta més antics. S'han pogut identificar també dos fogars corresponents a moments diferents i s'ha recuperat ceràmica a mà i a torn. Finalment s'han recollit mostres per a datació de C-14.

La datació de mostres de carbó recuperades en el nivell inferior estratigràficament localitzat en el sondeig ha facilitat un resultat del primer segle calNE (BETA 332027 1940+- 30calBP)

Figura 45. Entrada de l'abric 1 de l'assentament NA-085.

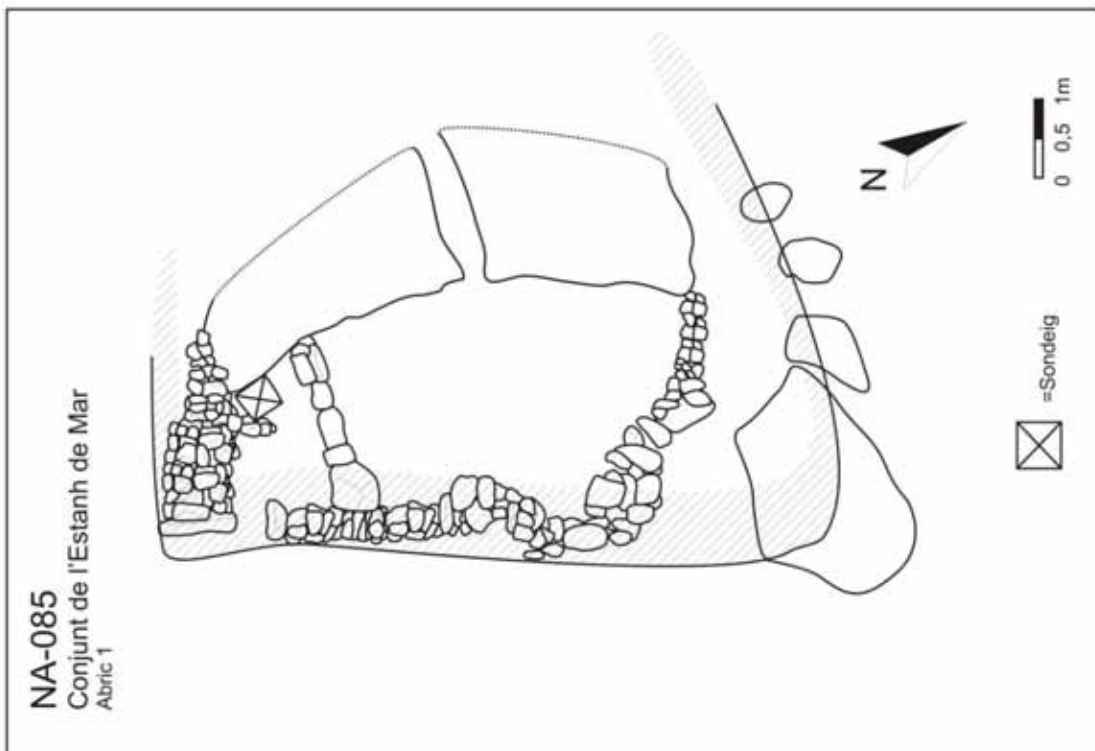

Figura 44. Planta de l'abric 1 de l'assentament NA-085.

NA-086

Nom: Recinte del Tuc deth Lac Redon

Nombre d'estructures: 1 tancat

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic

Descripció: El jaciment NA-086 es tracta d'un recinte que es troba a la part més alta del vessant meridional del Tuc deth Lac Redon, en un planell aproximament a 2500 metres d'altitud. L'estructura es conforma per un recinte de forma allargada i bastant estreta (9,0 x 2,0 m), amb una orientació nord/oest-sud/est. Està constituït per quatre trams de mur de poca alçada, a excepció del mur sud-oest que aprofita un gran bloc d'aflorament de roca mare i assoleix una alçada de 40 cm. En el mur sud-est és visible una obertura d'aproximadament 90 cm que podria indicar el passatge d'entrada a l'estructura. La tipologia constructiva general de l'estructura és bastant senzilla, aprofitant blocs de granit de tamany mitjà disposats en filades paral·leles. La cronologia és indeterminada.

Figura 46. Fotografia del recinte NA-086.

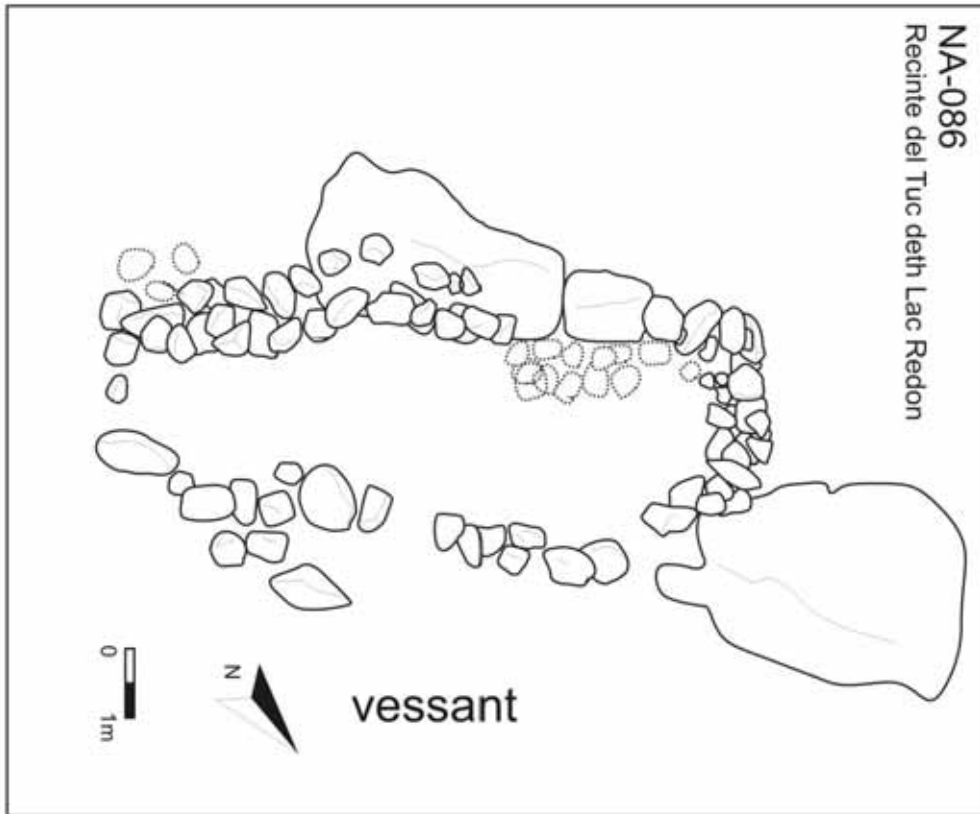

Figura 47. Planta de l'assentament NA-086.

NA-087

Nom: Abric del Lac de mar II

Nombre d'estructures: 1 abric

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic

Descripció: Es tracta d'un abric situat a la capçalera del Lac de Mar just abans de l'inici de la pujada de la Colhada deth Lach de Mar. A l'entorn hi trobem prats alpins en un relleu que si bé en els voltants immediats del jaciment és pla, en general és força abrupte amb gran quantitat de blocs erràtics. L'abric està conformat per dos grans blocs de granit un dels quals recolza de manera obliqua sobre l'altre, que forma la paret est, completament vertical. En les obertures sud i nord trobem murs que tanquen l'espai interior. El mur sud és el que conserva més alçat (3-4 fileres i 80cm d'altura) i presenta abundant enderroc. La cronologia és indeterminada.

Figura 48. Fotografia de l'abric NA-087.

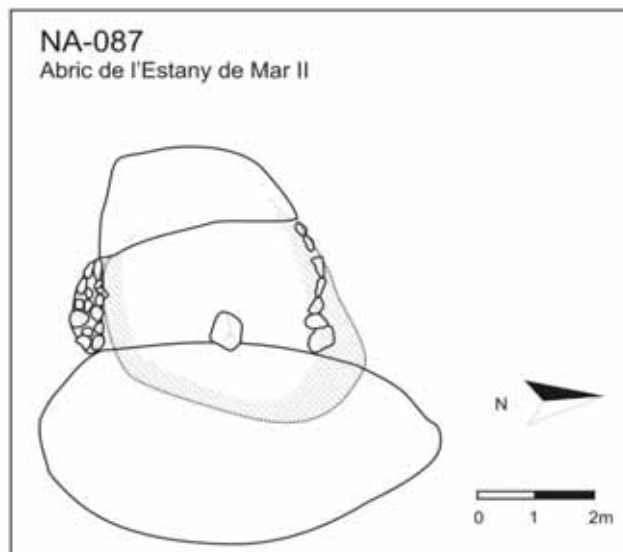

Figura 49. Dibuix de l'assentament NA-087

NA-088

Nom: Abric del Lac Tort de Rius

Nombre d'estructures: 1 abric

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic.

Descripció: El jaciment es troba en la part baixa del vessant de la Collada del Lac deth Mar, a poca distància del camí que porta al Lac Tort de Rius que es troba a una distància d'aproximadament 60 m. L'abric es troba en una àrea plana caracteritzada per la presència de varis torrents que des del Coll de Conal de Rius i de l'Estany de Molar Gran conflueixen cap al llac. L'estructura és constituïda per dos grans blocs erràtics que recolzant-se formen un espai protegit. Aquest espai està tancat en els extrems per dos trams de mur, un en la banda oest i l'altre en la banda est. El tram de mur oest tanca l'entrada de l'abric, l'obertura més gran, amb una forma angulada (2.10 m en direcció nord-sud i 2,00 m en direcció est-oest) i una amplitud de més de 50 cm. La base d'aquest parament sembla molt sedimentada, amb abundant material d'enderroc també sedimentat. Successivament sembla possible individualitzar una fase d'ocupació més moderna representada per la part superior dels murs i l'enderroc no sedimentat. El tram de mur est, a la vegada, presenta dues fases d'ocupació, una més antiga amb el mur i l'enderroc més sedimentats, i una més recent. Aquest parament tanca una petita obertura entre els dos blocs d'aproximadament 1,40 m. La cronologia és indeterminada.

Figura 50. Fotografia geenal de l'abric NA-088.

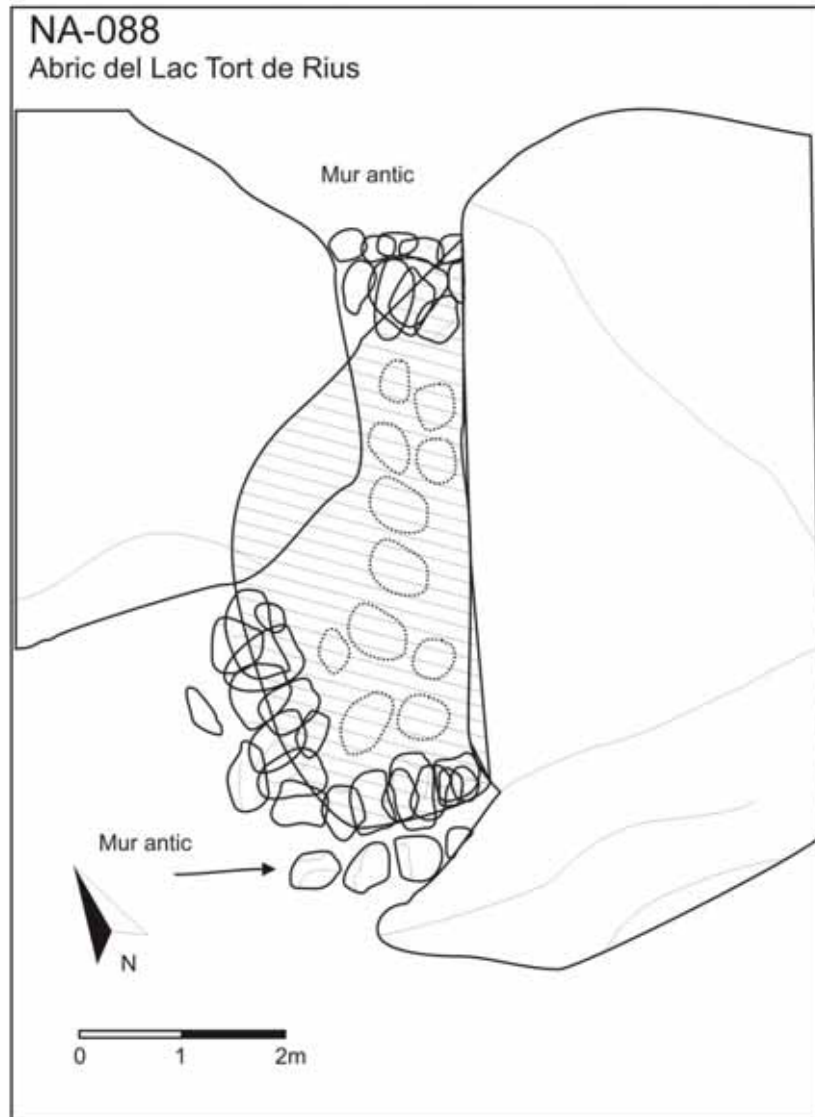

Figura 51. Planta de NA-088.

NA-089

Nom: Tancat del Lac de Mar

Nombre d'estructures: 1 tancat

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic

Descripció: Aquest jaciment consisteix en un recinte a l'aire lliure localitzat a l'extrem sud de l'Estanh de Mar, a uns 30 metres de la riba, en una zona de fons de vall. A l'est del jaciment hi ha un rierol que desemboca a l'estany i cap a l'oest es troba la Collada de l'Estanh de Mar. El camí que hi mena passa molt a prop del jaciment. L'entorn del jaciment és una zona de relleu suau coberta per prats alpins amb alguns blocs erràtics de granit. El recinte que defineix el jaciment té una planta en forma de "L" les dimensions del qual són de 15x9m. Al sud-oest està delimitat per una petita tartera i al nord-est aprofita un bloc erràtic. Hi podem distingir tres murs amb diferents graus de sedimentació tot i que sembla que van funcionar de manera contemporània. El tancat aprofita la part baixa de la tartera i un gran bloc erràtic entre els murs 1 i 3, aquest darrer totalment sedimentat tot i que se'n pot apreciar la silueta. A l'extrem nord, el recinte queda obert. Es molt possible que es tracti d'un recinte d'època contemporània (s. XVIII-XX)

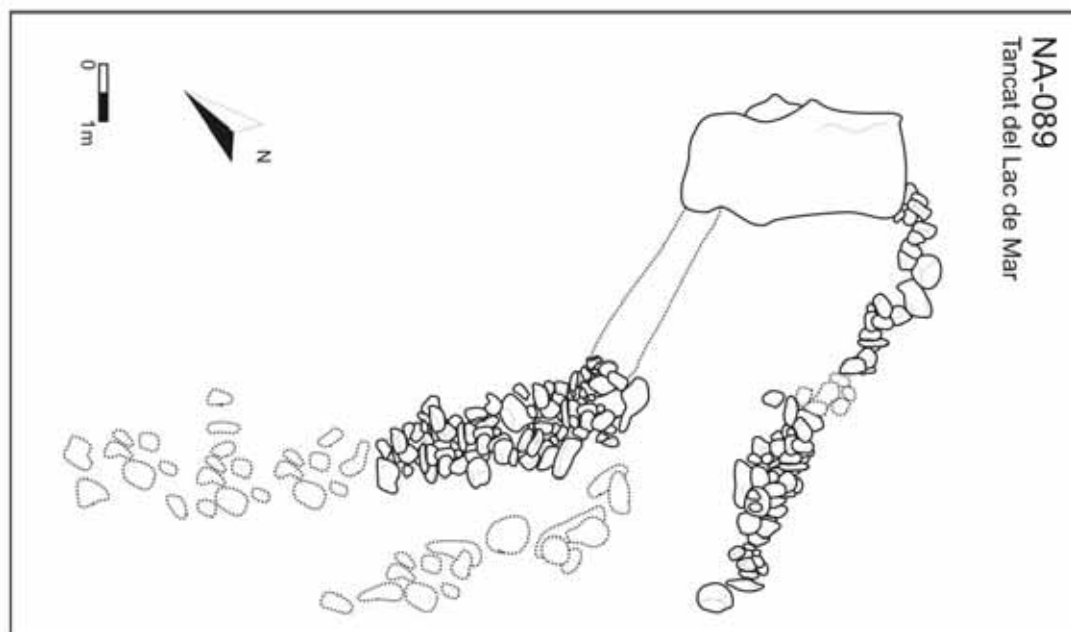

Figura 52. Planta de NA-089.

NA-090

Nom: Despoblat del Lac Tort de dalt

Nombre d'estructures: 4 tancats, 4 cabanes, 2 estructures indefinides (una d'elles molt possiblement d'habitat) i 3 abrics.

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic, Sondeig

Descripció: Aquest gran conjunt d'estructures es troba a mitja cota en el vessant oest de la vall que des de el Tuc des Estanhets baixa fins a la ribera del Lac Tort. El jaciment es troba en una petita depressió entre el vessant i el cap d'una morrena lateral, en una posició molt protegida i a la vegada amagada. Està orientat en direcció nord-sud i per la seva extensió el podem dividir en dos sectors diferents: sector nord i sector sud. Les estructures, de fet, s'estenen per un àrea d'una longitud d'aproximament 100 m i una amplitud entre 35 i 40 metres. El sector nord està constituït per la combinació de diferents vestigis arquitectònics: grans blocs de caiguda natural tancats amb trams de mur (3 abrics), petites estructures de planta circular (1 cabana) i grans recintes de forma rectangular (3 tancats) a més d'altres recintes de difícil interpretació. Possiblement aquests tres tipus d'evidències representen l'associació de zones d'habitat i zones per als ramats i pensem que responen a un únic assentament humà contemporani en el temps.

Al centre del jaciment es troba un bloc de granit de grans dimensions que forma, amb altres blocs més petits, un gran espai protegit. Aquest espai està separat per la presència de tres trams de mur, en tres àmbits diferents que probablement defineixen tres àrees diferents d'habitat. Es tracta d'un abric peculiar tant per la mida com per la seva complexitat constructiva. El sector sud mostra un estat de conservació de les estructures lleugerament pitjor, amb tancats i cabanes més dispersos que s'organitzen al voltant d'un petit pantà. Hem observat la presència de 3 possibles tancats i de 2 cabanes. A més d'aquestes estructures en la part més alta del jaciment, en posició sobrealçada respecte de la resta de les estructures, hem individualitzat un petit recinte de planta rectangular que podria representar un punt d'observació o de control. De fet des d'aquesta estructura es domina completament la vall del Lac Tort, tant en direcció del Lac de Rius com en direcció de la Collada del Lac de Mar

La tipologia constructiva de tot el jaciment és semblant a altres conjunts de la vall de Valarties, aprofitant la presència de grans blocs de caiguda natural per configurar diferents espais domèstics. En algun cas sembla possible identificar més d'una fase d'ocupació del jaciment per la presència de reaprofitaments dels paraments. Igualment, la presència d'abundant material d'enderroc molt sedimentat suggereix una ocupació del jaciment des de cronologies antigues. En

Annex II. Dades arqueològiques

definitiva, es tracta d'un jaciment bastant complex amb un nombre elevat d'estructures d'hàbitat associades a recintes i tancats que podria haver patit diferents fases d'ocupació humana.

Observant la importància del jaciment pel que fa al nombre d'estructures s'ha practicat un sondeig de 80x80cm. En el sondeig ha aparegut fins a tres nivells d'ocupació amb nombrosos carbons i ceràmica associada.. En tots els nivells s'ha recollit mostres de carbó per a realitzar datacions de C-14.

En el sondeig a l'Abric1 s'han trobat tres nivells d'ocupació, els dos inferiors s'han datat amb dos resultats diferents. Segle XIV calDNE en el nivell intermitj (Beta-332028: 600+-30cal BP) i amb dos intervals entre el segle III i IV calDNE el segon (332029: 1690+-30 calBP)

Degut a que el sondeig es va fer a l'interior de l'abric i no està en relació amb un mur resulta difícil extrapolar alguna d'aquestes dos cronologies al conjunt d'estructures arquitectòniques visibles actualment. Al llarg del PNAESM en altres campanyes de prospecció s'han descobert grans conjunts d'estructures ramaderes amb una forquilla cronològica entre el segle III i el XIII calDNE (Garcia Casas *et al*, 2013, Garcia Casas, 2013). Es per això que a priori qualsevol de les dos cronologies poden ser vàlides per al poblat però fixant-nos en la tipologia constructiva, l'absència de la tècnica de la falsa cúpula a les cabanes i els paral·lelismes amb NA-084 podríem suggerir a tall hipotètic que les estructures arquitectòniques corresponen a la més antiga d'aquestes dues datacions.

Figura 53. Imatge general del conjunt amb l'Abric 1 al fons

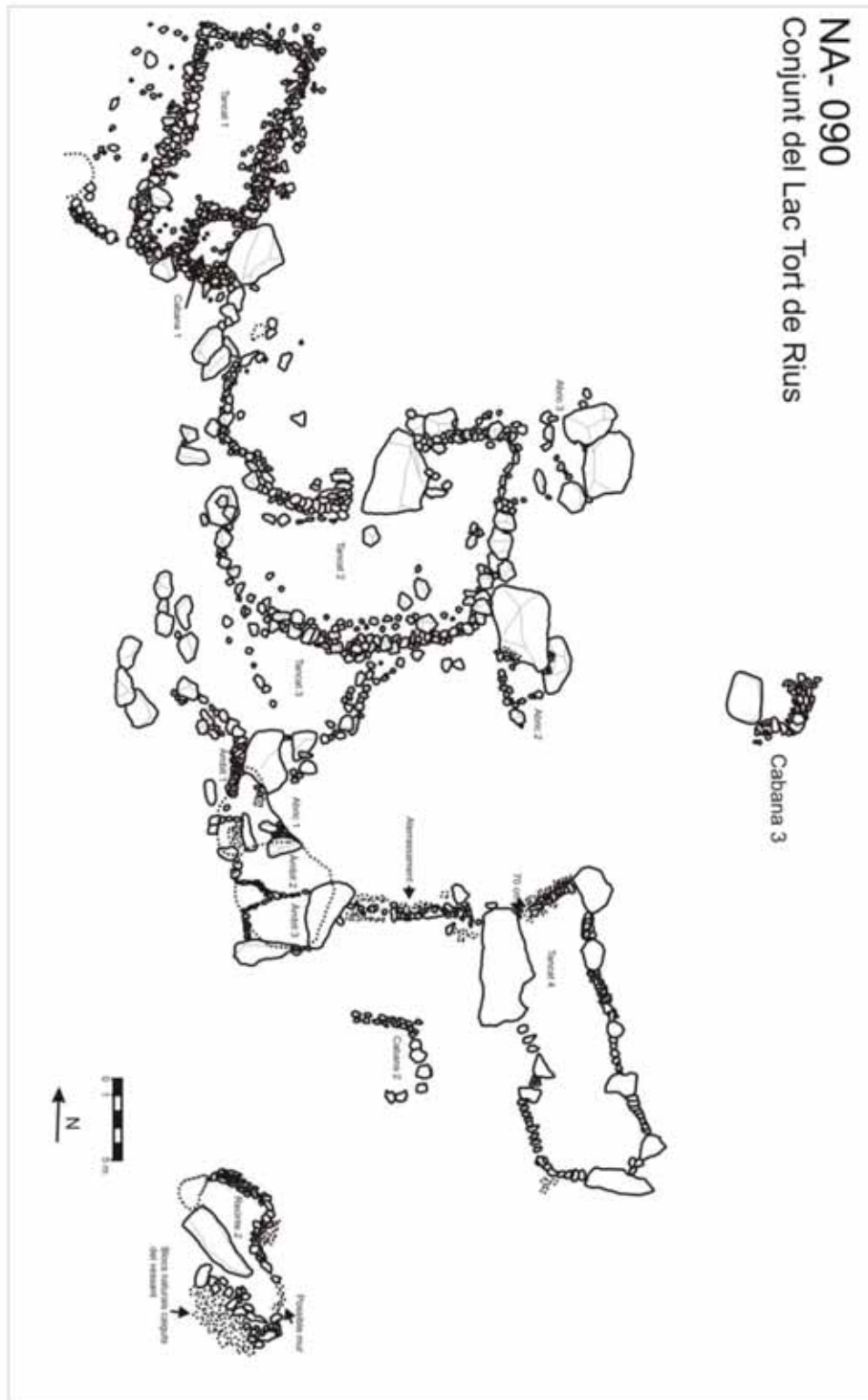

Figura 54. Planta de NA-090.

NA-091

Nom: Conjunt del Plan de Rius

Nombre d'estructures: 1 Cabana, 6 tancats, 2 abrics i 1 estructura indefinida.

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic, Sondeig

Descripció: El jaciment consta de diverses estructures a l'aire lliure i també de dos abrics. Els vestigis es localitzen al Circ de Rius, una zona de prats travessada per diversos rierols que discorren per un relleu amb ondulacions suaus. En aquesta zona s'han localitzat nombrosos jaciments. En l'espai que queda entre dues ondulacions del terreny es situa el present jaciment que consta de 6 tancats de diverses mides, els tancats presenten un sistema constructiu de doble parament mantenint un alçat de entre 2 i 3 fileres. Entre aquests tancats i l'Abric 1 trobem un recinte que no acaba d'estar tancat pels quatre costats de funció incerta. Pel que fa a la cabana, aquesta presenta una planta circular i actualment és poc visible degut a la caiguda de rocs, l'elevada sedimentació i l'abundant vegetació. Trobem també una estructura formada per dos murs col·locats entre dos blocs de caiguda natural que delimiten un espai de funció incerta. Finalment s'han identificat dos abrics anomenats 1 i 2. L'abric 1 es situa al nord-est del conjunt i té l'accés orientat al sud on s'observa un mur de dues filades i 3 fileres, al sostre s'observa termoalteració segurament com a conseqüència de l'existència de fogars a l'interior. Pel que fa a l'Abric 2, es troba al nord-oest del jaciment i la seva entrada també està delimitada per un mur de característiques molt similars a l'Abric 1. Exceptuant la cabana, la resta d'estructures del jaciment presenten un estat de conservació relativament bo amb poc enderroc i certa sedimentació.

En les presents prospeccions a la Vall de Valarties ha aparegut un notable nombre d'aquest tipus de conjunts, és per això que s'ha cregut necessari practicar alguns sondejors que ens permetran datar aquests assentaments. En el cas del Conjunt del Plan de Rius s'ha practicat un sondeig a l'Abric 1, a l'entrada de l'abric a 40cm del mur. Al sondeig s'han localitzat tres nivells amb material arqueològic, sobretot carbons i restes de fauna, que s'han interpretat com a fogars de manera provisional (excepte el nivell 3 que sembla presentar bioturbació provocada per animals de mida petita). En el nivell més profund, el 5, a més de carbons i fauna ha aparegut ceràmica i material lític. S'han recollit també mostres per datació absoluta amb la tècnica del C-14.

La datació del nivell 6 del sondeig, clarament associat a un nivell d'ocupació amb ceràmica i material lític ha facilitat un resultat comprés entre el segle XI i la meitat del XII cal NE (1020-1160cal NE a dos sigmes). (Beta-332030: 960 +/-30 cal BP).

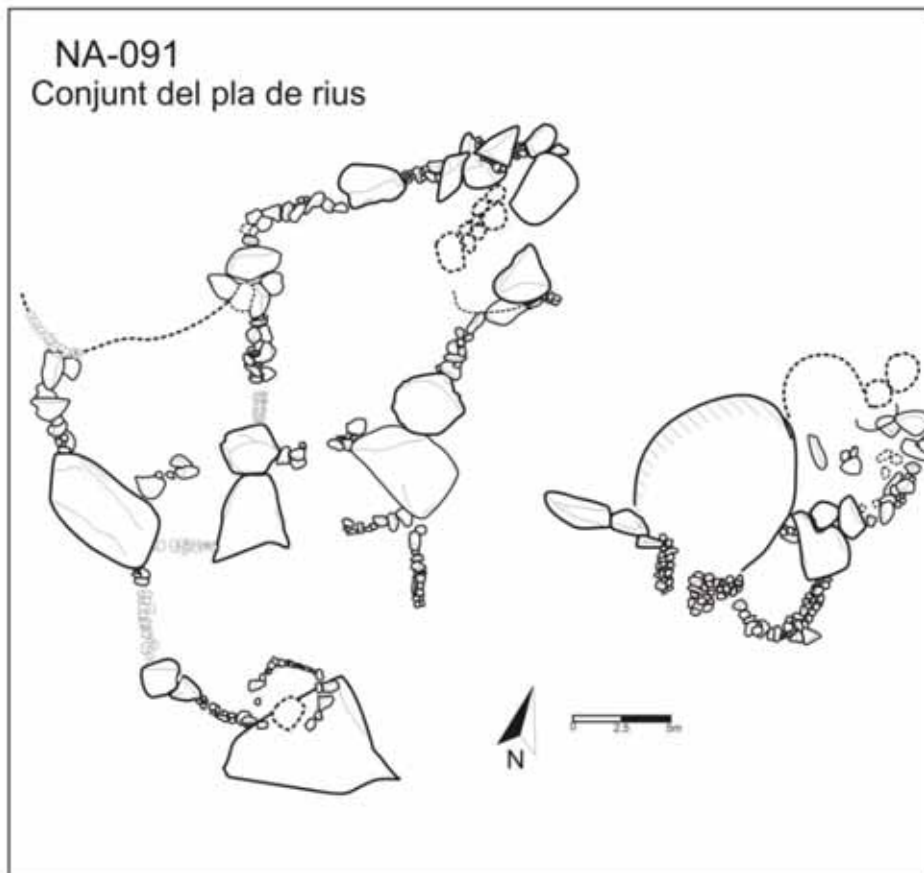

Figura 55. Planta de NA-091.

Figura 56. Fotografia de l'assentament NA-091.

NA-092

Nom: Cabana de les Basses de Rius

Nombre d'estructures: 1 cabana

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic

Descripció: Aquest jaciment se situa al fons de vall a la Ribera de Rius, just a tocar del riu que baixa del Lac de Rius cap al Plan de Rius. Es troba en una petita illa que forma el curs del riu en una zona plana amb presència de grans blocs erràtics, al peu de la tartera que hi ha al vessant nord de la vall. El jaciment consisteix en una cabana circular de 3x3m que aprofita tres gran blocs erràtics, i tres murs a l'est d'aquesta que podrien haver format diversos recintes. La conservació actual, però, no permet delimitar-los. Els murs estan construïts amb blocs d'uns 0'2x0'2m aproximadament, disposats en dues filades. Nomé se'n conserva un filera força sedimentada (alçat màxim de 0'4m), tot i que l'enderroc present ens indica que els murs haurien tingut una mica més d'alçat. La cronologia és indeterminada.

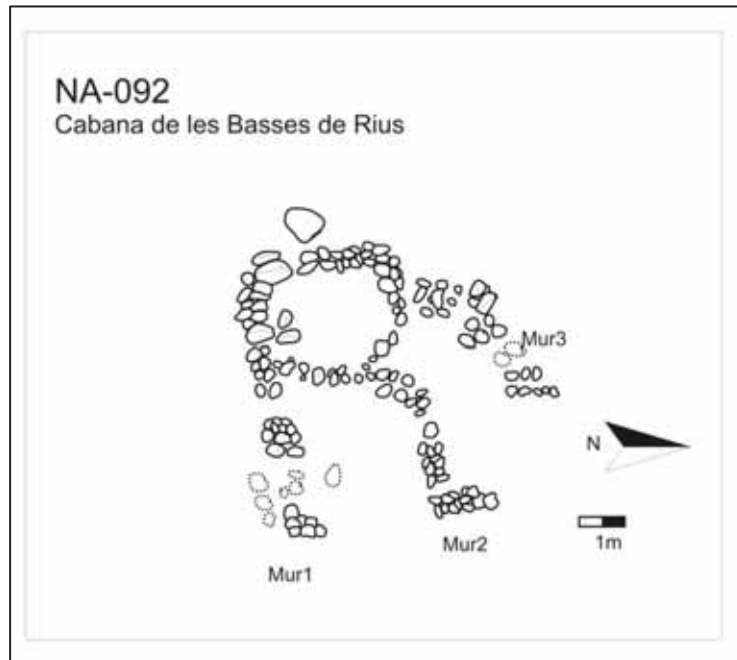

Figura 57. Planta de l'assentament NA-092 Cabana de les Basses de Rius.

NA-093

Nom: Mur de la Ribera de Rius

Nombre d'estructures: 1 pas comptador

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic

Descripció: Aquest jaciment està definit per un mur situat a una zona de fons de vall sobre un petit turó a la Ribera de Rius. És una zona de relleu ondulat amb presència de zones planes i alguns turons on dominen les pastures. Hi podem trobar alguns afloraments de granit i, a les parts més properes als vessants, també alguns blocs erràtics.

Aquest mur orientat en direcció N-S, fa 1,5m de llarg i 0'3m d'ample i està construït amb blocs de granit d'entre 0'4 i 0'6m. Es troba situat perpendicularment a un aflorament de granit que se situa a la part nord del mur deixant un espai de pas de 0'4m d'ample entremig. És un mur simple d'una sola filada i del qual se'n conserven dues fileres. Està lleugerament sedimentat a la seva base.

La cronologia és indeterminada, tanmateix és un dels elements característics de la transhumància tradicional dels últims segles fet que ens porta a afirmar que no deu ser anterior al segle XVI-XVII.

Figura 58. Fotografia del pas comptador NA-093.

NA-094

Nom: Cabana de la Ribera de Rius

Nombre d'estructures: 1 cabana

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic

Descripció: Aquesta cabana es troba a mig vessant sud de la Ribera de Rius a tocar del GR-11 però a una cota lleugerament inferior. És una zona de tartera, de manera que es van aprofitar alguns blocs per fer els murs de la cabana.

És de planta allargada amb unes dimensions de 5x2m. Els murs millor conservats són el mur nord on se'n conserva una filera i el mur oest on se'n conserven dues. Tots són murs d'una sola filada amb blocs de granit de 0'4 i 0'6m. Els murs estan força sedimentats i es pot veure força enderroc. La cronologia és indeterminada.

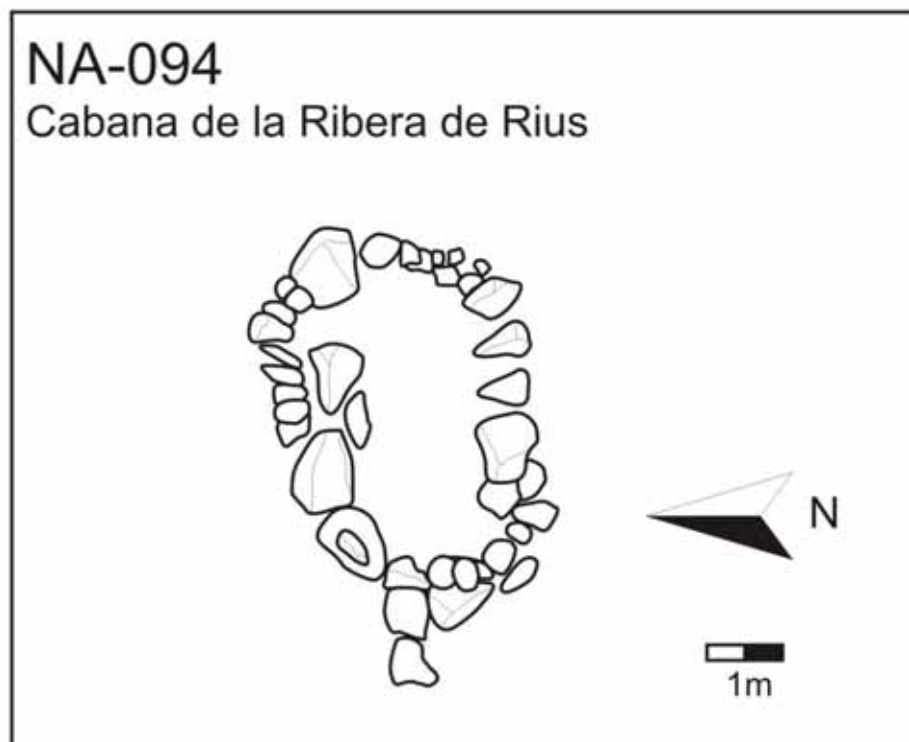

Figura 59. Planta de la cabana NA-094.

NA-095

Nom: Abric de l'Estany deth Cap deth Pòrt

Nombre d'estructures: 1 abric

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic

Descripció: Pujant al Circ de la Restanca es troba l'Estanh deth Cap deth Pòrt. A la zona baixa del vessant NE, a una cota lleugerament més alta que l'estany es troba aquest abric. El Circ dera Restanca és un circ glacial amb presència de morrenes i grans blocs erràtics. La vegetació actual està formada per prats alpins tot i que al vessant SW i a cotes més elevades es poden veure alguns pins negres.

L'abric està situat sota l'espai que genera un gran bloc erràtic i que queda tancat per un tram de mur. L'espai interior fa 2x3m i el sostre és inclinat cap a l'interior amb una alçada màxima de 2m i una mínima de 1,2m. També es pot veure un espai exterior terrassat format per un altre tram de mur, força sedimentat i possiblement més antic, format per una filada de blocs grans. A la part exterior es pot veure força enderroc molt sedimentat. El mur més recent tanca l'abric just a sota de la cornisa i està fet amb blocs més petits. La cronologia és indeterminada.

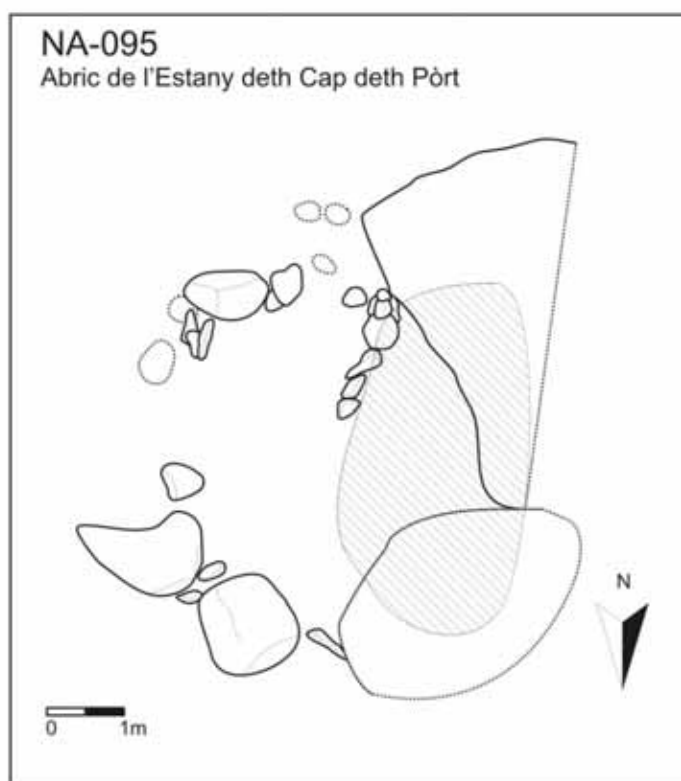

Figura 60. Planta de NA-095 Abric de l'Estany deth Cap deth Pòrt

NA-096

Nom: Cabanes de les Basses de Rius

Nombre d'estructures: 3 cabanes i 1 estructura indefinida

Tractament rebut: Documentació, dibuix

Descripció: A la zona de la Ribera de Rius, a l'est de les Basses de Rius i al fons de vall, es forma un planell entre els petits tossals. En aquest planell trobem una sèrie de restes arqueològiques de mida, forma i tipologia constructiva similar que identifiquem com un sol jaciment tot i no poder confirmar la seva contemporaneïtat. S'hi ha identificat quatre cabanes i tres estructures indeterminades, totes elles exemptes i amb plantes que ronden al voltant dels 2m quadrats. En general, els murs presenten poca entitat doncs l'alçat màxim conservat és de 0,5m (cabana 4). Estan fets amb blocs de mida mitjana i la majoria aprofita algun bloc erràtic per acabar de tancar les estructures. En alguns punts, però, els murs no es poden veure degut a la seva mala conservació i la vegetació.

La presència d'enderroc a les diferents estructures és força escassa, de manera que els murs de pedra no haurien tingut gaire més alçat i probablement haurien funcionat com a sòcols excepte a la cabana 4.

Alguna de les cabanes hauria pogut tenir una compartimentació interior com és el cas de la cabana 1, i altres haurien estat afectades recentment, com la cabana 2, on es pot veure que s'han aprofitat algunes pedres dels murs per construir un petit bivac contemporani.

La morfologia de l'assentament és diferent a la resta d'assentaments de Valarties i no podem determinar la seva funció ni cronologia, inclús les dues estructures que hem anomenat cabanes hem assignat la seva funció a tall molt hipotètic.

La cronologia és indeterminada, tot i la sedimentació es possible que no siguin més antigues que alguns segles

Annex II. Dades arqueològiques

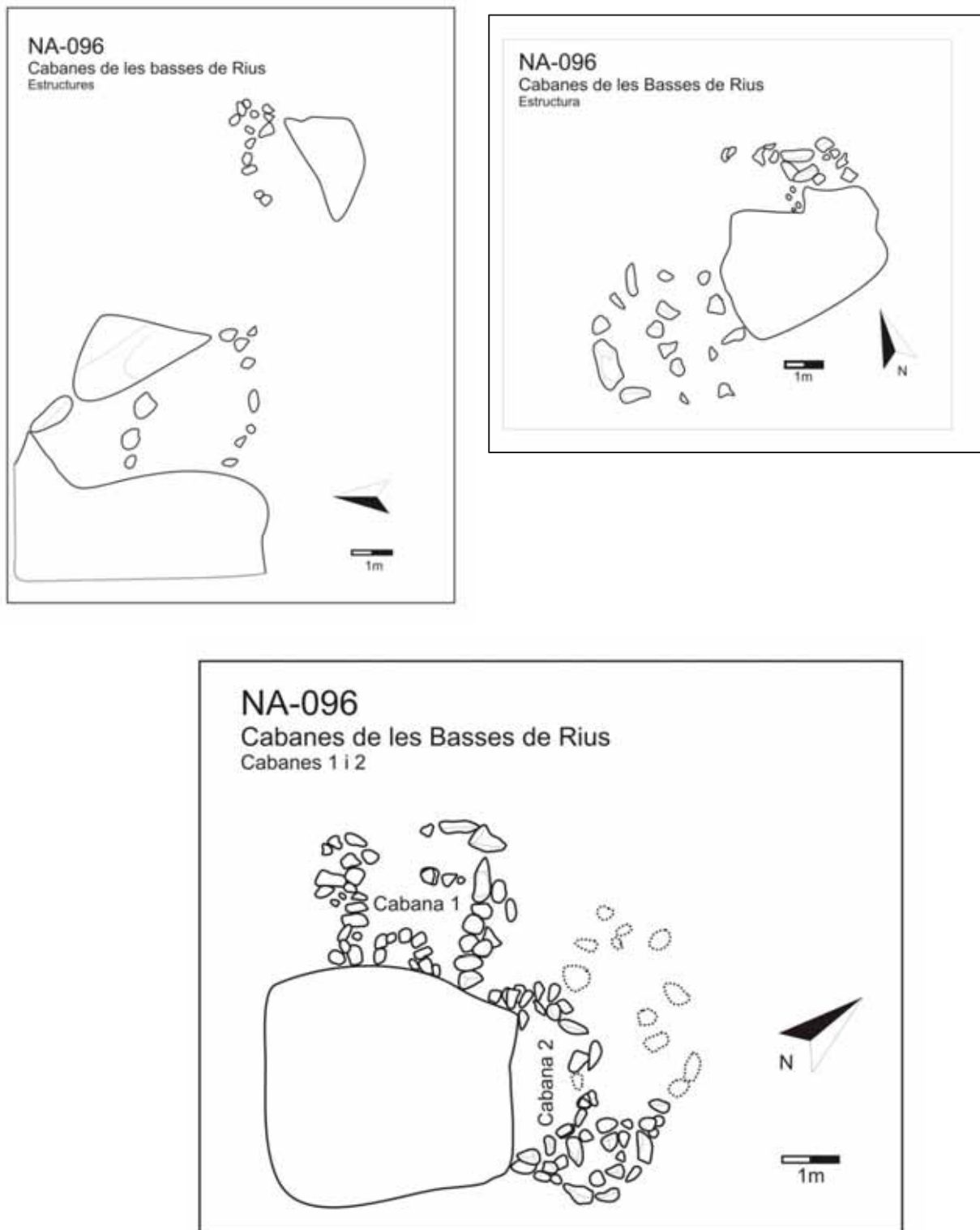

Figura 61. Plantes de les estructures que conformen el lloc arqueològic NA-096.

NA-097

Nom: Cabana de l'Estanh deth Cap deth Pòrt

Nombre d'estructures: 1 cabana

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix

Descripció: La cabana es troba al peu d'una tartera el NW de l'Estanh deth Cap deth Pòrt, per sobre de la bassa que hi ha al costat de l'estany. És una zona de prats i relleu ondulat amb pendents suaus i alguns més abruptes. Hi ha nombrosos blocs de granit caiguts del vessant i alguns afloraments.

La cabana és e planta circular i aprofita cinc grans blocs de granit. Entre els blocs i també per sobre, hi ha trams de mur fets amb carreus irregulars i de mides diferents. Sembla que l'accés hauria estat a la part Est de l'estructura. Els murs tenen una amplada d'entre 50 i 80cm però no se'n poden definir filades. Pel que fa a l'alçat, se'n conserven tres fileres. No hi ha gaire enderroc pel voltant cosa que indica que els murs no haurien estat gaire més alts. A tres metres al SW de la cabana trobem un espai sota un gran bloc erràtic que queda delimitat per altres grans blocs i que podria haver estat acabat de tancar per la seva part W.

La cronologia és indeterminada tot i que la cabana sembla anterior als dos últims dos segles

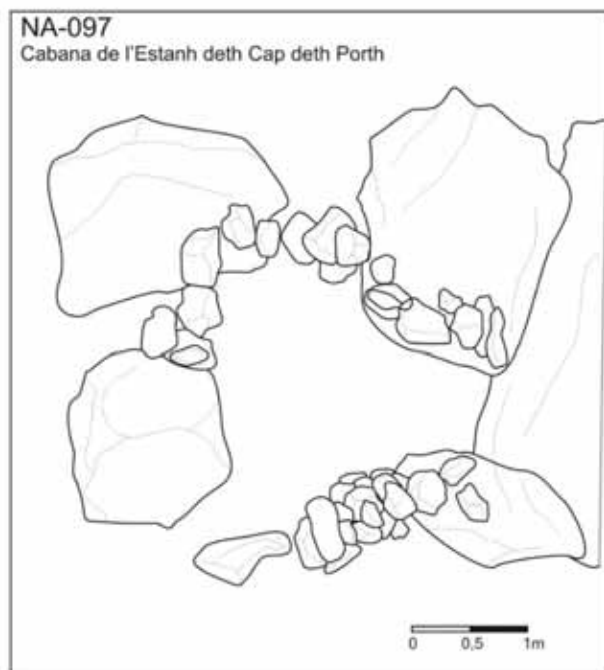

Figura 62. Planta de l'assentament NA-097 Cabana de l'Estanh deth Cap deth Porth.

NA-098

Nom: Pas comptador de la Ribera de Rius

Nombre d'estructures: 1 pas comptador

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic

Descripció:

A la Ribera de Rius, entre les Roques de Rius i la Serra de Rius s'estén una zona de petits tossals i prats. Entre dos d'aquests tossals trobem un mur que tanca el pas entre les dues elevacions deixant, únicament, un petit accés al mode dels passos comptadors.

El mur conservat fa 5 metres de longitud i 0'4 d'ample i té un alçat de dues fileres (0'45m). És un mur de doble parament amb carreus de 0'35x0'3x0'15m. L'accés per passar d'un costat a l'altre es troba entre l'extrem del mur i un gran bloc erràtic i fa 0'7m d'amplada. Al costat del mur es pot veure una mica d'enderroc, tot i que el mur no deuria ser gaire més alt, i existeix una sedimentació considerable. Aquest tipus de construccions les vinculem a la transhumància tradicional dels últims segles (XVIII-XX).

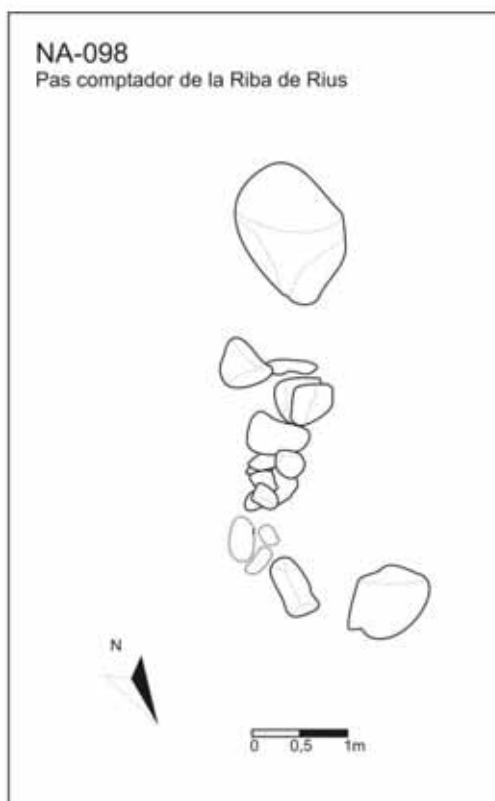

Figura 63. Planta del pas comptador NA-098.

Annex II. Dades arqueològiques

NA-099

Nom: Cabana de les raspes de Oelhacrestada

Nombre d'estructures: 1 cabana aïllada

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix

Descripció: Es tracta d'una cabana situada a l'inici del vessant de les Raspes de Oelhacrestada, al vessant nord de la Serra de Tumeneia. Al seu entorn hi trobem abundants rocs provinents de l'erosió del vessant, una zona de tartera a l'oest i alguns prats en cotes més baixes. Trobem també alguns cursos d'aigua un dels quals discorre al nord-oest de l'estructura. Les restes identificades corresponen a una cabana de planta circular amb l'accés orientat al nord. Està formada per carreus sense escairar de dimensions variables i aprofita alguns blocs de caiguda natural. El mur que conforma el tancament est de la cabana s'estén fins a 5 metres cap al nord més enllà de l'estructura. Es tracta d'un mur de doble parament de 1 metre de gruix aproximadament. La resta de murs presenten un estat de conservació força precari i en alguns punts es confonen amb les pedres provinents de l'erosió del vessant. Trobem molt enderroc especialment a l'interior, que està cobert de neret.

La cronologia és indeterminada tot i que la tipologia constructiva de la cabana no sembla anterior a l'edat mitjana.

Figura 64. Foto de la cabana de l'assentament NA-099.

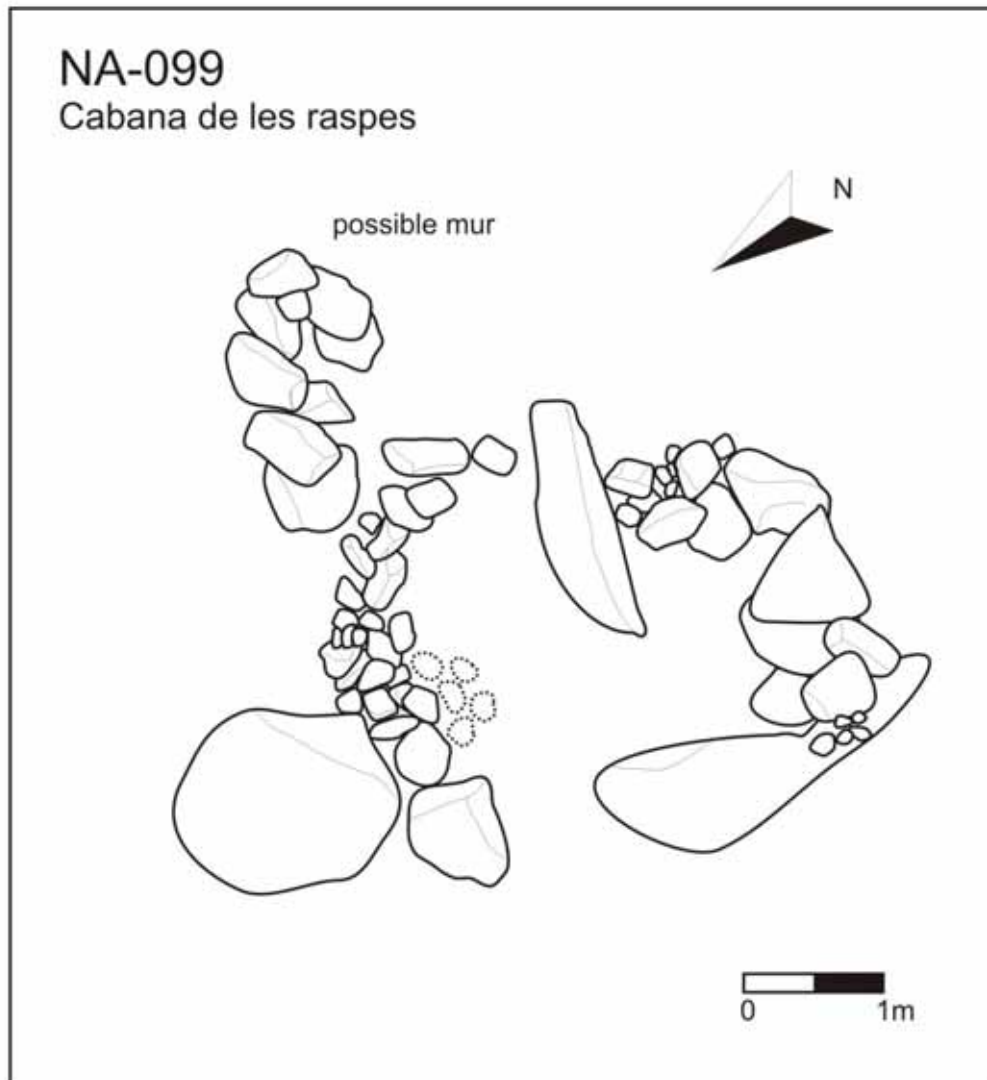

Figura 65. Planta de NA-099.

NA-100

Nom: Cabana de la Ribera de Rius II

Nombre d'estructures: 1 cabana

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix

Descripció: Arribant a la Plana de Rius en direcció al port, a la part nord d'aquesta zona hi ha una fondalada entre el vessant sud de la serralada de Rius i unes elevacions formades per afloraments de granit. És aquí, a la part baixa del vessant i al peu d'una tartera que es troba aquesta cabana.

La zona és de relleu suau amb alguns pendents més pronunciats. És una zona de prats amb nombrosos blocs de granit, alguns de mesures força grans. A les zones rocalloses i a cotes més elevades es poden veure alguns pins negres.

Aquesta cabana és de planta circular (5x3m d'espai interior aproximadament) i aprofita grans blocs de granit. El tram de mur millor conservat és el mur nord. En canvi, el tram nord-est només s'intueix sota la vegetació, doncs està força enderrocat i la part conservada està força sedimentada. La part sud està molt desmantellada i no es pot veure per on continua el mur.

Els murs estan fets de carreus irregulars amb mesures molt diferents la qual cosa no permet definir ni filades ni fileres. L'amplada dels murs oscil·la entre els 0'6 i 1m i l'alçada màxima conservada é de 1'20m en el parament interior del mur nord. La cronologia és indeterminada.

Figura 66. Planta de NA-100.

NA-101

Nom: Abric de les raspes de Oelhacrestada

Nombre d'estructures: 1 abric

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic

Descripció: Aquest abric se situa en una zona pedregosa al peu d'una cinglera de granit al vessant nord de la vall que baixa de les Raspes de Oelhacrestada. És una zona de relleu sinuós amb un gran nombre d'afloraments de granit i blocs erràtics. A prop de l'abric hi ha un curs d'aigua que s'asseca durant l'estiu. Tot i que és una zona de prats, a les zones més rocalloses i escarpades es poden veure alguns pins negres, fins i tot a cotes més elevades.

L'abric està format per l'espai que queda sota d'un gran bloc de granit que recolza sobre d'altres més petits. Un altre bloc, força pla per la part de sobre, tapa l'entrada de l'abric. No hi ha murs que arrecerin l'espai interior (1x3m aprox.) del vent tot i que hi hem trobat un cercle de pedres, lleugerament sedimentades, que generen un espai de 0'7x0'7m. Ha estat aquesta estructura la que ens ha fet considerar aquest abric com un jaciment.

La cronologia és indeterminada tot i que no sembla una ocupació recent.

Figura 67. Detall de l'entrada de l'abric. NA-101.

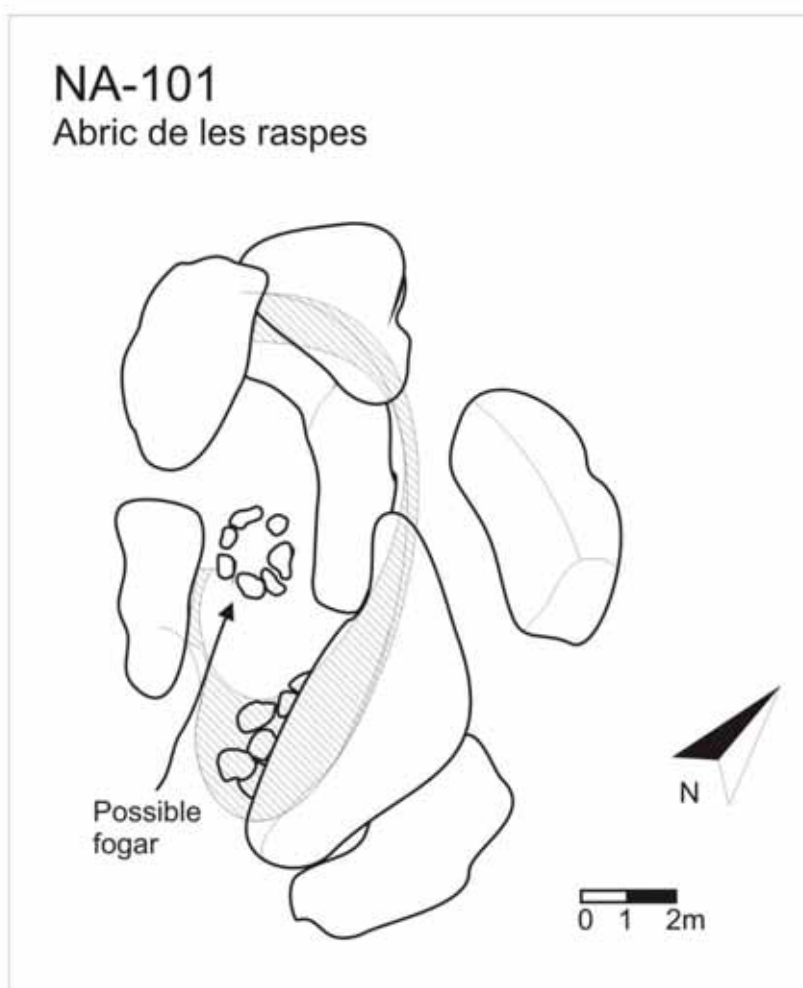

Figura 68. Planta de l'abric. Assentament NA-101.

NA-102

Nom: Conjunt de la Riba de Rius

Nombre d'estructures: 1 cabana, 1 tancat, 1 abríc i 1 estructura indefinida

Tractament rebut: Documentació, dibuix

Descripció: Pujant pel camí que porta cap als Plans de Rius, tan bon punt hi arribem, s'obre un pas entre dos afloraments en direcció nord-oest (a l'esquerra del camí en direcció al Port de Rius). Al final d'aquest pas, a la zona baixa del vessant, es troba aquest conjunt d'estructures que consisteix en un tancat, una cabana, un abríc i altres estructures indeterminades.

El jaciment es troba en una fondalada que queda tancada per dos afloraments de granit a est i oest, i per la part nord queda delimitat per grans blocs erràtics que haurien caigut del vessant. És una zona de relleu ondulat on hi trobem pastures generades per l'activitat ramadera i grans blocs erràtics de granit. A les zones rocalloses hi veiem pins negres i altres arbustos que es troben a cotes més elevades.

El conjunt consta d'un gran tancat delimitat a l'est i l'oest per dos grans afloraments de granit amb parets pràcticament verticals, al nord està delimitat per grans blocs erràtics de granit entre els quals s'hi ha construït diversos trams de mur per acabar de tancar l'espai, i al sud un mur tanca l'espai. L'accés es troba en aquest mur sud, entre dos grans blocs. A la part interior del tancat i adossats als murs nord i sud, hi ha diverses estructures. A la part nord, hi ha un petit abríc que aprofita un dels blocs que delimiten el tancat i un altre mur, perpendicular al mur N, de 2m de longitud i funció indeterminada. A la part oest del tancat hi ha un recinte que podria haver estat una cabana. A la part sud hi ha un petit amagatall sota d'un gran bloc que queda tancat per un mur de planta semicircular, i una cabana que adossa al mur S. A la part central del gran tancat hi ha una estructura ovalada de la qual només se'n conserva una filera

El tancat que comprèn la resta d'estructures no està totalment construït perquè aprofita dos elements naturals que són els grans blocs caiguts del vessant i els grans afloraments de granit. Els espais que queden entre aquests elements han estat tancats per trams de mur dels quals el més llarg és el mur sud, de més de 8m de longitud. Són murs de dues o tres filades que tenen un alçat conservat d'entre 4 i 6 fileres irregulars degut a les diferents dimensions dels blocs utilitzats. L'espai generat per aquests murs és allargat en direcció est-oest i s'eixampla en el tram sud-est/nord-est.

La morfologia de l'assentament que s'estructura en un tancat de mida gran amb 1 cabana i altres estructures de mida petita ens porta a equiparar-lo als

assentaments de pastors producte de la transhumància tradicional dels últims segles (XVII-XX).

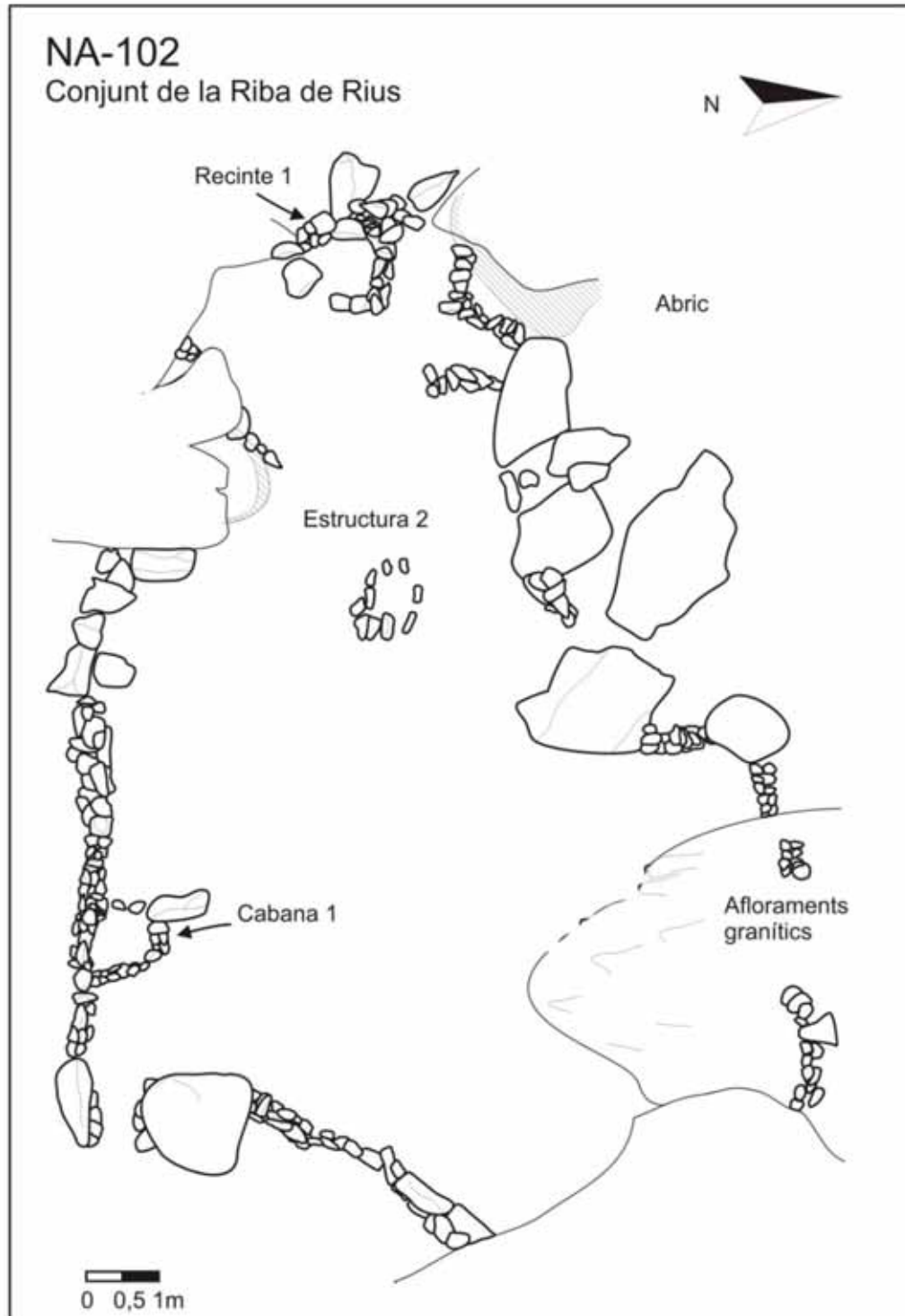

Figura 69. Planta de l'assentament NA-102.

NA-104

Nom: Abric de la Ribera de Rius

Nombre d'estructures: 1 abric

Tractament rebut: Documentació, Dibuix

Descripció: Molt proper a NA-102, a la fondalada que queda entre els afloraments de granit i el vessant, hi ha aquest abric que aprofita l'espai que queda sota un dels grans blocs erràtics. És una zona on la gran quantitat de blocs de granit fa que l'abric quedi protegit del vent i pràcticament ocult, doncs no es veu des de la distància.

Tancant l'espai de 2x4m, just a sota de la cornisa i en direcció est-oest, hi ha un mur d'unes dues filades molt sedimentat i cobert per la vegetació que tindria uns 0'4m d'amplada i uns 3m de longitud. L'alçat màxim conservat és de 0'3m i els carreus utilitzats de mida mitjana (0'4x0'5x0'4m). El sostre de l'abric s'inclina cap a la part interior fins que arriba a tocar el terra, tancant així l'espai per la part nord.

La cronologia és indeterminada

Representació planimètrica i fotogràfica:

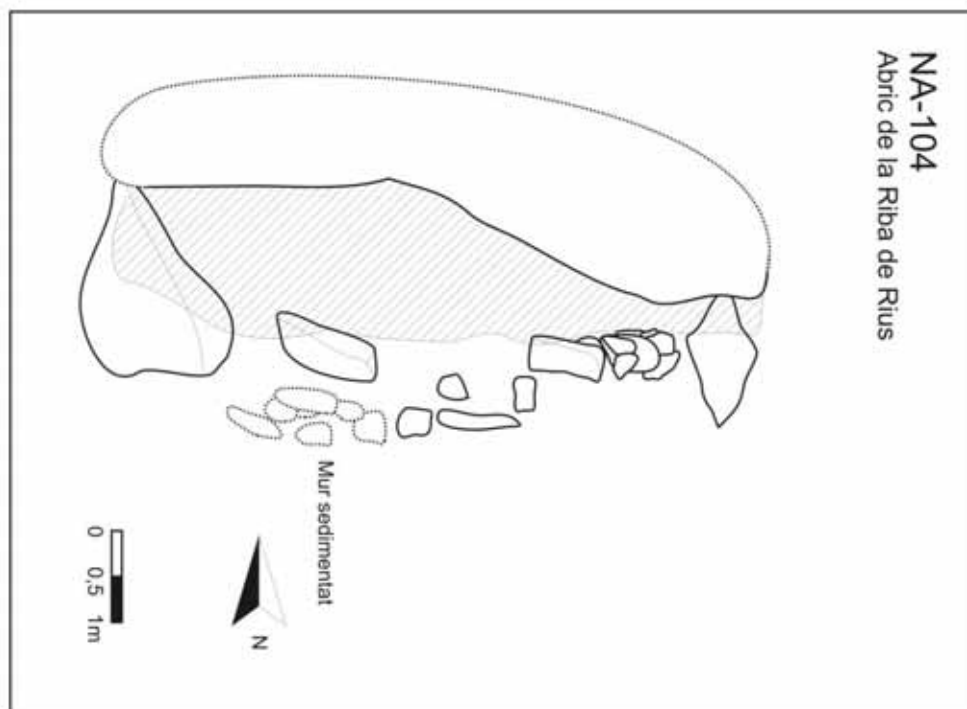

Figura 70. Planta de NA-104.

NA-106

Nom: Pas comptador de la Ribera de Rius (II)

Nombre d'estructures: 1 pas comptador

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic

Descripció: Uns metres al sud de NA-102 hi ha aquest pas comptador entre dos altres afloraments de granit. És una zona lleugerament més oberta. Un mur de doble parament connecta les dues formacions deixant una obertura de 0'7m. Se'n conserven dues fileres que arriben als 0'7m d'alçat, tot i que les dimensions diferents dels carreus fan difícil definir-les. Sembla que hi ha una mica d'enderroc i el mur està lleugerament sedimentat.

Aquest tipus de construccions les vinculem a la transhumància tradicional dels últims segles (XVIII-XX).

Representació planimètrica i fotogràfica:

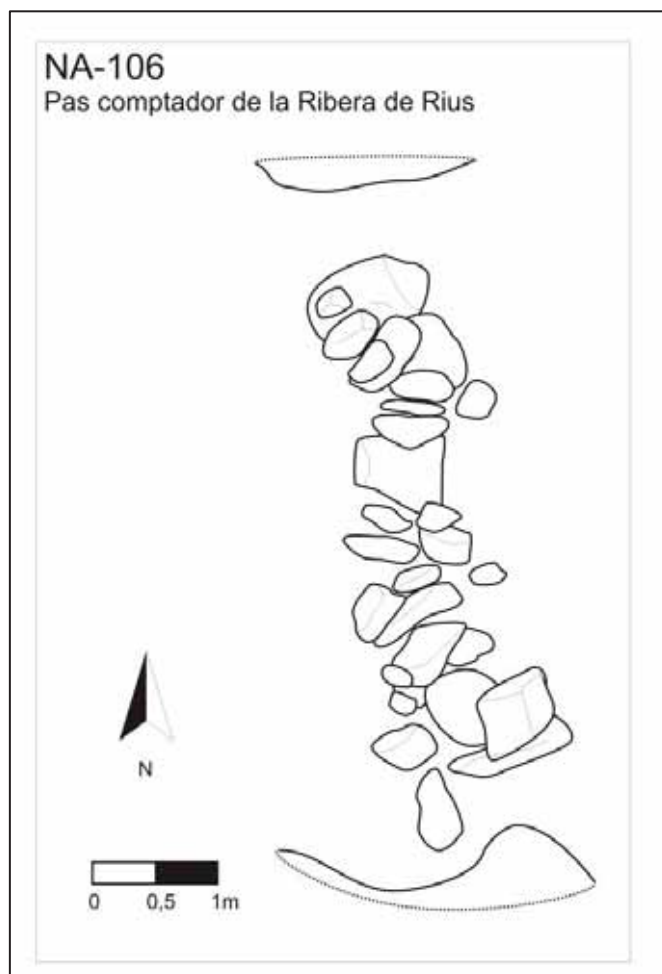

Figura 71. Planta del pas comptador NA-106.

NA-108

Nom: Cabana del Barranc de Rius

Nombre d'estructures: 1 cabana

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic

Descripció: Es tracta d'una cabana situada al costat de la Barraca de Rius, a la vall que baixa del Lac de Rius fins al Pontet de Rius. El lloc es troba a uns 400m més avall respecte del llac, a prop del curs d'aigua que porta el nom de Ribera de Rius. La cabana, de planta rectangular, es constitueix per una estructura murària que aprofita un gran bloc de caiguda natural de 12,5x2x1 m. L'espai interior de l'estructura mesura 1,60x1,60 m. El tram de mur sud mesura 2 m de longitud i es caracteritza per una base de blocs més sedimentats, indicant una certa antiguitat de l'estructura. El tram de mur Oest presenta major alçat, 55 cm, mentre que el mur Nord presenta una conservació precària i en algun punts es confon amb el terreny herbós. El material d'enderroc és bastant escàs, fet que suggereix que el parament del mur de pedra no devia tenir un alçat força superior a 60-80 cm. A prop de la cabana hem observat la presència de restes que podrien constituir un tancat però amb un estat de conservació molt dolent. Per això, per el moment, considerem NA-108 una cabana aïllada.

El tipus constructiu de la cabana sense molta pedra i amb poc enderroc fet que fa pensar que com a mínim la coberta seria de material perible i l'elevada sedimentació ens porta a pensar que com a mínim és anterior als últims tres o quatre segles.

Annex II. Dades arqueològiques

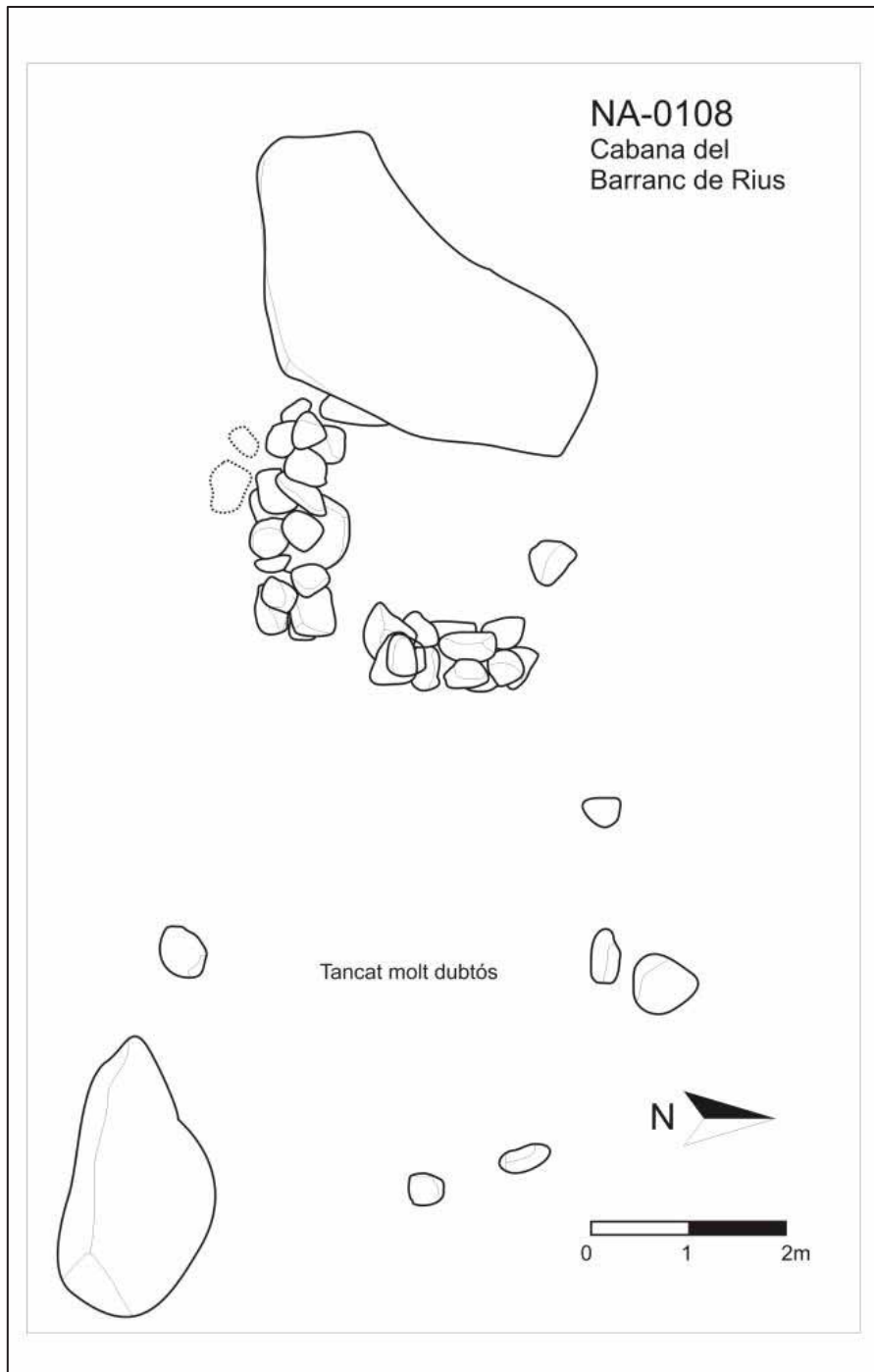

Figura 72. Planta de l'assentament NA-108.

NA-110

Nom: Cabana i formatgera del Lac de Rius

Nombre d'estructures: 2 cabanes, 2 estructures més petites probablement magatzems i un mur

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix

Descripció: El jaciment NA-074 consta de quatre estructures: dues cabanes, una formatgera, i un possible pas comptador. Totes les estructures es troben aproximadament a 100 m del Lac de Rius, en la porció superior del vessant oest de la Barraca de Rius. La primera cabana (cabana1) es constitueix de tres trams de mur que aprofiten en el costat est un aflorament de roca mare de 90 cm de longitud. L'espai interior mesura 3,5m en direcció oest-est i 2,4m en direcció nord-sud. Els murs presenten un alçat de 60cm. Els blocs que conformen l'enderroc són visibles tant en l'espai interior com en l'espai exterior de la cabana. Tots els blocs presenten certa sedimentació, indicant una certa antiguitat de l'estructura. En direcció oest, a 5 m de distància respecte de la cabana, es troba una acumulació de roques que sembla formar un petit recinte de forma circular, amb un alçat de 85 cm. L'estructura, que està construïda sobre un aflorament de roca mare, estava probablement coberta amb uns blocs de granit, ara caiguts. Podria tractar-se d'un lloc per a conservar aliments o processar productes procedents de la ramaderia.

La segona cabana (cabana2) es troba a 18 m en direcció sud respecte de la primera. Es tracta d'un recinte en precari estat de conservació d'aproximadament 1,80 m d'amplitud i 1 m de llarg. El tram de mur que millor es conserva és el mur nord-oest, mesura 1 m de longitud amb un alçat de 35 cm. Es constitueix per dues filades de pedres que aprofiten un aflorament de roca mare.

Finalment a pocs metres més avall respecte de la cabana 1, es troba un tram de mur rectilini d'aproximadament 3m de llargada, on la part millor conservada mesura 1,5 m. El mur recolza sobre dos blocs naturals de granit que encara conserven una mica d'estructura. D'amplada, el mur mesura 80 cm i es constitueix per dues filades de pedres i un abundat enderroc, amb una amplitud total d'aproximadament 1,5 m. Al centre sembla que hi ha un accés de 60 cm, que podria representar la zona de passatge. Ignorem si es tracta d'un pas comptador. De ser així seria, probablement posterior a la resta d'estructures.

La cronologia és indeterminada però no sembla recent ni dels últims dos segles. La tipologia constructiva de les cabanes recorda a estructures datades entre el segle XI i el XVI DNE. El mur podria tenir una cronologia diferent.

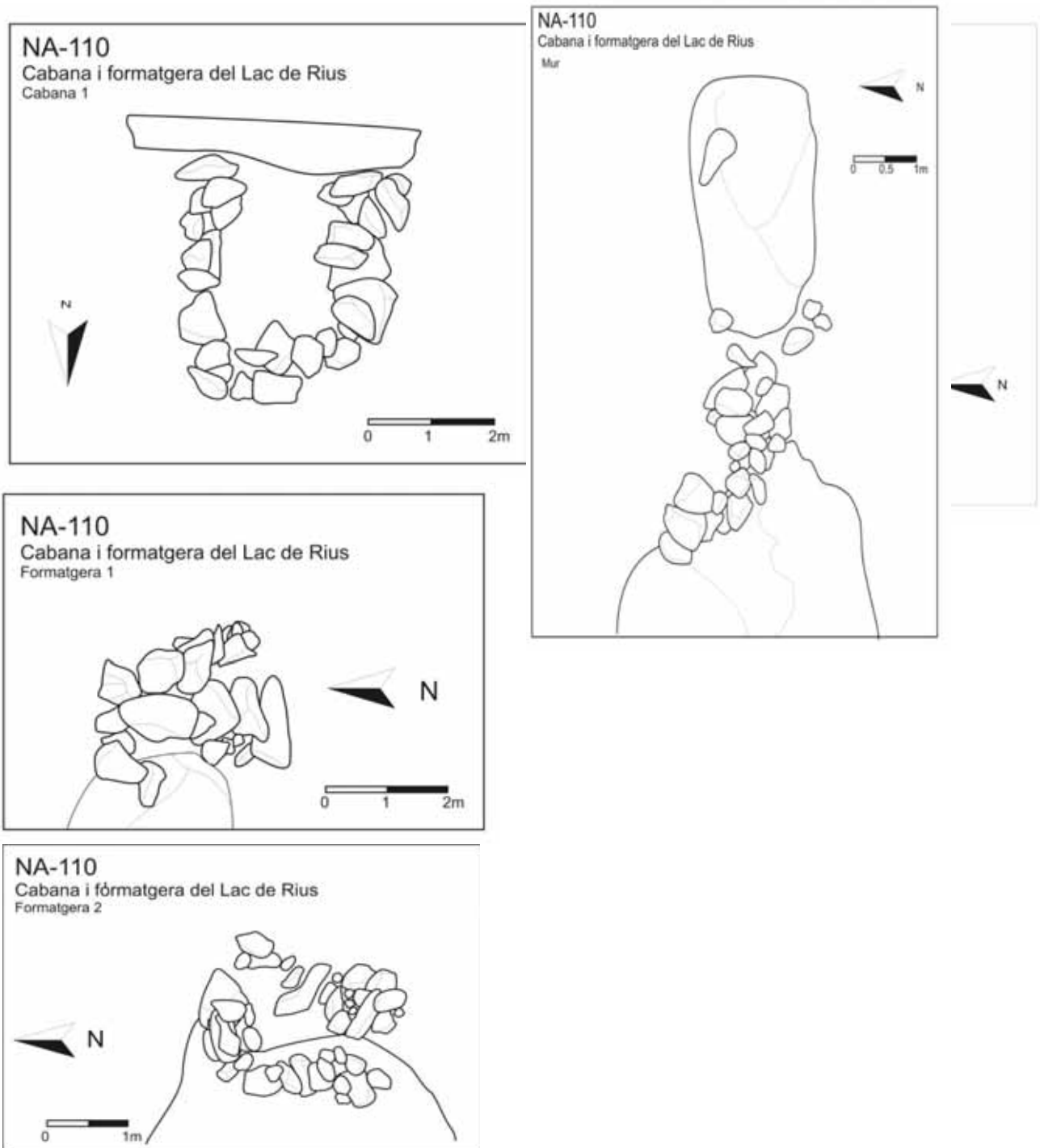

Figura 73. Plantes de les estructures que formen l'assentament NA-110.

NA-112

Nom: Conjunt del Lac de Rius II

Nombre d'estructures: 2 cabanes, 1 tancat i 1 recinte indefinit

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Dibuix tècnic, aixecament planimètric

Descripció: El jaciment es troba a la ribera oest-nord/oest del Lac de Rius a una distància aproximada de 300 m de les aigües del llac. A la zona on es troba el conjunt, el vessant és pràcticament pla, configurant un espai ideal per a l'assentament humà, a poca distància d'una font d'aigua i d'un important port de muntanya, el Port de Rius, antiga ruta de transhumància entre Aragó i la Vall d'Aran. Les estructures del conjunt són: dues cabanes de planta circular, un petit recinte també de planta circular i un gran tancat. La tipologia constructiva del jaciment es basa en la utilització de blocs i lloses de granit de forma bastant regular que formen filades de pedres concèntriques. Hem observat l'alternança de filades amb lloses disposades de manera longitudinal amb filades de blocs disposats en sentit horitzontal, probablement per obtenir una major estabilitat de l'estructura. La superposició de les diferents filades donava lloc a estructures d'hàbitat amb cobertura de falsa cúpula, fet que sembla confirmat per la presència d'abundants restes d'enderroc en l'espai interior de les cabanes. L'únic tancat del conjunt es caracteritza per una tipologia constructiva més senzilla, amb blocs de dimensions més grans i formes més irregulars.

La tipologia constructiva de la cabana sembla correspondre's amb un model constructiu de l'edat moderna-contemporània, s. XVII-XIX.

Representació planimètrica i fotogràfica:

Figura 75. Fotografia de l'assentament NA-112. Vista del Tancat 1 amb les cabanes al fons.

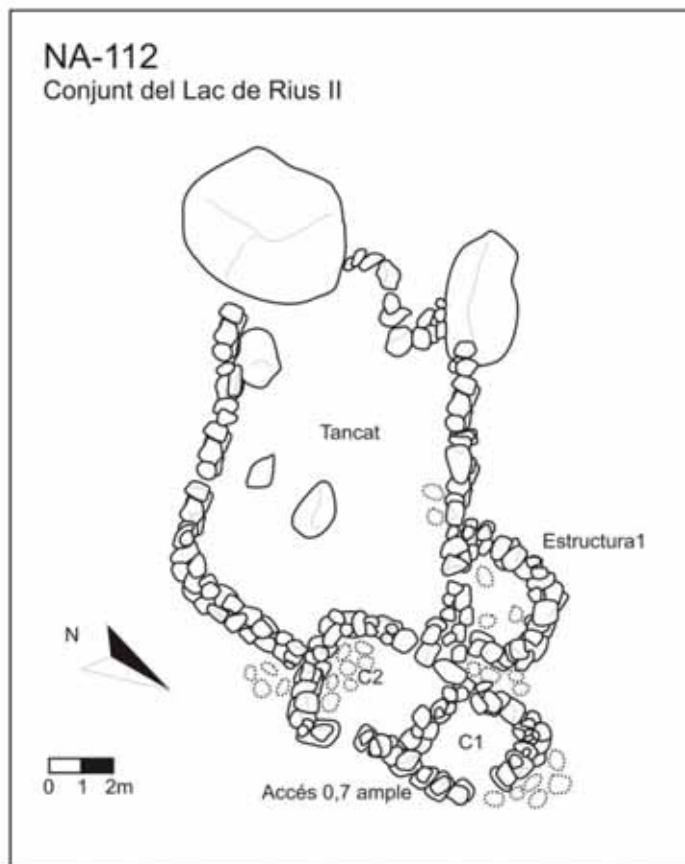

Figura 74. Planta de l'assentament NA-112.

VALL DE MAINERA

Les plantes, descripcions i sondejos dels jaciments d'aquesta vall estan extrets de la memòria d'actuació arqueològica *Prospeccions arqueològiques al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici* elaborada per Ermengol Gassiot Ballbé (Gassiot, 2010).

SO-002

Nom: Conjunt de les tarteres de l'estany gran de Mainera

Nombre d'estructures: 1 cabana

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic.

Descripció:

Es tracta d'una cabana de planta semicircular prop d'un llac. L'estructura adossa a un gran bloc de granit de caiguda geològica. Els murs aprofiten blocs preexistents i en les parts construïdes arriba als 60 centímetres d'alçat i entre 50 i 60 de gruix. El seu estat de conservació és bo.

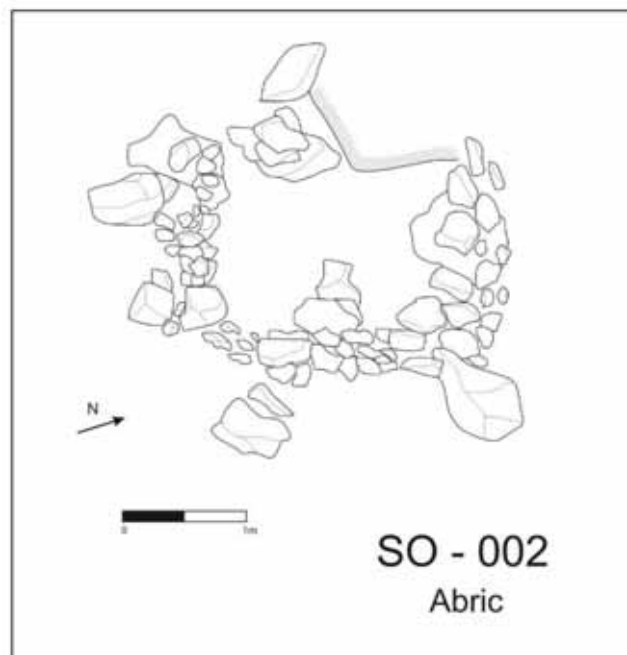

Figura 76. Planta de SO-002.

SO-004

Nom: Cabana dessota dels Caps del Tou

Nombre d'estructures: 1 cabana

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic.

Descripció:

Es tracta d'una cabana de planta semicircular prop d'un llac. L'estructura adossa a un gran bloc de granit de caiguda geològica. Els murs aprofiten blocs preexistents i en les parts construïdes arriba als 60 centímetres d'alçat i entre 50 i 60 de gruix. El seu estat de conservació és bo.

La cabana es situa en una vall amb diversos estanys molt oberta cap al Sud, en una zona de planell i molt a prop de diverses fonts d'aigua. Es tracta d'una estructura semicircular recolzada en un bloc granític i està construïda amb blocs de granit de mida mitjana (40x30cm aproximadament), murs de pedra seca compostos d'una filera i tres filades.

Sembla que la cabana té dues fases constructiva, una més antiga que estratigràficament es col·loca per sota i molt més sedimentada amb un espai interior més extens. El gruix dels murs d'aquesta fase més antiga és de 60 centímetres de profunditat. La segona fase de la cabana és més petita i en el sector sud aprofita els murs de l'antiga per recolzar un mur més recent. L'espai interior de la cabana es troba de 10 a 20 centímetres per sota del sòl de l'exterior de la cabana observació que indica un acondicionament de l'espai interior.

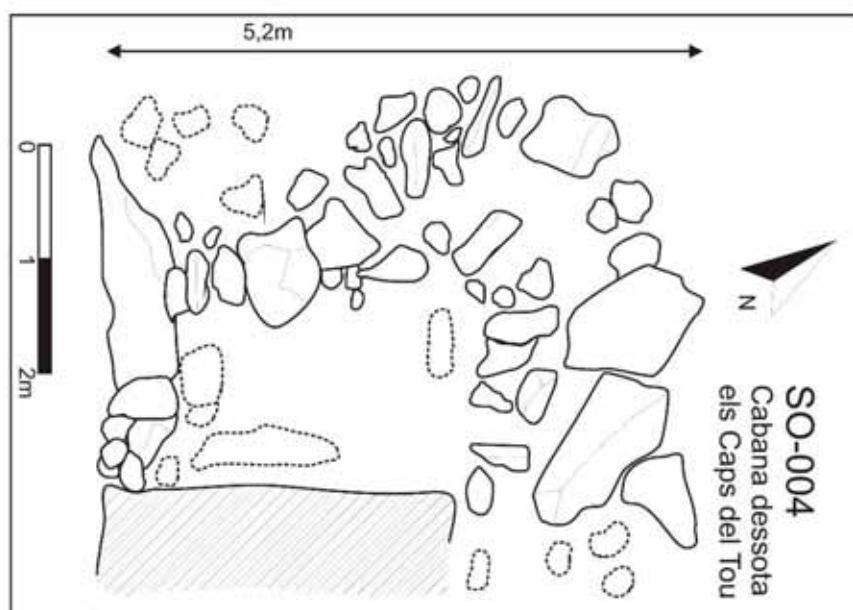

Figura 77. Planta de SO-004.

SO-005

Nom: Conjunt ramader de la canal dels Estanys de Mainera.

Nombre d'estructures: 1 cabana i 1 tancat.

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic.

Descripció:

El jaciment es conforma d'una cabana de petites dimensions amb un petit mur associat i a uns 61 metres al nord les restes d'un tancat ramader. En tots dos casos l'arquitectura és de pedra seca emprant casi exclusivament blocs de granit. En el cas del tancat la construcció és basta i els murs tanquen espais entre blocs de caiguda geològica prop d'un tarter.

L'indret on es situen les estructures és un espai força pla del fons de vall amb una bassa que es troba seca a l'estiu i a la base d'una tartera. La primera de les estructures és una cabana que adossa pel seu costat sud-est a un bloc de granit. El mur que defineix la cabana té una planta corba, conserva un alçat màxim de 0,8 metres i fins a 5 fileres, l'espai interior de la cabana presenta força enderroc provinent dels murs, no es distingeix l'entrada amb claredat. Completa l'estructura un mur de funció desconeguda del qual només es conserva el sòcol.

La planta del tancat tendeix a ser quadrangular i està definida per 6 trams de mur que tanquen els blocs del tarter. Al costat sud hi ha un possible accés de 1 metre d'ample.

Representació planimètrica:

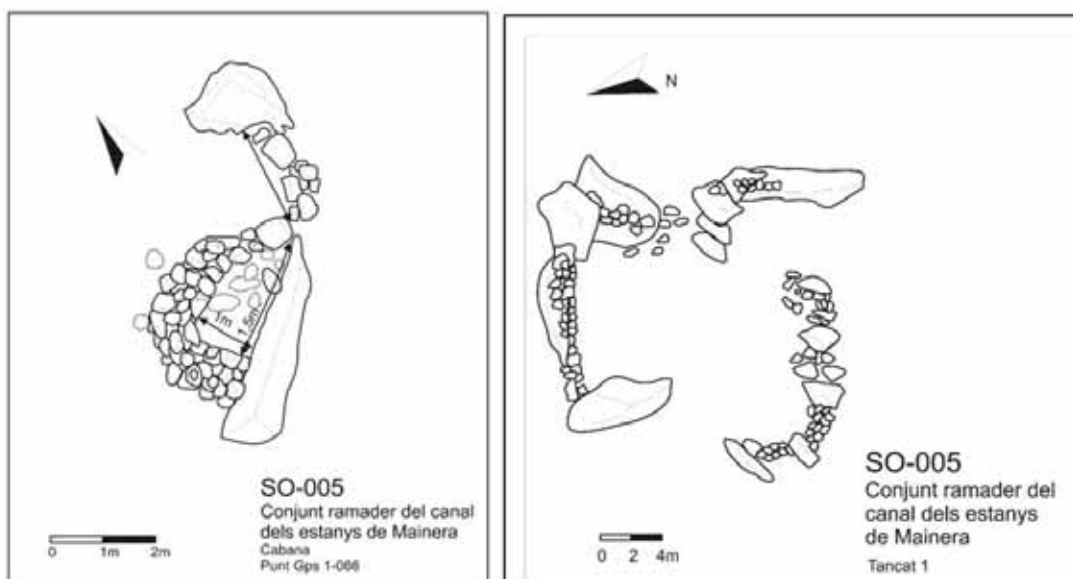

Figura 78. Planta de la cabana i el tancat que conformen l'assentament NA-005

SO-006

Nom: Conjunt ramader de l'Estany Gran de Mainera.

Nombre d'estructures: 2 cabanes i 5 tancats

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic.

Descripció:

El jaciment es situa dins una petita fondalada al marge del rierol entre l'Estany Gran i l'Estany Xic de Mainera. Consta de 5 tancats, i dues cabanes. Les estructures adossen entre elles.

La cabana 1 és de planta semicircular i consta de murs de pedra seca que es recolzen a la paret de la muntanya, els seus murs presenten un màxim de 15 filades i 2 fileres, el sòl està al mateix nivell que l'exterior però podria haver estat aplanat, presenta certa sedimentació. La cabana 2 està adossada a un bloc granític i els seus murs arriben fins a 1,5 m d'alçat en la part més ben conservada. L'espai central es troba molt sedimentat.

El Tancat 1 és de planta quadrangular i s'hi observa una entrada de 40 centímetres en la seva part meridional, aprofita blocs geològics com a tancament entre els quals s'hi ha construït murs, comunica amb el tancat 4. Pel que fa al Tancat 2 té més murs construïts tot i que també aprofita blocs de caiguda geològica. El Tancat 3 té una planta rectangular i també presenta murs de pedra seca de doble parament més clar que en els casos anteriors, presenta un alçat màxim de 60 centímetres, el seu nivell de sedimentació és menor. Comunica amb el Tancat 5 i el Tancat 1 a través d'entrades de 0,7 i 1,2 metres de llarg aproximadament.

El Tancat 4 per l'oest aprofita la paret de la muntanya com a tancament. Els seus murs són de doble parament de 4 a 5 fileres que conserven un alçat màxim de 70 centímetres. El tancat 5 es situa al sud del conjunt i presenta també murs de doble parament, ambdós tancats presenten sedimentació remarcable.

Representació planimètrica:

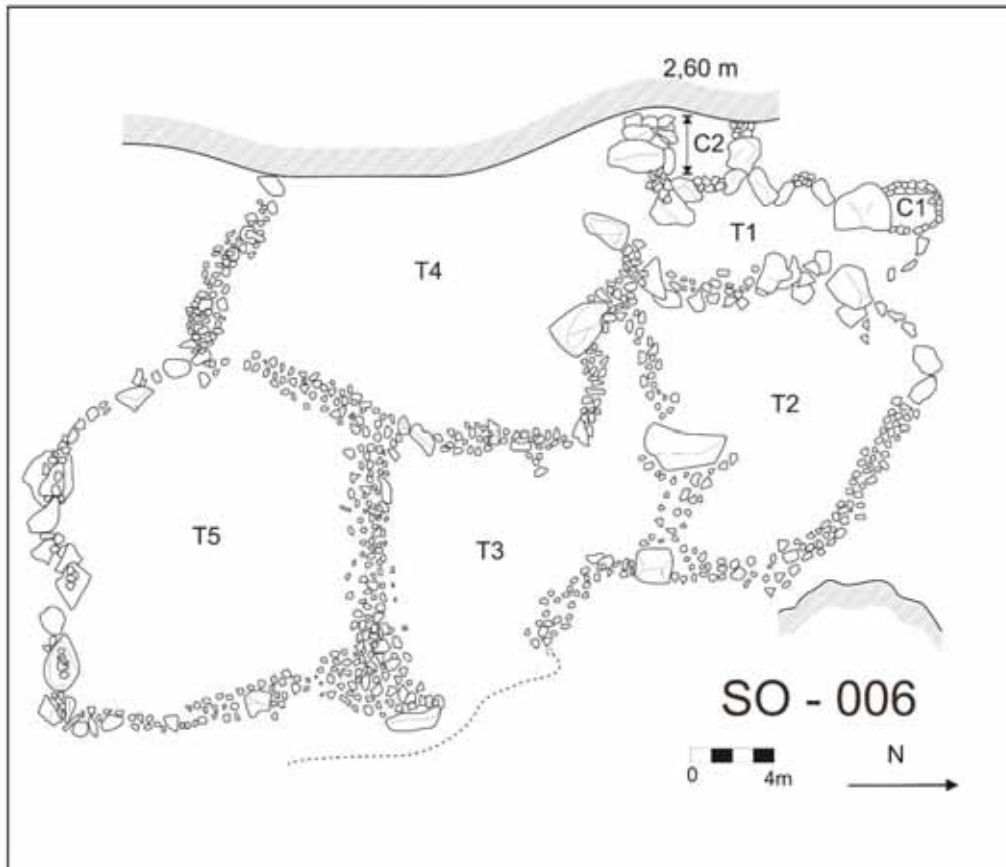

Figura 79. Planta de l'assentament SO-006

SO-007

Nom: Pletiu de Mainera

Nombre d'estructures: 2 cabanes, 2 Orris (munyidores) i una estructura indeterminada

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic, fotografies, sondeig.

Descripció:

Les restes arquitectòniques que donen lloc a aquest jaciment es troben a pocs metres riu amunt del punt d'informació del Parc Nacional a l'entrada de la vall de Mainera (uns 275 m.). En les estructures documentades es pot distingir clarament dues fases o dos assentaments diferenciats, el més antic es tracta de dos murs molt sedimentats que correspondrien a una estructura que no es pot identificar bé en superfície degut al seu estat de conservació i la fase més moderna correspondria a dues munyidores o "orris" i dues cabanes.

La fase més antiga.

La fase aparentment més antiga del sector mapificat del jaciment es compon de dos trams de mur denominats Mur 3 i Mur 4 que es localitzen entre 5,5 i 6,9 m. per sota (en direcció Sud-oest) del sector central de l'Orri 2 (Figura 14). El seu traçat, en direcció Nord-Oest a Sud-est segueix més o menys les corbes de nivell del vessant. Els murs són més o menys paral·lels entre i se situen a una distància compresa entre els 5,9 m. del seu extrem Sud-est i els 7,9 m. de la punta Nord-Oest. Malgrat que el Mur 4, el situat en una cota inferior i més extern al conjunt té carreus de majors dimensions, l'aspecte, les característiques tècniques i el grau de visibilitat d'ambdues estructures és similar. Aquest fet junt a la disposició similar i propera fa pensar que mantenen certa relació, probablement com a parts integrants d'una estructura de la qual avui en dia no en romanen més evidències. pel que guardarien una relació estructural. Aquests murs se situen a escassos metres del orri 2, que podria ser d'una fase posterior d'ocupació del lloc, més recent.

La disposició dels murs 3 i 4 fa pensar que pertanyen a una mateixa estructura. La separació entre ells és una mica superior a la dels murs dels recintes allargats de la fase aparentment més antiga de l'Orri Vell (SO-008). No obstant, podrien haver format part d'una edificació similar, tot i que aquest aspecte és poc clar. En tot cas, actualment no hi ha visible des de la superfície cap connexió física entre ambdós murs més enllà de la proximitat espacial i les similituds esmentades.

Annex II. Dades arqueològiques

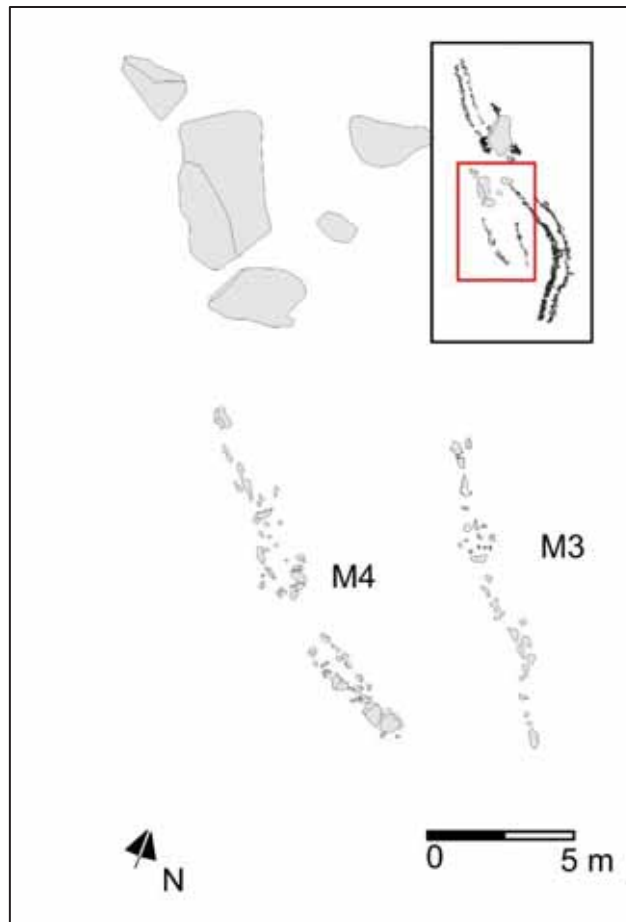

Figura 80. Planta de la fase antiga de SO-007 on es poden veure els dos murs i la seva proximitat amb la resta d'estructures.

Figura 81. Imatge dels murs 3 i 4 (fase més antiga) sota l'Orri 2 de la fase més recent.

La fase més recent

Els vestigis que componen aquesta fase es localitzen a una cota superior als anteriorment explicats i ocupen la part més extensa del conjunt superior del jaciment. De fet, són els elements més evidents de tot l'assentament. Consisteixen en les restes de quatre recintes, dos orris i dues cabanes, i dos petits trams de mur sense connexions clares amb altres elements. La relació cronològica entre tots aquests elements és poc clara i, a manca d'una exploració més intensa (per exemple, mitjançant excavacions arqueològiques) és inviable discernir si els dos orris i les dues cabanes van existir sincrònicament o si, la seva presència a l'indret, simplement constitueix un palimpsest de dos binomis típics de cabana més orri. De fet, els dos orris presenten certes diferències constructives i en el grau d'enrunament, encara que aquest darrer fenomen potser sigui més fruit del tipus d'edificació que de l'antiguitat. El mateix succeeix en les dues cabanes, una de les quals (la Cabana 1) és molt més visible que l'altra.

Tot seguit s'ofereix una descripció dels principals elements que integren aquest segon grup arquitectònic.

L'Orri 1.

L'eix que articula el conjunt arquitectònic predominant visualment al jaciment el conformen dos recintes allargats formats per murs paral·lels entre si formant una espècie de passadís que, en aquesta memòria, es designen com a *orris* per les seves característiques. Seguint la documentació existent per a les architectures ramaderes dels Pirineus, aquest tipus de tancats es vinculen al munyit de ramats d'ovicaprins.

L'Orri 1 denomina el recinte d'aquestes característiques que es disposa al Nord-est del bloc rocós que es situa enmig d'aquesta alineació de dues munyidores. La seva orientació és Nord-est a Sud-oest, convergint en el seu extrem proximal amb la cabanya inferior (Cabana 1) que s'adossa al gran bloc central. La longitud dels murs és de 22,5 m. i 22 m respectivament, sent edl més llarg el situat a una cota superior. La separació entre els murs, pràcticament paral·lels, és de 1,5 m. en l'extrem Nord-oest de l'orri, 2,05 m. en el tram medial i 2,45 m. en l'extrem Sud-est, en el punt de contacte amb el gran bloc i la Cabana 1. En planta l'Orri 1 té una forma lleugerament corba en la part Sud-est (amb una orientació virant lleugerament cap el Nord des de l'Est) per a transcórrer pràcticament en línia recta en la segona meitat del seu recorregut. Tret dels dos murs longitudinals, no és visible cap altre tancament del recinte. En el seu extrem distal (Nord-oest) s'aprecia un lleuger estretament, però no hi ha cap element que delimiti transversalment el corredor de forma clara. En la banda oposada, el bloc parcialment i sobretot el mur de la Cabana 1, suposant que existís simultàniament

Annex II. Dades arqueològiques

a l'Orri 1, n'haurien constituït el tancament. L'àrea que resulta del recinte delimitat d'aquesta manera és de 53,5 m².

La construcció dels murs d'aquest recinte s'assembla una mica a la dels murs 3 i 4. No obstant, s'inclou a la "fase recent" en definir una estructura assimilable a l'Orri 2. Les parets es constitueixen a partir de carreus de granit sense escairar de grandàries generalment superiors als 20 cm. i inferiors als 90 cm. d'eix màxim. En general els clastes visibles són sensiblement majors en el mur situat a la cota inferior (banda Sud-oest de l'orri) que en el superior, on part del parament a penes s'intueix. En la majoria dels trams els clastes, que formen una única filada en planta en gran part del recorregut dels murs, presenten buits i discontinuïtats d'entre 50 cm. i 30 cm., que excepcionalment poden arribar a quasi 1,5 m. No es conserva en cap tram més d'una filera de l'alçat dels murs i no hi ha indicis d'un enderroc que faci pensar en un parament més alt col·lapsat. En definitiva, aquest recinte sembla haver estat definit per un sòcol de pedra i, probablement, un tancament aeri d'un material perible.

La Cabana 1.

Tancant l'extrem Sud-est de l'Orri 1 hi ha un petit recinte de planta rectangular. La seva orientació segueix més o menys l'eix longitudinal de l'orri (NW-SE) i per la seva cara Nord-est adossa al gran bloc que defineix el centre d'aquest sector del jaciment. La construcció mesura 4,3 m. de llarg i 3,1 d'ample. Els murs presenten un espessor mitjà de 80 cm. L'espai interior del recinte, molt segurament d'habitació, mesura uns 2,75 m. de llarg i 2,3 m. d'ample, amb una planta d'uns 5,3 m². Les parets presenten, allà on estan netes de sediment, dues filades en planta de carreus sense escairar d'uns 40 a 50 cm. d'eix màxim, amb tendència a estar disposats transversalment a l'eix del mur. L'interior de la cabana actualment té una vegetació abundant, entre la qual s'hi pot entreveure cert enderroc molt poc sedimentat. Aquest enrunament també és evident a l'exterior, sense que en cap cas s'hi apreciïn indicis d'un sostre de llosa. Malgrat l'enrunament, els murs presenten paraments molt clars amb alçats que arriben els 80-90 cm. En aquesta cabana s'ha practicat un sondeig que es descriu a la secció corresponent.

Orri 2.

L'Orri 2 designa la munyidora que es localitza al Sud-est del gran bloc que hi ha en aquesta banda del jaciment. A l'igual que l'altre orri, el conformen dos murs que recorren en paral·lel, seguint més o menys les corbes de nivell del tàlveg de la petita fondalada. Mesuren 44 m. i 37 m. de longitud, sent el més llarg el que es disposa a la cota inferior (a la banda Sud-oest del corredor). La separació entre ambdós murs és de 2,7 m. en la punta Nord de l'orri, 2,4 m. en el seu tram medial i 2,1 m. a l'extrem distal respecte el bloc. A diferència de l'anterior, la planta de l'Orri 2 és molt més curvilínia, de tal manera que l'orientació del corredor passa de

ser Sud/Nord en el seu tram més meridional a girar vers a Sud-est/Nord-oest en l'extrem oposat. Aquesta corba segueix força acuradament el nivell del terreny. De forma similar a l'Orri 1, no s'aprecien tancaments transversals del recinte en cap dels seus extrems i queda obert tant a la banda Sud com a la Nord, d'on 7,5 m. de distància separen el seu extrem del gran bloc del centre d'aquest sector i de la Cabana 1. Únicament el la zona central del recinte hi ha un bloc de grans dimensions (1,4 m.), amb tota seguretat preexistent a la construcció, que sembla dividir l'espai intern en dues parts deixant un pas només de 0,65 m. d'ample. Aquest és un fet freqüent en estructures d'aquest tipus i es vincula amb tasques de gestió dels ramats. En total, l'espai intern resultant mesura 105,95 m².

Els dos murs es conformen en planta actualment, i a manca d'una neteja de l'enderroc i el sediment superficial, com alineacions de carreus d'esquist en les que no s'hi defineixen filades clares. En alguns punts sembla haver-n'hi només una, formada per carreus d'uns 45 x 25 cm. disposats transversalment mentre que en altres sectors el mur és molt més ample (1,5 m.) i es presenta com un amuntegament desordenat de clastes. En principi, dels dos murs l'inferior és el més visible, mentre que l'altre en alguns punts presenta una densitat baixa de carreus i de mesures sensiblement menors. En tots dos casos és evident l'existència de cert enrunament, aparentment de més magnitud recolzant en el parament exterior del mur inferior. Aquest enderroc indica que els murs, l'alçat dels quals actualment pot arribar a uns 0,4 m., originàriament tenien una altura edificada en pedra superior a l'actual i a la de l'Orri 1. A més de la planta, aquest és un element que diferencia ambdós recintes i que precisament l'assimila als vestigis que, com la Cabana 1, semblen menys antics del jaciment. Un altre tret remarcable és que l'Orri 2 és l'únic exemple de munyidora corba documentada a l'Oest de la Vallferrera, en contrast amb el que succeeix a diverses valls andorranes.

Cabana 2.

La Cabana 2 identifica les restes d'un petit recinte que adossa a la cara Sud-est del bloc que hi ha al centre del conjunt superior del jaciment. Es localitza uns 6 m. al Nord de l'extrem nord-occidental de l'Orri 2. Tot i que la seva visió actual es troba limitada pel seu alt nivell d'enrunament, l'estructura presenta una planta gairebé quadrada, amb costats d'uns 3 m. de llarg. Aquestes mesures fan pensar que es tracta d'un recinte d'habitació. L'element més visible és el mur que conforma el costat Nord-est. Consisteix en una paret de carreus d'esquist d'uns 50/45 cm. de llarg i entorn 25 cm. d'ample disposats de forma transversal a l'eix longitudinal del mur. Allà on no hi ha enderroc cobrint la planta de la paret, s'intueix que el mur es conforma a partir de dues filades d'aquests carreus. L'ample del mur, que aquí presenta dos paraments ben definits, volta els 75 cm. Actualment la paret és coberta per cert enderroc que s'expandeix també cap el

Annex II. Dades arqueològiques

Sud-oest, seguint la inclinació del vessant. De la resta de murs els vestigis en superfície són molt poc evidents de resultes d'un major grau d'arrasament, probablement resultat del fet que el recinte es localitza en una zona de certa inclinació. L'element més evident és la cantonada Sud, que proporciona certa mesura de les dimensions del recinte. Un altre tret evident en el microrelleu és cert terraplenament del terreny, especialment notori a l'interior del recinte original.

Sense una excavació és difícil precisar si aquest recinte d'habitació és anterior en el temps a la Cabana 1, sincrònic a aquesta o posterior. La seva conservació diferencial pot ser resultat del seu emplaçament i del fet que l'altra es troba al raser del bloc, especialment de fenòmens erosius. En tot cas cal notar que la construcció dels murs s'assembla força.

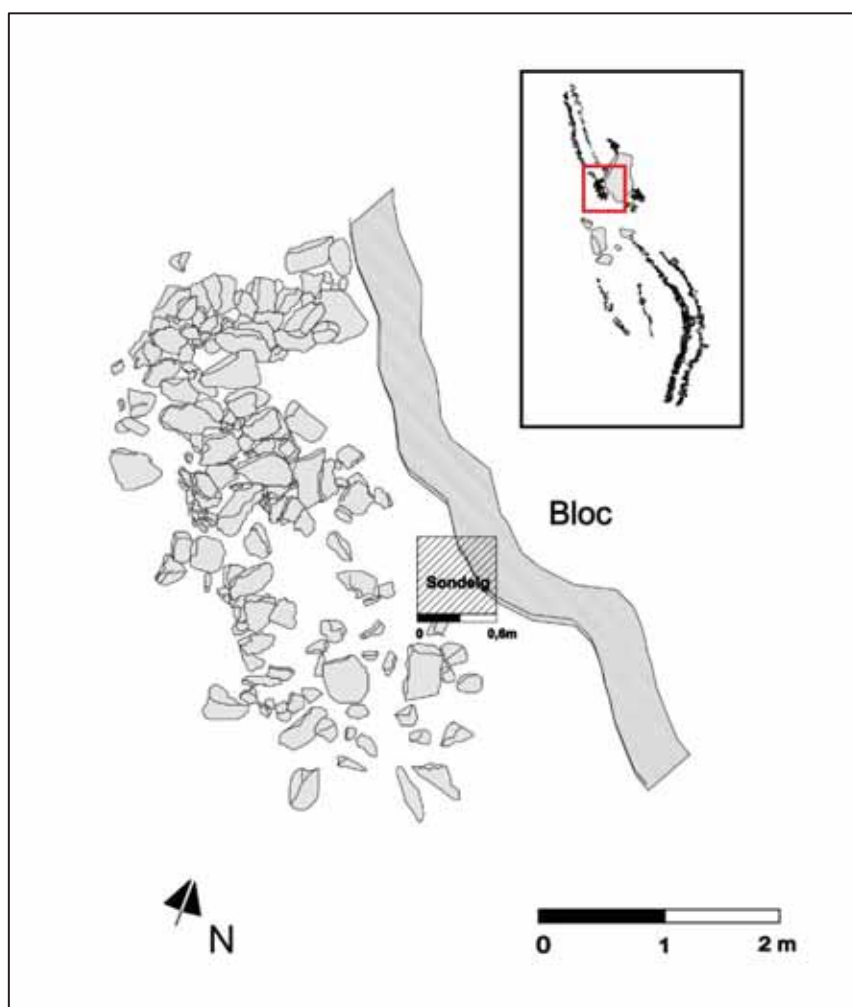

Figura 82. Planta de la Cabana 1 de SO-007 amb la localització del sondeig efectuat.

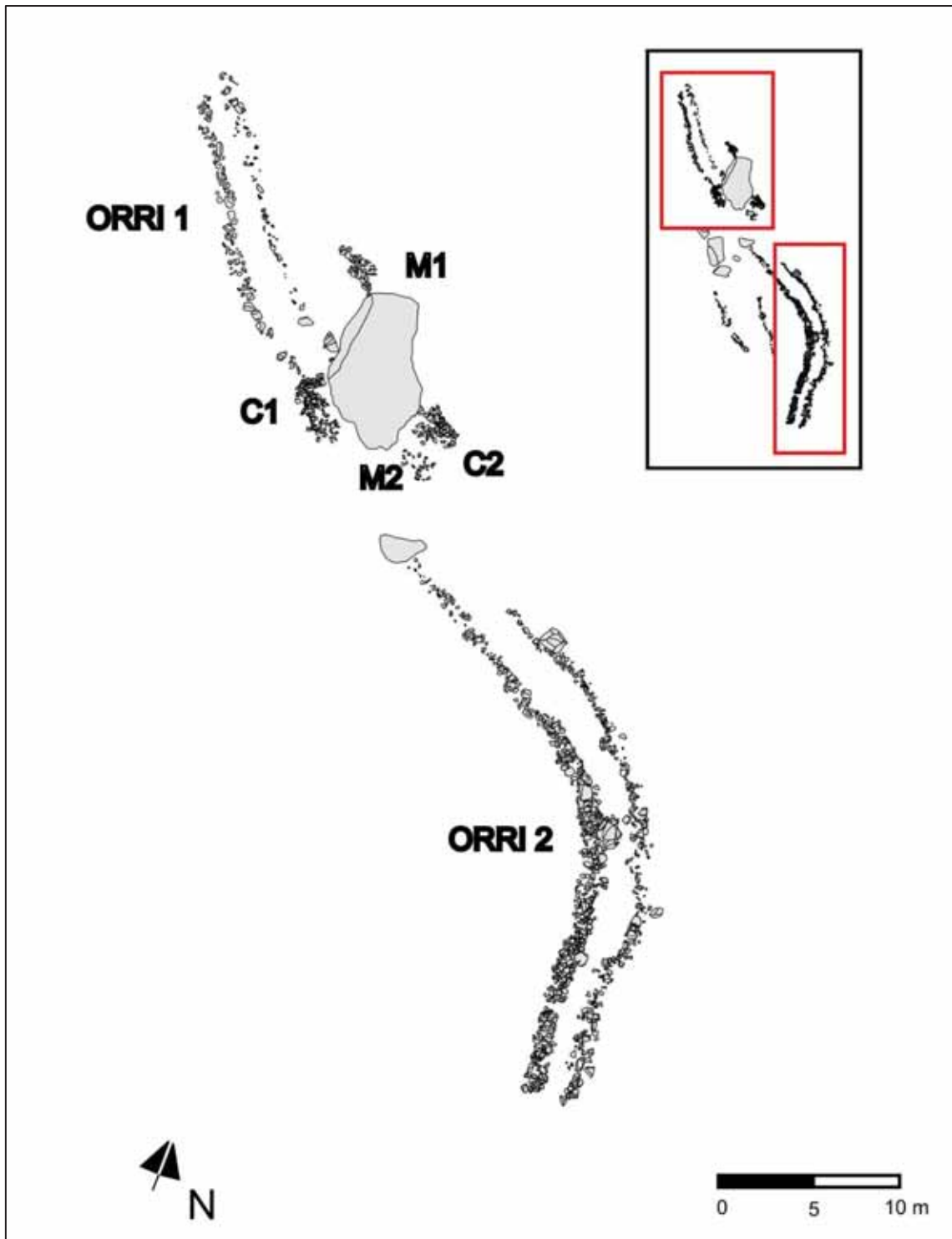

Figura 83. Planta de les estructures que conformen la fase moderna de SO-007.

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 85. Fotografia de la Cabana 1 de SO-007.

Figura 84. Fotografia de l'Orri 2 de SO-007.

SO-008

Nom: L'Orri Vell

Nombre d'estructures: 2 cabanes, 6 tancats i 1 estructura indeterminada.

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic, fotografies.

Descripció:

Els vestigis que conformen l'assentament designat com a Orri Vell (SO-008) es localitzen a 1035 m. seguint riu amunt el camí que passant pel Pletiu de Mainera remunta la vall cap al estanys. Les restes arquitectòniques cobreixen una àrea de 2970 m². El lloc és una espai orientat al Sud on el pendent és relativament suau i queda enclotat, resguardat per l'Est, Nord i Sud pels vessants del pic de Picardes i al Sud pel turó que hi ha a l'altre marge del riu.

Els tipus constructius i la visibilitat dels dos grups de restes arquitectòniques és diferent. En aquesta ocasió, les restes que es disposen a una cota superior presenten uns paraments molt millor conservats, situació que les fa molt evidents a un primer cop d'ull. De fet, en alguns casos es conserven la pràctica totalitat dels alçats d'alguns paraments. Els recintes situats més al Sud, en canvi, presenten un major grau d'arrasament i, possiblement també per les característiques de les construccions originals, són menys visibles. Com en el cas anterior s'han distingit dues fases a partir del seu estat de conservació i sistema constructiu. Fase antiga i fase moderna.

La fase més antiga.

Les restes arquitectòniques assignades hipotèticament a l'ocupació visible més antiga del jaciment es localitzen en la banda inferior i més propera al riu de l'assentament. La conformen per una banda els vestigis d'un recinte de reduïdes dimensions (possiblement d'habitació) designat com a Cabana 2 i quatre de majors mesures identificats com a tancats 3 a 6. El primer d'ells és exempt i de majors dimensions que els tres restants, que adossen entre si. Aquests elements es disposen sobre un eix de quasi 23 m. orientat Sud-oest a Nord-est. En la seva banda occidental, on s'emplaça la Cabana 2, pràcticament contacta amb l'Orri 1, l'element restant que completa els vestigis d'aquesta fase més antiga del jaciment. En canvi, els tancats que es disposen sobre la banda oriental d'aquest eix es distancien fins a quasi 9 m. dels paraments de l'orri en aquesta banda.

L'orri és potser la construcció que articula tots els vestigis d'aquest sector de l'assentament i, junt amb la Cabana 2, també la més evident, com a mínim en alguns dels seus trams. Amb tot, la percepció de la construcció, que s'intueix a sobre del terreny, es torna molt més clara un cop realitzada la planimetria. Les restes que el conformen es disposen seguint sobre un eix de 67,5 m. de longitud

que, orientat Sud-est a Nord-oest, defineix la banda inferior del jaciment, més o menys en paral·lel al riu. Del possible orri en són visibles un dels murs longitudinals, diversos trams de l'altre i alguns murs transversals que en configuren compartiments interns. Segurament aquesta morfologia constructiva és l'origen de l'actual topònim de l'indret. El denominatiu "*Orri vell*", més enllà de la funcionalitat de la resta com a munyidora (de fet la seva designació com a "orri" pot ser el resultat únicament d'una assimilació morfològica), reforça la inferència de que aquestes restes representen una fase més antiga que d'altres d'ocupació del jaciment.

La Cabana 2.

La Cabana 2 designa el recinte de menor extensió identificat en aquest sector de l'assentament i que, tant per les seves dimensions com per la seva morfologia, s'interpreta com un espai d'hàbitat (figures 30 i 31). S'ubica a tocar la cara Nord del tram central de l'Orri 1 (tot i que aquí el seu tancament no és visible), en l'extrem Oest de l'eix definit per els diversos tancats presents en aquesta part del jaciment. Aquest recinte és la construcció de la fase antiga de l'assentament amb paraments més evidents. D'ella se'n conserven tres murs que delimiten l'espai pels costats Est, Oest i Sud. En planta presenta una forma de ferradura, de 3,6 m. d'eix longitudinal i 3,8 m. d'ample. L'espai resultant interior ronda els 3,3 m² en planta, amb un llarg d'uns 2,5 x 1,3 m. Els murs, de carreus angulosos d'esquist d'entre 50 x 55 cm. i 20 x 25 cm. de mitjana, presenten entre dues i tres filades en planta i un ample d'uns 0,7 a 0,9 m. En alguns punts del seu recorregut integren alguns gran bloc del vessant. Amb paraments generalment ben definits, el seu alçat actual ronda els 0,6 m. de màxim. Tot i que els murs evidencien cert enrunament, tant a l'interior del recinte com a fora no s'aprecia un volum gran d'enderroc. Aquest fet planteja interrogants sobre com es completava el tancament de l'estructura aèria i la coberta de la construcció. L'any 2007 es va realitzar una petita cala estratigràfica de 50 x 50 cm. a la zona de l'accés i que va resultar estèril pel que fa a materials arqueològics.

Tot i presentar un major grau de visibilitat que la resta de construccions de la fase antiga, la Cabana 2 s'ha assignat a aquesta en base a diversos arguments. Per una banda, el seu emplaçament la integra en la resta de recintes de la banda inferior del jaciment, tots ells amb unes característiques constructives diferenciades dels de la banda superior. En segon lloc, tot i que els seus paraments presenten un major nombre de fileres, la morfologia constructiva del recinte contrasta amb el de la Cabana 1, que conserva la pràctica totalitat de l'alçat del seu mur i part d'un sostre adintellat.

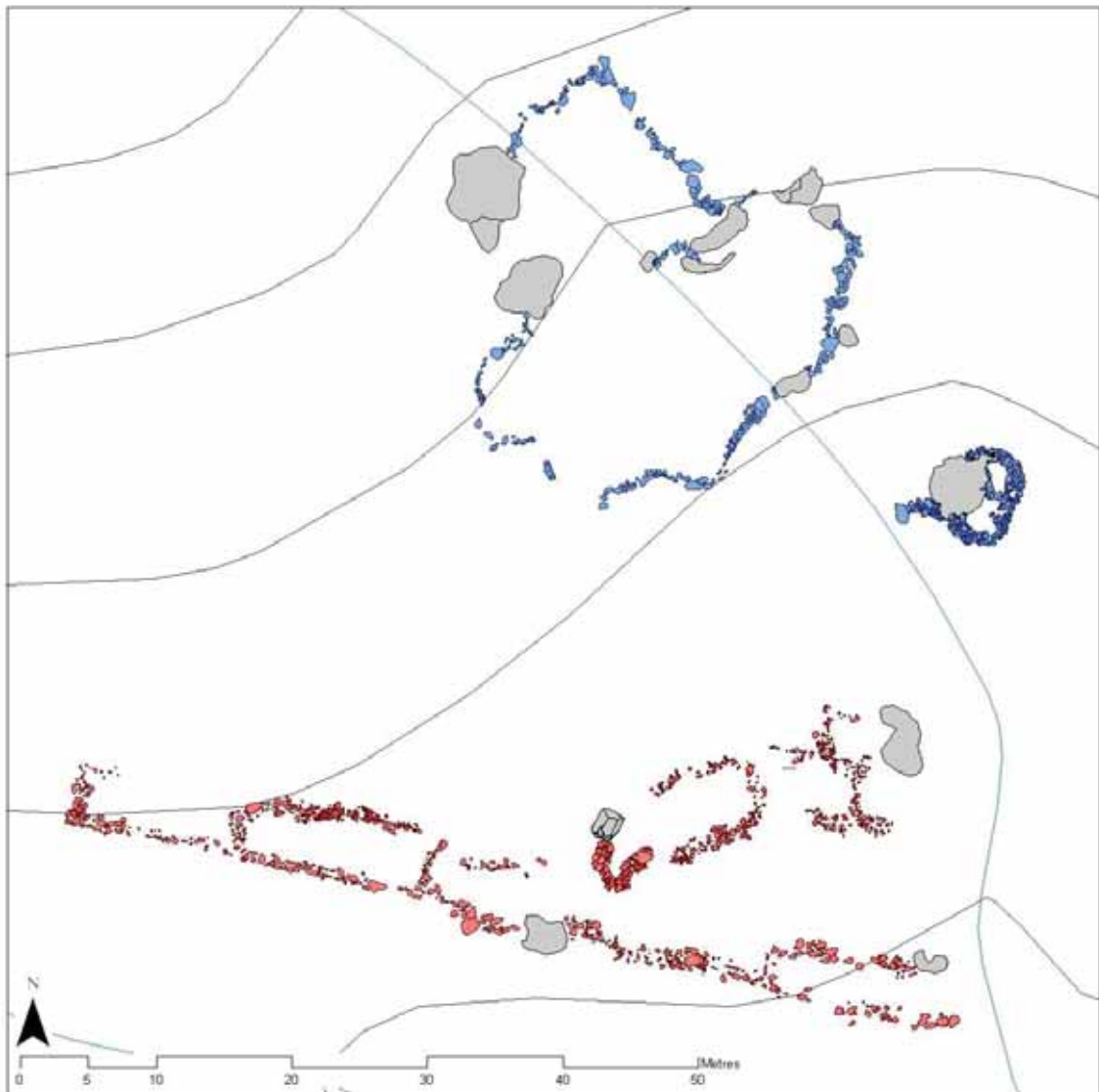

Figura 86. Planimetria de SO-008. Les estructures més recents s'han marcat en blau i en vermell les estructures de la fase antiga.

El Tancat 3.

Designa el recinte que es localitza just al Nord-est de la Cabana 2 (figures 32 i 33). Se'n conserven restes dels tancaments en tres dels seus costats, quedant únicament obert en la banda en que connecta o s'aproxima a la Cabana (de fet, actualment entre els paraments d'ambdós hi ha una distància mínima de 1,6 m.). La planta d'aquest tancat tendeix a una forma rectangular, amb dos murs orientats més o menys paral·lelament en direcció Sud-oest a Nord-est i de 10,1 i 6,2 m. de longitud respectivament (sent el més llarg el de la banda Sud) i un de transversal amb planta lleugerament arquejada i 4,6 m. de traçat que uneix els extrems dels

Annex II. Dades arqueològiques

primers. L'espai interior que en resulta, d'un mínim de 28,5 m² és el major dels 4 tancats associats a la fase més antiga de l'assentament.

Els murs d'aquesta edificació, con els de la resta de tancats d'aquest sector de l'assentament, estan construïts a base de carreus d'esquist angulosos i de dimensions i formes molt diverses. Malgrat que alguns blocs poden arribar a mesurar 55 x 50 cm., la majoria no superen els 40 x 25 cm. Actualment els murs únicament són visibles com alineacions desordenades de clastes, d'entre 1,2 m. d'ample de mitjana (el mur de la banda Sud) a 0,6 m. d'ample (el de la banda Nord). En ells no s'hi aprecien filades definides. A manca d'una neteja del sediment superficial emmascara en certa mesura les construccions, es presenten més aviat com un seguit de clastes separats entre ells per distàncies que oscil·len per norma entre els 10 i 50 cm., tot i que en alguns punts s'observen alguns carreus que arriben a contactar directament entre si. És en el mur transversal on l'espaiament entre clastes és major i, per tant la seva densitat, menor, encara que la seva existència s'aprecia de forma indubtable. En tots els casos, l'alçat conservat de les parets es limita a una única filera. Malgrat que la seva fisonomia actual fa pensar que han patit certa desfiguració per enrunament, el volum de clastes visible no permet plantejar de moment que els alçats inicials dels tancaments fossin gaire elevats.

A l'extrem oriental de l'alineació de construccions que flanqueja l'orri del jaciment de L'Orri Vell (SO-008) hi ha diversos retalls de mur que semblen definir les restes de com a mínim 3 recintes. Aquests han estat designats com els tancats 4, 5 i 6. Es disposen adossats els uns als altres mitjançant murs compartits. El Tancat 4 és el que es situa a la banda occidental del conjunt i, tot i que la seva continuïtat cap a l'Oest està interrompuda per la desfiguració dels murs, és possible que arribés a enllaçar originalment amb el Tancat 3, localitzat a entre 1,6 i 3,4 m. de distància. El Tancat 6 s'ubica a l'Est del conjunt, sobre el mateix eix que l'anterior. A l'igual que aquell, part de la seva delimitació ha desaparegut i, en aquesta ocasió, el recinte resta obert actualment pel seu arc oriental. Finalment, com a Tancat 5 s'ha identificat el recinte que es disposa al Nord dels anteriors. El seu perímetre es defineix al llarg de quasi tot el seu recorregut i, molt possiblement, el seu tancament per la banda Est el definia un gran bloc rodat pel vessant.

Els traçats dels murs que defineixen aquests diferents àmbits es troben força desfigurats i sedimentats, fenòmens que motiven que la seva visibilitat sigui complicada. En tots els casos els carreus que els conformen són d'esquist i tenen morfologies ben heterogènies. Les seves dimensions són menors que en altres construccions i es situen de forma molt general per sota els 40 cm. d'eix màxim. Els murs es configuren en tots els casos con alineacions desordenades de clastes, sense que aquests contactin actualment entre si. Con en els casos anteriors

Annex II. Dades arqueològiques

aquesta situació pot derivar-se tant d'una sedimentació acusada posterior al col·lapse com de les característiques inicials de la construcció. El seu alçat és, d'igual manera que en el Tancat 3, de tant sols una filera. No s'observa l'existència d'un volum d'enderroc que permeti inferir que original les parets s'alcessin molt més que en l'actualitat. L'estat de conservació i de visibilitat dels tres tancats limita el coneixement de llurs extensions i les morfologies de les diverses plantes. El Tancat 5, amb una planta relativament rectangular, devia mesurar uns 5 m. de llarg i uns 4 m. d'ample, cobrint una extensió de poc més de 12 m². La planta del Tancat 4 també sembla haver tingut una forma rectangular de possiblement uns 8 m. de llarg i 4,5 m. d'ample i hauria delimitat un espai d'uns 24 m². La morfologia del Tancat 6 és més insegura. Amb tot, la seva cantonada Sud-oest forma un angle molt recte i insinua una planta també rectangular o quadrada. Aquesta hauria tingut un ample interior, en sentit Nord-Sud, d'uns 3,5 m.

La funcionalitat d'aquests espais, sensiblement menors al Tancat 3, és incerta. No obstant tots ells són majors a l'únic recinte d'aquesta banda del jaciment que sembla tenir, de forma força probable, una funcionalitat habitacional, la Cabana 2. Paral·lelament, en tots els casos els paraments són actualment molt menys evidents i semblen haver tingut, ja originàriament, un alçat menor.

Estructura indefinida (Orri 1).

La construcció que s'articula entorn el llarg mur que delimita la banda Sud de l'assentament de L'Orri Vell (SO-008) és, junt amb la Cabana 2, l'edificació actualment més evident del conjunt de restes arquitectòniques que s'han assignat a la fase més antiga del jaciment. Un cop realitzada la planimetria es pot apreciar sense cap dubte com els diferents recintes que sobre el terreny s'observen a la part baixa d'aquest sector del jaciment segueixen un mateix eix i s'estructuren sobre la continuïtat d'un únic mur meridional. La morfologia allargada de la construcció resultant, definida per dos murs paral·lels (encara que un d'ells es troba parcialment desaparegut) motiva que hagi estat designada com a Orri, si bé en el seu interior conté un nombre de compartimentacions de l'espai superior al d'altres orris documentats en aquest sector dels Pirineus i a la mateixa vall (figures 36 a 38).

Durant l'elaboració de la present investigació s'ha descartat que aquesta estructura sigui una munyidora per el seu volum de compartimentació i morfologia i s'ha preferit classificar-la com a estructura indeterminada.

Annex II. Dades arqueològiques

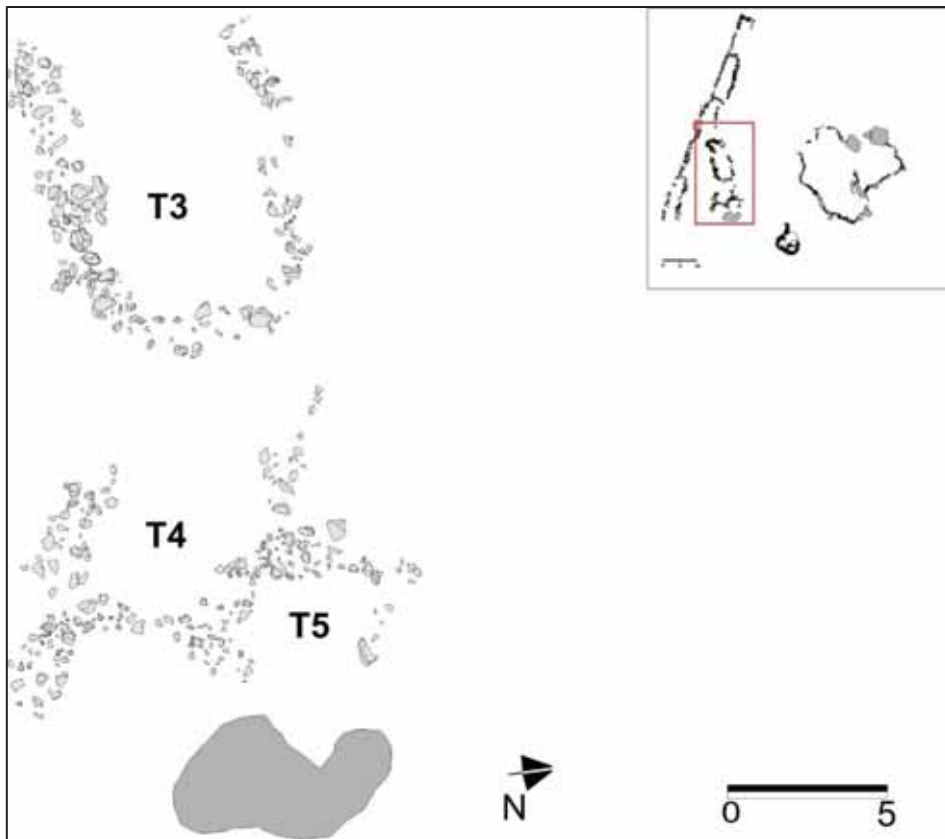

Figura 88. Planta dels tancats de la fase antiga de SO-008.

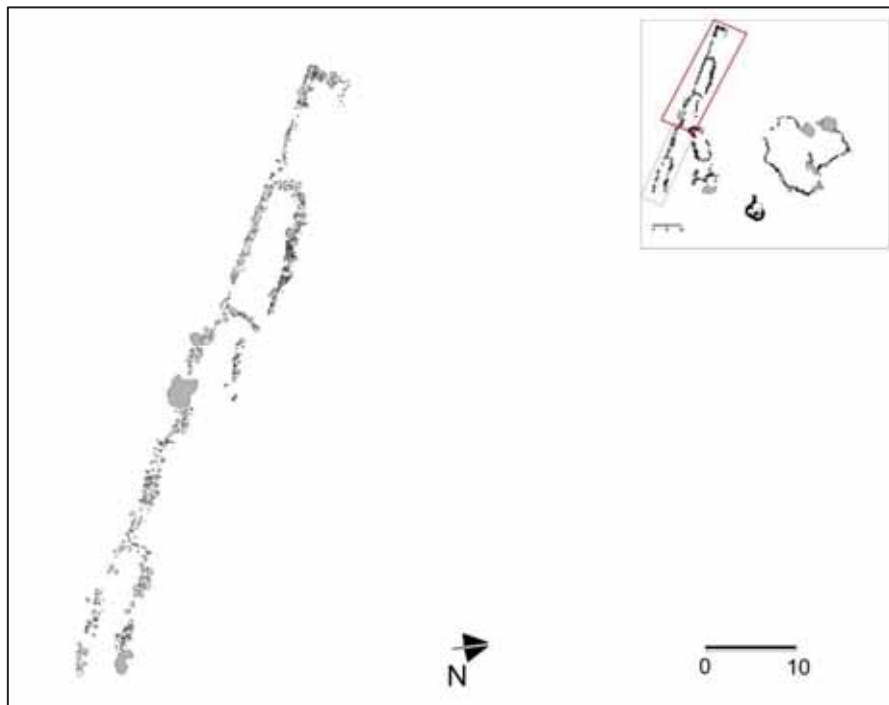

Figura 87. Planta de l'estructura indeterminada de la fase antiga de SO-008.

Annex II. Dades arqueològiques

La fase més recent.

Les construccions de la part superior de l'assentament de L'Orri Vell (SO-008) reproduïxen el primer dels tipus constructius descrits a l'apartat 3.1. Tant la cabana amb un petit tancat adossat (designats com a Cabana 1 i Tancat 1) com el gran Tancat 2 contenen paraments que conserven, com a mínim en algunes zones, alçats de diverses fileres i, eventualment, un nivell d'enrunament associat de certa entitat. Paral·lelament el nivell de preservació de les estructures sembla considerablement millor que el dels edificis agrupats en la fase precedent i, per exemple, la Cabana 1 conserva la pràctica totalitat de l'alçat dels seus paraments i, parcialment, el sostre. Aquest fet facilita la seva visibilitat, fins i tot per un ull no expert.

Les restes arquitectòniques que defineixen aquesta fase més recent de l'assentament consisteixen en un gran tancat de planta irregular (el Tancat 2) i la cabana ja esmentada amb el petit recinte adossat. El primer es disposa en la banda Nord-oest del pletiu, en un vessant que es torna més inclinat, i representa la cota superior de l'assentament. La Cabana 1 s'emplaça a uns 13 m. al Sud-est d'aquest tancat i aprofita, per a definir un dels seus tancaments, un gran bloc rodat pel pendent. Les distàncies d'aquests elements vers les construccions de la fase precedent oscil·len entre els 15 m. en direcció Nord-est de la Cabana 1 respecte el Tancat 5 i els 20 m. cap el Nord del Tancat 1 en relació el Tancat 3. En definitiva, això reverteix en que ja sobre el terreny puguin distingir-se els dos conjunts de construccions, tant per les seves morfologies arquitectòniques com, també, per la seva disposició segregada.

El conjunt conformat per la Cabana 1 i el Tancat 1 és la construcció més ben conservada del jaciment i manté alguns elements constitutius originals, com ara part del sostre, que sovint són difícils de trobar conservats en contextos similars. D'aquests, el tancat presenta un nivell d'enrunament considerablement major al de la cabana, que en gran mesura es troba al raser del bloc de granit esmentat. En tots dos casos la construcció és feta a base de pedra seca, emprant carreus d'esquist de dimensions que oscil·len entorn una mitjana de 40 x 30 cm. A la Cabana 1, on els murs es conserven millor i, per tant, la seva planta és més evident, s'observa com aquests carreus han estat disposats transversalment a l'eix del seu traçat. També a la Cabana s'aprecia com, a més d'una selecció de les mesures, alguns dels carreus han estat escairats.

El conjunt esmentat de petit tancat i cabana es disposa al voltant d'un gran bloc de pissarra. La cabana recolza sobre la cara Nord-est d'aquest bloc. Es defineix en primer lloc per un mur amb planta en corba que conforma els costats Nord i Est del recinte i, que, en direcció Sud, esdevé també el mur del Tancat 1. El segon dels murs de la Cabana 1 recolza directament en el bloc esmentat i d'ell tant sols n'és visible el parament intern. La part superior de la paret encara ara és coberta d'una

Annex II. Dades arqueològiques

capa de terra sobreposada (present també en el sector del bloc més proper) i vegetació herbàcia que segurament són romanents de l'antic sostre de la construcció (cf. la cabana assenyalada en la figura 2 a l'Oest del Pletiu de Mainera, SO-007). Segurament una de les seves funcions era regularitzar el tancament occidental del recinte d'habitació. D'altra banda, aquest mur conforma, en el seu extrem Sud, un dels llindars de la porta de la Cabana 1, que es localitza en aquesta banda, a dins de l'espai delimitat pel Tancat 1.

La planta resultant del recinte té una forma d'"U" invertida i una mica irregular, amb l'entrada orientada al Sud i ocupa una extensió de 11,9 m². Fruit de l'espessor dels murs, que oscil·la entre els 0,85 m. a la banda Nord i els 1,2 m. a l'Est, l'espai interior és sensiblement més reduït i cobreix una àrea de poc menys de 2,8 m² amb uns eixos de 2,6 i 1,4 m. de llarg. Els alçats dels murs oscil·len entre 1,4 m. (el mur occidental) i entre 0,8 i 1,1 m. de l'occidental. Aquesta diferència podria indicar la inclinació del sostre cap a aquesta banda. Actualment a l'interior de l'habitable hi ha una densa mata d'ortigues que emmascara les restes de sostre caigut.

El Tancat 1 consisteix en la dependència acotada que hi ha davant de l'accés de la Cabana 1; és a dir, a la seva banda Sud. El mur que el defineix arrenca del llindar Est de la porta de la cabana i, tot continuant la seva paret oriental, transcorre inicialment cap el Sud-oest per a posteriorment virar cap a l'Oest i, finalment, vers el Nord-oest. El seu recorregut cobreix pràcticament 6,5 m. tot definint una planta més o menys semi-circular adossada a la banda Sud-est del gran bloc. La superfície resultant de l'interior d'aquest tancat, pel qual s'hi ha de passar per a accedir a la Cabana 1, és de 5,7 m². El mur que el delimita, les característiques constructives del qual ja s'han descrit, té un ample de 0,7 m. En gran part del seu traçat presenta un considerable nivell d'enrunament. On millor es conserva, a tocar la porta de la Cabana 1, la cota de la seva cresta descendeix considerablement (uns 60 cm.). En aquest punt, l'alçat del mur, que sembla no haver patit massa enderroc aquí, ronda els 0,5 o 0,6 m. A la resta del seu recorregut. El mur presenta un enrunament força major, que modifica la seva alçada originària, malgrat que quasi sempre conserva diverses fileres. No s'aprecia bé on es disposava la porta, fruit de l'enderroc existent.

A l'extrem Oest del Tancat 1, recolzant en la cantonada oest del mateix bloc, hi ha un retall de mur (Mur 1), de característiques similars a les de la paret del Tancat 1. Cobreix seguint un eix recte d'Est a Oest l'espai de 2,6 m. que hi ha entre aquest i un altre bloc present en el vessant. Es desconeix la seva funcionalitat.

A l'extrem Nord-oest del jaciment de L'Orri Vell hi ha el recinte de majors dimensions en planta, el Tancat 2. La construcció, que es disposa a la part més alta i inclinada de l'assentament, és definida per diversos trams de mur que delimita una àrea de planta irregular de poc més de 520 m² i 27 m. d'eix Sud-est a Nord-

Annex II. Dades arqueològiques

oest i 28,6 m. d'eix Nord-est a Sud-est. En varis punts el tancament integra diversos grans blocs de pissarra presents en el vessant. A la part superior del tancat, el traçat de les parets presenta una forma més rectilínia, arribant a definir la cantonada superior (Nord) en angle pràcticament recte. En canvi, en la part de cota inferior, el recorregut dels murs és més irregular sense que això pugui imputar-se a la presència de grans blocs, pràcticament absents aquí. Just en la part mitjana del tancat, arrencant d'una cantonada que defineix l'adossat del mur del Nord-est del recinte a un bloc geològic, hi ha un tram de mur de 1,5 m. de longitud que, en sentit Nord-est a Sud-oest, conforma la única delimitació interna de l'espai. La seva presència coincideix amb el punt on els murs de tancament perden la seva morfologia rectilínia. En dos trams de la banda Oest i Sud del recinte els murs perimetrals semblen haver desaparegut, possiblement fruit del seu arrasament, i actualment no són visibles. L'accés, en canvi, s'observa ben bé a la banda Sud-est del Tancat 2, tot orientant vers la Cabana 1. En aquest punt, l'obertura en mur, de 65 cm., està delimitada per dos llindars ben visibles definits per petits ortostats verticals.

La construcció dels diferents murs és de pedra seca i empra carreus d'esquist. On els murs es conserven millor, en general a la meitat oriental del tancat, la seva construcció empra carreus de d'entre 50 x 50 i 40 x 20 cm., amb formes anguloses i, possiblement, alguns d'ells mínimament escairats. En aquesta banda els paraments presenten fileres ben definides i un alçat que pot arribar als 0,6 m. i els murs tenen un ample que ronda els 0,8 m. A la part superior del perímetre i especialment en el sector Nord-occidental, els murs presenten un major nivell d'arrasament, coincidint amb un gradient més gran del pendent, i en certa mesura es confonen amb l'avenç natural de la mica de tartera existent.

En el Tancat 2 s'ha recollit l'únic artefacte documentat en la present intervenció. Consisteix en una fulla de navalla de ferro que es trobava a sobre un dels blocs del vessant al qual adossen trams del mur, concretament el situat més a l'Est (a uns 7 m. al Nord-est de l'accés). La peça es localitzava en una petita fondalada en la superfície del bloc, a uns 10 cm. d'un claste aportat intencionalment també a sobre del mateix roc. A part d'aquest element, no hi havia cap altra resta associada. Del ganivet, el mànec no s'ha conservat.

Annex II. Dades arqueològiques

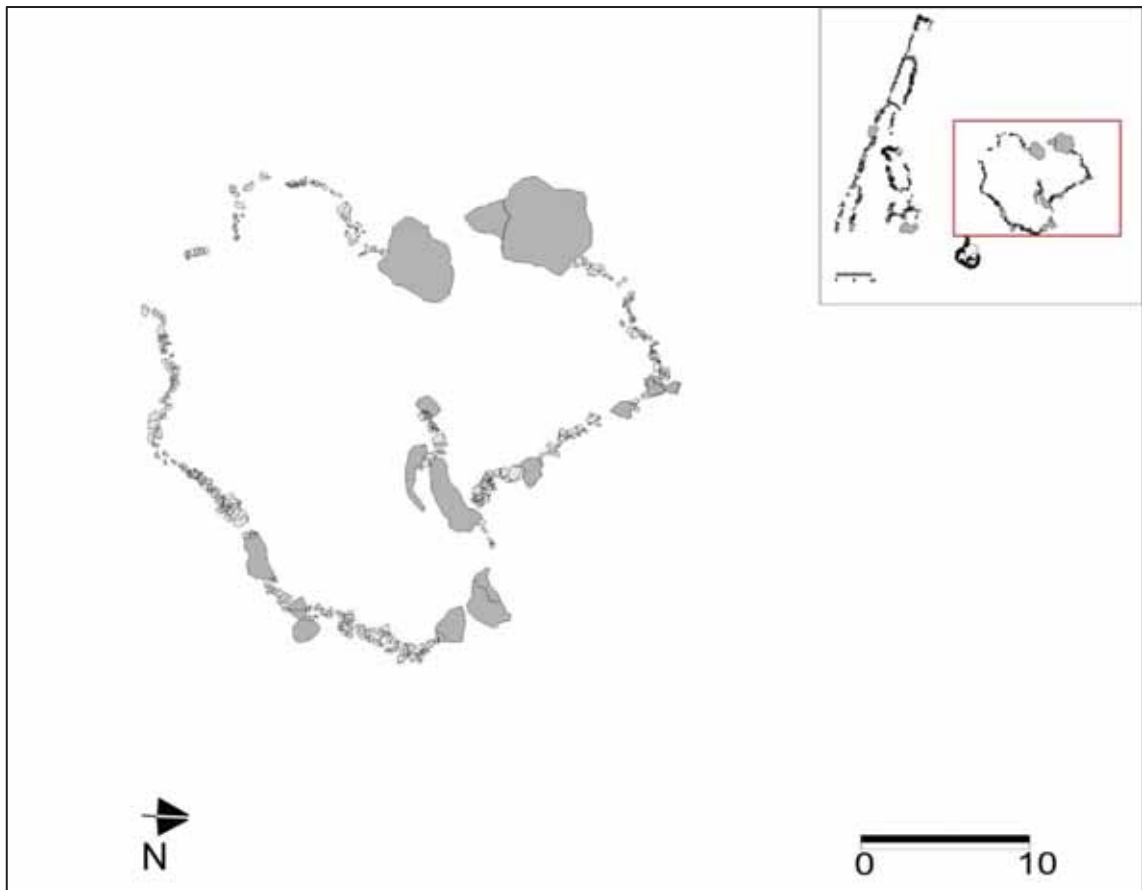

Figura 90. Planta del Tancat 2 de SO-008. Fase moderna.

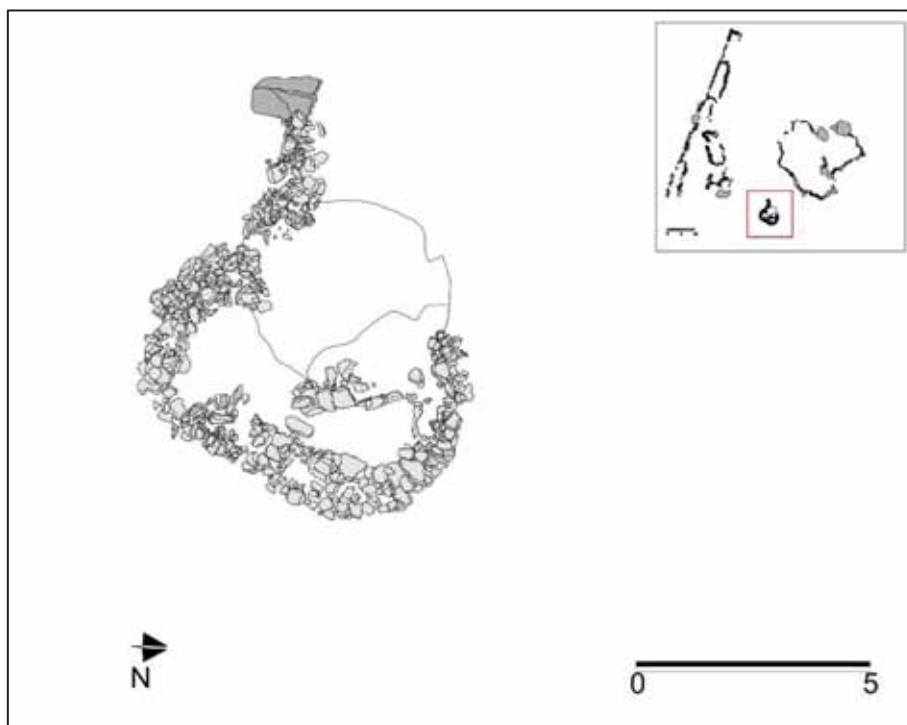

Figura 89. Planta de la Cabana 2, fase moderna de SO-008.

SO-009

Nom: Abric de l'Orri Vell

Nombre d'estructures: 1 cabana

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic.

Descripció:

Es tracta d'un abric situat a sota d'un gran bloc granític a la part alta de la Vall de Mainera en una zona de base geològica de granit i esquist amb abundant aigua i pastures. L'abric està encarat cap al sud i aprofita diversos blocs naturals que defineixen part de la paret i el sostre. El sòl interior de l'abric es troba uns 5 centímetres per sota del sòl exterior fet que porta a pensar en cert grau de buidatge per preparar l'espai.

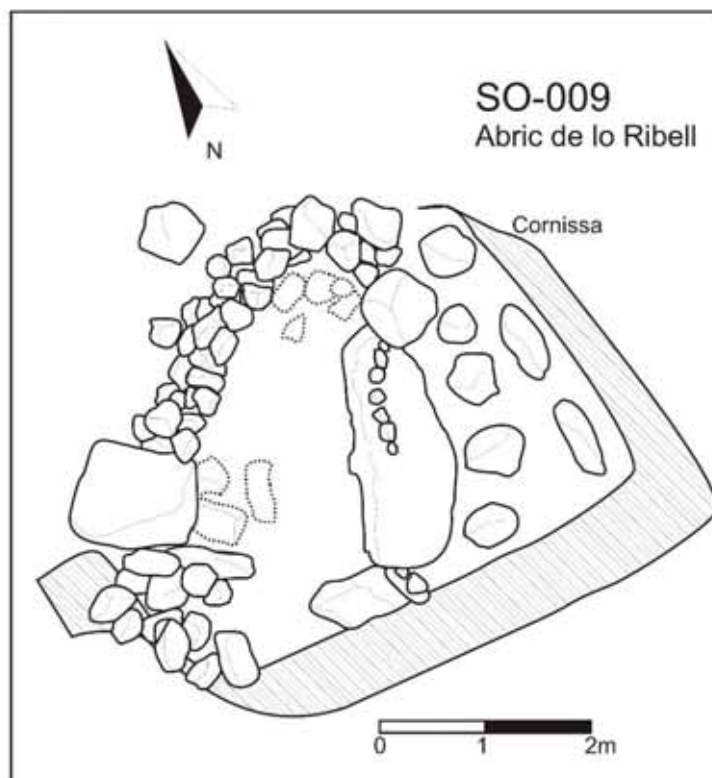

Figura 91. Planta de l'abric que conforma el lloc SO-009.

SO-011

Nom: Amagatall de l'Estany Xic

Nombre d'estructures: 2 estructures indeterminades.

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic.

Descripció:

A l'oest de l'Estany Xic de Mainera es localitzen dues estructures a 25 metres de l'aigua a l'inici d'una zona de tarter. L'estructura principal s'ha interpretat com un amagatall o petit magatzem i un possible tancat. L'amagatall es defineix per dos murs expeditius d'entre 0.6 i 1, 2 metres que tanquen un espai entre dos blocs de granit. Els murs estan fets d'una sola filada i filera. Aquest petit recinte apareix associat a un espai del tarter on no s'hi troben blocs i algunes pedres semblen col·locades formant possibles murs, tanmateix és molt difícil distingir si es tracta de caiguda geològica o bé han estat col·locades artificialment, per això es dubta de si es tracta realment d'una estructura arquitectònica.

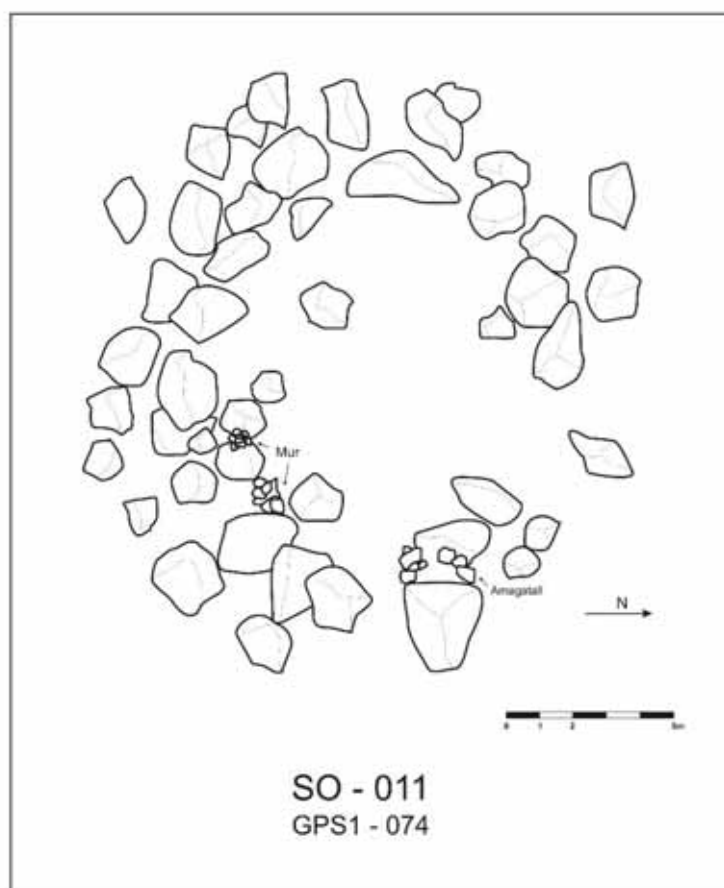

Figura 92. Planta de SO-011.

SO-012

Nom: Abric de l'Estany Gran.

Nombre d'estructures: 1 abric.

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic.

Descripció:

Petit abric situat a un tarter pròxim a l'Estany Gran de Mainera, a 30 metres del jaciment SO-006. L'espai interior de l'abric fa $2 \times 1,6 \text{ m}^2$ i una alçada interior de 80cm. Hi ha traces de paviment de lloses força sedimentat. Els murs aporfiten diversos blocs on també s'hi recolza el bloc del sostre. Estan formats per una sola filada i fins a vuit fileres amb un gruix d'uns 30cm. A l'entrada, que orienta al sud, hi ha un petit paravent de 3 fileres que tanca el recinte, fa 45 cm d'ampalada per 70 d'alçat.

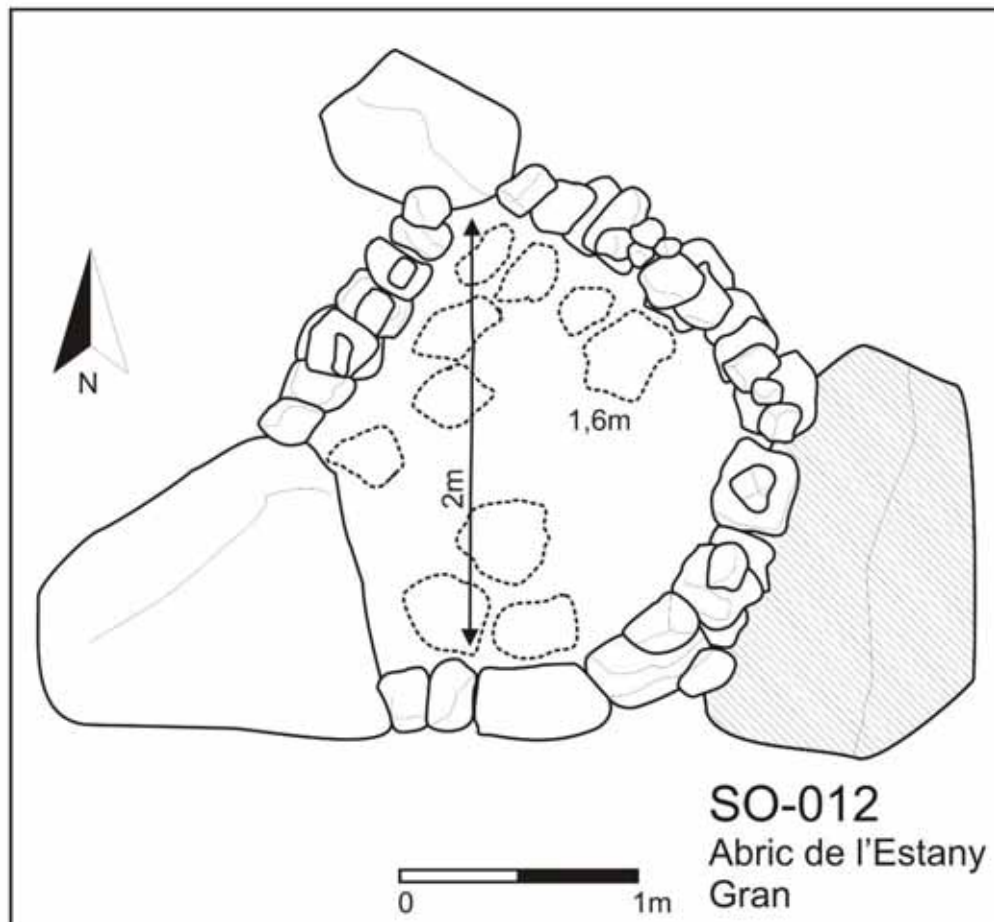

Figura 93. Planta de SO-012.

VALL DE LLACS

La informació sobre aquest jaciment prové del processament de les dades de treballs de camp efectuades per el GAAM, l'autor és David Garcia Casas.

VB-001

Nom: Palancó de Llacs.

Nombre d'estructures: 11 cabanes, 7 tancats, 1 abric i 1 estructura indeterminada.

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic, fotografia, sondeig.

Descripció:

Els vestigis identificats es situen a la Vall de Llacs, vall que va guanyant alçada des de la Vall de Sant Nicolau cap a la Pleta d'Erdo, la Collada des Carants i Mussoles. Venint des del planell de Sant Esperit, en un punt el pendent es torna més abrupte just on conflueixen diversos rierols i rieres. Es tracta de l'anomenat Palancó de Llacs. Les restes aquí descrites es situen en un clar en el bosc a poca distancia al nord-est del Palancó. L'indret concret on es situen es una clariana on trobem diversos blocs erràtics granítics de caiguda natura. La cobertura vegetal d'aquest indret són prats alpins entre clapes de bosc i una tartera que es situa a l'est. A l'oest trobem el riu que baixa del Barranc de Llacs. L'indret té cert domini visual sobre la part baixa de la Vall de Llacs i part de la Vall de Sant Nicolau encara que no el podem considerar espacialment rellevant. Les restes es troben molt aprop del camí que puja des del Planell de Sant Esperit fins a la Collada del Bony Blanc.

El jaciment consisteix en un seguit d'estructures arquitectòniques bàsicament recintes a l'aire lliure (encara que també algun abric) agrupats en diversos punts d'una clariana. Els recintes identificats tenen en comú la ubicació en l'espai i que aparentment, la majoria estan vinculats a la gestió ramadera, però les notables diferències en els sistemes constructius utilitzats així com en la morfologia de la planta fan pensar que els vestigis descrits no corresponen a una mateixa ocupació sinó a diferents ocupacions amb cronologies diverses que probablement utilitzaven diferents pràctiques ramaderes. En aquesta descripció hem agrupat les estructures en quatre conjunts en funció de la seva proximitat espacial, la similitud del seu sistema constructiu i la similitud de la morfologia de la planta. Totes les estructures utilitzen castes de granits units mitjançant la tècnica de la pedra seca. Cada conjunt correspon a un assentament diferenciat.

El conjunt A

Annex II. Dades arqueològiques

Es tracta d'un conjunt situat a la part central de l'àrea del jaciment entre el Conjunt B i el C. Casi be totes les estructures s'adossen al voltant de tres grans blocs centrals de granit de caiguda natural, que hem anomenat bloc nord, bloc sud-oest i bloc sud-est. En aquest conjunt hem identificat 4 cabanes, 4 tancats i un abric. Totes les estructures es troben força sedimentades i tot i trobar cert enderroc en algunes en cap cas aquest té prou volum com per pensar que els recintes tenien un tancament aeri en pedra. A poca distància al nord el conjunt trobem un abric, un orri i una cabana, d'aquestes darreres estructures no tenim cap indicatiu que permeti relacionar-les amb el Conjunt A i descartem en principi que corresponguin a la mateixa ocupació humana. No trobem material arqueològic en superfície.

Abric 1

Es tracta d'un abric que aprofita un dels grans blocs centrals del conjunt, el bloc Nord. L'espai interior mesura 4,5 metres de llarg i uns 3 metres d'ample. Té dos accessos, un d'ells cegat per blocs col·locats artificialment. L'altre accés s'obre al nord-oest i presenta dos murs col·locats de forma quadrangular que defineixen un espai d'accés de 40 centímetres. Aquests murs presenten dues filades i dues fileres amb un alçat conservat de 50cm a l'exterior i 80 a l'interior. Els carreus que formen aquest mur mesuren 40x30x12cm. Els murs presenten molt poc enderroc i certa sedimentació.

Tancat 1

Situat a la part oest del jaciment. Es tracta d'una estructura de planta lleugerament rectangular. A l'est adossa amb el Tancat 2 i aprofita un dels grans blocs centrals del conjunt, el bloc sud-oest. Pel sud adossa amb el tancat 4 i pel nord-est adossa amb la Cabana 3. Entre aquesta cabana i el mur sembla haver-hi un accés de 70cm. Fet que indica que en aquesta estructura no s'establaven animals gaire grans, segurament es deuria tractar d'ovicaprins. Els murs només tenen una filada i només conserven una filera. Els carreus són de mides variables, mesuren de mitjana uns 57x35x16cm. En la part sud el mur està molt menys definit i força sedimentat fins que enllaça amb el Tancat 2. El mur que comparteixen els dos tancats sembla més gruixut i a jutjar per l'enderroc potser seria més alt que la resta. En general l'estructura presenta força sedimentació i cert enderroc més abundant en el trem sud-est.

Tancat 2

Semblant al Tancat 1 en mides i morfologia de la planta tot i que el perímetre sembla lleugerament més elevat. Està situat als sud dels grans blocs centrals, adossa a l'oest amb els tancats 1 i 4, a l'oest amb la cabana 1 i al nord amb el bloc sud-oest, amb el bloc sud-est i amb el Tancat 3. En aquest punt trobem un accés

Annex II. Dades arqueològiques

de 70cm entre els dos tancats situat a l'espai entre els dos grans blocs, concretament entre un bloc de caiguda natural més petit i un petit mur poc definit. Trobem també un accés que comunica amb el Tancat 4 que mesura entre 1,1 i 0,9 metres d'amplada. En tots els trams de mur només s'aprecia una filada i una filera formada per carreus de dimensions variables. El mur Est el comparteix en part amb la cabana 1 i presenta uns carreus de 50x40x25cm de mida mitjana.

Tancat 3

Aprofita l'espai entre els 3 grans blocs naturals situats al centre del conjunt que conformen un espai rectangular que en la seva banda est quedaria tancat per un mur irregular que defineix un espai més enllà dels blocs, en aquesta part trobem la cabana 2. Té un accés de 70 cm que condueix al tancat 2 i un altre accés exterior més gran (1,45m d'amplada). El mur est manté un sistema constructiu semblant als murs dels tancats de la resta del conjunt es a dir una sola filada i filera i carreus de mesures semblants. En l'interior de l'espai entre els blocs podem veure alguns trams de murs construïts per arranjar l'espai i que potser delimiten recintes interiors de funcionalitat desconeguda, tanmateix no observem cap element per sostenir aquesta hipòtesis. En un d'aquets murs hem de destacar una llosa caiguda sobre aquets murs d'arranjament. Es tracta d'una llosa caiguda de un dels grans blocs, la seva cara interior té líquens que tarden més de dos o tres segles en formar-se. Al trobar-se sobre un dels murs deduïm que aquets ja existien abans de la caiguda de la llosa i la formació dels líquens. Tots els trams de mur es troben molt sedimentats.

Cabana 1

Es situa en la part central del conjunt, adossada a un dels grans blocs centrals, el que queda més sud-est. Aquest bloc conforma el tancament nord-oest de la cabana i se li adossa un mur, en el seu primer tram en direcció sud-est que als 1,5 aproximadament descriu un tancament en angle recte, el seu segon tram transcorre paral·lel al bloc i fa uns 3 metres de llarg definint un recinte segurament habitacional de planta quadrangular. La cabana sembla trobar-se sobre una estructura anterior de la qual únicament podem identificar un mur que tanca una cantonada entre el mur oest i el gran bloc.

Els murs de la cabana estan formats per carreus d'esquist que formen dos filades no molt ben ordenades i una sola filera. Aquets carreus són de dimensions grans i presenten de mitjana un metre de llarg i 0,5m d'ample, els murs aprofiten alguns blocs més grans que semblen ser de caiguda natural. Al nord-oest trobem un accés a la cabana de 70cm que està format per dos blocs de granit que semblen haver estat tallats. Una particularitat que no es veu en altres cabanes especialment d'aquesta tipologia constructiva. L'estructura presenta certa sedimentació i una

Annex II. Dades arqueològiques

mica d'enderroc però no el suficient com per pensar que el tancament aeri estigues construït en pedra.

A fi d'obtenir material arqueològic diagnòstic que permeti establir la seqüència d'ocupació de la cabana així com la cronologia absoluta i relativa de els ocupacions d'aquesta seqüència s'obre una cala de 80x60cm en el sector sud-est de la cabana, resseguint l'angle de dos grans blocs del recinte presumptament estructurals. A partir del sondeig realitzat podem inferir l'existència d'una probable seqüència d'ocupació de la cabana, caracteritzada per la escassa presència de material arqueològic que es limita a carbons. S'han documentat també dues estructures. La primera evidència d'ocupació (estrat 6), és dubtosa, i es basa en la possible estructuració de 3 pedres. A continuació es documenta en el nivell 4 una possible cubeta excavada en un nivell estèril La primera evidència d'ocupació (estrat 6), és dubtosa, i es basa en la possible estructuració de 3 pedres. A continuació es documenta en el nivell 4 una possible cubeta excavada en un nivell estèril . Associada a aquesta es documenta una fase d'ús de la cabanya, amb presència de carbons i material combustible (estrats 2 i 3).

Cabana 2

Estructura situada a l'est del conjunt molt possiblement continguda dintre el Tancat3. Està definida principalment per dos murs paral·lels. En la part nord-oest les pedres són més petites i en la part sud-est els carreus tenen una allargada prop del metre. L'accés sembla estar orientat al Nord. Les dimensions i la morfologia de la planta són similars a la Cabana 1 però en aquest cas trobem molt més enderroc, no observem filades ni fileres clares però potser es degut a l'alt volum de sedimentació de l'estructura.

Cabana 3

Es situa al sud-est de l'Abric 1 entre aquesta estructura i el Tancat 1. El recinte aprofita dos grans blocs de caiguda natural com a tancament oest. Per les altre bandes trobem un mur de carreus grans (70x40x30 de mida mitjana) amb algunes discontinuïtats, alguns dels carreus més grans semblen blocs de caiguda natural.. En el bloc natural que forma el tancament est trobem un mínim de 5 forats fets artificialment i que molt probablement servien per sostenir les nigües d'un sostre de fusta, a l'oest d'aquets forats es poden veure algunes marques de piqueta. En general l'estructura es troba força desballestada i sedimentada encara que el volum d'enderroc que s'aprecia tampoc es molt elevat, segurament aquest últim fet es deu a que el seu tancament aeri estava probablement construït amb material perible.

Mur 1

Mur de pedra seca situat al sud-oest del conjunt, arrenca del mur oest del Tancat 2 i arriba fins a la Cabana 5 definint el tram sud-est del Tancat 4. Té una

Annex II. Dades arqueològiques

llargària de 12,5m. Es possible que continuí més enllà de la Cabana 5 en direcció sud-oest però l'elevada sedimentació ens impedeix confirmar-ho. En el mur únicament observem una sola filada i filera que aprofita alguns blocs naturals, els carreus són de 50x45x50cm, el mur fa un gruix de 1,4m d'ample de mitjana ja que es molt irregular. Està cobert de sediment i no s'entreveu gaire enderroc.

Tancat 4

Espai definit per els mur sud del Tancat1, el mur oest del Tancat 2 i el Mur 1. La interpretació d'aquest espai com a tancat ramader no es segura. De ser un tancat actualment no es visible el seu tancament per la part oest, entre el Tancat 1 i la Cabana 5 no identifiquem cap parament de mur. En cap dels altres tres murs s'aprecien filades ni fileres clares i es tracta de paraments molt sedimentats. Té un accés poc definit que comunica amb el Tancat 2 i mesura entre 1,1 i 0,9 metres.

Cabana 5

Es situa al sud-oest del conjunt. La seva relació amb la resta del conjunt no es clara i únicament la podem plantejar degut a que s'adossa al Mur 1 i el Tancat 4, tanmateix es possible que els reaprofiti. Un dels fets més notoris que la distingeixen de la resta del conjunt es la seva planta circular diferent a les plantes rectangulars de la resta d'espais habitacionals del conjunt. L'estructura aprofita blocs naturals units amb paraments de mur. L'espai interior mesura 3,6m de llarg per 2,5 d'ample. Es destacable l'accés, orientat al nord-oest, entre dos grans blocs que possiblement vinguin de la mateixa pedra però partida artificialment deixant un accés en forma de "S" invertida que mesura 0,8m d'ample i 1,9m de llarg. Els murs estan fets de carreus de granit de diverses mides mesurant aproximadament 60x30x20 de mitjana, hi trobem molt enderroc que ens impedeix distingir filades o fileres clares. El grau de sedimentació es considerable.

Abric 2

No hi ha cap indicatiu que permeti relacionar-lo amb el Conjunt A ni amb cap altre conjunt, es situa al nord-est del Conjunt A.. Es tracta d'un espai entre 2 grans blocs erràtics arranjat amb diversos murs. Té 2 accessos i l'accés sud sembla haver estat protegit per un mur actualment molt enderrocat i sedimentat. L'accés nord no té mur a l'entrada, l'espai interior es molt petit, mesura aproximadament 1,5m². Es possible que la seva funció fos de magatzem més que de habitat.

Conjunt B

Es situa al sud del jaciment en una cota lleugerament més alta. Es un conjunt bastant menys definit que l'anterior, el criteri per agrupar-les en un mateix conjunt s'ha basat en la seva proximitat espacial excepte en el cas de les dues cabanes, que presenten un sistema constructiu i una morfologia de la planta molt similars fet que ens fa pensar que potser són contemporànies. A més d'aquestes dues

Annex II. Dades arqueològiques

cabanes trobem al conjunt dues estructures indefinides. En general les estructures estan força enderrocades i presenten certa sedimentació però en un grau menor que les estructures del Conjunt A.

Cabana 6

Es tracta d'una estructura d'hàbitat de planta mes o menys circular. Està construïda amb carreus grans d'esquist que en algunes ocasions poden arribar a 1mx50cm. Alguns d'aquests carreus més grans poden ser blocs erràtics de caiguda natural aprofitats. També observem clastes més petites que falquen els carreus i/o formen un possible rebliment. El gruix dels murs es difícil de veure per l'enderroc però podria estar compres entre els 70cm i 1m. L'alçat màxim conservat es de 70cm. L'abundant enderroc no permet observar filades ni fileres clares. No observem traces de sostre de llosa però la seva existència no es descartable, en tot cas es molt possible que el seu tancament aeri estigues construït en pedra. En general l'estructura està força desballestada i observem certa sedimentació.

Cabana 7

Es troba a pocs metres a l'est de la Cabana 6, són dos cabanes que s'assemblen molt especialment per el sistema constructiu tot i que la Cabana 7 té unes dimensions en majors en planta i la mida dels carreus es menor. La seva planta es clarament circular. El seu espai interior mesura 5,5 metres de allargada màxima per 4 metres d'amplada. Els murs d'aquesta estructura són de doble parament i tenen un gruix aproximat de 95cm. Pel que fa a l'alçat en un tram observem 5 o més fileres que donen a l'estructura un alçat màxim conservat de 1,06m. Els carreus d'esquist que formen els murs tenen dimensions variables però de mitjana podem dir que mesuren 60x50x18cm. Per la col·locació d'alguns carreus en el perfil dels murs sembla que la cabana tindria un tancament aeri en falsa cúpula de pedra. Existeix cert grau de sedimentació. Tot i trobar un grau considerable d'enderroc podem dir que l'estructura es troba més ben conservada que la Cabana 6.

Prop de la cabana hem trobat una roca que per la seva forma còncava i llisa en una de les seves cares podria ser un molí de mà.

La Cabana 6 i la Cabana 7 semblen ser contemporànies a jutjar per el sistema constructiu i la morfologia de la planta, en aquets aspectes trobem moltes similituds a cabanes com Tallada Llarga o Vidals de Dalt ambdues datades en el segle XVI.

Estructura 3

Es troba a l'est de les dues cabanes i té unes dimensions considerablement inferiors. Els murs estan compostos d'una filada i dues fileres, la mida dels seus carreus es semblant als carreus de les cabanes. Trobem cert enderroc però no el

Annex II. Dades arqueològiques

suficient com per pensar que l'alçat dels seus murs fos originàriament gaire més alt que el que veiem actualment. Trobem una mica de sedimentació. Es desconeix la funcionalitat d'aquesta estructura.

Estructura 4

L'estructura 4 té una morfologia molt semblant a una cista megalítica i està descrita en una anterior visita al jaciment (Gassiot, 2005). L'excavació arqueològica efectuada en aquesta estructura l'any 2005 va resultar negativa en materials, els seus resultats ens impedeixen afirmar que l'estructura sigui efectivament una cista megalítica de l'Edat del Bronze. Desconeixem si aquesta estructura es contemporània a la resta d'estructures del conjunt així com la seva funcionalitat.

Conjunt C

Es tracta d'un conjunt situat al nord del jaciment en un espai pla que es troba a una cota inferior a la resta de conjunts del jaciment. El conjunt té 2 recintes ben delimitats que aprofiten blocs de caiguda natural i adossen entre ells. Els dos recintes es troben molt sedimentats.

Cabana 1

Cabana 1 es troba al nord del recinte 2 separat per un mur, aprofita grans blocs erràtics de caiguda natural, un d'ells defineix el seu tancament oest i dos d'ells el tanquen per l'est. El mur que separa els dos recintes es situa al sud-oest es troba molt sedimentat i es de doble parament. Mesura 3,2 metres de llarg i 0,8m d'amplada mantenint un alçat de 40cm (s'entreveuen com a mínim dues fileres), els seus carreus mesuren 50x30x20cm. Es troba al costat sud-oest del recinte 1 però no el tanca del tot sinó que deixa un espai de 70cm entre el mur i el gran bloc erràtic que defineix el tancament sud-est del recinte. Interpretem aquest espai com una porta d'accés entre el recinte 1 i el 2. El mur que delimita el costat nord està constituït per un gran bloc de pedra relligat amb la resta del recinte amb carreus alineats que mesuren una mitjana de 80x50x30cm. Al centre del recinte 1 no es visualitza enderroc fet que ens porta a pensar que el tancament aeri del recinte deuria estar construït en material perible. Trobem també un conjunt de clastes molt sedimentades al costat nord-oest que segurament provenen de l'enderroc del mur nord. Per la morfologia de la planta interpretem l'estructura com un recinte habitacional. La tècnica constructiva del mur que separa el recinte 1 del recinte 2 recorda molt la de altres jaciments datats en època romana (ESP-015, ESP-024). Aquest fet ens motiva a iniciar un sondeig per tal de conèixer la cronologia de l'estructura així com la seva funcionalitat

El sondeig es realitza en una de les cantonades interiors del recinte 1. L'angle de la cantonada el formen la paret d'un gran bloc de granit al costat nord (paret nord del sondeig) i un mur a l'oest que recolza sobre aquest gran bloc (costat oest

Annex II. Dades arqueològiques

del sondeig). El sondeig es delimita inicialment amb unes mesures de 80x80cm, posteriorment es decideix ampliar-lo uns 80x80cm més. Els resultats del sondeig ha mostrat l'existència de dues fases d'ocupació de la cabana. La primera està relacionada amb el mur que separa el recinte 1 del recinte 2 i presenta un paviment de lloses, a jutjar per la ceràmica vidrada que ha aparegut la seva cronologia deu ser d'època baixmedieval o moderna. Per sota d'aquest paviment es localitzen un o més moments d'ocupació amb ceràmica i carbons provinents de la neteja d'un o varis fogars.

Recinte 2

Es tracta d'una estructura de planta semicircular tancada per un mur no molt ben definit que aprofita blocs de caiguda natural ajuntats per retalls de mur. El recinte mesura 4,8 metres de llargària per 4,9 d'amplada. El retall de 2,4 metres de llarg situat més al sud té un aspecte menys treballat que els murs del recinte 1. No s'aprecien fileres ni filades clares, l'alçat màxim conservat es de 90 cm. En aquest recinte pràcticament no s'aprecia enderroc tret d'algun carreu molt sedimentat al costat del mur. Pensem que es tracta d'un tancat ramader.

A l'extrem sud-est del Recinte 2 s'observa un retall de mur de 2,4 metres de llarg compost per una única filada de carreus de 70x60x30cm. Podria tractar-se d'un petit recinte lligat funcionalment al recinte 1 i/o 2.

Conjunt D

Es localitza a la part est del jaciment a la base d'una llengua de tarter en el vessant que puja cap a la Serra de Mussoles. En aquest conjunt hem identificat un únic recinte format per un mur amb una planat en forma d'arc que s'adossa a un parell de blocs erràtics de grans dimensions. En aquest recinte hem identificat dues fases constructives i l'hem anomenat Cabana 8.

Cabana 8

Aquesta estructura s'adossa a dos blocs erràtics que conformen el seu tancament est, nord-oest i nord-est definint un angle recte. S'aprecien dues fases constructives, la més recent suposa una ampliació de l'espai.

La fase més antiga s'identifica a partir d'un tram de mur en direcció NW-SE i un segon mur perpendicular a aquest que conforma el tancament sud-est. Està composta per una sola filada i filera molt sedimentada composta per carreus força grans que poden arribar a 1x0,3m. L'espai interior que quedaria entre aquets murs i els blocs erràtics adopta una forma rectangular i mesura 1,6m en direcció SW-NE i 2m en direcció SE-NW.

La segona fase es defineix a partir d'un mur amb una planat en forma d'arc adossada als dos blocs erràtics. Aprofita el mur sud-oest de la fase antiga. El mur d'aquesta fase està compost per una sola filada d'aspecte desordenat feta de

Annex II. Dades arqueològiques

carreus irregulars sense escairar de grans dimensions (70x60x30cm de mitjana). En alguna ocasió es disposen sobre blocs més grans. L'alçat del mur oscil·la entre 30 i 70cm. L'accés es situa a la banda sud i mesura 0,5 d'ample. S'ha de remarcar que des d'aquest accés no es disposa de visibilitat sobre la vall. L'espai interior mesura 2 metres en l'eix SE-NW i 4,4 metres en direcció NW-SE. Les traces d'enderroc del mur són escasses i es situen principalment a l'exterior fet que ens fa pensar que el tancament aeri del mur deuria estar construït en material perible i que els murs no eren originalment gaire més alts del que veiem actualment. Trobem una sedimentació important en els carreus més baixos de l'estructura especialment en la fase antiga.

Conjunt E

Orri 1

Situat a l'oest i a pocs metres de l'abric 2. No tenim cap element que permeti relacionar-lo amb el Conjunt A més enllà de la seva proximitat espacial. Es tracta d'una estructura rectangular orientada de sud-oest a nord-est i que està definida per dos murs paral·lels compostos d'una sola filada i filera. L'estructura es troba força sedimentada i no presenta enderroc. El seu sistema constructiu i morfologia es diferent a les estructures del Conjunt A. També es possible que sigui més recent ja que pel que coneixem (Rendu,1998). La pràctica de munyir ovicaprins en aquest tipus d'estructura no comença fins al segle XIV i es possible que el Conjunt A sigui més antic. Descartem que es correspongui a la mateixa ocupació humana que el Conjunt A.

Cabana 4

Es situa al nord-est del Conjunt A i comparteix el seu mur oest amb l'orri, a l'est aprofita un gran bloc erràtic de caiguda natural formant un espai rectangular que mesura en l'interior 4,3 metres de llarg per 2,1 d'ample. El mur compartit amb l'orri està format per carreus de 80x50x40cm de mida. No presenta filades ni fileres clares, trobem poc enderroc molt sedimentat fet que ens fa pensar que l'alçat original no deuria ser gaire més alt del que veiem actualment i pensem que la part superior de les parets o com a mínim el sostre estava construït en material perible.. El fet d'estar adossada a l'Orri 1 ens permet relacionar la cabana amb aquesta estructura però de ser així s'hauria de descartar que estigues vinculada al Conjunt A. Tampoc tenim cap indicatiu que ens permeti vincular-la a aquest conjunt.

Cronologia i interpretació del jaciment VB-001

La visió actual que tenim del jaciment respon sens dubte a un palimpsest de diverses ocupacions al llarg del temps i que probablement responen a diferents tipus de practiques econòmiques encara que la ramaderia en les seves diverses modalitats pot haver estat un nexa comú.

Annex II. Dades arqueològiques

El Conjunt A es clarament el que ofereix més traces de practiques ramaderes degut a la quantitat de tancats adossats al conjunt. Es interessant el fet que hi trobem varies estructures d'hàbitat amb cert espai a l'interior fet que ens pot estar indicant que el conjunt era utilitzat per un grup humà amb cert nombre de persones i no només per un pastor majoral i un o dos ajudants com observem en les practiques ramaderes "tradicionals" del Pirineu recollides etnogràficament i que corresponen temporalment als segles XIX-XX. En aquest sentit també es necessari observar que els sistemes constructius de les estructures i la morfologia de les plantes són molt diferents a les estructures arquitectòniques tradicionals dels pastors dels últims dos segles. La datació d'un carbó del sondeig a la Cabana 1 ha facilitat un interval entre el 1165-1265 calNE.

Menció apart requereixen l'orri i la cabana associada (Conjunt E), no s'assembla a les típiques cabanes de pastor recents. D'altre banda sabem que els orris (estructures per a munyir ovicaprins) tenen una antiguitat entre els segles XIV i XVII. (Rendu, 1998). Es per axó que pensem que aquestes dues estructures són posteriors al Conjunt A però sense més evidències o datacions aquesta afirmació únicament la podem mantenir a tall d'hipòtesis.

El Conjunt B sembla més recent, la planta de les cabanes recorda les cabanes de TC-014 i VB-033 datades al segle XVI. No es troben estructures per estabular el bestiar.

Pel que fa al Conjunt C tenim varies consideracions al respecte. Malgrat que la seva arquitectura recorda a jaciments com ESP-024 datats en època romana, en el sondeig ha aparegut una ceràmica vidriada en la fase d'ocupació recent. A més, la datació d'un carbó obtingut a la capa estratigràficament inferior del sondeig ha facilitat un interval cronològic entre el 1492-1663 calNE

Sobre el Conjunt D podem afirmar menys coses, es tracta d'una estructura amb una fase antiga reaprofitada posteriorment. El sistema constructiu de les dues fases es diferent a l'arquitectura de les estructures dels pastors dels últims dos segles fet que ens permet afirmar que ambdues fases són anteriors al segle XVIII. Tanmateix no podem precisar el grau d'antiguitat més enllà d'aquesta data.

Representació planimètrica:

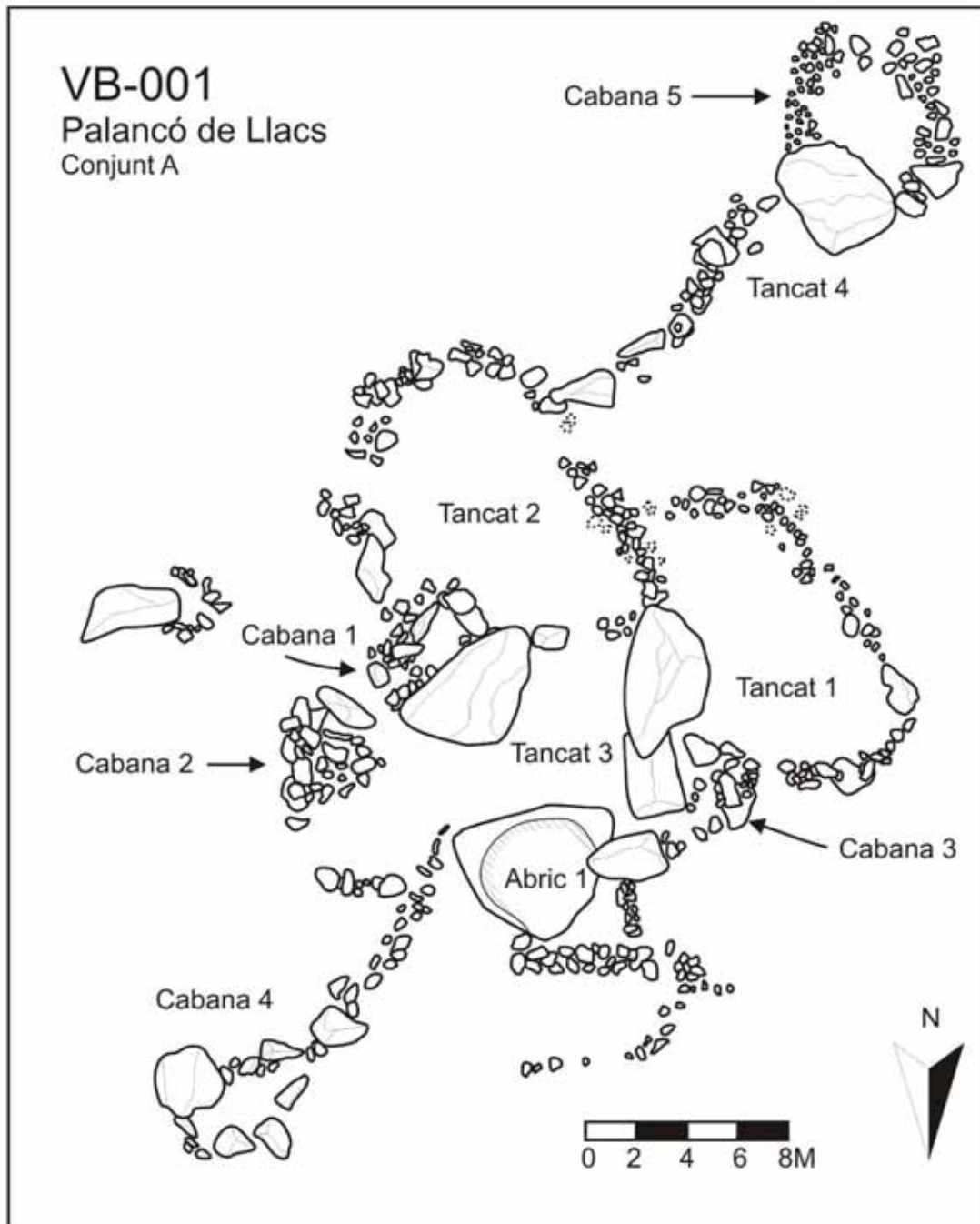

Figura 94. Planta de VB-001 Palancó de Llacs amb la totalitat dels seus conjunts.

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 96. Fotografia de la Cabana 1 del conjunt C on s'ha fet el sondeig 2.

Figura 95. Fotografia de la Cabana 1 del conjunt A on s'ha fet el sondeig 1.

VB-004

La informació d'aquest jaciment està extreta de la memòria d'actuació *Asistencia técnica para el inventario de detalle de los recursos arqueológicos del Parque Nacional de Aigüestortes i Estany de Sant Maurici*. Elaborada per Ermengol Gassiot Ballbé amb la col.laboració de Jorge Jiménez Zamora, Adam Picón Mañosa i Ignacio Clemente Comte. (Gassiot, 2004).

Nom: Pletes de Barrada.

Nombre d'estructures: 1 cabana i 1 tancat

Tractament rebut: Documentació, fotografia.

Descripció:

El yacimiento consiste en un conjunto arquitectónico relacionado con el uso ganadero estival del territorio. Lo conforman varios muros que dan lugar a varios recintos adosados. Todas las paredes se han levantado mediante la técnica de la piedra seca, empleando bloques de pizarra procedentes del canchal adyacente al yacimiento por su lado norte. Se aprecian, sin embargo, ciertas diferencias entre las estructuras, que sugieren la existencia de al menos dos fases constructivas distintas. Una remite al nivel de construcción. Algunos recintos, como los cercados 1 y 2 (Pleta 1 y Pleta 2) són mucho más evidentes que el resto por su mayor nivel de conservación que revierte en alzados superiores de los muros y mejor visibilidad de su trazado. Otra refiere a una superposición estratigráfica entre muros. Finalmente, la tercera se concreta en las técnicas constructivas sensiblemente distintas. En las estructuras aparentemente más recientes se emplean en el alzado de los muros bloques de dimensiones medianas y pequeñas (0,3 x 0,2 x 0,2 m. por término medio) y relativamente homogéneas. En cambio, en la más antigua se tiende a aprovechar bloques de mayores dimensiones y menos homogéneos. En algunos casos estos bloques parecen haber sido arrastrados por la ladera e integrados en los muros sin moverlos de su emplazamiento. Estos muros tienden a ser de una única filada y a menudo su visión se dificulta por el elevado grado de fractura que muestran los bloques que los constituyen.

La primera de las fases constructivas mencionadas es evidente en los cercados 1 y 2 así como en una cabaña que adosa a està última. Estos recintos forman ya, en sí mismos, un conjunto estructurado. Sus muros, de doble paramento, se conservan bien, con alzados que alcanzan los 0,7 m. A su vez, la cabaña contiene en su interior un potente nivel de derrumbe, que permite pensar en una cubierta de piedra o losa. Las dimensiones de los cercados modernos oscilan entre los 50 i 100 m², claramente superiores a las de los recintos adosados de la fase

Annex II. Dades arqueològiques

presumiblemente anterior. En el interior del Cercado 1 hay un pequeño tramo de muro inconexo con otras estructuras, que quizás conforma un residuo de construcciones anteriores removidas con la configuración del cercado.

Las estructuras arquitectónicas que parecen corresponder a la fase arquitectónica más antigua se localizan en la parte oeste del yacimiento. Además de las diferencias ya mencionadas en los sistemas constructivos, se intuye que en algunos de sus tramos el muro suroeste del Cercado 1 apoya sobre las paredes de algunos de ellos. Otro elemento que los distingue són sus menores dimensiones. Finalmente, su disposición sugiere otra lógica de estructuración del espacio, distinta de la que supone el conjunto de dos cercados y una cabaña adosada. Su precaria conservación y la ausencia de una intervención más intensa dificultan poder inferir más elementos sobre ellos.

En esta parte occidental del yacimiento se encuentran también los vestigios de un pequeño abrigo, definido por el añadido de un pequeño tramo de muro curvo a un amontonamiento de grandes bloques de pizarra. Su construcción se ha realizado también a partir de una única hilada y contrasta con los muros de doble paramento de la cabaña. A pesar de que no se disponen de elementos para vincularlo a una de las dos fases (quizás incluso ha sido empleado durante ambas), su existencia muestra una modalidad de definir espacios de habitación diferente a la de la cabaña.

No se ha recuperado ningún objeto arqueológico en superficie.

Cronología: no determinada para ambas fases. Suguramente para la más reciente no es anterior al s. XVIII a XVI. La organización arquitectónica y la superposición de fases recuerda a otros yacimientos documentados en zonas altas de la Vall de Cardós, en el Pallars Sobirà.

Nota:

Annex II. Dades arqueològiques

Aquest assentament no disposa de planimetria, la representació de les seves estructures s'ha fet mitjançant fotografia aèria i només s'ha inclòs la part més moderna.

Figura 97. Fotografia de les estructures de VB-004.

VB-008

La informació d'aquest jaciment està extreta de la memòria d'actuació *Asistencia técnica para el inventario de detalle de los recursos arqueológicos del Parque Nacional de Aigüestortes i Estany de Sant Maurici*. Elaborada per Ermengol Gassiot Ballbé amb la col.laboració de Jorge Jiménez Zamora, Adam Picón Mañosa i Ignacio Clemente Comte. (Gassiot, 2004).

Nom: Muntanyó de Llacs.

Nombre d'estructures: 1 cabana i 1 abric

Tractament rebut: Documentació, fotografia.

Descripció:

Bajo esta denominación se designan diferentes estructuras arquitectónicas que se disponen por el fuerte pendiente que comunican la zona denominada Pleta d'Erdo con el valle ancho que conforma la vertiente oeste del circo de Llacs, por encima de los 2.400 m. de altitud. Estas estructuras, por una parte un abrigo y por la otra una cabaña con un muro asociado, seguramente representan cronologías y situaciones diferentes. Con todo, se han agrupado bajo un mismo "yacimiento" con el fin de simplificar el registro y atendiendo a cierta proximidad espacial.

El pequeño abrigo se localiza en la parte sur del yacimiento, a 2.360 m. de altitud. La estructura aprovecha una pequeña cavidad en el lado nordeste de un gran bloque rodado, al que adosa un muro de planta curvilínea de 3,5 m. que cubre toda su extensión. La pared, hecha con piedra seca y bloques irregulares, conserva 5 hileras y un alzado de 0,7 m. El espacio interior del abrigo mide 1,05 m. de largo y 1,3 m. de ancho. En el costado oeste del bloque se observa otro tramo de muro, de casi 1 m. de largo, que podría definir un pequeño recinto. Cerca de él se observan algunos bloques que podrían indicar el deshecho de otras construcciones. No se ha recogido material mueble en superficie

Unos 100 m. en dirección nordeste, a una altitud de 2.330 m. y muy cerca de un arroyo se encuentran los vestigios de una cabaña. Su planta es ovalada y los muros presentan una sección cónica, con el alzado del paramento exterior inclinado hacia el interior definiendo una especie de contrafuerte. La construcción ha sido realizada mediante pared seca, empleando clastos de pizarra de talla media. En su parte sur el muro alcanza un alzado de 1,1 m., con 10 hileras conservadas. El ancho del muro ronda 1,1 m. en la base, y se hace más estrecho a medida que asciende. En su lado norte el muro presenta una pequeña abertura, que parece corresponder al acceso. No se encuentran trazas de techo caído,

Annex II. Dades arqueològiques

aunque el derrumbe es bastante potente en el lado norte del recinto, siguiendo la orientación de la pendiente. El espacio interior tiene un diámetro medio de 2,5 m.

A unos 20 m. al norte de la cabaña hay un par de recortes de muro sin conexión. Siguen una orientación casi paralela y aprovechan bloques de roca, en los que apoyan. El primero mide 2 m. de largo y 0,4 de alto. Su extremo sur adosa a una roca y el norte deja un espacio libre de unos 0,4 m. con otra, morfología que evoca a un paso contador. Sin embargo, el otro recorte se encuentra a unos 6 m. de distancia y su emplazamiento abre la posibilidad de que originariamente formaran parte de un *orri* o un cercado, en gran parte desaparecido. Ni aquí ni en la cabaña se encontraron materiales muebles.

Nota:

Aquest assentament no disposa de planimetria, la representació de les seves estructures s'ha fet mitjançant fotografia aèria

Figura 98. Fotografia de l'abric del jaciment arqueològic VB-008.

VB-017S

La informació d'aquest jaciment està extreta en part dels treballs de camp del GAAM i ha estat redactada per David Garcia Casas. La planta general de l'assentament està extreta de la memòria d'actuació *Asistencia técnica para el inventario de detalle de los recursos arqueológicos del Parque Nacional de Aigüestortes i Estany de Sant Maurici*. Elaborada per Ermengol Gassiot Ballbé amb la col.laboració de Jorge Jiménez Zamora, Adam Picón Mañosa i Ignacio Clemente Comte. (Gassiot, 2004).

Nom: Despoblat i Pletiu de la Cova conjunt superior.

Nombre d'estructures: 8 cabanes, 18 tancats, 2 abrics.

Tractament rebut: Documentació, planimetria amb estació total, sondeig.

Descripció:

L'aspecte general del conjunt arquitectònic és el d'un assentament que s'estén per la base de la llengua de tartera que baixa per la vessant sud-oest del Bony Blanc. Les construccions són presents tant sobre de la llengua de tartera com a l'espai circumdant per sota d'aquesta, actualment ocupat per pastures. Aquest fet, sumat a les pròpies característiques de la majoria de les construccions, molt tosques, fa que sovint sigui complicat distingir l'existència i el traçat dels murs, especialment quan aquests s'assenten en zona pedregosa. No obstant això, una revisió acurada del terreny ha permès progressivament anar identificant un nombre creixent d'estructures fetes mitjançant blocs de litologia similar als de la tartera, essencialment de granit. La descripció del conjunt és complicada a causa de l'elevat nombre d'estructures que ho conformen així com de la complexitat de la seva organització interna. Per aquesta raó, l'exposició que segueix se centra a presentar una caracterització general del conjunt i confia els elements de detall. La planimetria s'ha realitzat mitjançant estació total. Per raons de temps s'ha operat registrant els punts d'inflexió en els traçats dels murs aïllats i els tancaments dels recintes, informació que s'ha acompanyat de la descripció dels sistemes constructius i dimensions de les parets (ample i alçat). En el jaciment s'han identificat 28 recintes. Igualment s'han documentat un total de com a mínim 10 murs "aïllats" (M-...), ja sigui perquè conformen trams no continus amb altres estructures o perquè, malgrat relacionar-se amb altres elements construïts, no generen un espai tancat. En termes d'estructures, completen el jaciment un mínim de dos abrics.

En el plànol general el jaciment es conforma de recintes adossats entre ells i amb unes dimensions relativament grans (45 a 25 m² de mitjana). En la seva disposició

Annex II. Dades arqueològiques

s'observa una tendència a seguir el pendent del vessant, sobre un eix longitudinal de 78 m. i un de transversal de 46 m. Pel seu costat nord, coincidint amb la seva cota inferior, el conjunt està limitat per alguns dels murs de major entitat documentats, tant pel seu alçat com pel seu nivell de definició. Així, el traçat del mur M-9 envolta part de la base de l'assentament just per sobre del fort pendent que en aquest punt inicia sobre el fons de vall. De forma anàloga, els murs septentrionals dels recintes 24, 25 i 26 mantenen uns paraments exteriors molt bé definits i tenen un ample que supera el metre. En planta, aquests tres murs i M-9 són continus i semblen definir un tancament per la part inferior de l'assentament. Aquest perímetre construït és, alhora, bastant visible des del vessant, quan s'ascendeix des de la confluència dels barrancs de Llacs i Mussoles cap a l'assentament. En canvi, el tancament de l'assentament no és evident pel costat Sud-est, si ben aquí el vessant és més abrupta i en alguns punts aflora la roca mare. Tampoc existeix en tot l'arc sud-oest a nord-oest, on limita amb el tarter. En definitiva, si d'una banda és evident la delimitació de part del perímetre de l'assentament amb murs, per l'altra és àdhuc prematur apuntar la seva finalitat (sigui defensiva, de gestió del bestiar o una altra). Els diferents recintes adossen en grups separats per espais fitats que faciliten el trànsit per dins de l'assentament. Aquests espais, que podrien assimilar-se a carrers, en algunes ocasions estan delimitats per una paret en algun dels seus extrems i, en uns altres es defineixen exclusivament pels tancaments dels diferents recintes. D'altra banda, les dimensions de la majoria juntament amb els alçats relativament reduïts dels seus murs fa poc probable que aquests responguin a espais d'ús habitacional, doncs tampoc es detecta un gran nivell d'ensulsiada que faci pensar que les parets s'aixecaven molt més que en l'actualitat. Més aviat sembla que es tracti d'estructures per a estabulació de bestiar. Associats a alguns dels recintes més grans els hi ha també uns altres de dimensions més reduïdes. Un La funcionalitat d'aquestes edificacions de planta més petita és desconeguda de moment. Alguns d'ells, tenen prestatges en un dels seus paraments interiors, fet que pot suggerir una funció d'habitació de l'àmbit.

Croquis realitzat amb estació total de la planta de l'assentament.

La tècnica constructiva és bastant similar en tots els casos. La majoria dels murs han estat fets mitjançant una única filada de blocs de granit de talla gran. La seva amplària (dels murs) varia entre 0,7 i 1 m. En general la seva construcció és bastant tosca. Fins i tot alguns tancats de recintes), més que per una alineació de blocs a fi de formar un parament, estan formats per una acumulació de blocs del tarter lleugerament desplaçats de la seva posició. En aquests casos el seu aspecte és si cap més desordenat i en ells sovint és difícil de destriar l'aportació antròpica dels factors geològics. Finalment, en el mur M-5 i en el qual tanca pel sud el recinte R-22 s'han documentat dues clastos amb línies rectes incises. La seva secció és en

Annex II. Dades arqueològiques

forma d'O i presenten traços curts. La seva morfologia fa pensar que es tracta de traces d'una activitat laboral, com l'afilat d'eines.

Representació planimètrica:

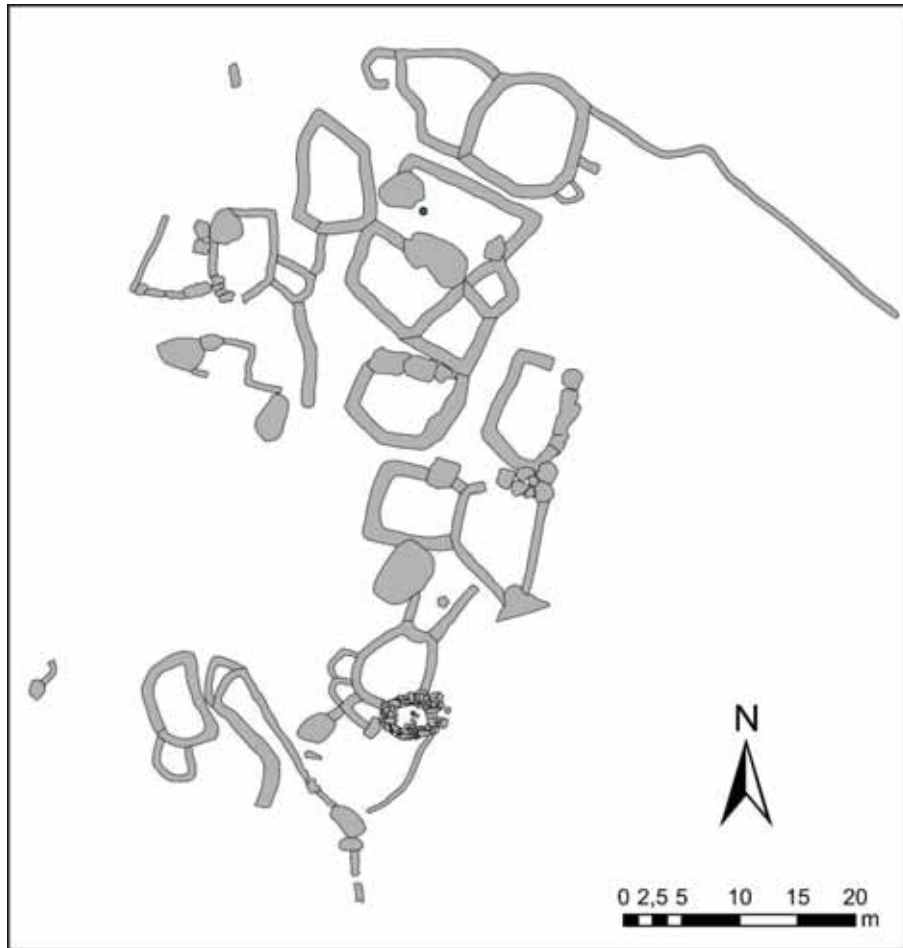

Figura 99. Planimetria de VB-017sup.

Figura 100. Planta de l'estructura on s'ha efectuat el sondeig.

VB-017I

La informació d'aquest jaciment està extreta de la memòria d'actuació *Asistencia técnica para el inventario de detalle de los recursos arqueológicos del Parque Nacional de Aigüestortes i Estany de Sant Maurici*. Elaborada per Ermengol Gassiot Ballbé amb la col.laboració de Jorge Jiménez Zamora, Adam Picón Mañosa i Ignacio Clemente Comte. (Gassiot, 2004).

Nom: Despoblat i Pletiu de la Cova conjunt Inferior.

Nombre d'estructures: 4 cabanes, 3 tancats.

Tractament rebut: Documentació, croquis.

Descripció:

Este yacimiento designa el Conjunto inferior, que a su vez se conforma por dos sectores separados de estructuras arquitectónicas de tipología ganadera así como por una última estructura separada de los anteriores.

En el Sector Noroeste se diferencian 3 recintos. En el más grande de ellos (Recinto 1) se pueden distinguir seis ámbitos o espacios internos diferentes. Este recinto está estructurado a partir de unos grandes bloques de granito, que forman su límite noreste, un muro que lo delimita por el suroeste, y otro muro al norte. De éstos destaca el ámbito 3, que se ha interpretado como una cabaña y que contiene un pequeño abrigo. Los ámbitos 5 y 4 són los espacios más grandes y están parcialmente separados por un muro de doble paramento. Este muro es el único con doble paramento que se encuentra en el sector. Todos los muros están hechos con piedra seca y, con la excepción del que presenta un doble paramento, están contruidos con sillares de diferentes medidas y aprovechan grandes bloques "in situ".

El Recinto 2 se trata de *orri*. Éste es un recinto de grandes dimensiones (28'5 metros de longitud) con forma alargada. Su muro noreste es el mejor conservado. Por el contrario, el muro suroeste tiene tramos que casi no se ven. El acceso al *orri* se encuentra situado en el extremo noreste de la estructura, y lo delimitan unos bloques que hacen de muro del Recinto 1 y el propio muro del *orri*. Tiene una anchura de 0,90. y podría haberse usado como un paso contador. El Recinto 3 se encuentra situado a unos 50m. al sudeste del Recinto 2. Se trata de una posible cabaña que aprovecha un gran bloque en el que apoyan dos de sus muros. Sus dimensiones són de 3,5 x 4,1 m. y tiene una forma bastante irregular. La estructura está tan mal conservada que sólo mantiene una única hilera de alzado y el muro noreste no se aprecia. Tanto su estado de conservación como la morfología de los paramentos hacen pensar que puede ser anterior al resto del conjunto.

Annex II. Dades arqueològiques

El Sector Noreste está formado por una serie de estructuras exentas entre ellas. Se encuentra en unos 80m. de distancia del sector anterior. Lo conforman lo parecen ser 2 cabañas y un paso contador. La primera cabaña (Recinto 1) tiene unas dimensiones de 2'25 x 2'15m. y una planta cuadrada. Estructuralmente, cabe destacar que su muro oeste aprovecha un gran bloque de granito. Los muros están hechos de piedra seca y se conservan varias hileras. La técnica de construcción de los paramentos no ha permitido ver hiladas claras, sino más bien una colocación desordenada de las piedras, es decir, sin llegar a hacer muros del tipo de doble paramento o similares. Tampoco se ve una selección de dimensiones en los bloques o que algunos de ellos hayan sido escantillados. Por otra parte, en la parte Norte del recinto se aprecian los restos de un muro que parece anterior a la cabaña (pues se interna por debajo de ésta). Este muro está compuesto por grandes bloques graníticos y tiene en planta la forma de una herradura.

El Recinto 2 consiste en una segunda cabaña que está formada mayoritariamente por grandes bloques de granito. Sus dimensiones són de 3,70 x 3,50m. Los muros són similares en su técnica constructiva a los del Recinto 1 (anchura de 0,60m y un alzado máximo de 0,55m). A unos 7,70 m. hacia el sudeste hay un tramo de muro de 4,5m de largo con una discontinuidad en medio que deja un espacio abierto que podría ser un acceso. Por sus suyas características, este muro discontinuo recuerda el que en VB-010 ha sido interpretado como un paso contador. Se encuentra situado entre dos grandes bloques de granito. Su anchura es de 0,75m. y conserva un alzado máximo de 0,4m.

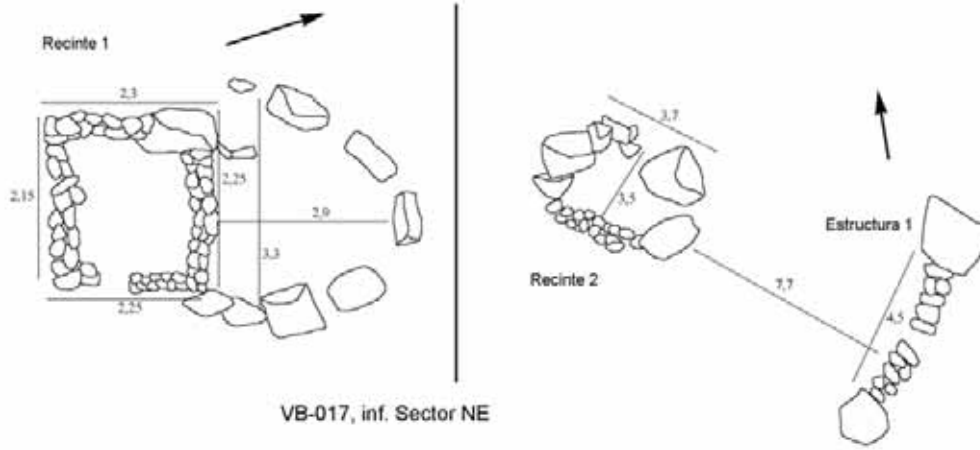
En ninguna de las tres estructuras mencionadas no hay una gran cantidad de derrumbe asociado, hecho que ilustra que los alzados originales no debieron variar demasiado con respecto a los actuales. Lo mismo se puede decir de los recintos del Sector Nord-oeste.

A parte, una estructura aislada se encuentra en unos 300 m. al noreste del sector anterior. Consiste en los restos de un muro de aterramiento que mide 3,90 m. de largo por 0,63 m. de alto y una anchura aproximada de 0,4 m. Su estado de conservación es muy bueno. También está hecho con piedra seca y conserva varias hileras. Los bloques de granito con los cuales ha sido construido el muro tienen una talla homogénea y se puede apreciar la intencionalidad a la hora de escoger los sillares por medidas y formas. Este muro está asociado a un pequeño abrigo que no presenta material.

Nota:

La representació planimétrica d'aquest assentament, les mesures per al seu anàlisi que es troben a la taula corresponent de l'Annex III s'han obtingut mitjançant fotografia aèria. A continuació es presenta el croquis esquemàtic.

Representacions:

VB-053

La informació d'aquest jaciment està extreta de la memòria d'actuació *Asistencia técnica para el inventario de detalle de los recursos arqueológicos del Parque Nacional de Aigüestortes i Estany de Sant Maurici*. Elaborada per Ermengol Gassiot Ballbé amb la col.laboració de Jorge Jiménez Zamora, Adam Picón Mañosa i Ignacio Clemente Comte. (Gassiot, 2004).

Nom: Barranc del Muntanyó.

Nombre d'estructures: 2 tancats, 1 cabana.

Tractament rebut: Documentació, dibuix.

Descripció:

Per sobre la Pleta d'Erdo, en la banda oriental del vano inclinat que conforma la capçalera de la vall de Llacs es localitza el conjunt arquitectònic que conforma aquest jaciment. La zona té un pendent relativament suau i, com la resta de la vall, és coberta per extenses pastures que han estat objecte d'explotació ramadera fins l'actualitat. Hi ha aigua abundant. L'assentament, com en d'altres ocasions, es troba pràcticament a la base d'un vessant amb tarter. Els vestigis arquitectònics del jaciment són més visibles des d'alçada (es localitzen des de la cresta situada a l'Est) que no pas des del terreny degut al seu estat de deteriorament. No obstant això, l'estructura de la planta de les construccions és determinable. El conjunt es conforma per dos tancats adossats entre si, els perímetres dels quals estan definits per murs aparentment molt deteriorats.

Totes les parets han estat edificades mitjançant pedra seca, emprant carreus d'esquist, el material litològic que defineix aquí el substrat. Les dimensions dels clastes emprats són molt irregulars (d'entre 0,15 x 0,1 x 0,1 m. a 0,5 x 0,3 x 0,3 m.) i no semblen haver estat escairats. La pràctica totalitat dels traçats dels murs visibles es defineixen com a amuntegaments de clastes formant una alineació en la qual no s'aprecien ni fileres ni filades clares.

L'ample d'aquestes alineacions ronda 1 m. El seu alçat pràcticament no supera els 0,3 m. i generalment es cenyeix a la superposició de 2 "fileres". En diferents punts els murs aprofiten grans blocs de pissarra rodats pel vessant, als quals adossen o incorporen al seu traçat. La planta d'aquests dos recintes és irregular. El Tancat W mesura 7,5 m. d'ample i 11, 6 m. de llarg. És el més ben definit ja que conserva murs visibles en tots els seus límits. El Tancat Est mesura 11,2 m. d'ample i 13,5 m. de llarg. Aquí el tancament Nord-oest és poc evident i potser només se'n conserven alguns carreus dispersos.

A l'interior del Tancat Oest hi ha un petit recinte de planta quadrangular que adossa a la seva cantonada occidental. Mesura 2,7 m. de llarg i 2 m. d'ample. Els

Annex II. Dades arqueològiques

dos murs que el defineixen, a part dels del tancat, són fets mitjançant una filada de blocs mitjans-grans d'esquist (0,4 x 0,4 x 0,3/0,4 m.). El seu alçat es limita a una filera. El seu aspecte és notòriament diferent als del tancat. A l'interior de l'espai definit no hi ha traces d'ennunament visibles, tret potser de l'extrem Sud, que facin pensar en una coberta de pedra ni que aquestes parets tinguessin un alçat molt superior a l'actual. En el seu interior s'hi realitza una petita cala estratigràfica de 20 x 20 cm., amb la finalitat de detectar un possible nivell d'ocupació que permeti inferir la funcionalitat de l'espai com a hàbitat. S'excava fins a 25 cm. de fondària i tota l'estona apareix un sediment orgànic de llims, sense que s'hi trobin materials arqueològics de cap mena (ni carbons). Finalment, l'espai buit que hi ha entre el mur nord-oriental d'aquest petit recinte i la cantonada Nord del tancat Oest podria conformar un segon espai delimitat d'uns 2,7 m. de llarg i 1,9 m. d'ample. No obstant, no se'n conservaria el mur que el tancaria per la banda Sud-est, que sí és present en l'anterior. El primer d'aquests recintes, o fins i tot els dos, podrien ser cabanes o dependències internes d'un tancat ramader.

Representació planimètrica:

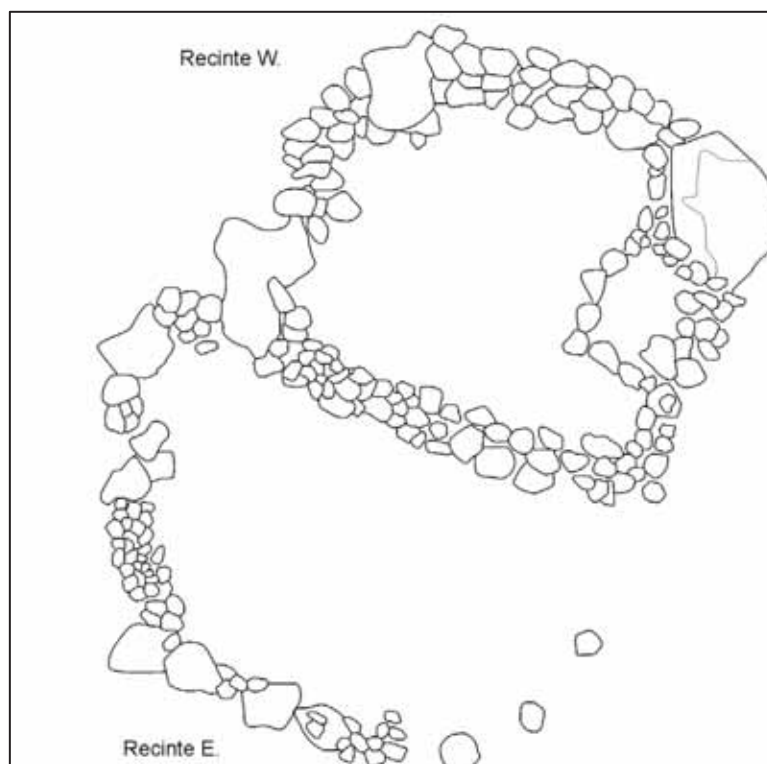

Figura 101. Planta de VB-053.

VB-085

La informació d'aquest jaciment està extreta dels treballs de camp del GAAM. La redacció de la descripció de l'assentament i la representació gràfica han estat elaborades per Laura Obea Gomez.

Nom: Conjunt de la Pleta d'Erdo.

Nombre d'estructures: 6 cabanes, 10 tancats, 2 magatzems, 3 estructures in.

Tractament rebut: Documentació, planimetria amb estació total, registre fotogràfic, sondeig.

Descripció:

Aquest conjunt se situa a l'extrem N de la Pleta d'Erdo, a la part baixa del vessant W del Bony del Graller i al peu d'una elevació que tanca la pleta per la seva part N i que arrecera l'assentament del vent. La Pleta d'Erdo és una zona de pastures força plana al N del Tarter de Llacs, travessada pel riu Barranc del Montanyó i envoltada d'elevacions que en limiten la visibilitat. S'hi poden observar alguns afloraments de granit i grans blocs d'esquist, sobretot a les parts més properes als vessants. També es poden veure alguns pins negres a les parts més rocalloses i de pendents més pronunciats, a cotes més elevades, cosa que ens indica que el conjunt se situa per sota del límit superior del bosc. Uns metres al S es troba el jaciment VB-086.

Ens trobem davant d'un conjunt arquitectònic d'uns 47m de llarg aproximadament amb recintes que presenten plantes i mesures diferents. Entre aquests recintes hi podem distingir algunes cabanes a partir de les dimensions i la quantitat d'enderroc al seu interior. El conjunt defineix un espai central, que podria estar dividit en dos, al voltant del qual es disposen els diversos recintes esmentats i que conformen dues parts que hem anomenat "part inferior" (estructures 1-7) i "part superior" (estructures 8-?). Això ajudarà a l'hora de fer la planimetria i individualitzar les diferents estructures.

El conjunt "inferior" conté un mínim de 5 recintes. Es disposen a l'interior d'una línia de mur que defineix la part inferior de l'assentament entorn de l'espai central.

El conjunt superior conté fins a 7 recintes. Segueixen també longitudinalment l'espai central, tot i que amb certs canvis en el patró de disposició ja que no defineixen una retícula tan clara com el conjunt inferior (veure planta).

Connecten els dos sectors/conjunts un tram de mur (SM1) i un segon tram de mur (definit per IM1, SM2 i IR8) tanca l'espai de l'assentament per la banda sud.

Annex II. Dades arqueològiques

Pel que fa a les tipologies constructives, ens en trobem de diferents, tant en relació als murs com en relació a la planta i morfologia dels recintes. En general, els murs dels recintes del sector inferior estan molt desballestats. Es conformen per carreus d'esquist de dimensions molt irregulars (entre 40x20x10cm i 80x70x20cm). No defineixen filades ni fileres clares. Es troben molt sedimentats, també el seu enderroc, que és present al voltant de llurs tancats. Per altra banda, els murs del sector superior es conserven millor i, fins i tot, en alguns punts es pot observar un alçat de fins a 5 fileres.

Estructura 1:

Observem un mur de dues filades i una sola filera, amb l'entrada orientada al NE, cap a l'espai central. A l'interior s'observa molt enderroc i un alt grau de sedimentació. A primer cop d'ull sembla mantenir una planta circular, però una observació més exhaustiva mostra una possible planta rectangular. Hi ha quatre grans blocs de pedra que van ser aprofitats per a la seva construcció, però les pedres dels murs són petites, entre 0.2-0,3m, totes de pissarra. S'hi ha realitzat un sondeig a causa del gran volum d'enderroc.

Estructures 2-5.:

Amb un alt grau de sedimentació, s'observen quatre recintes rectangulars disposats en bateria i amb orientació NW-SE. Els seus murs aprofiten grans blocs de pedra que ja es trobaven en el terreny tot i el predomini de pedres més petites, arrodonides en la seva majoria, i amb una alta concentració de líquens. Aquests murs estan formats per una sola filada amb una amplada d'uns 0,5 m. Les entrades estarien orientades cap al NE excepte la del quart recinte, orientada al NW.

Estructura 6:

Malgrat que a primera vista la gran acumulació de pedres que s'observa sembla un substrat geològic, una observació més detallada fa creure que podria tractar-se d'una cabana semicircular adossada a un bloc natural així com a una mur que tanca un espai rectangular que podria haver fet les funcions de tancat. Aquesta estructura es diferencia de les altres per la potència dels seus murs que la flora ha anat envaint i cobrint. Es tracta de pedres molt petites amb molta concentració de líquens.

Estructura 7:

Semblant a l'estructura anterior però amb pedres de major ta. Es podrien diferenciar dues fases d'ocupació, una on el recinte hauria estat més gran que a l'altra, però tampoc es pot descartar que sigui l'enderroc.

Estructura 8:

Annex II. Dades arqueològiques

La tipologia dels murs és similar a les dues anteriors i la seva forma és rectangular (5 x 3.5m).

Estructura 9:

Aprofita el vessant de la muntanya i té una planta quadrangular. El mur fa uns 0,7 m d'amplada per 3,5m de llarg. A l'interior hi ha un petit mur que dividiria l'espai interior tot i que podria ser una fase constructiva diferent. Els murs exteriors estan fets amb pedres més grans, llargues i anguloses però l'estructura sembla contemporània a les tres estructures anteriors.

Estructura 10:

Possiblement dividida en dos recintes, o dos recintes diferenciats (l'enderroc no permet aclarir-ho) la connexió es troba en un estretament en l'angulació entre la part més allargada i la més ovalada. L'accés sembla que es trobaria al mur SW i seria esglaonat. El mur nord recolza al vessant creant un petit aterrossament.

Estructura 11:

A primera vista els murs són de dues filades i amb dues fileres d'alçada en alguns punts del mur extern. Tenen 0,5 m d'alçada i 0,7 m d'amplada. Per a la construcció dels murs s'aprofiten quatre grans blocs de pissarra i algunes pedres grans tot i que hi predominen les petites i anguloses. El mur nord aprofita el vessant de la muntanya. Podem observar dos recintes circulars que comparteixen un mur extern i amb un pas d'entrada estret orientat al SE. Poden tractar-se de dues estructures separades que comparteixen l'entrada o d'una mateixa estructura que, per algun motiu, divideix el seu espai. Tot i que s'observa enderroc a l'interior d'aquests recintes, no es pot dir que sigui abundant.

Estructura 12:

És un gran recinte (mesures veure topo) de forma pseudorrectangular (o aplanada). El mur E recolza a la muntanya i fa servir pedres més grans i anguloses. El mur W, en canvi, està molt més sedimentat, format per pedres més petites i arrodonides. A part dels nivells d'enderroc als peus dels murs, també trobem grans blocs de pedra enmig de l'estructura, fet que podria indicar un ús ramader de l'espai. A més, també trobem unes possibles estructures murals amb un alt nivell de sedimentació que divideixen l'espai interior del recinte i que podrien ser d'èpoques diferents. Per la part sud, el mur queda tancat per una paret amb un traçat semicircular.

Recinte central: aprofita els murs externs de les altres estructures. Té una planta força circular amb una mida considerable i molt sedimentat. El fet que hi

Annex II. Dades arqueològiques

hagi poc o gens enderroc fa pensar que es tractaria d'un espai obert o cobert amb materials peribles. Del mur sud al mur nord hi ha un espai buit, però es pot observar un alineament de pedres força grans que potser dividirien aquest espai en dos.

Cal esmentar també la presència d'alguns trams de mur uns metres més a l'Est que no defineixen cap estructura clara tot i que la relació d'alguns amb grans blocs erràtics fa pensar en un possible amagatall.

Degut l'existència de diferents tècniques constructives és possible que ens trobem davant de diferents fases d'ocupació i d'una superposició d'estructures el resultat de la qual és el conjunt de recintes i murs que podem veure en l'actualitat. Destaca la diferència de les estructures situades a la part oriental, amb menys sedimentació, pedres més angulades i amb una tipologia més variada d'estructures, en front del contorn occidental on les estructures són més regulars en mesures i disposició i s'observa un nivell de sedimentació major. Les pedres d'aquestes estructures, a més, es troben més erosionades i més cobertes pels líquens.

Pel que fa a les tipologies de murs, ens permetria fer, en un primer moment i a falta d'altres dades, tres agrupacions de les estructures: 1-5, 6-9, 10-12.

A l'estructura 1, interpretada com una cabana, s'hi ha realitzat un sondeig del qual s'ha extret un carbó per datar que ha facilitat una cronologia entre 540-640 calNE. Aquest carbó prové del nivell 2 on es va localitzar una taca de cendres i carbó en un sediment rubefactat i interpretada com la llar de la cabana. Així, aquesta datació ens indica el moment d'abandonament de la cabana. En aquest mateix nivell que s'ha interpretat com el nivell d'ocupació, també s'ha trobat un fragment de ceràmica.

Nota: Després d'un examen posterior de les estructures, la seva morfologia i disposició es conclou que les diferències en les tècniques constructives no són tan elevades i a tall d'hipòtesis es poden considerar tots els recintes descrits com a part d'un mateix assentament.

Representació planimètrica:

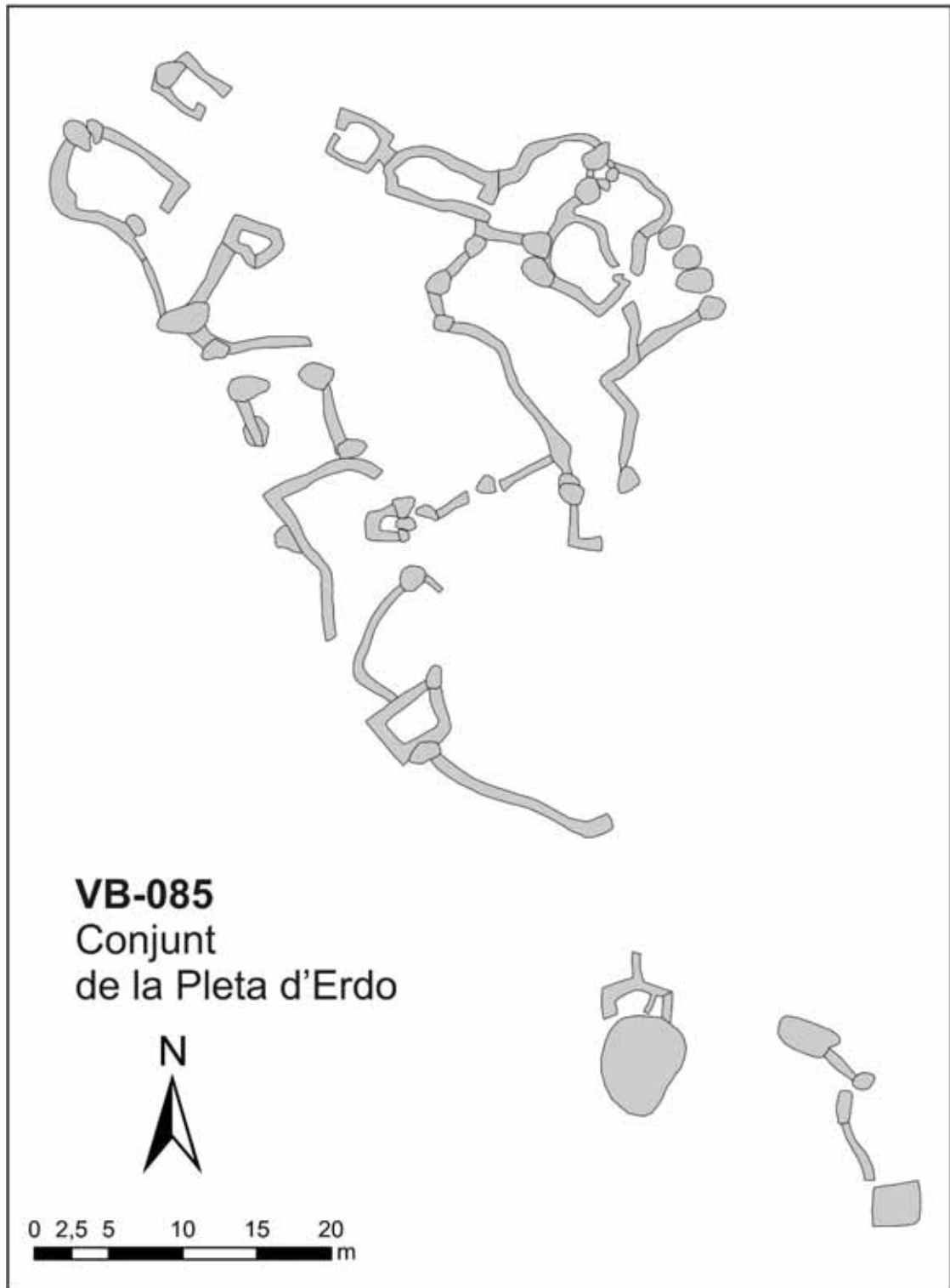

Figura 102. Planimetria de l'assentament VB-085.

VB-086

La informació d'aquest jaciment està extreta dels treballs de camp del GAAM. La redacció de la descripció de l'assentament i la representació gràfica han estat elaborades per David Garcia Casas.

Nom: Tancat de la Pleta d'Erdo.

Nombre d'estructures: 1 tancat

Tractament rebut: Documentació.

Descripció:

A uns 150 metres al sud-oest de VB-085 es troba un tancat aparentment aïllat. De planta quadrangular, els seus murs conserven un alçat de 0,8 metres amb un gruix de 0,5. Conserva un accés de 0,7 metres d'amplada. El seu espai interior mesura aproximadament 68 metres quadrats. El seu estat de conservació és bo i no presenta sedimentació. Per tant, el seu aspecte és relativament recent i es descarta que estigui relacionat amb els altres dos llocs arqueològics que té a prop (VB-85 i VB-87). Per qüestions de temps no ha estat possible efectuar una representació planimètrica.

VB-100

La informació d'aquest jaciment està extreta dels treballs de camp del GAAM. La redacció de la descripció de l'assentament i la representació gràfica han estat elaborades per Laura Obea Gomez.

Nom: Abric del Palancó de Llacs.

Nombre d'estructures: 1 abric

Tractament rebut: Documentació, dibuix.

Descripció:

Pujant cap al Palancó de Llacs per la Ribera de Llacs, ja fora del bosc i molt proper a VB-094 cap al sud, trobem aquest abric format per dos grans blocs erràtics i alguns trams de mur. La zona on es troba aquest abric és un espai obert, força pla, on trobem grans blocs erràtics, prats i alguns arbres entre els que podem distingir pins i avets. L'abric se situa a la base d'un petit tarter que hi ha al vessant E. Molt a prop però a una cota inferior, passa el riu del Barranc de Llacs, el qual porta aigua durant tot l'any.

L'abric és una cavitat entre dos grans blocs que va ser tancada per alguns trams de mur al N i al S. Un gran bloc piramidal recolza la seva base en un gran bloc força pla, la qual cosa deixa dues obertures que van ser tancades amb un tram de mur cadascuna. El mur S, força sedimentat, està format per blocs de mida mitjana (50x40x20cm aproximadament) que conformen dues filades. A simple vista només es pot apreciar una filera. Aquest mur tancaria l'espai entre un bloc i l'altre. El mur N, més sedimentat que l'anterior, podria haver estat adossat al gran bloc pla i s'estén en direcció SE-NW. Amb prou feines es veuen les pedres que s'intueixen més petites que les del mur anterior (40x20 cm aprox). També podria haver estat un mur de doble parament, però la sedimentació no permet fer una afirmació segura. Als costats del mur no sembla que hi hagi molt enderroc a banda d'unes poques pedres. De forma paral·lela a aquest mur i una mica més a l'oest, coincidint amb el final del gran bloc pla, podria haver un petit tram de mur totalment sedimentat. Les característiques, però, no permeten assegurar-ho.

L'espai interior que delimiten aquests murs és de 3x3m, tot i que la cornisa del bloc superior cobreix una zona més àmplia, de 3x7m. En tot aquest espai hi ha força rocs però també es pot veure sediment, en alguns casos, per sobre dels rocs. A l'obertura N hi ha un alineament de pedres que sembla més recent i que marca el límit entre aquests rocs i la zona exterior on no hi apareixen.

No s'hi ha trobat materials i la cronologia és desconeguda tot i que, tenint en compte el grau de sedimentació dels murs, podem dir que no deu ser molt recent.

Representació planimètrica:

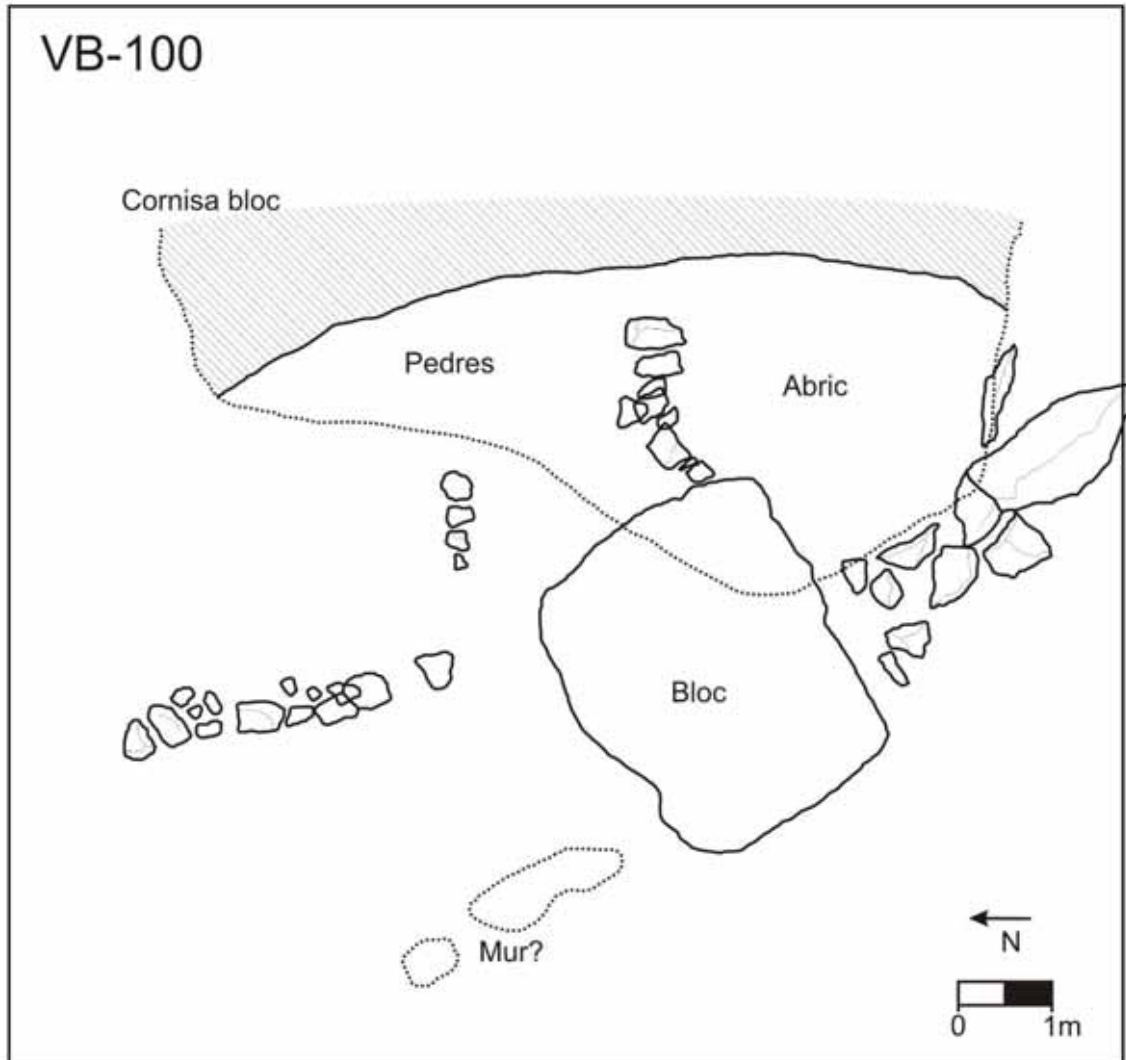

Figura 103. Planta de VB-100.

VALL DE CASESNOVES

VB-019

La informació d'aquest jaciment està extreta dels treballs de camp del GAAM. La redacció de la descripció de l'assentament i dels sondeigs han estat elaborades per David Garcia Casas, la representació planimètrica de l'assentament per Ermengol Gassiot Ballbé.

Nom: Despoblat de Casesnoves

Nombre d'estructures: 1 abric, 12 cabanes, 14 tancats , 5 magatzems, 7 estructures indeterminades.

Tractament rebut: Documentació, fotografies, planimetria amb estació total, dibuix d'una estructura, sondeig.

Descripció:

L'assentament es localitza entre el barranc i la Serra de Casesnoves a l'inici del vessant que s'eleva cap a aquesta última serra. S'arriba a aquest indret des de Taüll a través de l'antic camí de Casesnoves, camí amb moltes evidències d'haver estat utilitzat des de fa segles. S'accedeix al jaciment creuant una petita morrena de grans blocs de granit o esquist que envolta el jaciment per la part sud. El lloc queda en la part obaga del vessant i enmig de l'assentament hi trobem pi negre i abundant neret. Al sud es troba envoltat de prats. La font d'aigua més propera és la riera que baixa de Cometes de Casesnoves, a dia d'avui el seu cabdal no és permanent.

L'assentament es situa en un replà en una ondulació del terreny, les estructures situades més al sud aterrasen el vessant. Les estructures es col·loquen seguint una línia Oest-est de com a mínim 80 metres.

En el despoblat trobem gran quantitat d'estructures la majoria de les quals estan vinculades a la ramaderia. Aquesta descripció només té en compte les estructures que per motiu de temps es van poder documentar, les de la part central de l'assentament. Existeixen més estructures no recollides en aquesta descripció. Concretament trobem un mínim de 1 abric, 12 cabanes, 14 tancats, 5 estructures d'emmagatzament o caves i 7 estructures de les quals no s'ha pogut determinar la seva funcionalitat. Pel que fa a les cabanes en trobem de dos tipus diferents, per una banda trobem cabanes de planta circular construïdes completament en pedra on podem distingir el tancament en volta (tècnica coneguda com falsa cúpula) molts semblants a les cabanes de pastor tradicionals del Pirineu (Garcia, 2012) i d'altra banda trobem estructures de planta

Annex II. Dades arqueològiques

quadrangular aparentment de majors dimensions. Tot i les diferències, la relativa uniformitat del jaciment pel que fa a l'estat de conservació de les estructures ens fa descartar que corresponguin a períodes diferents. Tant les cabanes circulars com els quadrangulars presenten en molts casos cavitats obertes als seus murs d'emmagatzematge i estructures de combustió en algun cas complexes.

Pel que fa als tancats en trobem de diferents mides i sorprèn per l'alçat de les seves parets cosa que els distingeix dels tancats d'altres jaciments. Trobem fins a 5 estructures més petites que els cabanes però que conserven igualment sostre i alguns orificis de ventilació, semblen haver estat construïdes per aïllar el seu interior mantenint-lo fresc, les interpretem per tant com a magatzems o caves possiblement utilitzades en el procés d'elaboració del formatge. El material de les estructures que estan totes construïdes en pedra seca es el calcoesquist.

Per les relacions entre la gran quantitat d'estructures de la que es conforma l'assentament podem distingir varis grups que adossen entre sí i no amb la resta. Per una banda la major quantitat d'estructures es localitza a l'oest. Tot i així l'abundant neret impedeix veure amb claredat si aquests sectors que hem distingit adossen entre sí o amb les estructures aïllades. La divisió est-oest respon a criteris topològics. Per la uniformitat en l'estat de conservació i la morfologia de les estructures creiem que corresponen totes a un mateix assentament o unitat social.

Per tal d'evitar confusions en d'informació, la numeració de les estructures no s'ha realitzat segons els criteris habituals sinó tal i com es van enumerar a la topografia inicial feta del jaciment.

Tot i que l'abundant neret en dificulta en alguns casos la visibilitat de la planta de les estructures, en general l'estat de conservació es molt bo atesa la seva cronologia. Moltes estructures conserven casi bé la totalitat de l'alçat i algunes conserven la coberta o part de la coberta.

H-6

Situada al sud dels tancats més visibles del jaciment. Es tracta d'una cabana de planta circular amb murs de doble parament ben conservats. Els carreus són lloses d'esquist de 45x20x10cm encara que també trobem algunes lloses més grans de 80x40x15. Els murs tenen un rebliment de lloses més petites i conserven un important alçat d'entre un 1 i 1,60 metres en la part sud. Es conserva part del tancament del sostre i s'observa clarament que feia servir la tècnica de la falsa cúpula. La cabana conserva també el llindar de la porta d'accés que orienta a l'est. A l'interior de la cabana hi ha cert enderroc de lloses d'esquist d'uns 50x40x10cm. Algunes pedres semblen haver estat treballades i adopten formes funcionals.

L'interior de la cabana presenta tres estructures: una obertura a la paret nord interpretada com un armari o lleixa i dues estructures a la paret sud sobre les quals es realitza el sondeig.

Annex II. Dades arqueològiques

La primera estructura l'anomenem Estructura SE, està situada a 25cm sobre el nivell del sol i mesura uns 30 centímetres d'altura en secció 40 de allargada i més de 50cm de profunditat en planta. Està col·locada entre dos grans blocs que formen part del mur de la cabana i es troba revestida de lloses més petites a banda i banda que conformen la paret de la estructura., sobre l'estructura trobem una llosa plana col·locada com a sostre.

La segona estructura l'anomenem Estructura SW i es lleugerament més gran que la primera, fa uns 80cm d'altura i 65 d'allargada en secció i més de 50cm de profunditat en planta. Es situa a la mateixa cota sobre l'alçat de la cabana que l'anterior.

Com a hipòtesi preliminar aquets dos elements s'interpreten com a estructures de combustió. En aquestes estructures s'efectua una neteja i excavació del sediment interior amb l'objectiu d'obtenir mostres sobre les que realitzar datacions absolutes. La intervenció s'anomena Sondeig 2.

T1

Es situa a l'oest de H-6. Es tracta de murs de doble parament amb files i fileres ben ordenades, estan compostos de més de 5 fileres que en algun punt arriben a conservar 130cm d'altura per l'interior i 139cm per l'exterior. El gruix es de 85 cm i estan compostos per carreus grans de 45x50x40cm combinant-se amb altres carreus lleugerament més petits de 35x30x15cm. En algun punt aprofita grans blocs de caiguda natural. En general aquests murs es troben força conservats (1 metre de mitjana aproximadament). No distingim l'accés al recinte. En general els murs estan ben conservats distingint-se clarament la seva construcció. Si que trobem cert enderroc a l'interior desdibuixat per l'abundant neret que es troba a l'interior i que ens impedeix veure-ho clarament.. El mur sud sembla aterassar l'espai interior del R-8. Interpretem l'espai com un tancat ramader malgrat que els seus murs són excepcionalment alts en comparació amb altres exemples d'aquest tipus d'estructures en altres jaciments.

T2

A l'oest del T1 es troba envoltat pel R-4 al nord, el R-3 a l'est i el R-5 situant-se per tant en la part central d'aquest sector d'estructures. Els murs són com els del T1 en quant a tècnica constructiva i conserven molta alçada (1,35 de mitjana). La part sud-est es troba deprimida respecte a la resta de l'interior del tancat formant una petita fondalada que arriba a estar 2 metres per sota del mur conservat. No distingim l'accés al recinte. Interpretem aquesta estructura com un tancat ramader.

En la part interior de T2 en la paret que el separa del R-3 trobem una estructura empotrada al mur amb unes dimensions de 80cm d'alt, 65 d'ample i 78 de fondària.

Annex II. Dades arqueològiques

Es possible que es tracti d'una lleixa per a guardar útils o d'una estructura de combustió.

R-5

Separat de T2 per un mur, de fet podem dir que està continguda en aquest. Tots els murs conserven més de 5 fileres clares i com en els altres dos casos són de doble parament. L'alçat conservat està entre el metre i 130cm de mitjana. Conserva un accés que dona al R-6 orientat a l'est de 1,05 d'ample. El seu mur exterior que dona al nord aprofita grans blocs de caiguda natural. Trobem molt més enderroc a l'interior que en els dos anteriors recintes. Com en els casos anteriors, interpretem aquest espai com un tancat per al ramat.

R-6

Es troba situat al nord de T1 i T2 i a una cota inferior, l'alçat conservat dels seus murs es inferior a aquests recintes (uns 70cm màxim en els seus murs est, oest i sud. Trobem un accés al R-5 situat a l'oest però no distingim accés a l'exterior de les estructures ni a R-8. Aprofita dos grans blocs de caiguda natural com a cantonada sud-oest que deixen una petita cavitat a l'interior d'aquesta cantonada. En general l'estructura es troba molt enderrocada cobrint aquest enderroc gran part de l'interior. En alguns punts no es distingeix els murs de l'enderroc. Com en els casos anteriors, interpretem aquest espai com un tancat per al ramat.

R-8

Aquest recinte queda en una cota més baixa que la resta d'estructures i l'estat de conservació dels murs es una mica diferent així com la seva tècnica constructiva. No distingim filades i sembla estar compost d'una sola filera bastant desdibuixada actualment per l'enderroc. Tot i que l'alçat màxim conservat arriba en algun punt al metre en la part interior en general es 30-40 cm tant a l'interior com l'exterior. En general es troba molt enderrocada i la seva conservació es molt més dolenta que la resta d'estructures d'aquest sector.. Trobem un accés al recinte de 1,5 metres orientat a l'est. Com a hipòtesis podem dir que es tracta d'un tancat ramader però en aquesta ocasió no ho observem tan clarament com en els anteriors recintes, podria tractar-se també d'un espai de pas.

R-9

Es tracta d'una estructura situada al nord-est del conjunt i queda a l'exterior d'aquest excepte per un tram de mur que comparteix amb R-8. La tècnica constructiva es també diferent a les estructures centrals, els mur interior es componen d'una sola filera i filera de carreus molt grans (130x60x40cm) mantenint un alçat de 20-40 cm. El seu mur nord aprofita grans blocs de caiguda natural. L'espai interior està lleugerament deprimit respecte a l'exterior ja que l'alçat del mur nord arriba a 1 metre per la part interior però a 40 cm per la part

Annex II. Dades arqueològiques

exterior. Dins i fora d'aquest recinte trobem poc enderroc fet que fa pensar que l'alçat original no era gaire superior al que observem actualment. Com en el cas anterior interpretem l'estructura com un tancat per al ramat encara que de forma provisional degut a les diferències de morfologia amb la resta de recintes.

R-14

Es tracta d'un recinte format per murs de doble parament ben definits que conserven més de 5 fileres que mantenen 126cm d'alçat i estan compostos de carreus relativament petits d'una mitjana de 45x20x16cm. L'interior de l'estructura està cobert de neret però tot i així hi podem distingir abundant enderroc a l'interior fet que ens fa pensar que l'alçat original era encara més alt. A falta d'altres indicis interpretem la estructura com un tancat ramader.

H-5

Es tracta d'una estructura situada al nord oest del jaciment i que es col·loca de forma exempta a la resta d'estructures del sector. Presenta una planta circular i l'interpretem clarament com una cabana. Les seves parets són de doble parament amb un gruix d'uns 88-89cm i conserven fins a 6-7 fileres amb un alçat interior màxim de 160cm. En algun punt conserva part de la volta del sostre construït mitjançant la tècnica de la falsa cúpula, es tracta d'una cabana molt semblant a les documentades en època etnogràfica (Violant, 2001). Els carreus són de varies dimensions des de 100x80x40cm a 50x30x20 els més petits. L'accés està orientat al nord-est i mesura 70cm. Per la part nord la cabana aprofita un gran bloc geològic.

En el mur oest trobem tres armaris o lleixes, col·locats l'un a sobre l'altre i que mesuren 35x26x20cm, 35x40x20cm i 29x20x25 de fondària, altura i amplada. Aquests "armaris" són semblants als que trobem en altres cabanes del jaciment. Finalment a la paret est trobem un quart armari o lleixa que fa 34cm de profunditat, 28 d'altura i 27 de fondària. En el mur sud-est trobem una obertura a l'exterior de 35x35cm d'altura i amplada.

Troblem també una cavitat a la base del mur nord sota el bloc geològic, la cavitat fa 80cm de fondària i 56cm d'alt, es possible que es tracti d'un espai per a una llar però no observem traces de combustió aparents.

H-5b

Es tracta d'una estructura més petita que una cabana adossada a H-5 que aprofita el bloc geològic situat al nord. Es conserva pràcticament tot el sostre elaborat mitjançant la tècnica de la falsa cúpula. El mur fa uns 90cm de gruix i l'alçat interior es de 1 metre fins arribar al sostre. Els murs estan compostos d'una sola filada de carreus grans sobre els que s'ha col·locat lloses per formar el sostre. L'espai interior es sensiblement inferior a una cabana i trobem una petita lleixa de

Annex II. Dades arqueològiques

26x15x35cm de profunditat, altura i amplada i una petita obertura al sostre que dona al nord. Es tracta d'un espai petit que devia estar tancat i aïllat de la temperatura exterior. Les seves dimensions interiors són massa reduïdes per tractar-se d'una cabana. Ho interpretem com una fresquera o cava per mantenir aliments o material fresc i sec, aïllat de l'exterior potser es tracta d'una cava per assecar els formatges com els descrites per diversos etnògrafs (Chevalier, 2001).

H-3

Es tracta d'un recinte de planta quadrangular a diferència d'altres cabanes que són circulars. Adossa al sud amb el R-3. Trobem un mur de doble parament amb varies fileres que arriba a fer un alçat de 1,5 metres. Els carreus són grans, d'una mida de 100x50x30cm apuntalats amb carreus mitjans de 50x40x20cm A l'interior tot i haver enderroc no en trobem tant com en les cabanes circulars. L'accés orienta a l'est i mesura 40cm. El tret més destacable es el forn que trobem a l'interior de doble càmera (veure descripció sondeig 3). La estructura ha estat sondejada. L'interpretem com una cabana encara que de morfologia diferent a les cabanes circulars descrites anteriorment.

H-4

El tancament oest es un gran bloc geològic de caiguda natural. Els seus murs sud i est estan formats per grans blocs de 80x50x30cm falcats amb carreus més petits. La seva planta es rectangular i estreta. L'alçat interior conservat es de 54cm, a l'interior trobem poc enderroc fet que ens fa pensar que els murs no serien gaire més alts que l'alçat actualment conservat. Es una estructura que no sembla una cabana, a tall d'hipòtesis la podem interpretar com un magatzem adossat a H-3.

H-10

Estructura no gaire ben conservada, la seva planta sembla circular, l'accés orienta a l'est i mesura 76 centímetres. El mur oest està format per lloses grans, conserva 1 metre d'alçat i té un gruix de 50 centímetres, en aquest mur tres lloses col·locades formen una cavitat potser per contenir un fogar. Trobem força enderroc al seu interior i lloses planes caigudes del sostre. Interpretem l'estructura com una cabana.

H-11

Estructura petita situada entre H-10 i H-4 i orientada al nord-est, el seu accés mesura 0,88 m. El seu interior mesura 2,3 metres de llarg per 96 cm d'ample. El seu tancament sud-oest es el gran bloc que serveix de mur oest a H-4 i mur nord a H-3. Els murs conserven un alçat fins el que seria la coberta situada a 73 centímetres d'altura. En una de les parets trobem el que seria una possible obertura de ventilació de l'interior. En general els murs estan ben conservats tot i que l'abundant neret de l'interior dificulta una mica la visibilitat de la planta de

Annex II. Dades arqueològiques

l'estructura. En una primera observació no hi trobem gaire enderroc. Interpretem l'estructura com una cava o fresquera per guardar algun tipus de producte, potser estava relacionada amb el procés d'assecamment dels formatges i estava associada d'alguna manera a la cabana H-10.

H-2

Estructura situada al costat de l'accés a R-2, té un accés orientat a l'est de 0,5 metres. Presenta murs de doble parament formats per carreus de 50x40x30cm amb rebliment interior de carreus més petits de 20x10x15cm. Trobem una cavitat al mur sud que interpretem com una estructura de combustió per les marques de foc que conserva. Té 50cm d'ample, 45cm de llarg i 35cm de profunditat. L'alçat conservat es difícil de veure però manté entre 40 i 60cm segons el tram de mur. Es tracta d'una estructura molt enderrocada i coberta de neret. Interpretem el recinte com una cabana.

R-3

Recinte amb murs alts i ben conservats de doble parament de 66cm de gruix. L'alçat conservat gira entorn 1 metre arribant fins a 1,5m en algun punt. No distingim l'accés. Molt enderrocada en la part sud-oest en la resta està força ben conservada. Interpretem el recinte com un tancat ramader tot i que no distingim l'entrada.

R-4

Recinte situat al sud de T-2, en una cota més alta i adossat a ell. Els murs són de doble parament i tenen un gruix de 1,5 d'ample. La seva planta es quadrangular, estreta i allargada. No distingim l'accés, ho interpretem com una estructura destinada al ramat, possiblement un tancat però no estem segurs degut a la seva morfologia.

R-2

Recinte situat entre R-4 al nord i R-1 i C-1 al sud i adossa a ambdós, en una cota més alta que R-4 i lleugerament més baix que C-1, aquesta part de l'assentament està situada en la pendent que s'eleva cap al sud en el vessant, les estructures aquí presents semblen aterrar aquest pendent. Pel que fa al recinte segueix la dinàmica de les grans estructures d'aquest sector del jaciment que interpretem com a tancats, trobàvem grans murs de doble parament que en algun punt conserven més d'un metre d'alçat. El mur oest en canvi està format per grans bloc sense que es distingixin fileres ni filades. L'accés el trobem al nord, al costat de H-2 i mesura 1 metre.

Annex II. Dades arqueològiques

R-1

Recinte de planat quadrangular entre R-2 al nord i C-1 al sud. Trobem murs de doble parament de gran alçat entre 1,5 i 2 metres. L'estructura terrassa l'espai. No distingim l'accés.

C-1

Recinte de planta quadrangular, també allargat i al sud de R-1 i R-2, es la estructura més al sud i a una cota més alta de les estructures adossades que formen aquesta part de l'assentament. Els murs estan formats per grans blocs de 1,5x1x0,5 metres aproximadament, rondant el metre de perímetre, el seu aspecte es desordenat no formen fileres ni filades. Tampoc trobem gaire enderroc a l'interior. No intuïm l'accés. A l'oest limita amb 1 gran bloc geològic que fa de tancament, en aquest bloc trobem un possible gravat.

H-1

Estructura de planta circular amb murs de doble parament. En el seu tancament nord aprofita un gran bloc geològic, el mateix que el tancament oest de C-1. Les parets conserven un alçat de 1 metre. L'interior està cobert de neret però podem distingir lloses caigudes del sostre. Trobem una finestreta en una de les parets semblant a les obertures de les cabanes situades al nord de l'assentament. Per les dimensions, la morfologia de la planta i la tècnica constructiva interpretem aquest recinte com una cabana.

A-1

Abric que aprofita el gran bloc geològic que fa de paret nord a l'estructura H-1, es situa entre H-1 i C-1 i aprofita una cavitat del bloc al que s'hi ha afegit grans blocs. Trobem poc enderroc a l'interior, ignorem la funció d'aquest recinte.

R-19

Recinte de planta irregular, situat al sud de les estructures abans descrites i exempta. Els murs són de doble parament i contenen més de 5 fileres. L'alçat conservat es de 1 metre de mitjana arribant a 1,4 metres en alguns punts. Conserva dos accessos, un accés orientat al nord-oest de 50 centímetres obert en una paret que conserva el dintell i un accés al nord de 30 centímetres. L'interior està cobert de neret i observem cert enderroc entre la vegetació. La mida dels dos accessos i el fet que un estigui adintellat no encaixa amb la morfologia habitual d'un tancat.

H-21

Estructura de planta quadrangular adossada a l'est de R-19. Els murs estan ben conservats, són de doble parament de 60cm de gruix i 4-5 fileres. La seva paret sud, la que té més alçat aprofita un bloc geològic de 1,7 metres d'alt. En aquesta

Annex II. Dades arqueològiques

part el mur que recolza aprofitant el bloc arriba a un alçat conservat de 2 metres. La resta de murs alternen blocs grans de 60x40x50cm amb dues fileres de murs amb carreus més petits. El mur nord es el que té menys alçat (1 metre) es per això que pensem que el sostre podria haver estat col·locat pla, a una aigua entre la paret sud i la part nord. L'accés orienta a l'oest i mesura 60cm. A la paret sud trobem un armari o lleixa de 55cm d'altura x45 d'amplada x 60 de fondària. En general trobem cert enderroc cobert de neret. Encara que tingui una morfologia quadrangular i diferent a les cabanes circulars interpretem aquest recinte com una cabana a l'estil de H-3, H-12 o M-1.

M-1

Estructura exempta situada entre C-1 i R-19. La seva planta es quadrangular i les seves parets estan formades per grans blocs que no formen fileres ni filades clares. Tot i així conserven un alçat interior de 80cm. L'accés està orientat a l'oest i mesura 60cm encara que està bastant desdibuixat degut a l'abundant sedimentació, enderroc i neret que ens impedeix distingir la paret oest. En tota l'estructura trobem força enderroc i molt sediment sobretot a l'interior a més del neret present en tot el jaciment.

R-7

Situat a l'est de M-1 es un tram de mur molt expeditiu adossat a tres blocs geològics. Molt enderroc i mal conservat, no podem estar segurs de que formi una estructura.

H-7

Estructura situada al sud-est de H-6 i unida a aquesta per el M-4 (mur 4). La seva planta es quadrangular. En el seu tancament sud aprofita grans blocs geològics. L'accés orienta a l'oest i mesura uns 60cm. Els murs són de doble parament amb les fileres actualment desdibuixades degut a l'enderroc, tot i així l'alçat màxim interior conservat es de 1,5 metres i 1 metre de mitjana. En la paret sud trobem una estructura de fogar amb marques de combustió i una sortida de fum semblant a les de H-6. A l'interior hi trobem molt enderroc. Interpretem amb aquest recinte com una cabana.

R-11

Estructura mal conservada i actualment molt desdibuixada. Un mur petit divideix el seu espai interior en dos àmbits, l'abundant enderroc, la sedimentació i el neret presents ens impedeixen dir més coses sobre aquesta estructura.

R-12

Abric que aprofita un espai que deixa un gran bloc natural. La paret nord consisteix en 5 blocs de aproximadament 90x40x20cm. Sobre aquests blocs es

Annex II. Dades arqueològiques

col·loquen altres blocs de 1x0,7 metres que formen el sostre que es conserva casi en la seva totalitat. L'espai interior es de 4x2 metres i l'accés mesura 50cm, està adintellat i orientat al nord. Té una obertura de 50x50 en el sostre. Interpretem aquest recinte com un magatzem destinat a mantenir en un cert aïllament els productes del seu interior, una cava o fresquera.

R-13

Mur entre R-12 i MA-2 que forma un espai poc definit, ignorem si es tracta d'una estructura arquitectònica.

MA-2

Al nord de R-12 i unit a aquesta estructura Es tracta d'una petita estructura de planta circular. Els seus murs estan compostos d'una sola filada i filera i aprofiten algun bloc de caiguda natural. Conserva casi bé tot el sostre excepte la part central, la seva altura interior es de 90cm. L'accés està adintellat, mesura 35cm i orienta al nord-oest. Desconeixem la seva funció, es massa petita per ser una cabana de pastor i la seva morfologia es bastant diferent a la resta de caves.

H-12

Estructura exempta a la resta de construccions de l'assentament. Situada a l'oest de la resta de recintes. La seva planta es quadrangular. Presenta murs de doble parament compostos per grans blocs de 80x60x35cm las que s'hi afegeixen carreus més petits de 30x25x10cm. Conserva un alçat mitjà interior de 1 metre. En el seu interior, en un dels murs trobem un armari o lleixa de 24 cm d'altura, 35cm d'ample i 53cm de profunditat. Trobem força enderroc a l'interior molt sedimentat i també enderroc de carreus petits a l'exterior del mur sud. Interpretem aquest recinte com una cabana encara que de morfologia diferent a les cabanes circulars.

R-18

Estructura també exempta i a l'oest de H-12. Es troba completament coberta de neret i hi trobem dos pins a sobre. El seu estat de conservació es molt deficient, on podem apreciar murs, aquests no fan més de 40 centímetres d'alçat. No sembla una cabana.

R-15

Es tracta d'un recinte de característiques singulars. La seva planta es quadrangular i lleugerament ovalada, més estreta en la part est que en la part oest. L'accés es situa a l'oest i està marcat per carreus escairats amb formes completament regulars a la base clarament diferenciats de la resta de blocs més irregulars. Mesura entorn de 1,5 metres.

Annex II. Dades arqueològiques

L'alçat dels murs fa que aquest recinte es diferenciï clarament de la resta d'estructures, en algun punt arriben a 1,9 metres tot i que la mitjana d'alçat ronda els 1,1 metres en la part exterior i 1,4 en la part interior. En general els murs presenten tres filades excepte el mur est que en presenta dues i estan compostos de carreus mitjans de 60x40x30cm de mitjana reomplerts amb carreus més petits. El mur sud mesura 1,1 metres d'alçat en la seva part exterior i 1,3 en la seva part interior. En el punt més ben conservat arriba a tenir 1,6 metres d'alçat i 10 fileres. La cantonada sud-est manté un alçat de 1,5 metres i no forma un angle recte. En la part on s'estreny mesura aprofita 2 grans blocs geològics i té una alçat de 1,3 metres. El mur nord té un alçat de entre 1,6 i 1,3 metres des de l'interior i sembla que es compona de 9 fileres conservades. Pel que fa al mur est, en la seva part exterior conserva un alçat de 1,1 metres de mitjana i en la seva part interior una mitjana de 1,3 metres arribant a 1,9 metres al centre (14 filades).

En el mur est també trobem una cavitat construïda, potser un magatzem. Té 40cm d'amplada, 60 de llargària i 90cm de profunditat. En aquest sector del mur cal destacar un cercle de pedres que delimita quelcom semblant a un forat de pal, es situa al bell mig del mur est en la seva part interior.

En general l'estructura presenta molt enderroc caigut tant a l'interior com a l'exterior, es per això que sospitem que els murs encara haurien estat més alts i potser la coberta estaria feta en pedra. Tant a l'interior com a l'exterior trobem abundant neret.

Es tracta d'una estructura singular de la qual no trobem paral·lels ni en aquest assentament ni en la resta d'assentaments documentats en les prospeccions al PNAESM. Per una banda no sembla un tancat, corral o estructura per guardar el ramat degut a l'alçat dels seus murs, l'abundant enderroc que ens fa pensar que els murs encara eren més alts i/o tenia coberta. A més presenta elements interiors com la cavitat que no trobem en tancats ramaders. Per altra banda es tracta d'una estructura molt gran per tractar-se d'una cabana. Desconeixem la seva funció. La cronologia de l'assentament, la morfologia de la seva planta i el fet que estigui encarada a l'est recorden a una possible capella o edifici de culte, tanmateix es una hipòtesis agosarada i que necessita de més proves per sostenir-la amb un mínim de rigor.

H-7B

Es tracta d'una estructura adossada al nord de R-15, de planta quadrangular sense que les seves cantonades formin angle recte. L'accés es troba a la cantonada sud-est. El mur nord i el mur oest aprofiten grans blocs per fer la base sobre els que es disposen carreus més petits que semblen escairats, aquests dos murs conserven 1 metre d'alçat, la mitja d'alçat conservat de l'estructura. L'alçat màxim

Annex II. Dades arqueològiques

conservat el trobem a la cantonada est amb 9 fileres que arriben a 1,5 metres d'altura. En general els murs tenen dues filades.

A l'interior, en el mur est, trobem una estructura de combustió de 66cm d'alt, 60cm d'ample i 80cm de profunditat. El seus sostre està format per carreus allargats que van de banda a banda de la cavitat. En el mur nord trobem també tres armaris o lleixes més petites enmig de la paret, col·locades de forma paral·lela i separades per dues columnes de pedres. Tots tres armaris fan 40cm d'amplada i profunditat, la seva altura es d'est a oest 27, 25 i 12cm.

Desconeixem la funció de l'estructura, sembla una dependència o espai de treball (a jutjar pel forn i els armaris) vinculat a R-15.

En aquesta estructura s'ha practicat un sondeig amb resultat negatiu (Sondeig 1).

R-17

Es tracta d'un recinte amb una planta de morfologia irregular a l'est de R-15. L'accés el trobem a la banda oest en el suposat "carrer" o Espai 1. Els murs que el tanquen no presenten la mateixa morfologia. El mur nord que no es troba adossat a R-15 es com una feixa que terraplena el desnivell del terreny. La resta de murs estan compostos de carreus grans de més d'un metre d'alt i ample reomplerts de carreus més petits que tanquen els buits que deixen els blocs grans. L'alçat conservat ronda entorn de 1 metre.

En la part central (6,6 metres a l'oest del mur contigu amb R-15) trobem un possible magatzem circular construït amb carreus petits i ben alineats col·locats per formar un tancament en falsa cúpula. L'espai interior mesura 1,2 metres de diàmetre aproximadament. Interpretem aquesta estructura com un magatzem.

Excepte en el cas de la estructura central, desconeixem la funció de la resta del recinte.

H-8

Estructura continguda dintre R-17 a la cantonada nord-oest. . Construïda amb grans blocs (90x60x15cm) amb carreus més petits entre els espais buits. Interpretem aquesta estructura com un possible magatzem.

Espai 1

Aprofitant la cantonada nord-oest de H7B i de R-15 s'intueix la delimitació d'un espai de circulació. El pendent ha estat aterrassat i rebaixat per fer-lo més accessible i fàcil de transitar, s'intueixen dues feixes. L'allargada d'aquest espai de circulació es de 12,8 metres en línia recte però la seva amplada no es gaire regular variant entre 2,1 metres en el extrem nord, 0,8 metres en la part central i 2,8

Annex II. Dades arqueològiques

metres al sud-est. El mur est dona a R-16. R-17,R-15,H7B i H-9 tenen accessos a aquest espai de circulació.

R-16

Estructura força desdibuixada pel que fa a la morfologia de la planta que sembla quadrangular. Per la banda nord aprofita un gran bloc geològic, el mur sud manté un alçat de uns 0,5 metres i no s'intueix gaire enderroc fet que fa pensar que part de l'estructura estaria construïda en material perible. En general el mur aprofita grans blocs de 1 metre d'amplada reomplerts amb carreus més petits. Té un accés a la banda nord-oest que connecta amb l'Espai 1. Desconeixem la funcionalitat d'aquest recinte.

H-9

Es tracta d'un recinte de planta més que tendeix a ser circular. Es troba al nord de la resta d'estructures i limita amb l'inici de l'Espai 1. L'accés està a la seva banda sud i fa 40cm. La banda nord està construïda a partir d'un bloc de 70cm posat horitzontalment i que recolza sobre el mur est. La resta de carreus fan uns 50x20x10cm. En els murs no s'intueixen fileres ni filades clares, en tot cas l'alçat conservat no sobrepassa els 50cm. L'espai interior fa uns 2 metres de diàmetre, trobem molt enderroc a l'interior i a l'exterior fet que ens fa pensar que els murs podrien estar més alts i la coberta podria haver estat construïda en pedra. Interpretem aquest recinte com una possible cabana.

M-7

Estructura mal conservada i amb la morfologia de la planta molt desdibuixada. Consisteix en un mur que tanca un espai entre grans blocs geològics de caiguda natural. Els carreus d'aquest mur són d'una mida mitjana de 80x60x20cm i es un mur d'una sola filada sense fileres clares. Trobem cert enderroc a l'interior però no prou com per pensar que les parets fossin gaire més altes que actualment (50cm aprox.) o que hi hagués coberta de pedra. Desconeixem la funcionalitat d'aquest recinte.

R-20

Es tracta d'un conjunt de murs molt enderrocats que delimiten un espai. Aprofiten algun bloc de caiguda natural. Els mur est fa un gruix de 1 metre i manté també 1 metre d'alçat- Existeix un accés a la paret oest. A l'interior hi trobem molt enderroc, molt més del que es habitual en un tancat ramader. Desconeixem la funcionalitat d'aquesta estructura, es possible que tingués un us ramader però com ja hem dit trobem molt enderroc que ens fa pensar en una estructura arquitectònicament més complexa que un tancat.

Annex II. Dades arqueològiques

A continuació presentem l'aixecament planimètric de les estructures documentades fins el moment. Com hem dit abans no es el total d'estructures que existeixen, queden vestigis pendents de documentar. Més endavant presentem un recompte de l'àrea interior útil de cada estructura. Les estructures es presenten desglossades segons la seva interpretació funcional. Cabanes, tancats o estructures que es creuen vinculades a la gestió ramadera, magatzems i altres estructures de les quals no s'ha pogut determinar la seva funció bé per presentar una morfologia poc corrent o bé perquè el seu estat de conservació feia difícil fer-ne interpretacions.

Figura 104. Planimetria de l'assentament VB-019 Despoblat de Casenoves amb els codis dels recintes.

Annex II. Dades arqueològiques

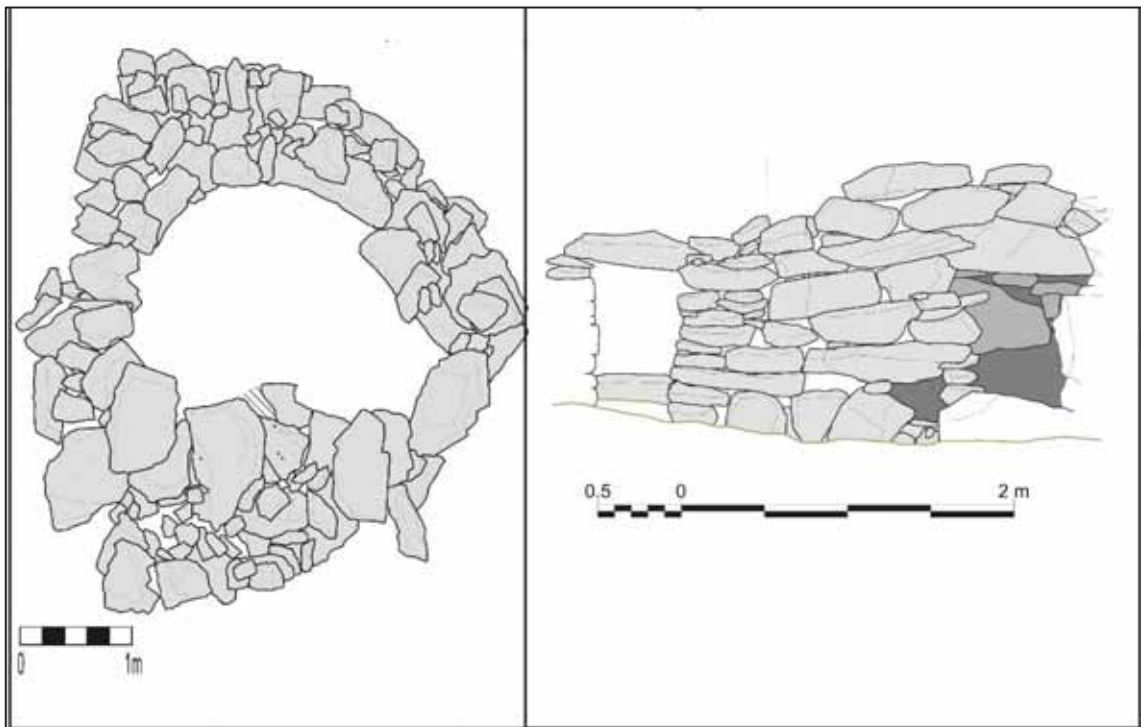

Figura 106. Planta i alçat de la cabana H6 on s'ha fet el sondeig 2. Extreta de (Gassiot, Garcia Casas, i Clemente, 2016)

Figura 105. Fotografia del Despoblat de Casesnoves. Extreta de (Gassiot, Garcia Casas i Clemente, 2016).

VB-089

La informació sobre aquest jaciment prové del processament de les dades de treballs de camp efectuades per el GAAM, el processament ha estat fet per David Garcia Casas.

Nom: Cabana de les Cometes de Casesnoves.

Nombre d'estructures: 1 cabana.

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic, fotografia.

Descripció:

S'arriba al jaciment des de la vall de Casesnoves pujant cap a la Collada del Bony Blanc poc després de passar el VB-019. L'estructura es troba a la part baixa d'un tossal en un lleuger pendent sobre el llit del que devia ser torrentera o rierol que forma una petita depressió entre aquest tossal i el Serrat del Comptador. Actualment però no hi trobem aigua com a mínim de forma permanent. Les restes es situen just a la base d'un tarter que cobreix el vessant de l'esmentat tossal. La resta del indret es una zona de prats excepte en la part alta de serrat on trobem alguns afloraments de pi negre. Al trobar-se en el vessant, el jaciment disposa de bona visibilitat sobre la vall de Casesnoves.

El jaciment consisteix en una única estructura aïllada però no podem descartar que tingui relació amb VB-091 i VB-093 ja que es troben a poca distancia i presenten unes dimensions semblants així com una tècnica constructiva i morfologia de la planta molt similar.

L'estructura presenta una planta clarament circular i una morfologia que fa que la identifiquem sense dubtes com una estructura d'hàbitat. Està construïda en pedra seca. El seu espai interior fa un diàmetre aproximat de 2 metres i el mur es de doble parament amb un gruix aproximat de 70cm, en el cantó nord-oest aprofita un bloc natural. Es conserven varies filades que conformen un alçat de aproximadament 50 cm en la major part del mur. L'estructura presenta cert enderroc molt sedimentat especialment a la part externa del mur. A l'interior no trobem traces de sostre de llosa i tampoc veiem amb claredat on estava situat l'accés a la cabana.

Les dimensions de la cabana, la morfologia de la planta i la tècnica constructiva recorda molt a les cabanes de pastor tradicionals documentades etnogràficament. Es per això que li podem assignar de forma preliminar una cronologia no anterior a l'inici de l'Edat Moderna o finals de l'Edat Mitjana (Segles XV-XVI).

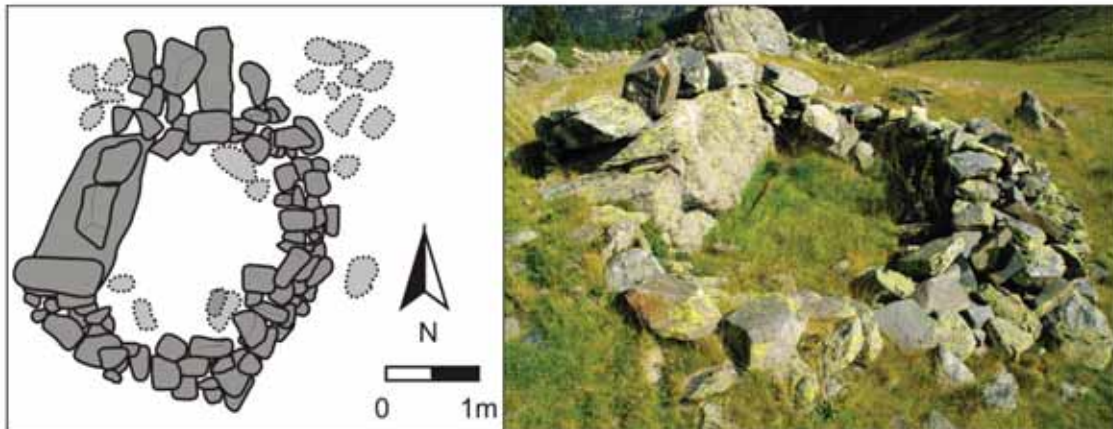

Figura 107. Planta i fotografia de l'assentament VB-089 Cabana de les Cometes de Casesnoves.

VB-091

La informació sobre aquest jaciment prové del processament de les dades de treballs de camp efectuades per el GAAM, el processament ha estat fet per Laura Obea Gómez.

Nom: Cabana de les Cometes de Casesnoves.

Nombre d'estructures: 1 cabana.

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic.

Descripció:

Els vestigis arqueològics es troben a poc metres al sud-oest del VB-089 i en una cota lleugerament més elevada. Es situen en la part baixa d'un tossal en un lleuger pendent, a la base d'un tarter, el punt on es troben disposa de molt bona visibilitat sobre la Vall de Casesnoves.

El jaciment està conformat per una estructura circular i un acumulament desordenat de pedres que podria haver estat un mur. Ambdues estructures es troben molt enderrocades i es complica visibilitzar bé la seva planta.

La primera estructura presenta una planta circular encara que el seu espai interior es més aviat ovalat, l'interior mesura aproximadament un metre d'ample i 3 metres de llarg, en total l'estructura mesura 4 metres de llarg per 3,5 d'ample. Tot i així aquestes dimensions s'han de llegir amb precaució perquè l'alt nivell d'enderroc fa difícil veure bé la morfologia real de la planta. El mur no conserva fileres ni filades clares El gruix del mur podria haver estat d'un metre aproximadament, està construït en pedra seca amb carreus de 45x30x20 cm aproximadament. L'estructura presenta certa sedimentació. Per la seva morfologia, volum d'enderroc i mida dels carreus es molt possible que hagués estat un mur de doble parament amb un alçat important amb el mateix sistema constructiu que les cabanes tradicionals de pastor. Interpretem doncs l'estructura com una cabana. No presenta traces de sostre de llosa.

A 1 metre a l'oest trobem un acumulament desordenat de pedres, possiblement un mur, aquesta possible estructura mesura uns 3,2m de llargària per 1,2 d'amplada, la mida dels carreus es la mateixa que l'estructura circular.

Hem considerat les dues estructures com a un jaciment aïllat però per la proximitat en l'espai, el sistema constructiu i la morfologia de la planta es possible que tinguessin relació amb VB-089 i VB-093. En tot cas podem considerar que l'estructura circular es una cabana de la mateixa tipologia que VB-089 i per tant li hem assignat de forma provisional una cronologia no anterior al segle XV.

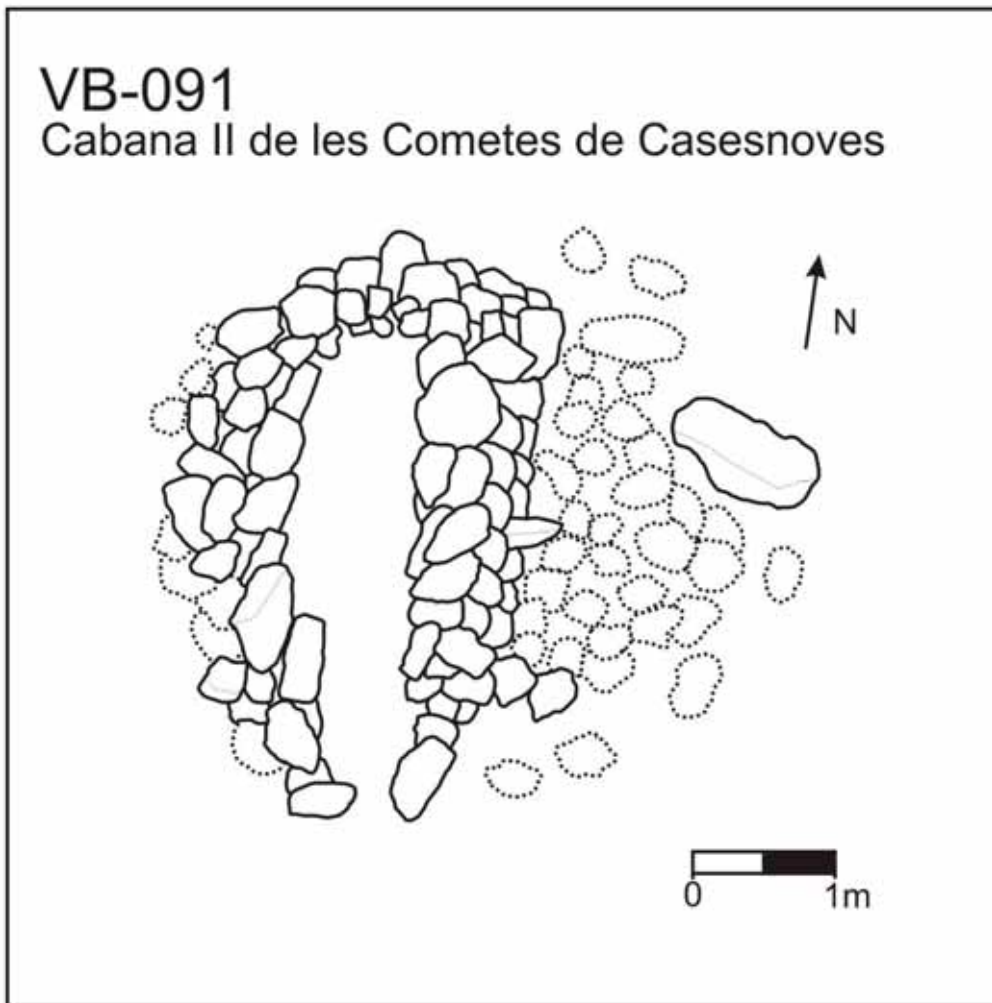

Figura 108. Planta de VB-091 Cabana II de les Cometes de Casesnoves.

VB-093

La informació sobre aquest jaciment prové del processament de les dades de treballs de camp efectuades per el GAAM, el processament ha estat fet per Laura Obea Gómez.

Nom: Conjunt de les Cometes de Casesnoves.

Nombre d'estructures: 1 cabana, 2 tancats.

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic, Fotografia.

Descripció:

Aquest conjunt se situa a la part baixa del vessant W de la vall de Casesnoves, a pocs metres al SW de VB-091, en una zona de relleu ondulat i a tocar de la tartera que ocupa gran part del vessant. L'altra part està ocupada per les pastures i el ginebró. En les zones més rocalloses i una mica més altes també es poden veure alguns pins negres. Degut a la seva localització el jaciment gaudeix de força visibilitat de la vall.

Es tracta d'un conjunt constituït per dos tancats i una cabana. El primer tancat és de grans dimensions (12x6,5m) i en la seva part W se li adossen la petita cabana i el segon tancat, més petit. Aquestes dues estructures són de forma circular mentre que el tancat més gran té una planta irregular.

Els murs de les tres estructures estan constituïts per blocs de pissarra de dimensions mitjanes, tot i que també s'aprofiten, en alguns casos, blocs naturals (part oest de la cabana i tancat petit). Els murs, majoritàriament, són d'una filada amb blocs de pedra dipositats de forma transversal en la seva part superior.

Cada estructura té la seva corresponent porta i totes mesuren 0,60m. el tancat més gran té la porta a la part SW i la cabana i l'altre tancat en el mur que els adossa al tancat gran, és a dir, a l'W.

El grau d'enderroc del mur del tancat gran és força elevat i està força sedimentat (sobretot a la part E). Aquest enderroc es troba bàsicament a l'interior de l'estructura. Pel que fa a la cabana i el tancat petit, el grau d'enderroc també és força elevat i es troba a l'interior.

La cronologia del conjunt és desconeguda.

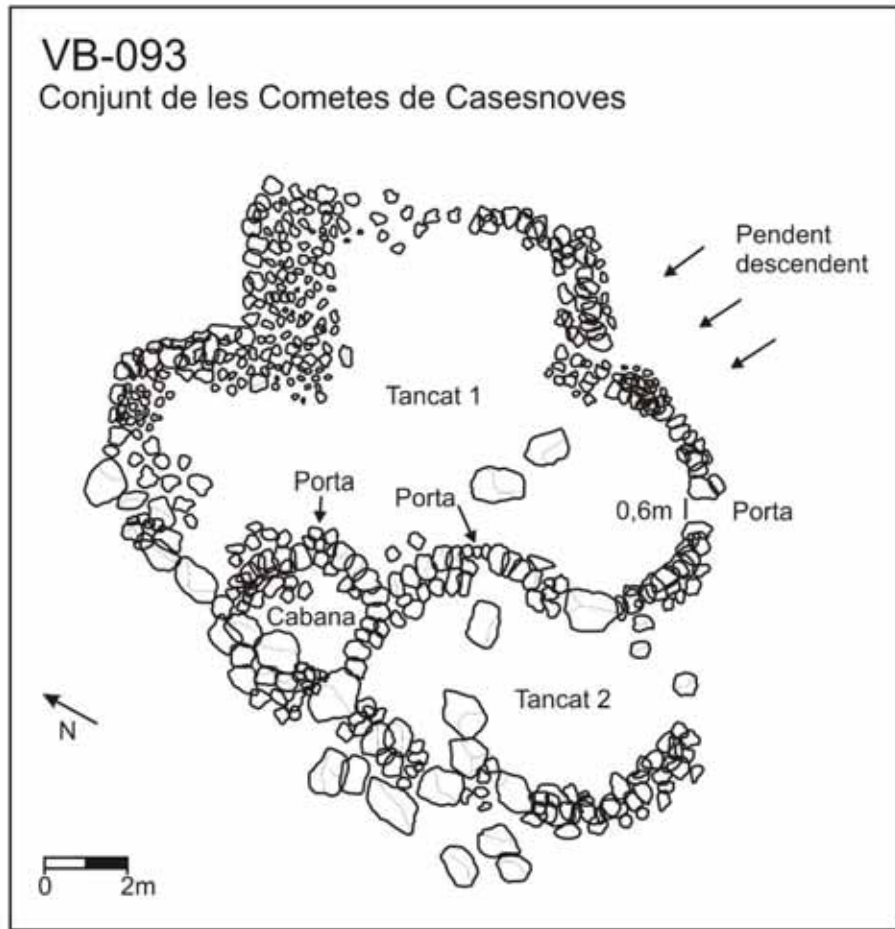

Figura 110. Planta de l'assentament VB-093 Conjunt de les Cometes de Casesnoves.

Figura 109. Fotografia del conjunt.

VB-096

La informació sobre aquest jaciment prové del processament de les dades de treballs de camp efectuades per el GAAM, el processament ha estat fet per David Garcia Casas.

Nom: Cabanes de la Collada Varada.

Nombre d'estructures: 2 cabanes, 1 tancat.

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic.

Descripció:

El conjunt es situa en la part baixa d'un tossal en lleuger pendent, en una petita vall per on baixa un rierol sec . El medi que el rodeja es típicament alpí sense pràcticament vegetació pels voltants. Concretament el conjunt es situa en un tarter compost fonamentalment per lloses de pissarra i també de granit. Les roques del tarter s'han aprofitat per a la construcció de l'estructura. S'accedeix al jaciment per el camí que porta de la vall de Casesnoves a la Collada del Bony Blanc.

El jaciment es situa en línia Nord-sud i està composta per tres estructures, dues d'aquestes s'adossen entre sí (Tancat 1 i Cabana 1) i una està exempta del recinte (Cabana 2). Tot i que el seu origen antròpic es clar, el conjunt es troba força enderrocat i la visibilitat de les estructures no es clara. En general presenta poca sedimentació. En cap de les estructures d'hàbitat s'aprecien restes de sostre i no s'observa més d'una fase d'ocupació del jaciment.

Tancat 1

El Tancat 1 s'ha anomenat així per la seva proximitat morfològica amb les estructures destinades a l'estabulació d'animals. Presenta una planta ovalada amb unes dimensions interiors de 7,7 metres de llargària per 2,5 d'amplada. El mur oest d'aquesta estructura es el que està més ben definit i conserva fins a cinc fileres amb un alçat de entre 0,5 i 0,7 metres. Es possible que tingués més d'una filada però l'alt volum d'enderroc ens impedeix comprovar-ho, en alguns punts l'enderroc es confon amb el tarter especialment a la part nord del tancat. Aquest enderroc es concentra fonamentalment a la part exterior tot i que també en trobem a l'interior.

Cabana 1

La Cabana 1 s'adossa a l'est del Tancat 1, sembla presentar una morfologia quadrangular. Tot i que l'enderroc distorsiona la visió que en tenim podem atribuir-li unes dimensions interiors de 1 metre de llargària i 1,5 metres d'amplada. Els murs presenten un alçat màxim de 43 centímetres i estan compostos per dues

Annex II. Dades arqueològiques

filades. La seva construcció es mitjançant la tècnica de la pedra seca i els carreus són força irregulars i angulosos, podem dir que de mitjana mesuren 43x27x20cm. L'interior d'aquesta estructura presenta molt enderroc. Interpretem aquest enderroc com provinent de les parts altes de les parets o d'un possible sostre, per això i per les seves dimensions atribuïm una funció d'hàbitat a aquesta estructura.

Cabana 2

La Cabana 2 es troba exempta del conjunt i a 2 metres al Nord d'aquest. El mur Oest es més ample com a conseqüència de l'enderroc però es possible que tingués més potencia pel fet d'estar enganxat al vessant i haver d'actuar de parapet. La cabana té un diàmetre exterior de 4,2m. L'interior té una llargària Nord-sud de 1,7 metres i una amplada Est-oest de 1,4 metres. Els murs tenen uns carreus grans i mitjans molt angulosos de dimensions semblants als de la Cabana 1. També aprofiten alguns grans blocs de caiguda natural. En general la cabana està molt enderrocada i no podem distingir amb claredat l'accés a la cabana tot i que es possible que estigués orientat al Nord. Trobem també força sedimentació.

La cronologia del conjunt es desconeguda, tot i així per l'estat de conservació i la presència de sedimentació no pensem que es tracti d'una estructura molt recent (segles XIX-XX).

Annex II. Dades arqueològiques

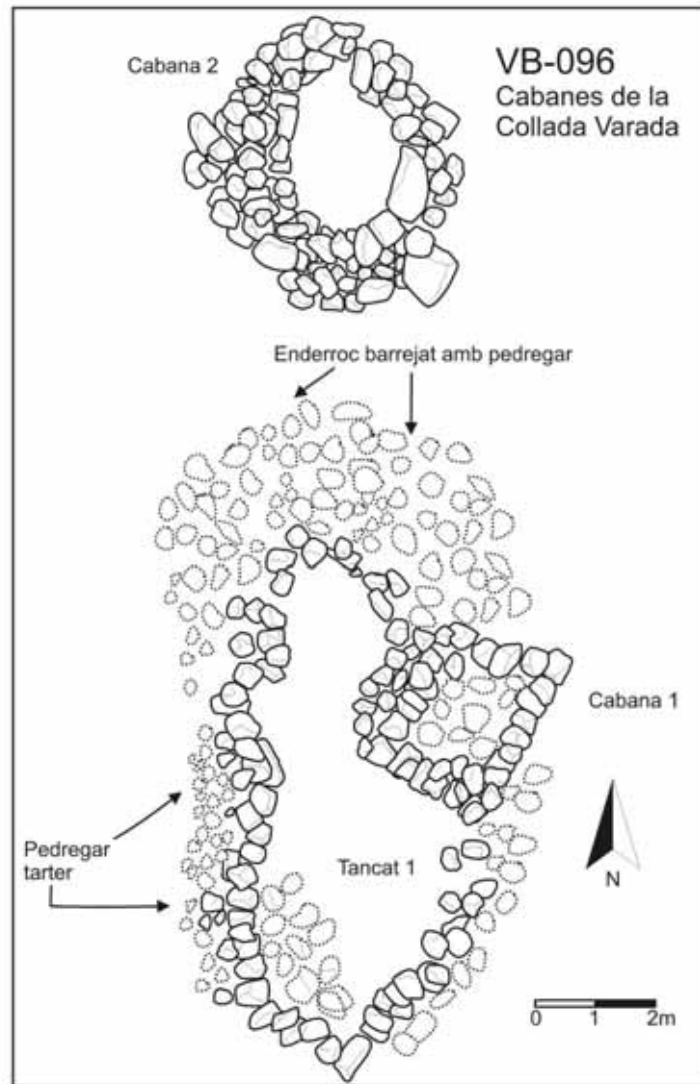

Figura 111. Cabanes de la Collada Varada.

VB-097

La informació sobre aquest jaciment prové del processament de les dades de treballs de camp efectuades per el GAAM, el processament ha estat fet per David Garcia Casas.

Nom: Cometes de Casesnoves IV.

Nombre d'estructures: 3 cabanes, 6 tancats.

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic. Fotografies.

Descripció:

El jaciment es situa en una zona de vessant elevada al camí entre la vall de Casesnoves i la vall de Llacs. El relleu és abrupte, amb escassa vegetació. Concretament es situa en un pla just al límit d'un tarter en el vessant d'una petita coma. Part de les estructures es troben a la base de la coma i aprofiten el lleuger pendent. No hi ha indicis de fonts d'aigua permanent pels voltants immediats encara que com passa en tots els jaciments propers és possible que antigament el llit de la riera de Cometes de Casesnoves hagués tingut un cabdal més permanent.

Es tracta d'un conjunt de estructures adossades, 3 d'aquestes estructures les identifiquem com a espais d'hàbitat (Cabanes) i la resta com a espais per al ramat (Tancats). El conjunt té un accés general al nord conformat per l'Espai 1, aquest espai comunica per la banda oest amb el Tancat 1, per la banda sud amb les cabanes 2 i 3 i per la banda est forma un corredor que comunica amb els tancats 4 i 5. Aquest accés però no comunica amb els tancats 2,3 i 6 que tenen un altre accés situat més a l'oest. La morfologia i el sistema constructiu d'aquets recintes és molt homogeni. Estan construïts amb blocs d'esquist aprofitats del tarter adjacent al jaciment i units entre si mitjançant la tècnica de la pedra seca. Aquets blocs són d'esquist i tenen unes dimensions de 25x25x10, de tant en tant trobem carreus més grans col·locats de forma transversal per reforçar el mur de 60x30x20. Els murs són de doble parament i mesuren entre 70 i 80 cm de gruix. En cap dels espais d'hàbitat observem traces de sostre de llosa

Cabana 1

Situada al oest del conjunt i en la cota més baixa. L'accés mira cap al nord i conserva una pedra que podria haver estat la lleixa de l'entrada. L'espai interior té unes dimensions de 2,8 metres de llargària per 2,1 d'amplada. Com en tots els recintes del conjunt els murs són de doble parament. Els murs de la cabana presenten tres fileres però a jutjar per el volum d'enderroc el seu alçat deuria ser bastant superior al que actualment observem. La cabana està molt enderrocada i presenta poca sedimentació.

Annex II. Dades arqueològiques

Cabana 2

Situada al sud del jaciment adossada a la cabana 3. Ambdues cabanes es situen entre el Tancat 1 i el Tancat 4. La tècnica constructiva dels murs segueix la dinàmica de tot el jaciment. No identifiquem el seu accés però es molt possible que comunicés amb el corredor entre l'espai 1 i el tancat 4. L'interior està en gran part cobert de neret. El perímetre de la cabana sembla ser circular. La part est del mur conserva 5 fileres i 1,2 metres d'alçat, les fileres de dalt semblen formar un tancament de sostre amb la tècnica de la falsa cúpula, tot i així no identifiquem restes del sostre de llosa segurament per estar cobert de neret i l'enderroc posterior. La cabana està força enderrocada i no presenta gaire sedimentació.

Cabana 3

A l'oest de la cabana 2 i adossada a ella. El seu accés sembla estar orientat al nord. El sistema constructiu, la morfologia i les dimensions de la cabana 3 són molt semblants a la cabana 2 i deuria tenir també un sostre de lloses col·locades mitjançant la tècnica de la falsa cúpula. En algunes parts els murs conserven fins a cinc fileres d'alçat. En general observem més enderroc que en la cabana 2 i per tant els seus murs estan menys definits.

Tancat 1

Situat a l'est de la Cabana 1. L'accés es troba a l'est i comunica amb l'Espai 1. Els murs segueixen la dinàmica general del jaciment. Les dimensions interior són aproximadament 6 per 5 metres. La part sud del mur conserva 1,1 metres d'alçat, la part nord està força més enderrocada i únicament en conserva 60cm. En general l'estructura està força enderrocada. Adossada al mur exterior trobem una possible filada de pedres que semblen formar un mur molt poc definit que s'estén uns 4,5 metres en direcció sud-est i formant un perímetre semicircular. No estem segurs de l'origen antròpic de l'estructura.

Espai 1

A l'oest del tancat 1 i al nord de la cabana 2. Es tracta d'un espai en forma de ferradura que constitueix l'accés a la majoria dels recintes del jaciment. Per la part nord obre a l'exterior, per la part oest comunica amb el Tancat 1, al sud-est tenim les Cabanes 2 i 3 tot i que no visualitzem amb claredat el seu accés, a l'est d'aquest espai es forma un corredor entre el Tancat 2 i les cabanes que comunica amb els Tancats 3 i 4. No hi ha indicis que existís una estructura més enllà d'un espai de pas.

Tancat 2

Al nord-oest del conjunt, a l'est de l'espai 1 i a l'oest de l'espai 4. S'obre a l'exterior per la seva banda nord, en aquesta banda el mur està menys definit. Les

Annex II. Dades arqueològiques

seves dimensions interiors són aproximadament 5 metres d'amplada per quatre de llargària.

Tancat 3

A l'est del Tancat 2. El seu accés està en la part nord-oest en la mateixa obertura en el mur que dona accés al tancat 2. Aquesta accés sembla mesurar un metre però les pedres caigudes i el sediment ens ho impedeixen veure bé. Els seus mur segueixen la dinàmica general del jaciment. La part est del mur conserva 70cm i sembla aterrasar el mur. Entre el tarter i aquest mur sembla existir un corredor de 70cm que portaria cap al tancat 6 però està molt poc definit.

Tancat 4

Al sud-est del conjunt i a l'oest del tancat 5. S'hi accedeix a través d'un corredor entre les cabanes 2 i 3 i el mur sud del tancat 2 que desemboca a l'Espai 1. El mur exterior es el que té més entitat, com tots els murs exteriors es de doble parament de un metre de diàmetre i fet amb carreus de 50x30x10 amb rebliment interior. L'espai aprofita ja el lleuger pendent del tossal i es troba a una cota lleugerament més alta que els cabanes.

Tancat 5

Està situat a l'est del Tancat 4 i separat per un mur transversal força més expeditiu que el mur exterior sud del conjunt. Aquest mur de separació aprofita grans blocs de caiguda natural relligats amb carreus de 20x15x10. El seu interior es troba completament cobert de neret. Els tancats 4 i 5 presenten cert enderroc i casi bé no tenen sedimentació. El sistema constructiu dels murs segueix la dinàmica general del jaciment.

Tancat 6

A l'est del conjunt i al sud-est del Tancat 3. Adossa també al Tancat 5 i sembla que s'hi accedeix des d'aquest. L'estructura sembla haver estat afectada per la dinàmica del tarter. Tot i així els murs conserven un alçat de uns 90cm. La caiguda de pedres i l'enderroc fa que en alguns trams costi definir el perímetre de l'estructura i el seu sistema constructiu, malgrat aquesta falta de visibilitat sembla ser el mateix que a la resta d'estructures.

Tots els recintes identificats semblen formar part d'un mateix conjunt ramader i haver funcionat sincrònicament. No hi ha indicis de fases anteriors o reocupacions posteriors. En tot cas sembla tractar-se d'un model de gestió del ramat diferent al conegut en època etnogràfica (segles XIX-XX). Existeixen més tancats més petits i més espais d'hàbitat fet que potser ens està indicant que el jaciment era utilitzat per varis grups humans cadascun amb el seu propi ramat. En tot cas aquestes afirmacions són provisionals i s'haurien de contrastar.

Annex II. Dades arqueològiques

Com hem dit la cronologia del jaciment no sembla molt recent ja que per les característiques dels recintes arquitectònics sembla haver-se practicat un model de gestió del ramat diferent al documentat en els últims dos segles.

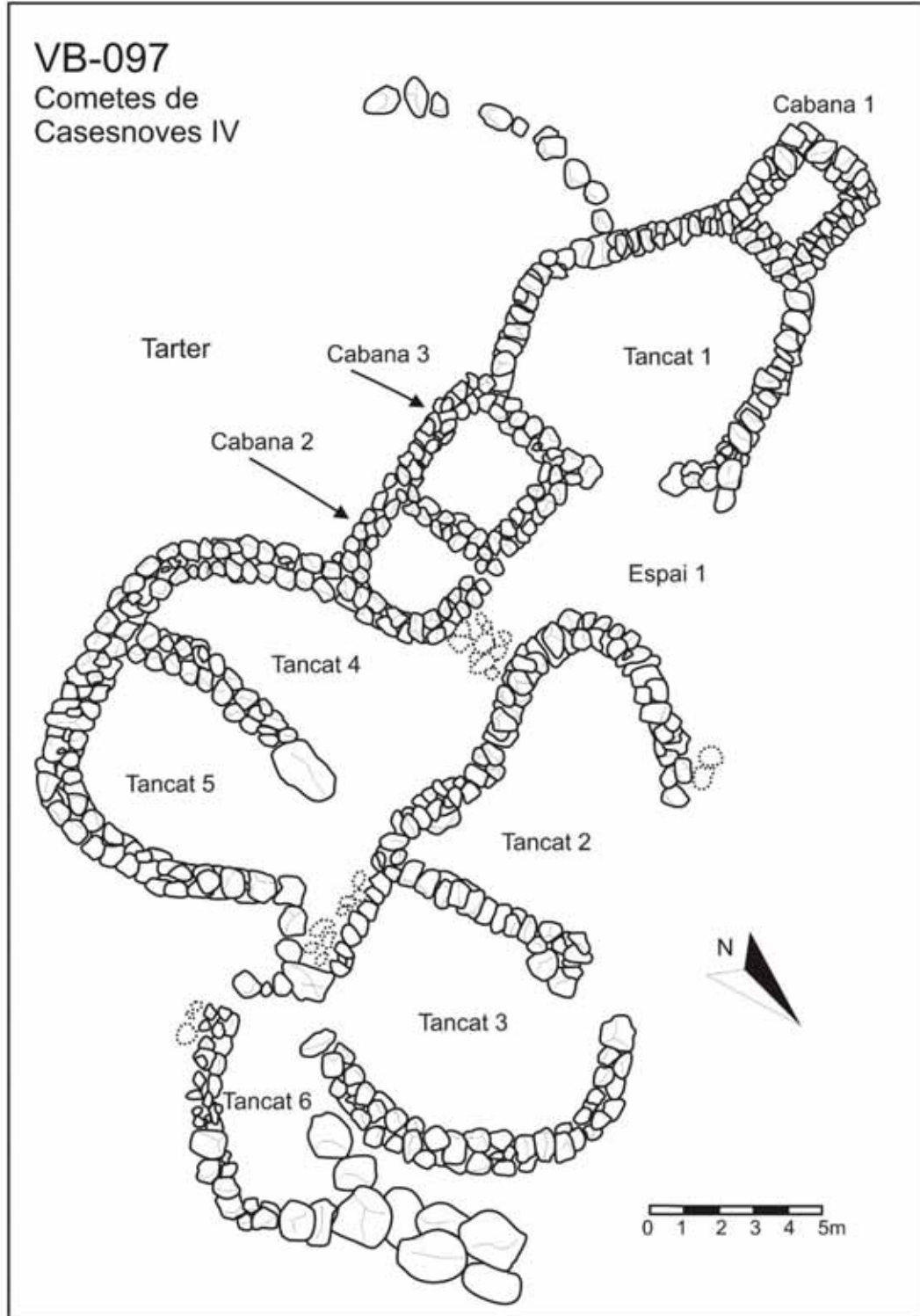

Figura 112. Planta de l'assentament VB-097.

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 113. Fotografia de l'assentament.

VB-098

La informació sobre aquest jaciment prové del processament de les dades de treballs de camp efectuades per el GAAM, el processament ha estat fet per David Garcia Casas i Ermengol Gassiot.

Nom: Cometes de Casesnoves IV.

Nombre d'estructures: 3 cabanes, 6 tancats.

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic, sondeig.

Descripció:

Les estructures que defineixen el jaciment es troben a la base d'una petita elevació a la zona de Cometes de Casesnoves en el vessant del Bony Blanc i el Bony Negre. Els recintes aprofiten un petit pla en una zona de prats d'aquest vessant, prop d'una tartera. El jaciment es troba en una cota lleugerament més baixa que el VB-097 però a pocs minuts de distancia. La disposició en el relleu de VB-096, VB-097 i VB-098 es semblant, tots es troben relativament propers, en el mateix vessant i aprofitant petits replans amb una tartera prop de la que es van extreure blocs per construir els recintes.

El jaciment s'organitza entorn de dos grans murs que contenen els 2 tancats i la Cabana 1. La cabana 2 també s'adossa a un d'aquets murs però obre cap a l'exterior. Finalment tenim dues estructures de les que no hem pogut inferir la funcionalitat. Sembla que totes les estructures van funcionar sincrònicament i no detectem indicis de fases anteriors del jaciment. Els dos murs exteriors són de doble parament amb rebliment interior de clastes més petites unides mitjançant la tècnica de la pedra seca. Es conserven varies filades arribant a un alçat de 60 cm en alguns trams. Aquets murs tenen una primera filera de carreus més grans de 50x30x20 de mitjana sobre la qual s'hi afegeixen fileres de carreus més petits de 30x20x10. Tots els carreus són de pissarra i en ocasions esquist.

Tancat 1

L'estructura més gran del jaciment, té una planta irregular i es situa a l'est del conjunt. L'accés es situa a l'est i mesura uns 60 centímetres. El gruix dels murs es de 70cm i el seu sistema constructiu s'ha descrit anteriorment. El grau de conservació dels murs es desigual arribant a perdre's pel nord-oest, en aquesta banda l'estructura està molt més enderrocada. En general el tancat presenta poc enderroc una mica sedimentat.

Tancat 2

Està situat a l'oest del Tancat 1 i en comparteix els murs exteriors. Està separat d'aquest recinte per un mur de traçat sinuós molt enderrocada. Aquest mur

Annex II. Dades arqueològiques

pràcticament no conserva gens d'alçat. Els carreus són com en la resta del jaciment. L'accés no és visible. A l'oest el mur exterior es troba molt més sedimentat

Cabana 1

Està continguda dintre els murs exteriors del conjunt al nord-oest del Tancat 1 i al nord del Tancat 2. La seva planta es circular. Els murs són de doble parament seguint la dinàmica general del jaciment, tenen un gruix d'uns 90cm i conserven un alçat de fins a 60cm però per l'abundant enderroc deduïm que originalment els murs eren bastant més alts. Els carreus mesuren uns 50x25x15cm de grandària. A l'interior podem observar la clau de volta de les lloses del sostre. Amb aquets elements podem deduir que es tracta de les cabanes circulars de pastor documentades etnogràficament que utilitzen la tècnica constructiva de la falsa cúpula. L'estructura es troba molt enderrocada especialment a la part interior i presenta poca sedimentació.

Espai 2

Situat al nord-oest del jaciment adossat al Tancat 2 pel Nord i a la Cabana 1 per l'oest. Es troba un recinte de funció indefinida. Els murs segueixen la dinàmica de tot el jaciment. Descartem que es tracti d'un espai d'hàbitat ja que l'enderroc de l'interior es molt menor que el de la Cabana 1. Es possible que es tracti d'un recinte associat a la cabana potser amb la funció de rebost o fresquera.

Cabana 2

Està situada al sud del jaciment i s'adossa al mur exterior del Tancat 1. Conserva bé la paret per la part oest però no per la resta de punts excepte en el mur adossat al tancat. Manté un alçat de uns 80cm a l'est i 130 amb la prest compartida amb els murs exteriors del conjunt. El mur oest es de doble parament i conserva fins a cinc fileres. A l'interior hi trobem força enderroc i certa sedimentació. Encara que la planta es menys visible que la de la Cabana 1 es molt possible que sigui del mateix tipus.

Espai 1

Entre el Tancat 1, la Cabana 2 i el tarter es localitza aquest recinte que queda definit per un mur entre el tancat i el tarter, es tracta d'un mur bastant enderrocant amb una base de carreus grans de 60x50x30 cm. Podria tancar pel sud amb un mur que es troba a l'alçada de la cabana 2 molt desballestat del que només es conserva un tram. L'estat de conservació d'aquest recinte es molt dolent i únicament podem veure alguns trams de mur. Desconeixem la seva funcionalitat.

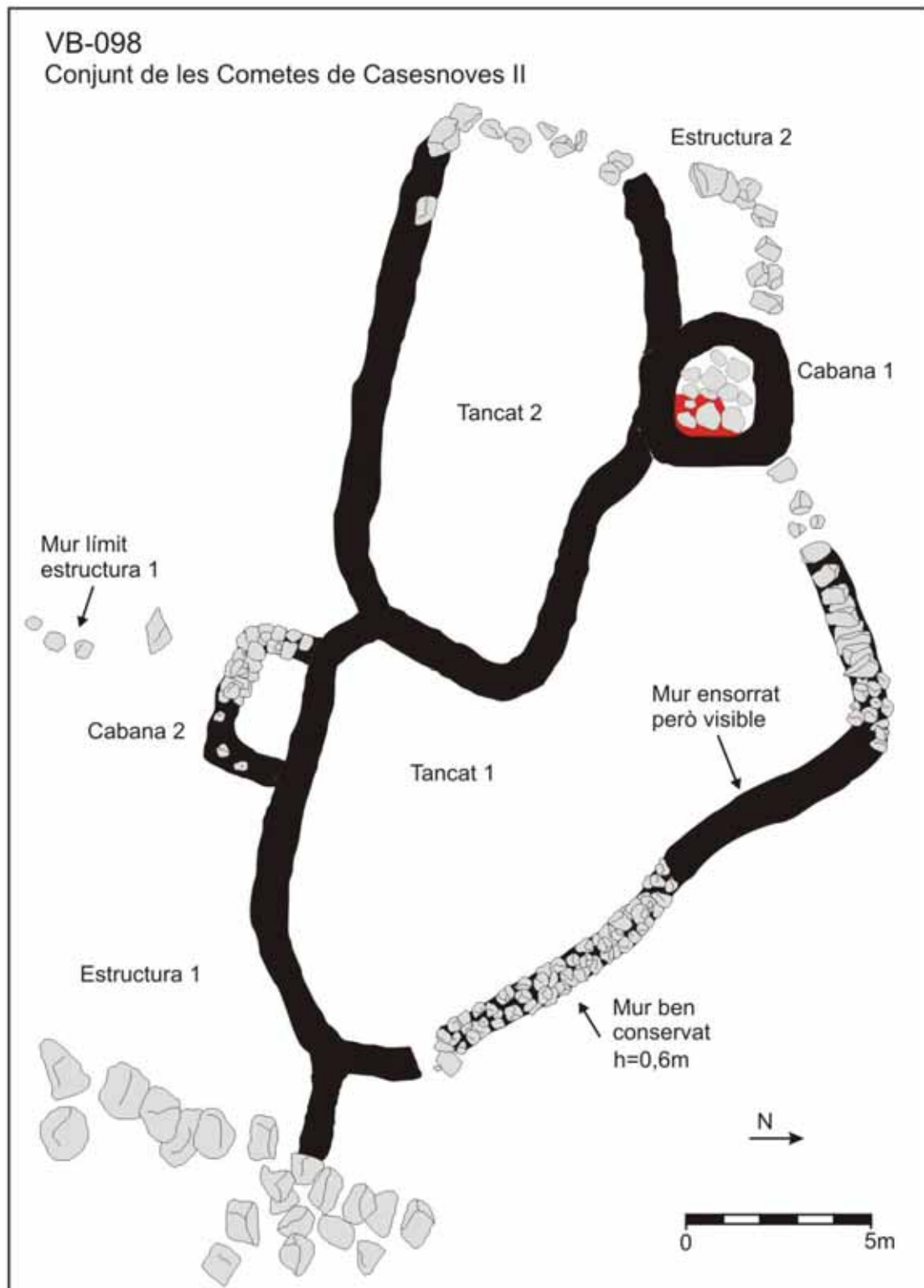

Figura 114. Planta de VB-098, en vermell es marca al superfície del sondeig.

VB-105

La informació sobre aquest jaciment és escassa perquè la seva documentació va haver de ser interrompuda per les condicions meteorològiques. Les mides presentades a la base de dades de l'Annex III s'han d'entendre com aproximades i han estat obtingudes de fotografia aèria.

Nom: Pletius de les Cometes de Casesnoves.

Nombre d'estructures: Un mínim de dues cabanes i dos tancats.

Tractament rebut: Documentació parcial.

VB-106

La informació sobre aquest jaciment prové del processament de les dades de treballs de camp efectuades per el GAAM, el processament ha estat fet per David Garcia Casas i Ermengol Gassiot.

Nom: Cometes de Casesnoves V.

Nombre d'estructures: 1 tancat i una estructura indeterminada.

Tractament rebut: Documentació, fotografies, sondeig (negatiu).

Descripció:

Aquest jaciment el conformen vestigis arquitectònics localitzats uns 45 m. al sud-oest de VB-098, a la mateixa terrassa que aquest, a un 2305-2310 m. d'altitud. Les restes són poc evidents tant pel seu estat de conservació i tipus constructius com pel fet que s'assenten sobre una línia morrènica que tot i estar consolidada per sediment i vegetació defineix una superfície pedregosa. Aquest fet havia motivat que en diverses excursions a la vall aquestes restes haguessin passat relativament desapercebudes. La identificació de la morfologia de les restes arquitectòniques és complicada. És evident l'existència d'un recinte de planta irregular allargada que segueix el sentit de la vall i de la petita morrena lateral. Els trams de mur més clars són els del costat Sudoest i Sud-est, que en alguns punts conserven diverses filades i un alçat de fins a 1 m. i vàries fileres conservades el algun punt. En d'altres trams, en canvi, amb prou feines es distingeixen alineacions irregulars de clastes d'esquist sense escairar entre l'herba que semblen acabar de completar el tancament de l'espai interior. El recinte mesura uns 18 m. de llarg (en direcció SE-NW) i té una amplada de 7 m. en a la seva banda NW i uns 10 m. a la banda SE. Internament no sembla que hi hagi una compartimentació de l'espai, excepte potser en el seu extrem SE. No obstant s'observen algunes franges de clastes d'esquist que es defineixen de manera transversal a l'orientació del recinte que aparentment són afloraments del substrat geològic. No obstant caldria confirmar que no es tracta d'elements constructius.

A la banda SE la inspecció superficial ha permès constatar l'existència d'una alineació de clastes que podria definir un espai tancat, d'uns 3 m. de llarg (seguint l'orientació del conjunt) i 3 d'amplada. Podria tractar-se d'una cabana o una dependència menor en el cas que aquesta alineació fos realment una resta constructiva. A fi de constatar aquesta hipòtesi i, arribar el cas, obtenir elements per a caracteritzar aquest espai més petit i poder-lo datar s'ha fet una petita cala d'uns 0,5 x 0,8 m. a la part interior d'aquesta alineació. L'actuació ha proporcionat un resultat negatiu, en el sentit que per sota la capa vegetal del sòl, ha aparegut tot un caos de clastes i pedruscall petit amb llims sense cap tipus de material

Annex II. Dades arqueològiques

arqueològic. A part, s'ha pogut constatar que els blocs de la possible alineació - sòcol interior recolzen directament sobre aquest pedruscall amb clastes. Aquest fet mostra que, en cas de tractar-se d'un element constructiu, la sedimentació de la seva base és molt minsa. Tampoc s'han pogut trobar indicis d'ensrunament que permetin apuntar que aquesta separació interna hagués tingut, en el cas de ser un element realment edificat, una major alçada que l'actual.

Figura 115. Fotografia de l'assentament VB-106.

VB-108

La informació sobre aquest jaciment prové del processament de les dades de treballs de camp efectuades per el GAAM, el processament ha estat fet per David Garcia Casas i Ermengol Gassiot Ballbé.

Nom: Abric de les creuetes de Taüll.

Nombre d'estructures: 1 abric.

Tractament rebut: Documentació, dibuix, fotografies.

Descripció:

El camí que baixa cap a Taüll, con cop creuat el Planell del Coto, travessa la divisòria del Solano de Taüll dividint-se en dos ramals. Un ho fa a una cota superior, just per sota el punt que en la cartografia de l'ICC apareix com a Cap de Creuetes. L'altre perd una mica d'alçada pels prats del Canal del Coto i travessa el cap de la serra per un collet que hi ha just a l'Est del Pui-redó. Entre aquests dos ramals del camí, molt a prop de la divisòria d'aigües, hi ha un petit abric definit per l'aprofitament d'una petita cornisa que genera la penya (figura 21). L'abric es troba a la part alta del vessant de del Canal del Coto, tot dominant la zona de prats que actualment hi ha en aquesta zona, i orienta cap el Nord.

La indicació de la utilització de la petita cornisa prové de l'existència d'un mur que en delimita la boca, tot contribuint a tancar un espai interior. L'estructura té una planta en forma d'L, amb un tram de 2 m. (d'Oest a Est) i un altre d'uns 3 m. de llarg que defineix el costat oriental de l'espai. Pel Sud i l'Oest la delimitació de l'abric la fa la roca mare. L'espai interior, definit per aquests elements, no fa més de 5 m. La construcció dels murs és bastant matussera, amb carreus de dimensions mitjanes (uns 50 x 30 cm.) disposats de manera desordenada. El mur Nord, per la seva cara exterior, té un alçat de fins a 1 m., mentre que a l'interior, on hi ha una major sedimentació, no supera el 0,5 m. L'enderroc que a l'interior experimenta algun dels trams de mur es troba bastant sedimentat, fet que suggereix que la desocupació del lloc no és gaire recent. La presència de vegetació sota la cornisa fa que no es pugui veure cap resta material en superfície.

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 116. Fotografia de l'abric.

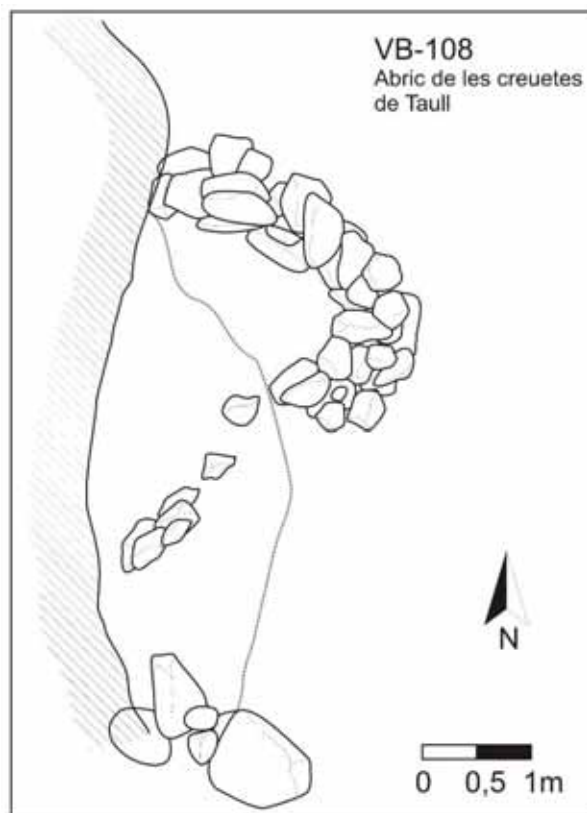

Figura 117. Planta de l'abric.

VB-110

La informació sobre aquest jaciment prové del processament de les dades de treballs de camp efectuades per el GAAM, el processament ha estat fet per David Garcia Casas i Ermengol Gassiot.

Nom: Abric de les creuetes de Taüll.

Nombre d'estructures: 1 cabana.

Tractament rebut: Documentació, dibuix, fotografies.

Descripció:

Uns 60 m. al Sud-est de Les Creuetes de Taüll, a la base d'una gran penya un cop el camí ha creuat el cap de la serra baixant cap a Taüll, hi ha les restes d'una construcció de planta rectangular, d'uns 4 x 2,4 m. Per la seva banda Nord està enclastada a la roca que, parcialment, li fa també de sostre. La construcció no és gaire antiga i conserva alçats de fins a 1,8 m. en algun dels murs. A la seva cara Est s'hi conserva el llindar de la porta. Un gran volum d'enderroc a l'interior fa pensar que la coberta era de lloses. L'edificació és documentada a fi de constatar l'elevada freqüentació d'aquest pas al llarg dels darrers segles, com testimonien vestigis tant diferents com VB-107, VB-108 i VB-109.

Figura 118. Imatge de construcció des de l'est amb el llindar de la porta.

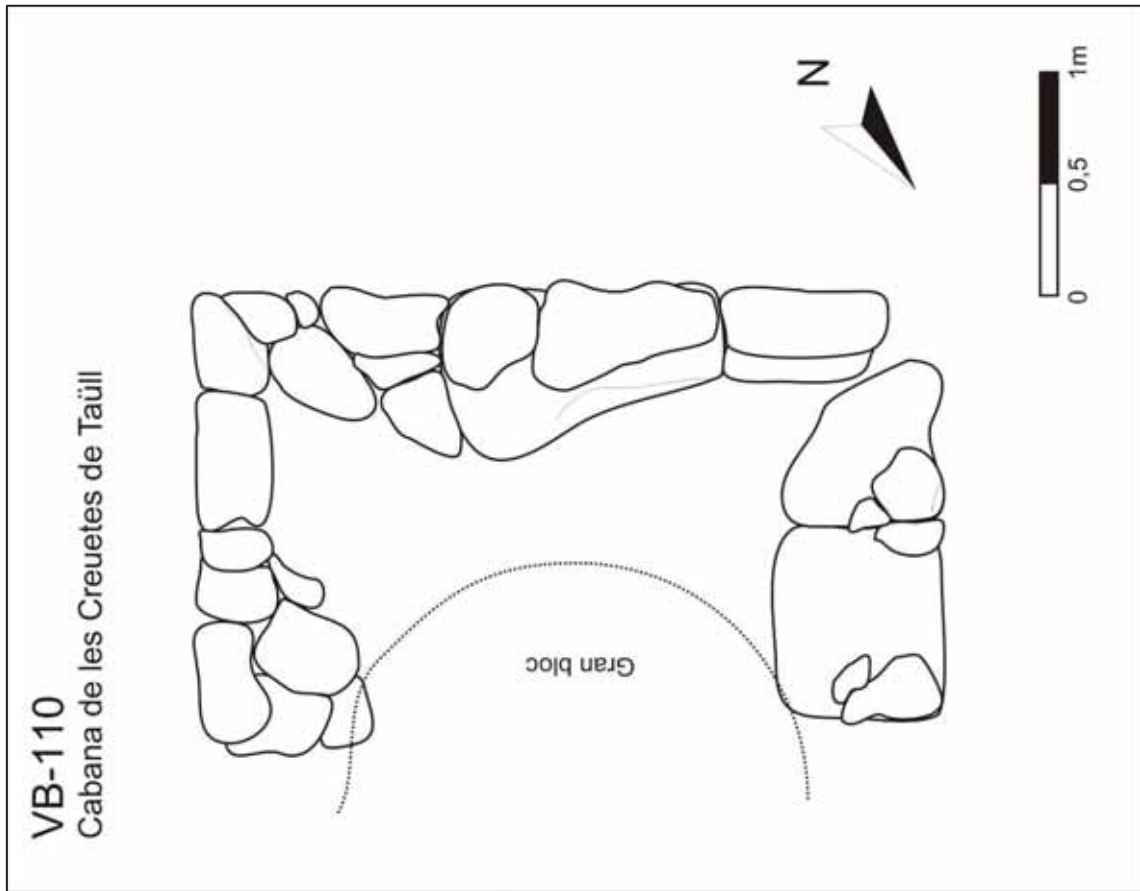

Figura 119. Planta de la cabana.

VB-111

La informació sobre aquest jaciment prové del processament de les dades de treballs de camp efectuades per el GAAM, el processament ha estat fet per David Garcia Casas i Ermengol Gassiot Ballbè.

Nom: Cometes de Casesnoves VII.

Nombre d'estructures: 2 cabanes, tres tancats.

Tractament rebut: Documentació, dibuix, fotografies.

Descripció:

Les restes que conformen el conjunt identificat com a VB-111 es localitzen en una petita terrassa que el relleu de la vall configura a uns 100 m. al Nord-oest i uns 30 m. Per sota de la franja on s'emplacen VB-098 i VB-106. En aquesta petita esplanada en el vessant hi ha també VB-112. Ambdós conjunts comparteixen aquest espai i disten, entre ells, poc més de 20 m., i s'estenen per la zona plana en part recolzats en el vessant que la delimita per la banda Est.

El jaciment VB-111 consisteix en un conjunt arquitectònic que es compon de estructures. D'aquestes dues són possibles cabanes, tres corresponen a tancats i les dues restants actualment es presenten poc definides. Tots aquests elements estan adossats els uns als altres, conformant un tot de planta irregular d'uns 30 m. En direcció SE-NW (seguint la terrassa) i 20 m. d'ample. La part septentrional del conjunt l'ocupa el Tancat 2 (figura 5), el de majors dimensions i que cobreix pràcticament dos terços de l'àrea total de l'assentament. La resta de recintes es disposen a la meitat Sud del conjunt, adossades per diverses bandes al Tancat 2. Cap dels altres tancats té unes dimensions tant grans; de fet ambdós són inferiors a un terç del Tancat 2. Les dues cabanes tenen aparentment plantes més aviat quadrangulars amb considerable enderroc al seu interior. Els alçats conservats dels murs podria arribar en algun cas als 0,8 m. Els espais interns d'aquestes cabanes mesuren uns 5m² i els accessos no gaire més de mig metre d'ample. Les estructures restants són de menors dimensions i es troben profundament cobertes d'enderroc, fet que en dificulta tenir una visió clara de les seves característiques. En tot cas, defineixen espais de menors dimensions amb plantes més aviat rectangulars. Podria tractar-se de dependències de magatzem associades a una de les cabanes.

Per la seva tipologia, sembla que es tracta d'un conjunt ramader associat a una o dues cabanes i en el qual s'hi hauria allotjat un únic ramat. En general el conjunt presenta una bona conservació dels seus elements murals. Tant aquests com llurs enrunaments es presenten relativament poc sedimentats, fet que permet apuntar una cronologia relativament recent pel conjunt (s. XVIII-XIX?). Contrasta amb el proper VB-112, que

Annex II. Dades arqueològiques

sembla anterior en el temps. La manca de temps ha desaconsellat efectuar cap cala a fi de poder acotar la seva cronologia de manera més precisa.

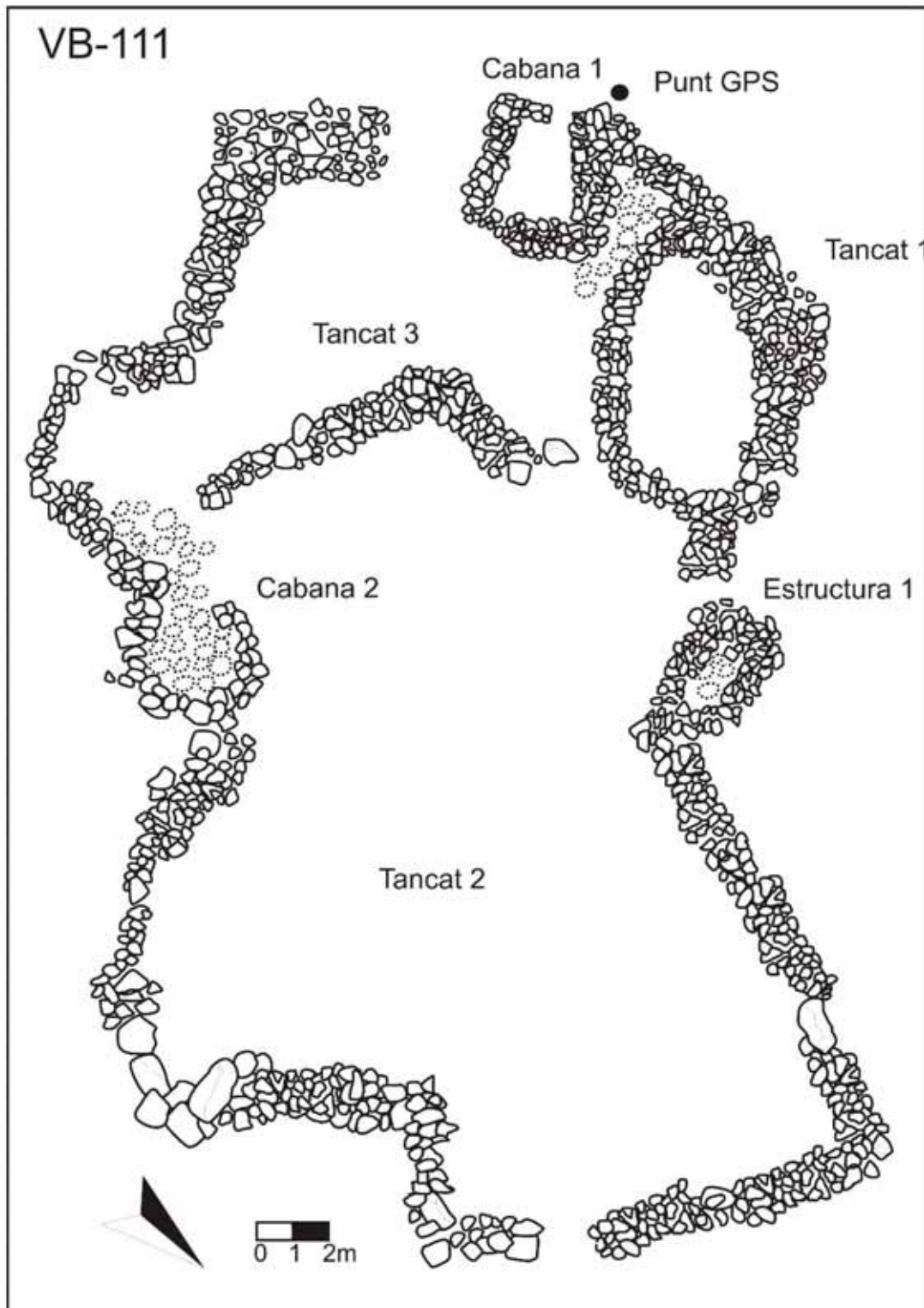

Figura 120. Planta de l'assentament VB-111.

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 121. Visió general del conjunt.

VB-112

La informació sobre aquest jaciment prové del processament de les dades de treballs de camp efectuades per el GAAM, el processament ha estat fet per David Garcia Casas i Ermengol Gassiot.

Nom: Cometes de Casesnoves VIII.

Nombre d'estructures: 1 recinte interpretat com una cabana, tres tancats i una estructura indeterminada.

Tractament rebut: Documentació, dibuix.

Descripció:

Els vestigis arquitectònics que motiven el registre d'aquest jaciment es localitzen a la mateixa terrassa que VB-111. En el seu extrem Nord VB-112 no dista gaire més de 8-10 m. de l'anterior. Com un seguit de retalls de murs dispersos en alguns casos s'estén en direcció Sud, seguint l'eix de la terrassa, fins ben bé 45 m. En total les restes identificades configuren un conjunt de 4 recintes arquitectònics. Tres semblen correspondre a antics tancats, mentre que l'altre, de menors dimensions, podria tractar-se d'una cabana. Aquests quatre recintes estan adossats entre ells i defineixen un agregat d'uns 33 m. de llarg 20 m. d'ample. Uns 6 m. al Sud i ha un seguit de trams de mur molt sedimentats i poc visibles que podrien configurar un cinquè recinte.

En el conjunt principal hi ha un recinte de grans dimensions, el Tancat 1, que cobreix pràcticament tres quartes parts de la seva superfície total. Tot i que la visió en superfície d'algun tram dels seus tancaments és actualment poc evident, la seva planta s'intueix prou satisfactòriament i és força irregular. La resta de construccions del conjunt se li adossen en la seva cantonada NE. Es tracta de recintes que tenen plantes tendents a ser quadrangulars. D'aquests, el que té una superfície més gran (el Tancat 4) mesura uns 7,5 per 4,5 m., mentre que el més petit, de planta quadrada, ronda els poc més de 4m². Per la seva banda Est aquest conjunt de recintes adossats enllaça directament amb els vessant i el tarter que baixa per aquest, que en contribueix a definir-ne el tancament. En general els murs de les construccions presenten un alçat molt escàs, de no més de 25 cm. La seva base sembla estar sedimentada i no s'observa massa enderroc enlloc que pogués fer pensar que els seus alçats inicials eren gaire grans. Els murs situats a l'extrem Sud de l'assentament encara presenten un gran de cobriment sedimentari major, fet que en fa difícil l'explicació en superfície.

El jaciment consisteix, principalment, en un conjunt arquitectònic de tipologia ramadera, al marge de precisar les característiques i relació que mantenen amb les restes més definides els indicis de murs del seu sector meridional. Aquest conjunt

Annex II. Dades arqueològiques

sembla haver estat format per tres tancats i una possible cabana, fet que planteja que correspon a un únic ramat. El grau de sedimentació dels murs és considerable.

L'absència d'enderroc fa pensar que elements peribles haurien completat els tancaments. Tant aquesta tècnica constructiva com la incidència dels processos tafonòmics suggereixen que la seva cronologia és sensiblement anterior a VB-111. Tot i que aquest aspecte s'haurà de confirmar, la coincidència d'ambdós assentaments en un espai tant petit mostra un ús recurrent i temporalment seqüenciat d'aquest espai com, de fet, ja succeeix a la terrassa superior amb VB-098 i VB-106.

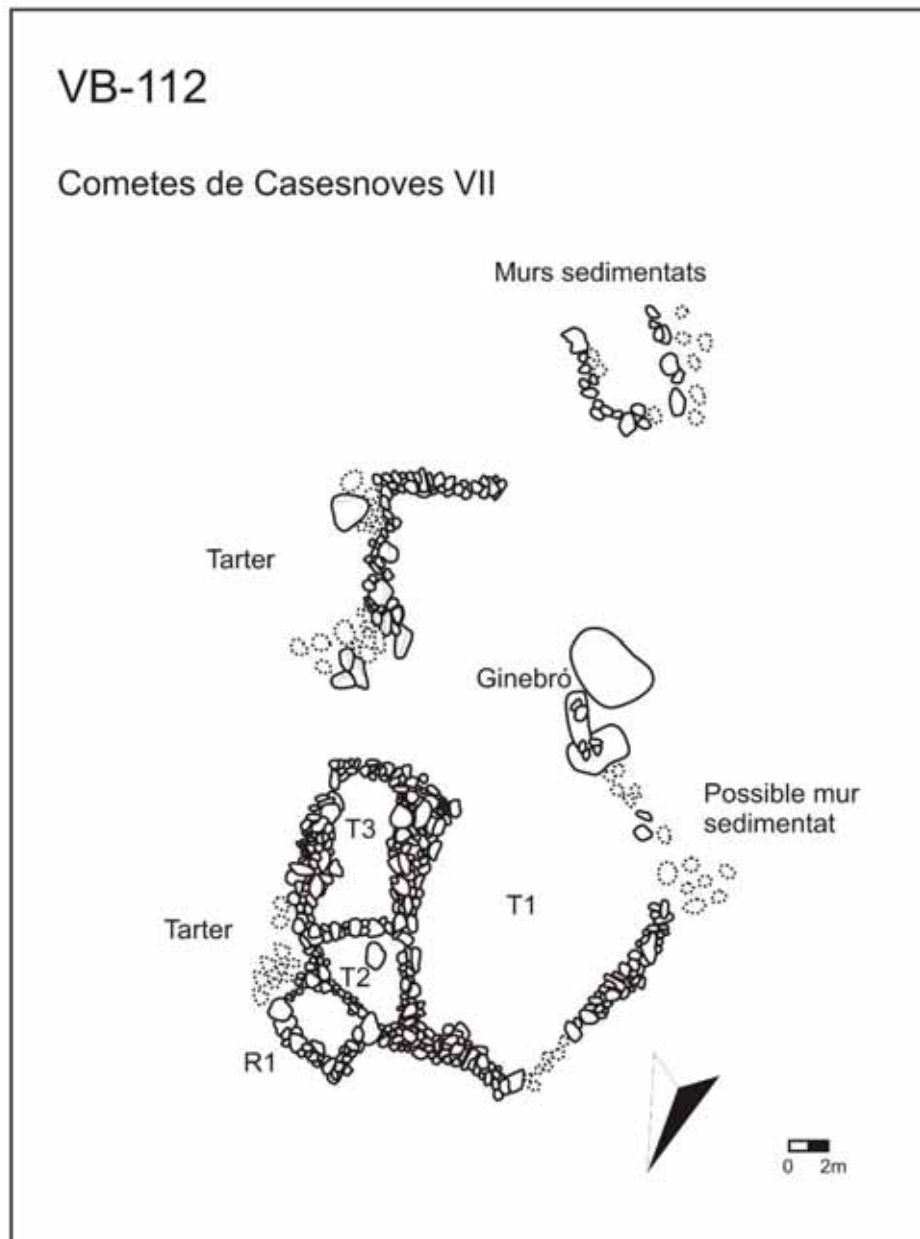

Figura 122. Planta de l'assentament VB-112.

ALTRES ASSENTAMENTS DEL PNAESM

Com s'ha explicat al Capítol 3, s'han inclòs els conjunts arquitectònics a l'aire lliure on s'ha practicat com a mínim un sondeig positiu. A continuació es presenten les dades.

AA-024

La informació sobre aquest jaciment prové de l'nforme d'actuació *Prospecció i cartografia arqueològica de les valls de Gerber i Cabanes* elaborat per Ermengol Gassiot Ballbé i David Rodríguez Antón en el processament de les dades han col·laborat també Laura Obea Gomez i Elsa Puig Brujas.

Nom: Gerber I.

Nombre d'estructures: 1 abric i un mínim de 5 tancats.

Tractament rebut: Documentació, dibuix, sondeig, fotografia.

Descripció:

En la terrassa natural que, a l'Est del riu que alimenta l'Estany de Gerber, i just abans de que iniciï el fort pendent cap a aquest, hi ha un reguitzell de restes arquitectòniques seguint un eix d'uns 170 m. Apareixen agrupades en dos conjunts. En el primer, situat més a l'Oest, s'hi identifiquen les restes d'una cabana de planta circular, un tancat, un abric format pel blocs de granit amb un mur i, finalment, un petit "amagatall". El segon conjunt, situat a la banda oriental, és format per un abric també fet per l'arranjament de l'espai entre blocs de granit amb murs. En algun punt té el terra pavimentat, tot i que s'aprecien fases d'ocupació per sota. Entre el material recuperat aquí hi ha una fulla de ganivet de ferro. Per sota d'aquest i a la seva banda Oest hi ha un mínim de cinc terrassaments del terreny que, a l'hora, venen a definir espais delimitats i mitjanament tancats. L'abric d'aquest segon conjunt s'ha efectuat una cala estratigràfica que ha mostrat l'existència de diverses fases d'ocupació superposades (nivells amb residus de combustió, principalment). Algunes d'elles contenen ceràmica feta a mà.

En aquest treball només s'ha incorporat el segon conjunt conjunts, el que es creu associat a l'abric on s'ha fet el sondeig.

Annex II. Dades arqueològiques

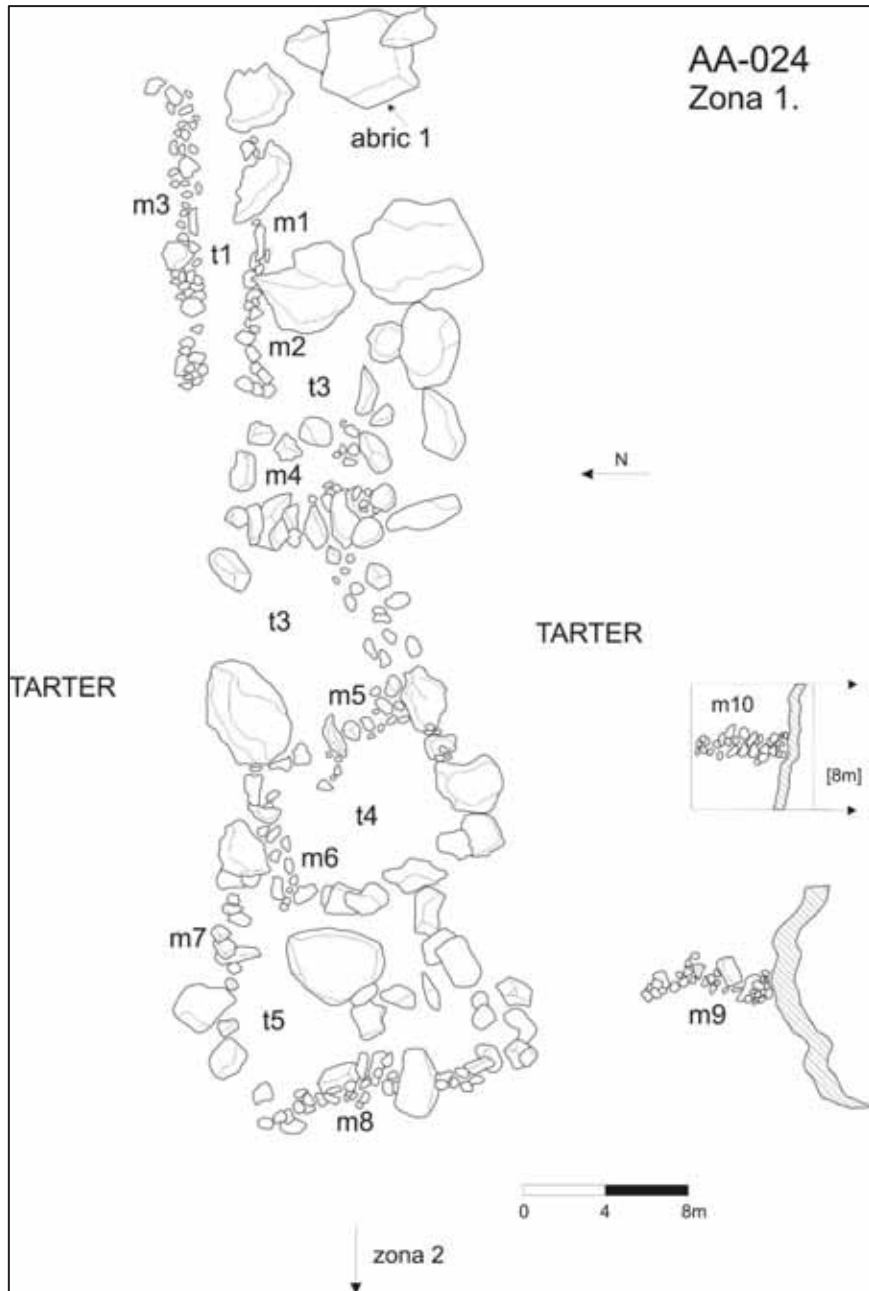

Figura 123. Planta del conjunt Oest de AA-024 Gerber I.

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 124. Esquerra imatge dels tancats que formen aterrossaments de AA-024, a la dreta imatge de l'abric.

AA-043

La informació sobre aquest jaciment prové de l'informe d'actuació *Prospecció i cartografia arqueològica de les valls de Gerber i Cabanes* elaborat per Ermengol Gassiot Ballbé i David Rodríguez Antón en el processament de les dades han col·laborat també Laura Obea Gomez i Elsa Puig Brujas.

Nom: Conjunt del Mig.

Nombre d'estructures: 1 abric i un mínim de 5 tancats.

Tractament rebut: Documentació, dibuix, sondeig.

Descripció:

Seguint la vall que drena l'Estany Blau, a pocs metres del seu desaigüe, el relleu defineix una petita terrassa natural que li arriba per la banda NW. Aquesta, queda limitada pel seu costat SW per espadats verticals de granit. Defineix un petit tàlveg que actualment conté petits embassaments d'aigua a la primera meitat de l'estiu. La vegetació és de prat amb algunes mates de ginebró i falguera. A les rodalies hi ha algun pi negre dispers.

El jaciment es localitza a la part baixa del vessant que delimita aquesta terrassa pel costat NW, uns 10-20m per sobre l'àrea més plana, en una zona moderadament pedregosa però amb espais de pastura. Es confirma com un conjunt format per un abric, definit per l'adequació amb murs de l'espai generat per un gran bloc erràtic a sobre d'altres blocs de granit, i per un conjunt d'espais delimitats per murs i estructures geològiques del relleu. El conjunt es complementa amb tres espais delimitats més, situats al NE/E dels espais ja anomenats que hi ha a sota de l'abric.

Pel que fa al conjunt de murs i estructures geològiques que hi ha a sota de l'abric, aquests defineixen els espais de dos tancats clars i dos més de possibles. Els dos més evidents es disposen seguint el petit tàlveg de la terrassa, a una cota inferior de l'abric i un per sota de l'altre.

Un dels murs evidents del jaciment és el que discorre en direcció NW-SE, delimitant per la banda NE l'espai dels tancats de sota l'abric (tancats 1 i 2). Aquest mur es conforma com un amuntegament alineat de blocs de granit de formes diverses i mesures variades (amb gran predomini de clastes entre 0,4x0,4x0,2m a 1,5x0,6x0,6m). El recorregut de l'estructura, de 15m de llarg, s'acaba de definir per la neteja de pedres del seu espai interior i la seva acumulació a la banda exterior.

El tancament de l'espai s'acaba de definir per un mur que, situat a l'extrem SE, enllaça entre el mur ja exposat (transversal) i l'espadat de granit. La construcció és similar a l'anterior i es defineix, sobretot, com una alineació de blocs de granit

Annex II. Dades arqueològiques

grans sense escairar, amb mesures també similars a les anteriors. Aquest tancat mesura 5m de llarg.

El Tancat 1 és l'espai clarament delimitat que té majors dimensions. Tancat a la banda SW per la penya, mesura uns 6,5m d'eix longitudinal (NW-SE) i uns 6m d'eix transversal màxim. A la banda Oest, l'espai queda tancat per un amuntegament de blocs de granit que segurament han rodat pel vessant i als quals potser se n'ha afegit alguns procedents de la neteja del tancat.

El Tancat 2 és definit, bàsicament, pel mur longitudinal de la banda NE, per un amuntegament de blocs de granit grans a la banda oposada (continuació dels que defineixen el costat Oest del Tancat 1) i per un mur transversal que forma el costat NW del recinte i que mesura 3,4m de llarg i 0,6m d'ample. El seu alçat és de 1,30m. En planta té una forma lleugerament còncava respecte el tancat i es conforma per dues filades. Els blocs de la seva base són de grans dimensions (fins a 0,7x0,3m) però els de sobre són una mica més petits amb mesures de 0,3x0,3x0,2m de mitjana. La forma d'aquesta construcció contrasta amb la de la resta del conjunt. El tancat mesura uns 3,8x4,2m.

Els Tancats 3 i 4 (possibles) es defineixen, principalment, com espais nets de rocs en el vessant. Es disposen a una cota superior a la dels altres tancats, similar a la de l'abric. Únicament el tancat 3 té un possible tram de mur a la banda Est, format per un amuntegament de clastos angulosos sense escairar i amb mesures de 0,4x0,2x0,2m de mitjana. També a la seva banda Oest, delimitat l'accés al tancat 4, hi ha una mena de llindar format per diversos clastos prismàtics (0,4x0,4x0,2m) apilats. Té un alçat de 0,9m.

Es defineixen com a tancats 5, 6 i 7 els espais delimitats que es troben a la banda NE/E. en general, la seva tipologia és anàloga a la resta dels esmentats. El Tancat 5 té dos trams de mur, un a la banda NE i l'altre a la banda S. Tots dos presenten una planta rectil·línia i una única filada de carreus força grans (c. 0,9x0,7x0,3m al primer i 0,6x0,4x0,3m al segon). Ambdós tenen un alçat de 0,9m i només n'és visible el parament exterior (actualment aterassen el terreny). En el seu recorregut integren blocs i afloraments de roca mare.

El Tancat 7 també té tancaments clarament construïts tant en la seva delimitació a l'arc oriental com en un tram de mur a la banda SW. Tots són d'una filada amb carreus sense escairar, principalment de 0,5x0,4x0,3m. En general només tenen una filada i el mur oriental en part s'assenta directament sobre un bloc de granit. L'altra part aprofita una caiguda del relleu per a incrementar l'alçat. La delimitació del Tancat 6 i de la resta de costats dels altres dos segueix els paràmetres indicats per als tancats 3 i 4.

Les dimensions d'aquests espais són:

Tancat 5: 10,8m de llarg i 7m (aprox.) d'ample

Annex II. Dades arqueològiques

Tancat 6: 5,3m de llarg i 4,25m d'ample

Tancat 7: 2,75m de llarg i 2m d'ample.

Associat a tots aquests tancats hi ha un abric que es localitza a una cota superior al conjunt dels tancats 1 i 2. Està format per un gran bloc erràtic a sobre d'una acumulació de tarter. L'espai resultant a la seva base és gran. La presència d'un mur frontal indica el seu aprofitament com a resguard en algun moment del passat. El mur de l'accés de la cavitat és fet de pedra seca de granit. Mesura 4,1m de llarg i travessa tot el seu accés. Un primer tram (els 3,5m més meridionals) presenta un alçat de 0,6m i diverses fileres, mentre que la resta es conforma com una única filera de clastos de granit molt soterrats. El tram amb més alçat té la majoria de carreus allargats (uns 0,5x0,2x0,2m) disposats transversalment a l'eix. El parament més clar del mur és l'interior, ja que l'exterior està força desmuntat per l'enrunament. La diferència entre ambdós murs pot respondre al fet que es deixi un petit espai d'entrada o que el primer tram se superposi a una construcció més antiga.

La inspecció de la superfície dels dos àmbits en que s'organitza l'espai interior de l'abric permet recuperar un petit fragment de sílex, diversos fragments de ceràmica vidriada i a torn, un fragment de fulla de ganivet i possibles restes de tela molt desfetes.

La presència d'un amuntegament de grans blocs de granit formant una alineació que transcorre transversalment més o menys pel mig de l'espai de l'abric genera dos àmbits diferenciats. L'Àmbit 1 identifica l'espai més exterior, que limita amb l'accés i el mur ja esmentat. Des de l'entrada, aquest espai penetra uns 4,25m vers l'interior (contant l'espai ocupat pel mur). En la zona de l'accés mesura 2,8m d'ample i la cornisa (lleugerament inclinada cap a baix al NE) es troba a uns 2,4m de promig d'alçada. A la part més interior l'amplada podria ser major però la presència de diversos clastos, de 0,5m d'eix, la restringeixen actualment a 2,75m. Aquí, la cornisa presenta una alçada mitjana de 1,3m.

En aquest àmbit de l'abric es realitza una cala estratigràfica de 0,5x0,5m que permet documentar una extensa estratigrafia que, per sota el sòl actual, contempla diverses capes de terra fosca amb carbons i agrupades en tres grans fases. En les dues més antigues apareix ceràmica modelada a mà, i en la inferior apareix, també, un fragment de sílex tallat.

L'Àmbit 2 es localitza a l'espai més interior de l'abric. Aquí, el sediment del terra presenta una cota superior, contingut pels clastos del mig de l'abric i una inclinació ascendent cap al seu interior. Aquest fet i la seva composició (llims poc compactes, petits clastos de granit) fa pensar que ingressa a la cavitat per arrossegament.

Annex II. Dades arqueològiques

En el processament de les dades per aquest treball aquest jaciment s'ha dividit en dos assentaments AA-043 que correspon a les estructures visibles que es creuen associades a les estructures arquitectòniques i AA-043.1 que correspondria al nivell prehistòric localitzat a la cala (Veure descripció dels sondeigs en el següent apartat).

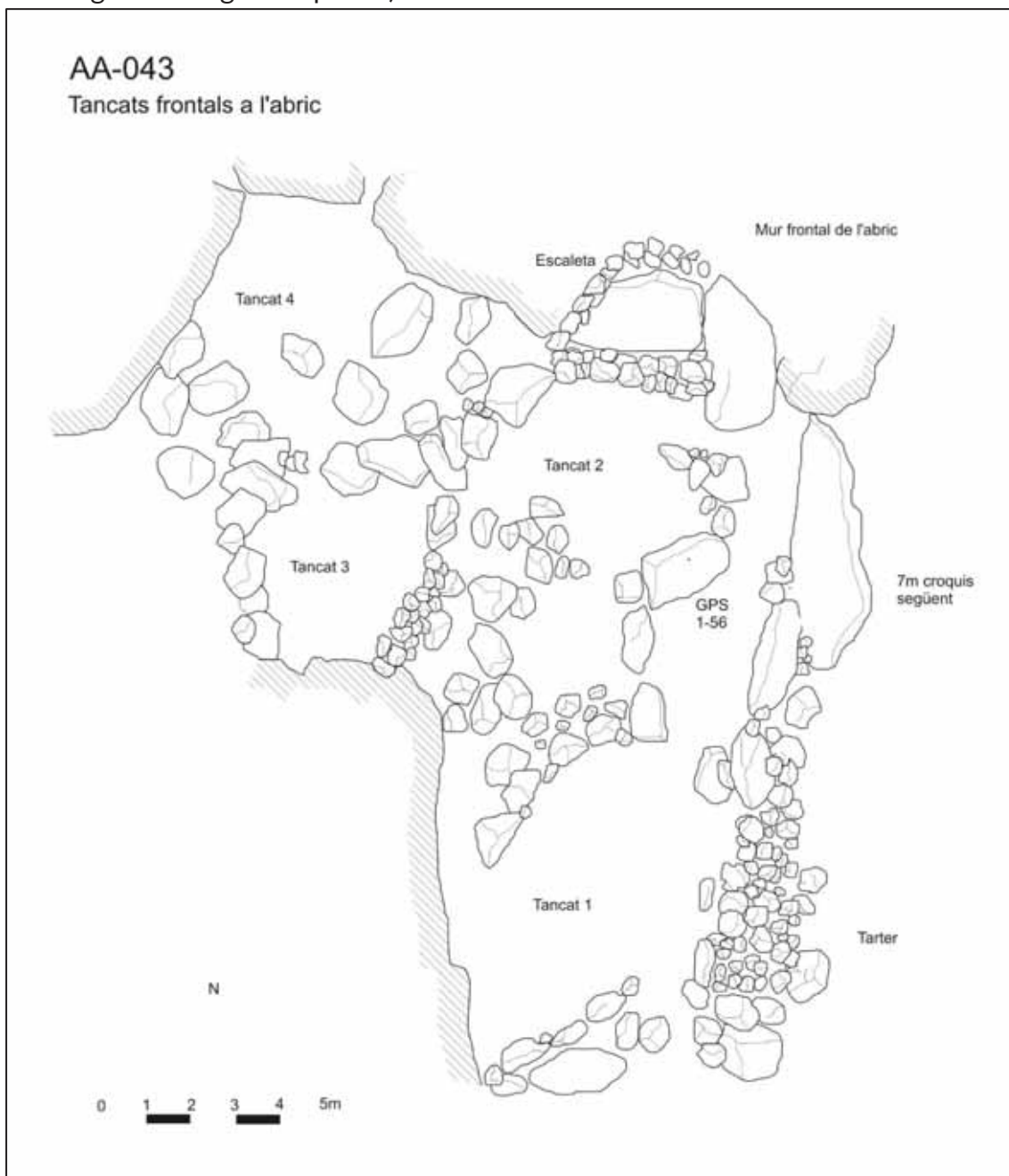

Figura 125. AA-043 tancats frontals a l'abric.

Annex II. Dades arqueològiques

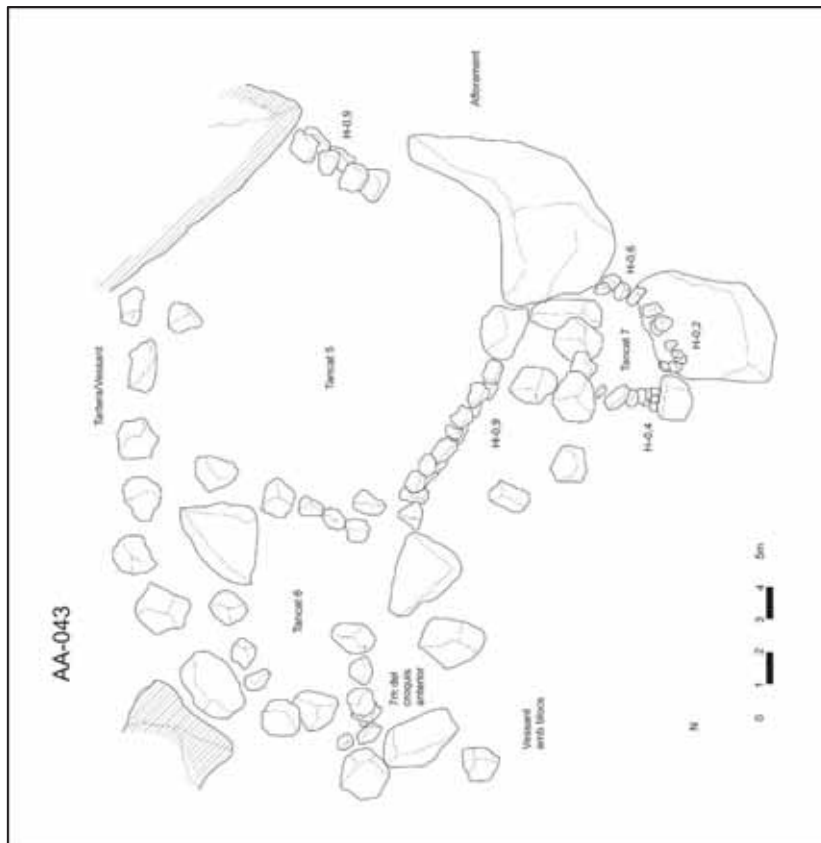

Figura 127. Resta de tancats de AA-043.

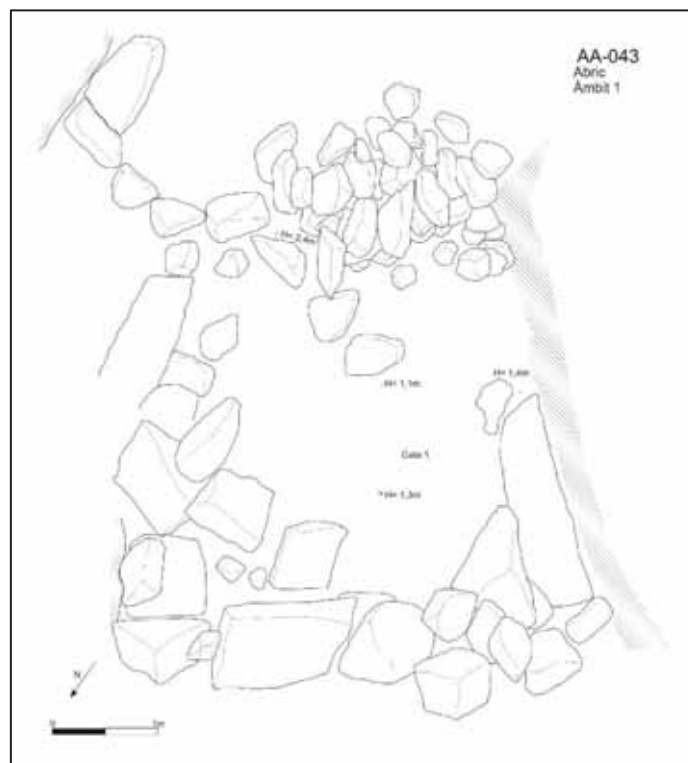

Figura 126. Planta de l'abric de AA-043..

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 128.AA-043. Imatge de varis dels tancats des de l'abric.

ESP-015

Les plantes, descripcions i sondejos d'aquest jaciment estan extrets de la memòria d'actuació arqueològica *Prospeccions arqueològiques al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici* elaborada per Ermengol Gassiot Ballbé (Gassiot, 2010).

Nom: Despoblat de Casesnoves

Nombre d'estructures: 3 abrics, 2 tancats, 2 murs que aterressen espais i 2 estructures indeterminades.

Tractament rebut: Documentació, fotografies, sondeig.

Descripció:

El lloc es localitza a una altitud que oscil·la entre els 2265 i els 2330 m., si bé únicament la Balma documentada, que defineix la cota superior, es localitza per sobre els 2290 m.

La majoria d'estructures (tant restes arquitectòniques a l'aire lliure com abric arranats amb murs) es situen en a la part basal del vessant que baixa de l'Agulla del Portarró i que, progressivament, modera el gradient del seu pendent. Poc per sobre el pendent de la muntanya és cobert per un extens tarter, alguns blocs del qual arriben fins la zona dels vestigis arquitectònics. Tota l'àrea excepte els vessants rocosos és coberta per prats. En el fons de vall hi ha aigua disponible durant tot l'any actualment, procedent del Barranc del Portarró i d'alguns afluents. El lloc té un accés relativament ràpid i fàcil al Portarró i, d'aquí, a la vall de Sant Nicolau. L'extensió de l'àrea de presumpte interès arqueològic ronda unes 2 Ha.

L'aparença general del jaciment és que aquest és el resultat d'un palimpsest d'ocupacions de diverses èpoques, molt possiblement fruit de l'atractiu que haurien suposat les condicions físiques de l'indret, una zona amb poc pendent, pastures i aigua abundants i que té un accés directe al coll del Portarró, principal via transversal entre les capçaleres de les conques de la Noguera Ribagorçana i de la Noguera Pallaresa.

Dels tres punts on s'han recollit fragments de ceràmica en superfície, dos es situen sobre els camins que hi ha actualment en el marge esquerre de la vall. Una possibilitat és la seva confluència indiqui una major densitat d'aquest tipus de materials en el subsòl en aquest sector, que no es correspondria amb estructures visibles des de la superfície. Una segona, i potser més provable, és que aquest fenomen respongui a l'alteració que els camins fan en el subsòl i a la visibilitat diferencial d'aquest en aquestes àrees. En tots els casos els fragments recollits corresponen a ceràmiques de coccions oxidants amb pastes de color taronja

Annex II. Dades arqueològiques

d'aspecte romà. Una d'elles és una bora força rodada i una altre, la recollida al costat de l'Abric 1, correspon a la base d'una copa. Aquesta darrera és una sigil·lata de vernís vermell.

Totes les estructures arquitectòniques es localitzen en l'extrem Sud i Sud-est del pletiu, just a la part baixa del vessant que el delimita. La seva disposició cobreix una àrea molt més reduïda que la del total del jaciment (uns 600 m²), sobre un eix d'uns 45 m. paral·lel al sentit del vessant. Tot seguit s'ofereix una descripció dels principals elements identificats.

L'Abric 1 aprofita la cavitat existent a la base de la cara Est de l'acumulació diversos blocs de granit de dimensions molt grans. En realitat en aquesta banda hi ha dues cavitats, però les traces d'arranjament es situen en la més gran de les dues, la situada més al Sud. En aquesta actualment l'entrada a la cavitat és delimitada per dos murs de pedra seca que delimiten una porta de 0,7 m. d'ample. Els trams de mur mesuren 1,15 m. el meridional i 3,8 m. el més septentrional. La construcció d'ambdós murs es veu sòlida, encara que una mica més acurada en el Nord, i empra clastes angulosos de granit de dimensions molt variades (entre 0,3 x 0,2 m. i 0,1 x 0,1 m. la majoria) tot i que es seleccionés els més regulars i grans per a definir els llistons de la porta. L'ample dels murs ronda els 0,8/0,9 m. i l'alçat de la seva cara externa arriba fins 1,15 m. El seu estat de conservació és bo i no evidencia gaire enrunament, fet que fa pensar que es tracta d'una construcció força recent (s. XIX o XX?). L'interior de l'abric mesura 2,25 m de profunditat respecte el mur i 6 m. d'ample, i la coberta té una alçada que ronda els 1,6 m., fent un àmbit espai força ampli. El sòl de la cavitat és format per sediment llimós orgànic amb sorres fruit de la descomposició del granit la part frontal de l'Abric 1 hi ha, adossats a la cara Est dels blocs amuntegats, dos tancats. El més meridional es troba just davant l'entrada a la cavitat i l'altra adossa al mur septentrional d'aquest. La seva planta és irregular. El primer mesura 9,5 x 8,2 m. i el segon 10,8 x 14,4 m. Els seus tancaments integren estructures geològiques procedents del tarter (acumulacions naturals de blocs de granit) junt a alineacions actualment desordenades de carreus de granit sense escairar. En aquests casos els clastes són de mesures molt variables, majoritàriament superiors als 0,3 x 0,2 x 0,2 m. En general no s'aprecien ni fileres ni filades en uns murs que es presenten força desfets. Aquest fet contrasta amb l'actual mur de l'Abric 1, que sembla molt més recent.

En el Tancat Sud dels dos descrits hi ha, en la seva cantonada Nord-oest, un recinte interior d'uns 5,8 x 5 m., amb un accés d'uns 0,7 m. en la part Sud del seu mur Oest. Les dues parets que el defineixen són fetes mitjançant una filada de clastes grans i força aplanats, d'uns 0,4 x 0,3 x 0,15 m. Manté entre dues i 3 fileres. A l'interior no hi ha traces evidents d'enderroc d'una coberta. Dins del tancat Sud s'ha recollit el fragment de ceràmica de terra sigil·lada.

Annex II. Dades arqueològiques

A 21 m. al Nord-est de l'Abric 1 es localitza, ja en el vessant, l'Abric 3, definit pel tancament d'un petit forat existent a la base d'un gran bloc del tarter per mitjà d'un petit mur de pedra seca. L'estructura ressegueix tota l'entrada, que té un ample de 1,6 m. L'espai interior mesura un màxim de 1,1 m. de fondària i no presenta sediment. El mur, d'una única filada en la seva part superior i un ample de 0,7 m. en la base, no presenta fileres ordenades. L'alçat del seu parament exterior arriba a superar 1 m. Els seus carreus són de dimensions mitjanes i petites, no majors que 0,3 x 0,2 x 0,2 m. No s'hi aprecia un nivell d'enderroc evident, fet que planteja la possibilitat d'una construcció relativament recent.

A l'oest d'aquest abric hi ha les restes d'un recinte (Tancat 3). Aquest recinte delimita una àrea de planta irregular, de 17,4 m. (eix N-S) i 14,9 m. (eix E/NE-W/SW). Gran part de la delimitació de l'espai s'aconsegueix mitjançant la presència de grans blocs del tarter, alguns dels quals poden haver estat desplaçats intencionalment, i la neteja de l'àrea interna. En 4 punts hi ha petits trams de murs de pedra seca, amb traçats que oscil·len entre 1,5 i 3 m., segons els casos. En tots els casos són construccions poc acurades, que no tenen fileres ni filades definides i empen carreus sense escairar de mesures variades. L'accés a l'espai es situa a la banda Nord, a través d'una obertura d'uns 0,8 m. d'ample.

Uns 15 m. al Nord / Nord-oest del Tancat 3 i l'Abric 3 i ha un altre petit recinte. Aquest recolza a la banda Sud d'un gran bloc rodat del vessant. Són visibles d'aquest tancat un mur que arranca del citat bloc i discorre en direcció Sud-oest, paral·lel a la base de la tartera, un tram de 4,5 m; un segon tram que inicia en l'extrem de l'anterior i s'estén 5,1 m. en direcció Nord-est. A la seva fi, i definint ja el costat Nord-est del tancat, hi ha l'entrada, que té un ample de 1,1 m. i és flanquejada pel seu costat Nord-oest per un gran bloc de granit del qual arranca un darrer tram de mur que tanca definitivament l'espai adossant novament al bloc inicial. Els murs novament són construccions desordenades i força desmantellades de pedra seca, on no s'hi aprecien paraments clarament definits.

L'Abric 2 denomina el tercer refugi que aprofita la morfologia d'un bloc de grans dimensions de granit que recolza a sobre d'altres tot generant un espai buit a la seva base. Indicis de l'aprofitament de l'indret com a lloc de resguard els ofereix la presència de tres trams de mur que tanquen o delimiten les tres obertures existents, a l'Oest, el Nord-est i el Sud-est. El parament de majors dimensions és el primer d'ells, que delimita un accés de 3,4 m. d'ample i 0,6 m. d'alt. Sembla ser aquest el principal punt d'ingrés a un espai interior que adquireix 5,7 m. de profunditat cap a l'Est/Sud-est, guanya alçada de la coberta (fins a 1,1 m.) i manté un ample superior als 3 m. El tancament del costat Nord-est és un petit mur de 1,3 m. i un alçat de 0,8 m., contactant el sostre. Finalment, a la banda Sud, davant d'una obertura de 3,2 m. d'ample hi ha dos petits trams de mur (de 1,2 m. i 1,4 m. respectivament) que paral·lels entre ells, i separats 2,9 m., es disposen

Annex II. Dades arqueològiques

perpendicularment a aquesta entrada i en la seva part distal adossen a blocs de granit, tot definint un petit espai delimitat. Aquests murs arriben a tenir fins a 0,9 m. d'alçat. En tots els casos les construccions són fetes de pedra seca emprant carreus sense escairar de dimensions mitjanes i petites.

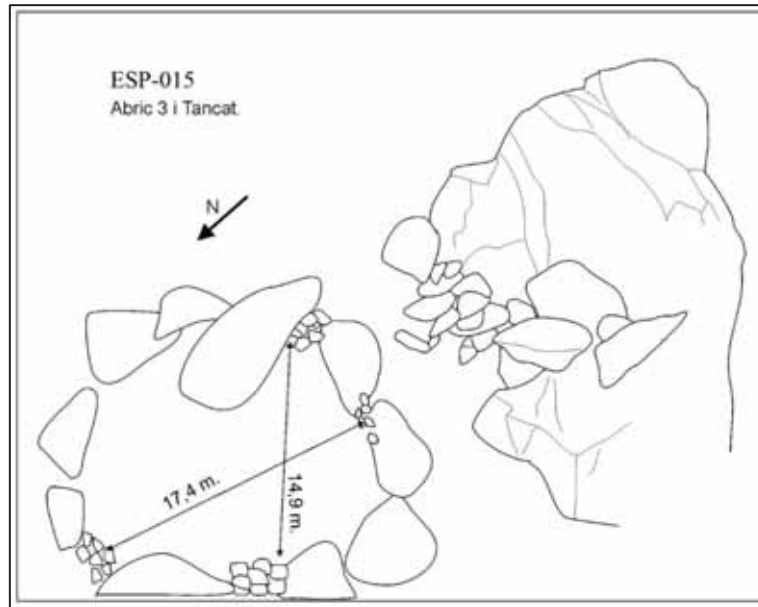

Figura 130. Abric 3 i tancat.

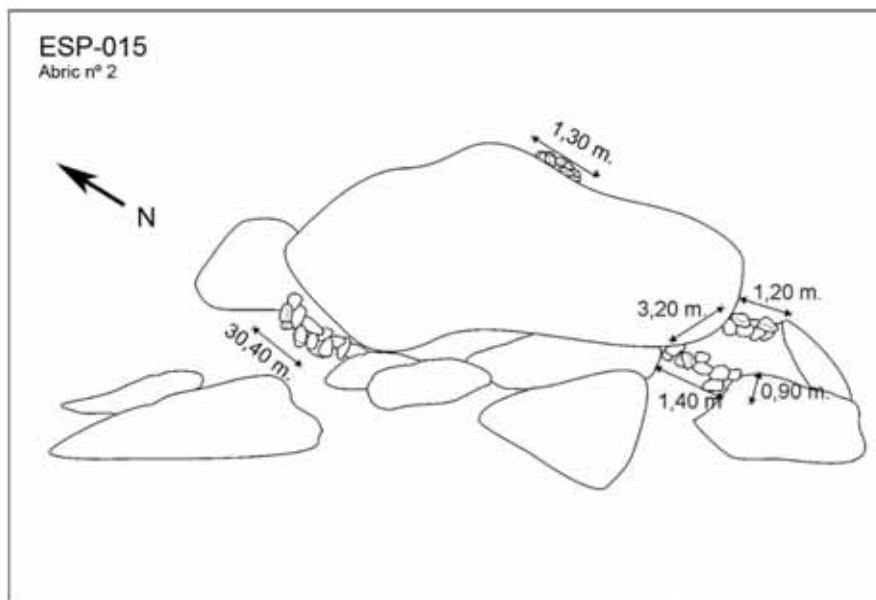

Figura 129. Abric 2 on s'ha efectuat la cala.

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 131. Abric 1 i fragment de ceràmica sigil·lada localitzat al seu accés.

ESP-024

Les plantes, descripcions i sondejos d'aquest jaciment estan extrets de la memòria d'actuació arqueològica *Prospeccions arqueològiques al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici* elaborada per Ermengol Gassiot Ballbé (Gassiot, 2010).

Nom: Pletiu de Subenuix

Nombre d'estructures: 2 cabanes, tres tancats i dos murs d'aterassament..

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Sondeig

Descripció:

En la part alta de la zona de pastures que limita el marge dret del sender que porta cap a l'Estany de Subenuix des de l'inici de la vall, uns 117 m. al Nord-oest del punt on el camí creua el riu de la Ribera de Subenuix, es localitza un conjunt d'estructures arquitectòniques. La zona és relativament poc inclinada i abasta el cim d'un petit contrafort fins a la part baixa del tarter que limita l'àrea per la part superior del vessant. El punt té una bona visió sobre les valls de Subenuix i l'Estany de Sant Maurici, i no es troba gaire allunyat de punts amb aigua permanent. Les estructures, principalment murs que delimiten àrees terraplenades, es troben principalment exemptes les unes de les altres i cobreixen una àrea d'uns 500 m² aproximadament. Algunes d'elles es confonem amb els blocs del tarter i la seva visibilitat és complicada. La tipologia d'algunes construccions recorda alguns dels murs dels tancats de ESP-015, jaciment que ha facilitat ceràmica romana en superfície. La datació obtinguda aquí indica que ESP-024 té com a mínim algunes de les construccions d'època romana (s. III-IV calNE). A la mateixa vall ESP-026 té una cronologia prop de dos segles anterior. Potser la única construcció que sembla de diferent cronologia a la resta és l'Estructura 2.

Conformen les restes arquitectòniques documentats els següents elements:

Edifici 1.

És una de les estructures més evidents del jaciment. Es localitza en el sector inferior del mateix, en una zona de pastures i de poc pendent. La seva planta és rectangular, de 6 m. de llarg i uns 5 m. d'ample. El seu eix longitudinal s'orienta en direcció SW-NE. Els murs que el delimiten es troben molt sedimentats i coberts per sòl orgànic i herba. La construcció es delimita en superfície principalment, per les línies de ruptura que introdueixen en el relleu, promovent a més un enfonsament corresponent a l'interior del recinte, ja que en gran part és coberta per sòl orgànic i herba. Complementa aquesta visió l'aflorament d'alguns dels carreus de l'estructura. Tots els murs, excepte el del costat Sud-est, mesuren un ample d'1 m. L'amplada del darrer, el que delimita el recinte per la banda més baixa

Annex II. Dades arqueològiques

del vessant (i per tant, amb un alçat major) és més confós. L'elevació perceptible actualment marca un ample de prop de 1,75 m., però que pot estar falsejat per la presència d'enderroc. L'espai interior als murs mesura 4 m. de llarg i 3 m. d'ample. La construcció dels murs és, aparentment, de paret seca emprant blocs de granit poc o gens escairats. En planta semblen presentar dos paraments d'una filada cadascun i un rebliment intern. En alguns punts els murs aprofiten gran blocs, possiblement geològics. El mur que nivella el terreny per la seva cota inferior (costat SE) presenta abundants blocs grans en el seu parament exterior. El relleu suggereix l'existència d'abundant enderroc tant a l'interior com a l'exterior, recolzant en els paraments dels murs tot formant tal·losos inclinats.

Estructura 2.

Consisteix en un petit recinte situat a una cota inferior i a uns 5 m. en direcció Nord de l'Edifici 1. La seva planta tendeix a ser rectangular amb angles roms, d'uns 2,45 m. d'eix N-S i 2,3 m. d'ample. La construcció aprofita un gran bloc de granit com a cara Est. La resta del perímetre és format per murs de pedra seca de granit, amb carreus de dimensions variables, més grans als murs Nord i Oest (entorn 0,45 x 0,35 x 0,30 m.) i més petits al Sud (0,2 x 0,25 m.), amb alguns de mesures superiors als 0,7 m. d'eix. L'ample dels murs varia entre 0,8 i 0,6 m. i el seu alçat màxim ronda els 0,4 m. No s'aprecien filades ni fileres clares. L'espai interior, que mesura aproximadament 1,2 - 1/1,2 m., té una abundant vegetació i traces d'enderroc. Aquest enrunament també és evident cap a l'exterior de la banda Nord del mur Oest. La funcionalitat de l'estructura és desconeguda. Podria tractar-se d'una cabana de pastor. El seu estat de conservació i la seva morfologia arquitectònica la distingeixen clarament de l'Edifici 1 i d'altres elements del jaciment, fet que pot respondre a que correspongui a una fase d'ocupació diferent (més recent).

A pocs metres del costat Oest (potser inicialment en una connexió avui desapareguda), hi ha les restes d'un mur que hipotèticament podria constituir el tancat Nord d'un tancat en gran part desaparegut. El traçat reconeixible del mur és de 3,5 m. i majoritàriament és format per dues filades de clastes d'uns 0,5 x 0,3 m. L'ample del mur ronda els 0,8 m. En la seva banda Oest adossa a un bloc gran de granit. Té evidències d'enrunament tocant els dos paraments. Manté un alçat de poc més de 0,25 m.

Terrassa Septentrional 1.

A uns 6 m. al Nord de l'Edifici 1 es localitza un mur d'aterrament de 9,7 m. Seguint les corbes de nivell en direcció N-S. És construït amb blocs de grans dimensions (molts de més de 0,5 x 0,4 x 0,4 m.) relligats amb d'altres de menors dimensions sense formar fileres clares fins arribar a una acumulació de grans blocs de granit relligats amb clastes més petits que transcorre paral·lela al tancament

Annex II. Dades arqueològiques

septentrional de la terrassa. El parament de la terrassa és evident i té un alçat de 0,8 m. El marge introdueix una clara discontinuïtat en el terreny, tot terraplenant la superfície superior. L'extrem Est del mur sembla haver patit enrunament. A la cantonada hi ha el que sembla ser una alineació d'una filada de clastes de granit, molt sedimentada, que s'estén al llarg d'uns 5,5 m.

Podria ser que aquest segon mur, que segueix el gradient del vessant, tanqui per la banda Oest l'espai terrassat. Es desconeix la funció (agrícola, de construcció d'un hàbitat, etc.) d'aquest aterrament.

Terrassa Septentrional 2.

Just per sota, quan a cota, de la Terrassa Septentrional 1 una altra estructura que repeteix el format de l'anterior. En aquesta ocasió el sector Nord del mur frontal és menys evident fruit del seu enrunament, però en canvi el tram Sud és clar. La construcció segueix les mateixes pautes que la terrassa superior i té una llargada de 10,20m. i un alçat màxim de 1,1 m. Del mur lateral Nord, més o menys continuació de l'existent en aquest punt en la Terrassa Septentrional 1, només en roman una acumulació desordenada de grans blocs de granit. D'altra banda, en l'extrem Sud el mur frontal gira cap a l'Oest definint, aquí també (com en les estructures 3 i 4) un tancament de 2,05 m. de llarg de la terrassa en aquesta banda

Estructura 5.

En l'extrem més occidental del jaciment hi ha com a mínim 5 trams de mur que, majoritàriament, reomplenen espais buits entre blocs rodats que marquen el límit interior de la tartera que hi ha per sobre del jaciment en el vessant. Aquest element conforma el límit Oest del jaciment i podria constituir el costat occidental d'un tancat (en aquest punt caldria definir la relació que guarda amb l'Estructura 4). Els trams dels murs són:

Tram 1: format per quatre clastes plans de granit disposats transversalment al seu eix. Té un llarg de 1,1 m., un ample de 0,5 m. i un alçat de 0,5 m.

Tram 2: format per 3 clastes plans de granit de 0,4 m. d'eix, un posat verticalment i els altres dos un a sobre l'altre.

Tram 3: amb un recorregut de 3,1 m., un ample de 0,6 m. i un alçat de 0,8 m. és format per carreus de 0,6 m. d'eix. És evident en el seu parament interior.

Tram 4: format per tres clastes plans de granit. Recolzant en un bloc de granit, delimiten un espai buit de pedres que després és continuat pel tram 5.

Tram 5: és un petit mur de 1,8 m. de llarg, 0,5 m. d'ample i un alçat de fins a 0,6 m. Que adossa a 2 blocs grans de granit. És conformat per carreus de morfologies i dimensions molt variades col·locats de forma desordenada sense definir filades ni fileres clares.

Estructura 4.

És un espai aterrat per un mur frontal (en el costat Sud-est) i tancat per un possible mur en la seva banda Nord-est. El seu interior es conforma com un espai força pla, de 6,8 m. d'ample, en el que no s'hi distingeix cap tipus d'estructura. Per la seva banda Nord-oest és delimitat per blocs del vessant. El mur frontal de la terrassa (SE) té una planta força rectilínia de 9,7 m. de llarg, que en el seu extrem Sud gira lleugerament cap a l'Oest. Té un alçat de fins a 1,1 m. i un ample d'aproximadament 0,8 m. La seva construcció és a base de tres fileres de blocs de diferents dimensions, majoritàriament de més de 0.4 m. d'eix. Al llarg del seu recorregut hi ha dos blocs de grans dimensions, possiblement preexistents en el vessant, que reforcen la construcció. A la banda Nord el mur recolza a un gran bloc. Just a sota en el vessant es situa una altre terrassa similar, l'Estructura 3.

Estructura 3.

Aquesta estructura limita al Nord-oest amb l'Estructura 4 i per la seva banda Est/Sudest suposa el límit oriental del jaciment. Es conforma com un espai terraplenat per un mur de terrassa fet a base una única filera de blocs de granit força grans (de dimensions variables però generalment superiors a 0,4 x 0,3 x 0,2 m.) que en diferents punts, especialment en els extrems, aprofita blocs naturals. Únicament en el seu extrem Sud mostra l'existència de 3 fileres. Té un alçat d'uns 0,8 m, un ample de 0,6 i un recorregut màxim de 14 m., tot i que el més evident correspon als 8 m. més meridionals. En l'extrem Sud aquest mur gira cap a l'Oest al llarg de 6 m. (mur Sud-oest) definint una planta d'arc a base d'un sòcol de 1 - 2 filades de carreus de granit molt sedimentats de dimensions similars a les del mur anterior. Podria ser el tancament de la terrassa en aquesta banda.

El tret diferencia de l'Estructura 3 és que en la part Sud de l'espai terraplenat s'hi distingeixen les restes d'un recinte de planta rectangular de 5,6 m. de llarg (seguint l'orientació de la terrassa) i uns 2,9 m. d'ample. D'ell en són evidents les fileres basals dels murs Nord-oest, Nord-est i Sud-est. El tancament restant sembla definit pel mur frontal de la terrassa Estructura 4. Els murs d'aquest recinte es presenten com un sòcol molt sedimentat d'una filada de carreus grans (més de 0,4 x 0,3 m.) que en general no arriben a tocar-se. L'interior és buit i no hi ha traces visibles d'enrunament. Podria constituir un espai d'hàbitat a l'interior de la terrassa.

Estructura 6.

A l'interior de la tartera, en el límit Oest del jaciment, hi ha un tancat o espai delimitat. La seva visibilitat s'estableix pel buidatge d'una àrea de dins de la tartera, d'uns 4,8 m. de llarg i 3 m. d'ample, que actualment té una densa coberta de neret, i per l'existència d'un mur en la seva banda superior (Oest) fet de pedra seca amb carreus de diferents dimensions però que defineix molt clarament el parament

Annex II. Dades arqueològiques

interior (respecte el recinte). El seu alçat ronda els 0,8 cm. i té un recorregut de 4,8 m. adossant a dos grans blocs.

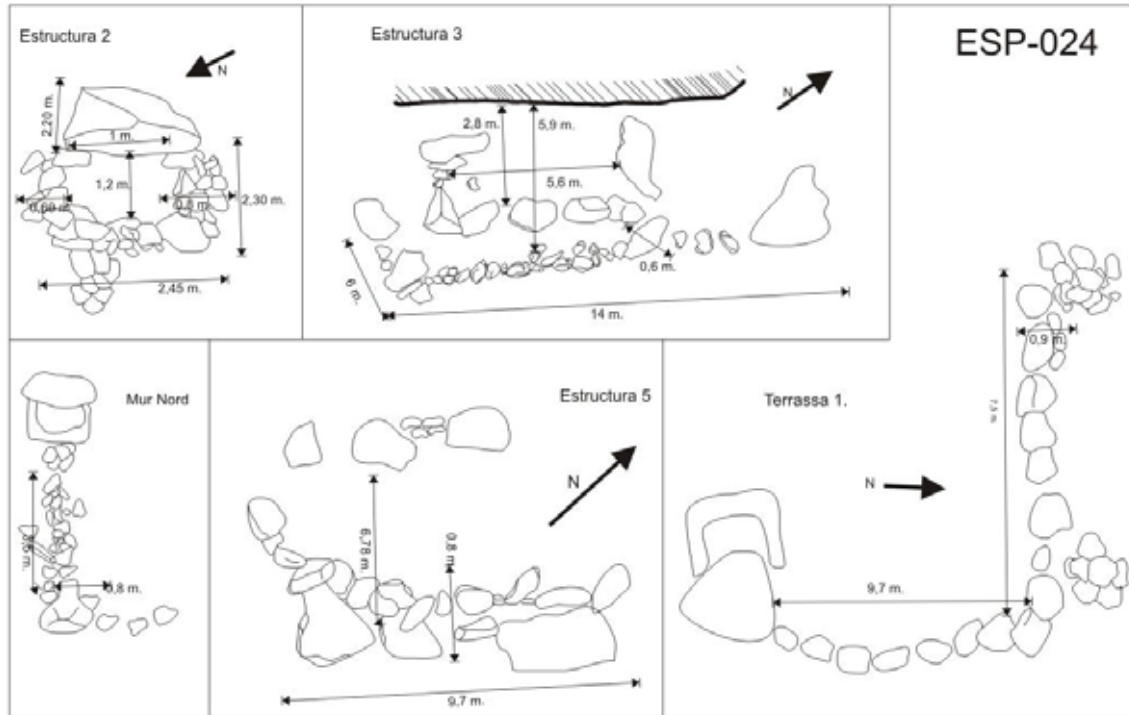

Figura 132. Algunes de les estructures de l'assentament ESP-024.

Figura 133. Fotografia de l'edifici 1 on s'ha efectuat el sondeig.

NA-004

Les plantes i descripcions d'aquest jaciment estan extrets de l'informe d'actuació *Prospecció i cartografia arqueològica de les valls de Ruda i Aiguamog*, elaborat per Ermengol Gassiot i David Rodríguez Antón.

Nom: Pletiu deth Port de Caldes I

Nombre d'estructures: 1 cabana/abric i 1 tancat.

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, dibuix, sondeig.

Descripció:

Aquest jaciment consisteix en les restes d'un espai habitacional que aprofita un bloc erràtic i d'un tancat ramader. Els vestigis es localitzen en l'ampla carena que separa la vall i el Pletiu deth Pòrt de Caldes i la conca de l'Estanh Major de Colomers, al Sud del turó que delimita, també al sud, la Pleta dèra Lòssa. L'espai d'habitació o cabana es compon per dos murs en angle recte que adossen a un gran bloc erràtic, que ofereix una mica de cornisa i en defineix dos dels costats.

Adossat a la cabana s'hi entreveuen els vestigis d'un tancat, de planta que tendeix a ser rectangular. Totes les construccions són de pedra seca. Els murs de la cabana-abric són més visibles que els del tancat, molt més sedimentats i formats principalment per sòcols de clastes grans de granit i blocs erràtics. Per fora del tancat i la cabana/abric hi ha també la resta d'alguns trams de mur/sòcol. A uns 15 m. a l'Est del límit del tancat s'identifica una estructura de combustió també molt sedimentada, la relació de la qual amb la resta dels vestigis es desconeix. No es documenten materials arqueològics en superfície.

Annex II. Dades arqueològiques

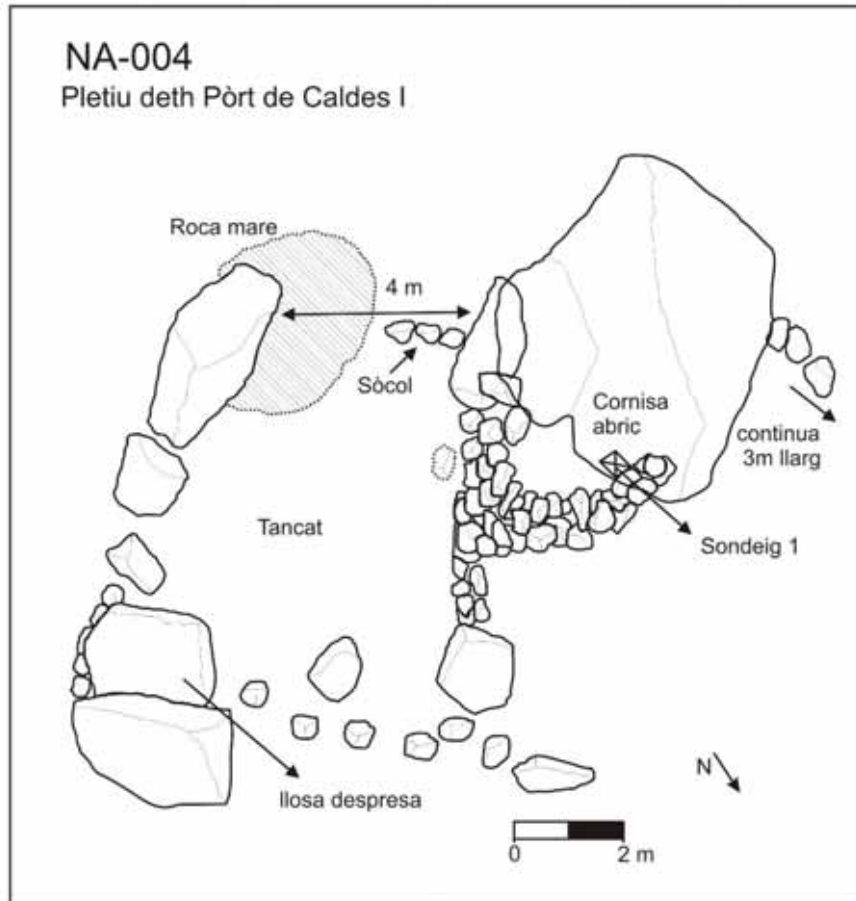

Figura 135. Planta de l'assentament NA-004.

Figura 134. NA-004. Fotografia de la cabana que aprofita l'abric.

NA-026

Les plantes i descripcions d'aquest jaciment estan extrets de l'informe d'actuació *Prospecció i cartografia arqueològica de les valls de Ruda i Aiguamog*, elaborat per Ermengol Gassiot i David Rodríguez Antón.

Nom: Pletiu deth Port de Caldes II

Nombre d'estructures: 1 cabana i 2 tancats

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, dibuix, sondeig.

Descripció:

Aquest jaciment identifica un conjunt de restes arquitectòniques aparentment associades que es localitza a la banda Sud-occidental del Pletiu deth Pòrt de Caldes II. A diferència de la resta de vestigis trobats en aquesta zona, aquests es disposen a la part baixa del pletiu, molt a prop del riu en l'àrea de tàlveg de la vall.

Conformen el conjunt les restes d'un recinte de planta possiblement rectangular (tot i que actualment en superfície presenta una morfologia lleugerament ovalada) i diversos trams de mur discontinus. Els trams de mur podrien constituir les restes de dos tancats associats al recinte anterior, que podria haver tingut funcions habitacionals. De confirmar-se aquest aspecte, els tancats hauria tingut grans dimensions. Un comú denominador en totes aquestes construccions és el seu elevat grau de sedimentació que motiva que en superfície només se n'apreciï part d'una filera. En tots els casos els carreus visibles tendeixen a ser de grans dimensions. En superfície no s'aprecia gaire enrunament. Tampoc restes arqueològiques mobles.

A la banda Oest del conjunt hi ha un gran bloc erràtic. A la seva part superior hi ha les restes de com a mínim dues "caçolletes" hemiesfèriques.

Figura 136. Fotografia de l'assentament NA-026 i de la cala efectuada.

NA-052

Les plantes i descripcions d'aquest jaciment estan extrets de l'informe d'actuació *Prospecció i cartografia arqueològica de les valls de Ruda i Aiguamog*, elaborat per Ermengol Gassiot i David Rodríguez Antón.

Nom: Tancat de Garguils de Jos II

Nombre d'estructures: 1 cabana i 1 tancat.

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, sondeig.

Descripció:

El jaciment consisteix en les restes del que sembla ser una cabana, d'un tancat i d'un tram de mur. Els vestigis s'emplacen en el vessant Est/Nord-est de l'estany superior de Garguilhs de Jos, una mica per sota de NA-070, just a la base d'una petita terrassa amb afloraments de granit fruit de l'erosió glacial. Tota l'àrea és coberta de pastures, té força aigua i poc blocs de granit en superfície. El primer dels recintes es defineix per dos trams de mur paral·lels que en el seu costat Nord-est recolzen en l'aflorament de roca mare. Els murs es presenten molt sedimentats i d'ells només n'afloren entre una i dues fileres. En planta tenen una o dues filades en funció de les dimensions dels carreus. No s'aprecien traces del tancat frontal del recinte. No obstant, prosseguint en direcció Est el que hauria estat l'eix d'aquest tancat pronal s'aprecia un petit tram de mur, d'uns 3 m. de llarg, que podria estar definit un costat d'un altre àmbit adossat a un lateral de l'anterior. L'altre costat lateral el poden estar definint un seguit de blocs de grans dimensions que semblen marcar una alineació. La visibilitat d'aquest possible àmbit és escassa, possiblement pel seu enrunament, el nivell de sedimentació i les tècniques constructives emprades.

A uns 6 m. d'aquest hi ha el segon recinte, que presenta una planta rectangular irregular d'uns 12 m. de llarg i poc més de 5 m. d'ample. La tècnica constructiva guarda semblances amb la de l'altre recinte. El mur presenta en alguns punts un alçat de fins 0,75 m., i no s'hi veu gaire enderroc, tot i que potser aquest es troba cobert de sediment. No es veuen materials mobles en superfície.

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 137. NA-052. Fotografia de la cabana.

NA-061

Les plantes i descripcions d'aquest jaciment estan extrets de l'informe d'actuació *Prospecció i cartografia arqueològica de les valls de Ruda i Aiguamog*, elaborat per Ermengol Gassiot i David Rodríguez Antón.

Nom: Lac deth Miei

Nombre d'estructures: 1 cabana.

Tractament rebut: Documentació, dibuix, sondeig.

Descripció:

El jaciment es localitza en la llengua de terra que separa el Lac deth Miei del Lac de Baish. Es una area de relleu pla amb ondulacions que progressivament van guanyant alçada fins a enllaçar amb el vessant occidental de la Vall de Saboredo. La coberta vegetal esta formada per prats alpins allà on no hi ha afloraments de roca mare granítica erosionats pel gel. Trobem també alguns blocs erràtics. Concretament, els vestigis identificats es localitzen en la part alta d'un petit turó.

El jaciment consisteix en un recinte aïllat possiblement habitacional amb una planta que tendeix a ser rectangular encara que no veiem el seu tancament en la part nord i ni en la part nord-oest. La zona sud sud es la més ben definida de la cabana, en aquesta part l'espai interior queda tancat per les tres parets definint una area interior de 4x2m. Més al nord el mur oest es perd però l'est encara es visible malgrat l'enderroc. Es per aixó que no podem precisar amb seguretat l'àrea interior de la cabana que pot mesurar entre els 22 i els 30m². Els murs es presenten com alineacions desordenades de clastes de granit d'entre 40x20cm i 30x20cm de grandària. Algunes de les clastes son de menor mida, uns 20x10cm i possiblement servissin per falcar les pedres més grans i irregulars. No s'observen fileres ni filades clares possiblement degut a l'estat de conservació. Pel que fa al traçat dels murs, degut a l'elevada sedimentació únicament podem apreciar el tancament transversal sud-est de l'estructura, el mur lateral nord-est i una part del mur lateral sud-oest. En algunes parts observem un volum d'enderroc considerable i molt sedimentat que impedeix definir amb exactitud el traçat original del mur.

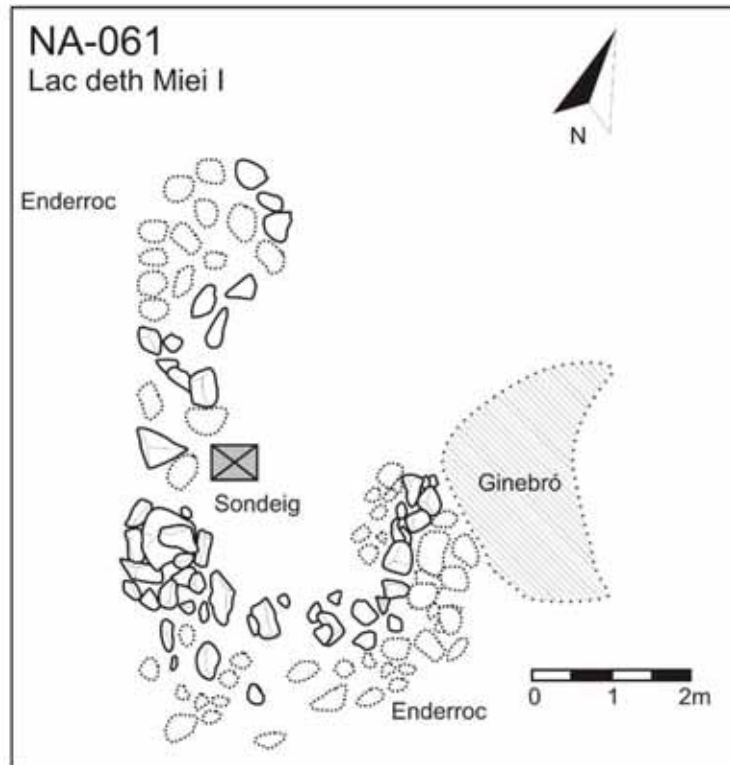

Figura 138. Planta de NA-061 amb la localització del sondeig.

TC-026D

Les plantes, descripcions i sondejos d'aquest jaciment estan extrets de la memòria d'actuació arqueològica *Prospeccions arqueològiques al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici* elaborada per Ermengol Gassiot Ballbé (Gassiot, 2010).

Nom: Coma d'Espós

Nombre d'estructures: 1 estructura interpretada com a recinte d'habitació.

Tractament rebut: Documentació, Registre fotogràfic, Sondeig

En aquesta localització s'han localitzat gran quantitat d'estructures amb estats de conservació i sistemes constructius diferents fets que fan intuir cronologies diferents. A la mostra detallada s'ha inclòs únicament la cabana datada.

Descripció:

La construcció designada com Estructura nº 2 es situa a la banda septentrional de l'assentament, a uns 23 m. al Nord de l'Estructura nº 1, que en defineix el seu límit Sud, i a uns 48 m. a l'Oest/Sud-oest del Mur nº 3. Consisteix en les restes d'un recinte de planta relativament rectangular, que podria respondre a un habitacle (en aquest cas, més gran que les cabanes habituals). El seu eix longitudinal mesura entre 7 i 8 m., i s'orienta en direcció Nord-est a Sud-oest. L'ample ronda els 4,5 m. L'espai interior resultant té uns 3 m. d'ample i probablement uns 5 o 6 m. de llarg. La construcció es troba molt sedimentada però la seva visió és clara, tant per l'enfonsament del seu interior com per l'elevació dels tancaments que l'envolten, on hi afloren a més nombrosos clastes. La inspecció superficial efectuada permet intuir l'existència de murs de poc més d'un metre d'ample, format per un doble parament d'una filada de carreus de granit d'uns 0,5 x 0,25 m. i un rebliment de clastes de menors dimensions. Els murs més evidents són els de les bandes Nord i Oest, mentre els altres es presenten molt més sedimentats amagats.

En alguns punts, com a la cantonada Sud-oest la construcció podria integrar alguns blocs preexistents en el terreny. A la banda exterior del Mur Nord hi podria haver cert nivell d'enrunament. En superfície no s'observen ni divisions internes, ni l'accés ni vestigis mobles.

VB-088

La informació sobre aquest jaciment prové del processament de les dades de treballs de camp efectuades per el GAAM, les descripcions han estat processades per David Garcia Casas i la planimetria general de l'assentament per Ermengol Gassiot Ballbé..

Nom: Despoblat de Port de Rus.

Nombre d'estructures: 9 cabanes, 6 tancats (en el conjunt central).

Tractament rebut: Documentació, Dibuix tècnic, fotografia, sondeig.

En la mostra detallada únicament s'ha incorporat el conjunt central ja que té més garanties de ser contemporani a la datació obtinguda. S'ha incorporat també la estructura sondejada al nord del conjunt com un assentament diferent.

S'arriba al jaciment pujant des de Taüll en direcció cap al Port de Rus pel GR11-20, cal travessar el riu que baixa pel Barranc del Port de Rus i tot seguit trobem els vestigis arqueològics. El jaciment es situa en un terreny de pendent suau descendent cap a l'oest. Es tracta d'una zona de prats, en el límit inferior d'una tartera, els prats que envolten el jaciment son clarament producte de la ramaderia ja que el límit del bosc es troba en una cota superior. En el punt on es situen els vestigis trobem també neret i ginebró com a vegetació arbustiva. Les estructures es situen a poca distancia de diversos rierols amb cabal d'aigua permanent.

Conjunt 1

Es situa en la part central del jaciment entre els recintes 2 i 3. Es el conjunt més gran, consta de 9 tancats i 6 cabanes. La morfologia dels seus murs es molt semblant a altres vestigis arquitectònics documentats en època etnogràfica. Totes les estructures s'adossen entre sí exceptuant la Cabana 2. Existeix com a mínim un accés al recinte situat al mur exterior del Tancat 4, aquest accés mesura entre 60 i 80 cm.

Cabana 1

Es troba adossada al Tancat 3 per la seva part exterior. Es col·loca al nord del conjunt. La seva planta es circular. Presenta 2 filades amb un gruix total al voltant dels 75 cm de mitjana. L'alçat conservat varia molt segons la sedimentació presentant un màxim de 90cm. Com totes les cabanes del conjunt creiem que es tracta d'una estructura d'hàbitat amb una arquitectura semblant a les cabanes de pastors tradicionals amb un sostre de pedres col·locades en falsa cúpula. Pel que fa al seu estat de conservació, l'estructura presenta força enderroc i un volum de sedimentació important. En aquesta estructura es reprèn un sondeig iniciat a la campanya de 2009.

Annex II. Dades arqueològiques

Cabana 2

L'única estructura del Conjunt 1 que es troba exempta, es localitza aproximadament a 80 cm del tancat 2. La seva planta es circular i la tècnica constructiva es la mateixa que la resta de cabanes del conjunt. Conserva dues filades, un mínim de tres fileres i un alçat màxim de 94 cm. Un bloc gran en la tercera filera marca l'inici del tancament en falsa cúpula. Els murs estan formats per carreus de dimensions variables entre 25x25x7 i 96x60x30. L'interior està cobert per abundant neret.

Cabana 3

Adossada al Tancat 4, en el mur exterior d'aquest tancat. Es troba també adossada entre la Cabana 4 i La Cabana 6 que es troben respectivament al sud-oest i al nord-est de la Cabana 3. Es la més ben conservada d'aquest grup de 4 cabanes que es situen totes a l'oest del conjunt. Esta construïda amb la mateixa tècnica que la resta de cabanes del jaciment. Els murs conserven una amplada d'aproximadament 65 cm. L'alçat conservat es d'aproximament 1 metre. En el mur est trobem una obertura interpretada com un armari o lleixa. Mesura 30 cm d'alt, 35 d'ample i 40 de profunditat. Presenta força enderroc sedimentat. L'enderroc observat a l'interior es probablement el sostre de la cabana encara que no distingim la llosa del sostre.

Cabanes 4, 5 i 6

Totes aquestes cabanes es troben adossades entre sí i col·locades en la part exterior del mur Est dels Tancats 4 i 5. Son cabanes de planta circular amb una tipologia constructiva molt semblant a les cabanes anteriorment descrites amb murs de doble parament, però degut al seu estat d'enderrocament no s'aprecien fileres clares.

Tancats

Aquest conjunt presenta un total de 9 tancats adossats entre sí i amb les cabanes que es situen sempre adossades als murs exteriors. L'àrea dels tancats es variable. Els murs son de doble parament amb diverses filades poc definides, l'alçat màxim conservat es de 1,4 metres entre la Tancat 8 i el Tancat 6, en general l'alçat conservat ronda el metre. El gruix dels murs és entre 80 i 90cm. Entre les dues fileres de mur trobem un rebliment de clastes més petites i ocasionalment blocs més grans col·locats transversalment a les filades per tal de falcar el mur. La mida dels carreus del mur oscil·la entre 50x25x25cm i 30x20x16cm A continuació es presenta una taula amb l'àrea total de cada estructura en metres quadrats..

Annex II. Dades arqueològiques

Existeixen també murs sedimentats que es col·loquen estratigràficament per sota aquest conjunt. S'interpreten com un assentament més antic.

Fase antiga

Observant el Conjunt 1 es poden veure murs molt més sedimentats i arrasats que els que conformen el conjunt més recent i més visible actualment. Aquests murs es col·loquen estratigràficament per sota les estructures anteriorment descrites i pertanyen a una fase d'ocupació anterior. En general sembla que estan construïts amb carreus més grans i la seva amplada també es més gran.

Mur 1

Es troba a l'interior del Tancat 9 i l'atravessa de Sud a Nord. Es possible que tingui relació amb el Mur 4 però el traçat actual del Tancat 9 ens impedeix comprovar-ho amb seguretat. Està format per blocs força grans de 75x47cm de mitjana. Únicament apreciem una filera i una filada. Es troba molt sedimentat.

Mur 2

El trobem a l'interior del Tancat 3. Conserva dues filades i dues fileres, l'alçat màxim que conserva es de 70cm encara que en alguns punts l'alçat pràcticament ha desaparegut. Els carreus són grans i tenen una mida mitjana de 40x40x30. Fa un tancament en forma de "L" en direcció per una banda al mur que separa el Tancat 3 del Tancat 6 i per l'altre cap al mur que separa el Tancat 3 de la Cabana 1. El ginebró tapa bona part del mur, existeix cert enderroc, fet que ens fa pensar que l'alçat original devia ser de 70cm o més.

Mur 3

Es situa a l'exterior del Tancat 3. Està format per carreus grans que mesuren al voltant de 90x35x40. Alguns dels blocs més grans podrien ser un mur anterior reaprofitat per fer el Mur 3. En el mur s'observa clarament una filada, potser dues però l'elevat nivell de sedimentació ens ho impedeix veure clarament. Els blocs que componen el mur són de grans dimensions (al voltant de 90x35x40). Existeix cert enderroc molt sedimentat.

Mur 4

Situat al nord del conjunt concretament al nord del Tancat 9. Està format per carreus grans falcats i disposats en una sola filada, només s'observa una filera. Com en els murs anteriors els carreus són força grans (65x50x45). Trobem poc enderroc molt sedimentat.

Mur 4B

A l'interior del recinte format pel mur 4 trobem un altre mur que divideix l'espai en 2. Molt sedimentat, amb prou feines s'aprecien alguns blocs bastant grans.

Estructura 1

No tenim indicis que ens permetin associar-la a cap conjunt. Es localitza al nord-est del Conjunt 1. La seva forma es irregular i esta construïda amb carreus grans. Es detecta molt poc enderroc fet que ens fa pensar que el seu alçat no deuria ser gaire considerable. Aquesta observació, la seva elevada sedimentació i la morfologia de la planta ens recorden a altres estructures datades en època antiga i prehistòrica (TC-026, NA-061). És una estructura molt sedimentada i indefinida. En aquesta estructura es practica un segon sondeig.

Figura 140. Fotografia general del jaciment VB-088 amb el conjunt central al mig.

Figura 139. Fotografia d'una de les cabanes i al fons diversos tancats.

Annex II. Dades arqueològiques

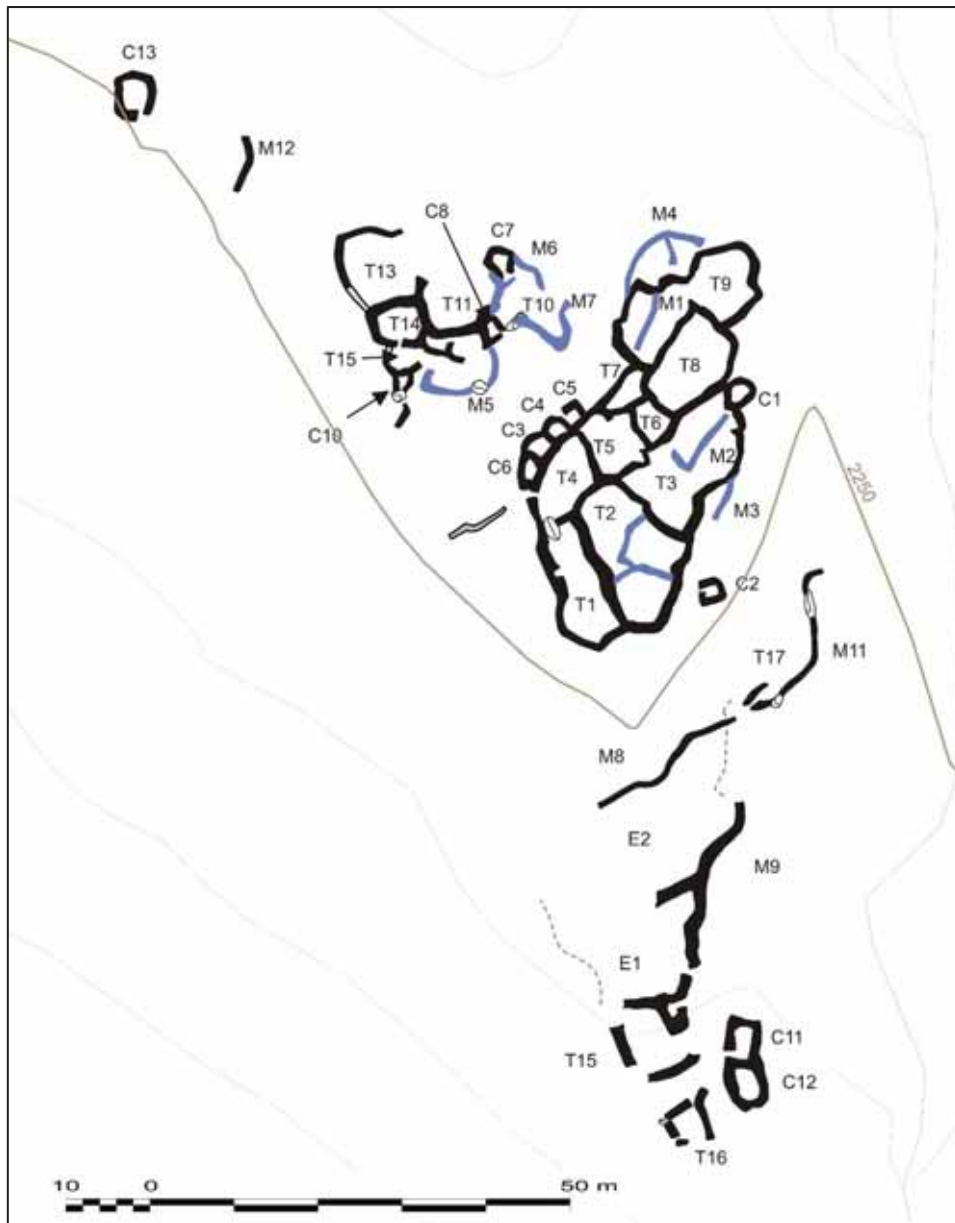

Figura 141. Planta dels tres conjunts localitzats. El conjunt descrit i incorporat es troba al centre,

SONDEJOS

NA-084. SONDEIG 01

Descripció: A la cabana 2 del jaciment NA-084 es practica un sondeig estratigràfic. Concretament a la cantonada nord-oest de l'estructura. Inicialment es planteja com una cala de 50x50cm que posteriorment, degut a la presència d'enderroc, s'amplia a 1metre oest-est per 50cm nord-sud.

Els objectius del sondeig són:

- Obtenir materials per poder realitzar datacions absolutes que ens informin de la cronologia d'us de la cabana i per extensió com a hipòtesis de les estructures arquitectòniques visibles de l'assentament.
- Esbrinar la possible existència de fases d'ocupació anteriors a la cabana.
- Confirmar la funcionalitat de l'estructura interpretada com a habitat més concretament com una cabana i obtenir informació arqueològica d'aquesta.

L'excavació del sondeig es realitza definit estrats a partir de les característiques del sediment trobat, els materials apareguts i la vinculació al mur de la cabana 2. La seva superfície inicial era de 50x50cm però posteriorment s'amplia a 50x100cm. Es recull tot el material que apareix carbons inclosos i es prenen cotes d'alguns d'aquests materials especialment de les mostres per a C-14.. Tot el sediment es criva en una malla de 1mm.

En la superfície es troba una capa d'herba amb abundants blocs de pedra provinents de l'enderroc de la cabana. A causa d'aquests blocs de pedra es realitza una ampliació del sondeig inicialment a 80cm cap a l'est.

Nivell 1

Sota el nivell superficial es troba un nivell amb sediment fosc amb matèria orgànica i abundant presència de blocs de pedra provinents de l'enderroc de la cabana. Trobem també fragments de carbó. En l'ampliació posterior del sondeig apareix un esclat de sílex vinculat a aquest nivell. S'interpreta com el nivell d'enderroc de la cabana.

Nivell 2

El nivell 2 ve marcat per un canvi en la textura del sediment que passa a ser més compacte i llimós. Aquest nivell es situa just sota l'enderroc i està associat a la base del mur. Al començar a excavar, el sondeig s'amplia fins a 1 metre a l'est. En aquest nivell es recull un clau de ferro de cap quadrat. 3 esclats de sílex i 7 fragments de ceràmica, 5 dels quals són minúsculs i 1 correspon a una vora també de mida reduïda. Tots aquests fragments són de cocció reductora amb desgreixant

Annex II. Dades arqueològiques

gruixut, el setè fragment es de ceràmica de cocció oxidant i és una mica més gran però informe. Trobem també abundants carbons potser producte d'una neteja de fogar. Un d'aquests carbons es recull per a ser datat. Es recull també una mostra de sediment per a possibles anàlisis de pol·len i fitòlits.

Aquest nivell s'interpreta com el nivell d'us de la cabana i trobem la seva base a 37cm de profunditat.

Nivell 3

Per sota del nivell 2 i a una cota per sota també del mur trobem un nivell de terra de textura irregular compost per llims i argiles amb clastes irregulars de diferents mides entre 5 i 25cm. Es tracta d'un nivell estèril en material i les seves cotes estan entre 35 i 43cm.

Nivell 4

Per sota del nivell 3 i a una cota inferior al mur de la cabana trobem un nivell amb abundant presència de carbons i clastes de més de 30 cm que definim com a nivell 4. Els carbons es troben concentrats i alguns d'ells mesuren entre 7 i 10 cm o més fet que s'interpreta que es tracta de les restes d'un fogar antròpic. No trobem més materials en aquest nivell però dos dels carbons es recullen per ser datats. A una cota de 57 cm s'atura el sondeig.

Es tracta d'un nivell que es situa estratigràficament per sota de la cabana i per tant es cronològicament anterior. La concentració dels carbons i la seva mida fa que s'interpretin com les restes d'una combustió antròpica, possiblement un fogar producte de l'activitat humana. De ser així es tractaria d'una ocupació clarament anterior a l'estructura arquitectònica actualment visible designada com a cabana 2.

Resultats de les datacions de C-14

Nivell 2: El carbó datat ha proporcionat un resultat calibrat a dos sigmes de entre el 135 i el 335 calDNE . (BETA-377577 1780+/-30 BP).

Nivell 4: El carbó datat ha proporcionat diversos intervals calibrats a dos sigmes que abasten una cronologia prehistòrica entre el 2925 i el 3305. (BETA -377578 4420+-30BP).

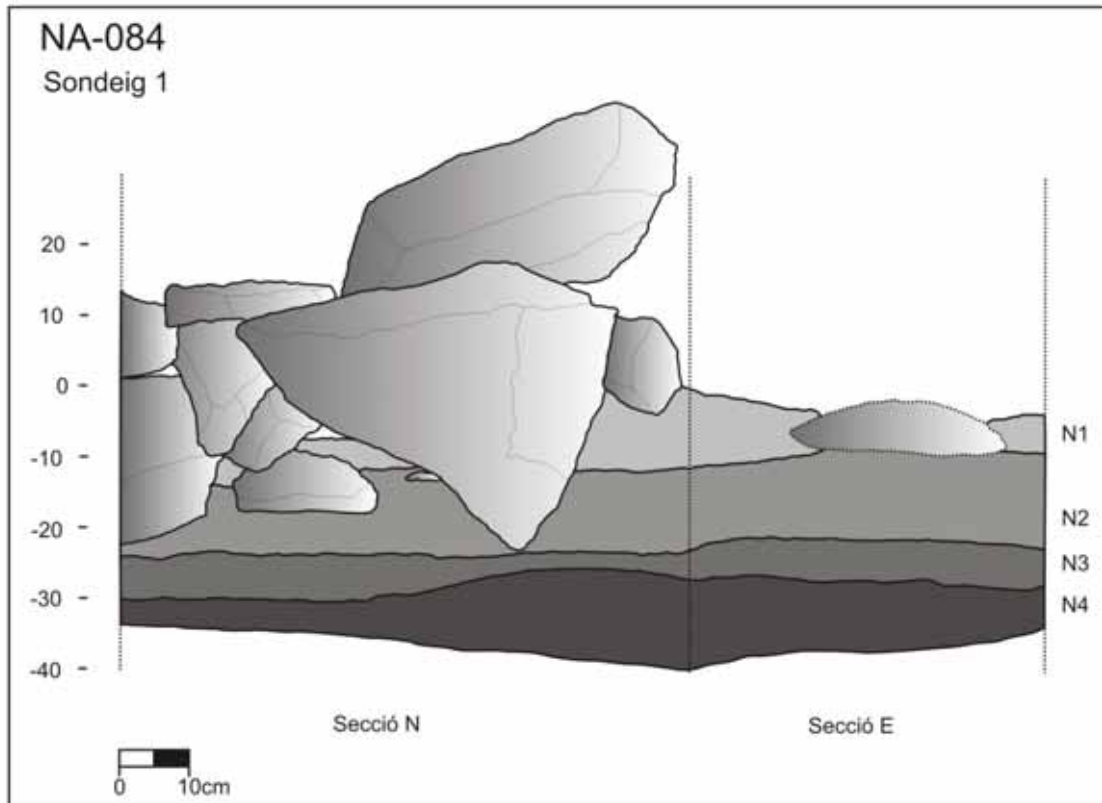

Figura 142. Secció del sondeig 1 a NA-084.

Resultats:

Els resultats del sondeig confirmen que la cabana 2 és efectivament un espai d'habitat que va ser utilitzat en algun o alguns moments entre el segle III i principis del IV DNE. Degut a l'estat de conservació homogeni de la resta d'estructures de l'assentament identificat com a NA-084 despoblat del Tuc deth Lac Redon i que presenten el mateix sistema constructiu, podem extrapolar aquesta cronologia a la resta de l'assentament, les estructures arquitectòniques actualment visibles.

Per sota de la cabana 2 i de les estructures actualment visibles s'ha identificat una concentració de fogars que s'interpreta com antròpica. De ser així correspondria a una ocupació humana prehistòrica de finals del quart mil·lenni calANE. No hem trobat cap estructura arquitectònica associada a aquesta ocupació.

NA-085 SONDEIG 01

Descripció: Es realitza un sondeig estratigràfic a l'interior de l'abric 1 del jaciment NA-085 ala cantonada sud-oest. L'objectiu es obtenir mostres de material per datar les possibles ocupacions de l'abric així com detectar la presència d'elements estructurals o signes d'ocupació humana anteriors al mur actualment visible.

Es tracta d'un sondeig de 50x50cm paral·lel al mur actualment visible.. Els nivells s'individualitzen en funció de canvis en el sediment o la presència d'elements estructurals. Tot el sediment es garbella. A continuació es presenta una descripció dels nivells exhumats així com el material present a cada nivell.

- Nivell 1

Es situa just sota el nivell superficial orgànic. Es tracta d'un sediment de color negre compost de llims. Es situa per sobre dels elements constructius actualment visibles. En aquest nivell trobem una llosa caiguda sense connexió estratigràfica amb el mur. Cap a la base d'aquest nivell apareixen un fragment de ceràmica i una fulla de ganivet així com diversos fragments esmicolats de fauna. A la part sud-oest apareixen diversos fragments de granit termoalterat, cap al fons del nivell el sediment és més marronós, el nivell no és horitzontal sinó que la seva profunditat varia. Conforme el nivell més marronós i per la descoberta de més materials es decideix canviar al nivell 2.

- Nivell 2

Es tracta d'un nivell amb un sediment més granulós amb més presència de granit desfet. En aquest nivell es troben diversos fragments de carbó dispersos , un fragment de ceràmica a torn i fragments de fauna també dispersos.

- Nivell 3

Troblem un tipus de sediment diferenciat de la resta del sondeig , es tracta d'un sediment més clar i sorrenc, més granulós i diverses concentracions de fragments de carbó. Un d'aquests fragments es recull coma mostra per a datacions absolutes. En aquets nivell trobem dos fragments de ceràmica de parets gruixudes.

- Nivell 4

Continua sent un nivell amb sediment sorrenc i marronós, per seguir baixant el nivell es retira un bloc de pedra, sota el bloc s'observa algun carbó o uns sediment semblant al del nivell 3 però menys granulós. A la base d'aquest nivell es troba un seguit de pedres de mida petita i mitjana. Podrien formar part de l'enderroc antic. En aquest punt s'atura el sondeig per manca de temps.

En la neteja del perfil sud ha paregut un fragment de ceràmica a torn.

Plantes i seccions

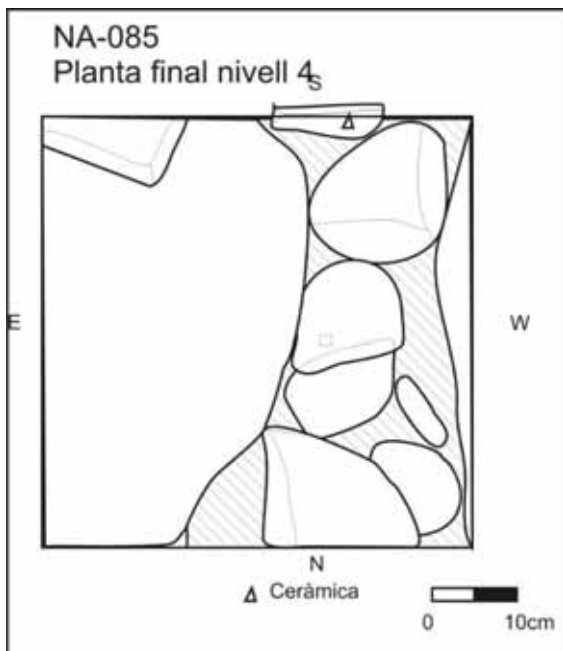
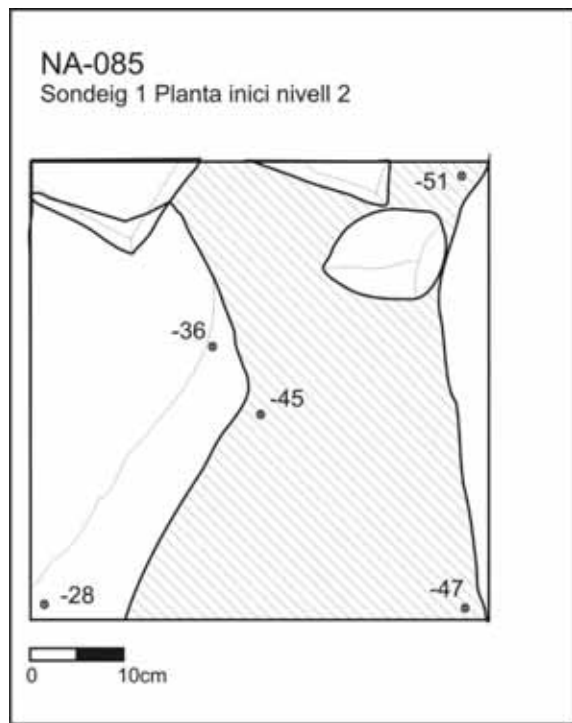
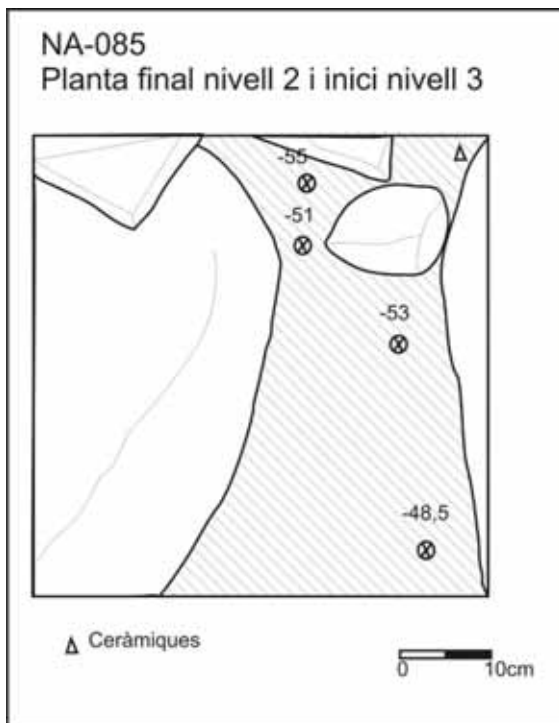

Figura 143. Plantes dels nivells definits al sondeig 1 de NA-085.

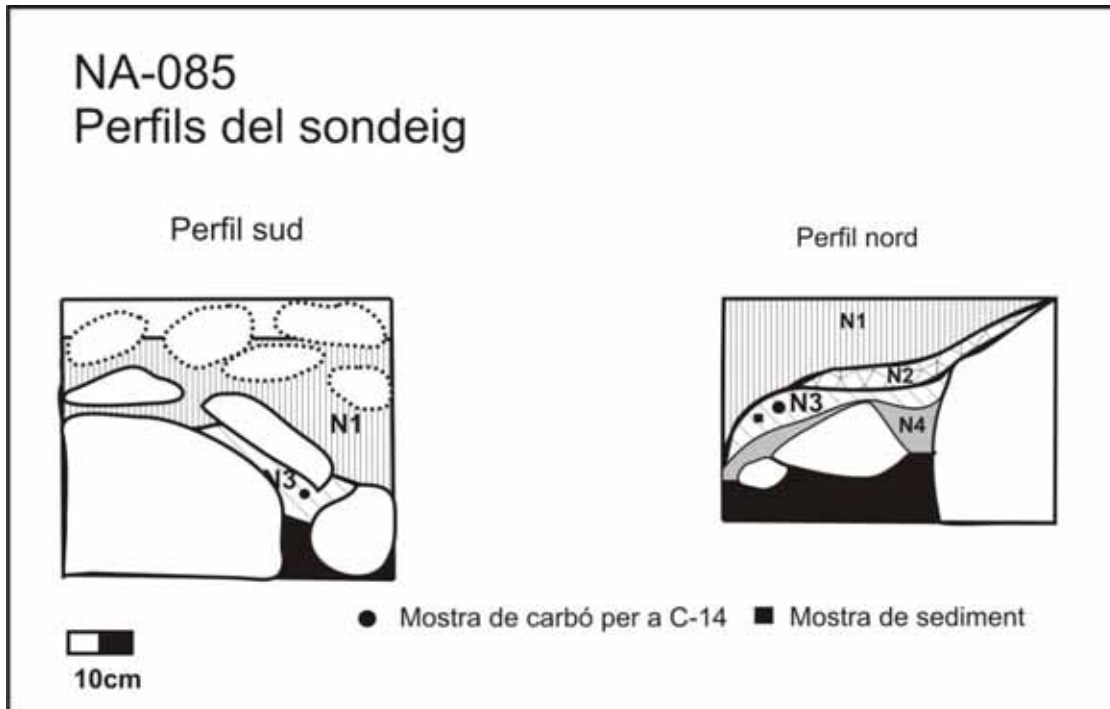

Figura 144. Secció del sondeig nord i sud de NA-085.

Resultats:

S'interpreta el nivell 3 com la fase d'ocupació de l'abric associada a la base dels murs visibles actualment. La datació per C14 d'un carbó d'aquest nivell ha facilitat una cronologia no calibrada de 1940 +/- 30 BP. Entre el 20 cal ANE i el 130 calNE calibrada a dos sigmes. Pot existir una altra fase d'ocupació per sota d'aquests nivells.

NA- 090 SONDEIG 01

Descripció:

- Nivell 1

És l'estrat superficial amb molta matèria orgànica. A l'inici de l'excavació apareixen algunes pedres grans que són enretirades. En el contacte amb el nivell 2 apareixen un fragment de sílex i diversos trossos de ceràmica. Es garbella tot el sediment amb una malla de 5 mm de llum, cosa que permet recuperar fragments de fauna.

- Nivell 2

A la part superior del nivell hi apareixen diversos fragments de carbó, juntament amb un fragment de ceràmica. Un cop enretirada la part més superficial d'aquest nivell, el sediment es torna més rogenc amb gran predomini de carbó i cendra al voltant. Sembla una fossa delimitada per quatre pedres al nivell superficial i tres al nivell 2. Aquestes pedres es troben als costats del sondeig sense que n'apareguin d'altres al centre. Possiblement es tracti d'un fogar amb cendres i taques de terra de color vermell a la part més exterior (visible als quatre perfils) amb una fossa de forma circular al centre.

- Nivell 3

Després d'arribar a la part on la terra és rogenca i grisa, s'observa que el nivell de cendres pertanyent a un possible fogar, queda tallat pel nivell 2 (veure dibuix de la planta). Al nivell 3 ha aparegut un fragment de fusta cremada (carbó 9, cota 33,5cm) envoltat de cendres i al costat d'un fragment de ceràmica, que serà guardat per datar.

- Nivell 4

Apareix a 36 cm de profunditat i està format per un nivell orgànic de color marró fosc amb major presència de graves. A la part superior d'aquest nivell es troben fragments de carbó possiblement percolats del nivell 3. També hi ha aparegut un fragment de ceràmica. Degut al canvi observat en els fragments de ceràmica apareguts a partir de 39 cm de profunditat, s'ha diferenciat entre el nivell 4a i el nivell 4b.

A 50 cm de profunditat s'observa un canvi en la composició del sediment, de color marró més clar i hi apareixen granes. Se l'identifica com a nivell 5 i s'atura el sondeig a causa de la profunditat.

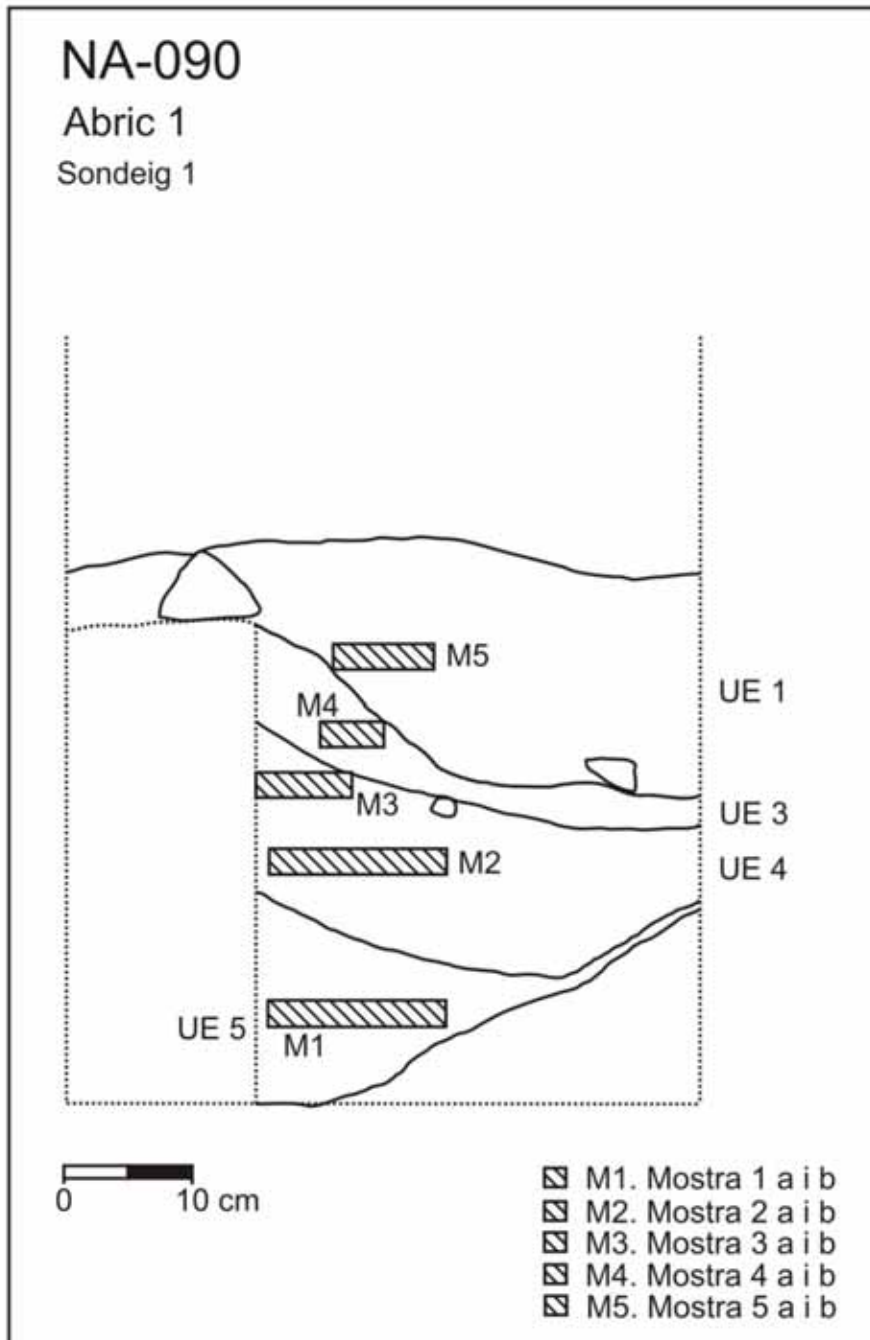

Figura 145. Secció del sondeig de NA-090.

Annex II. Dades arqueològiques

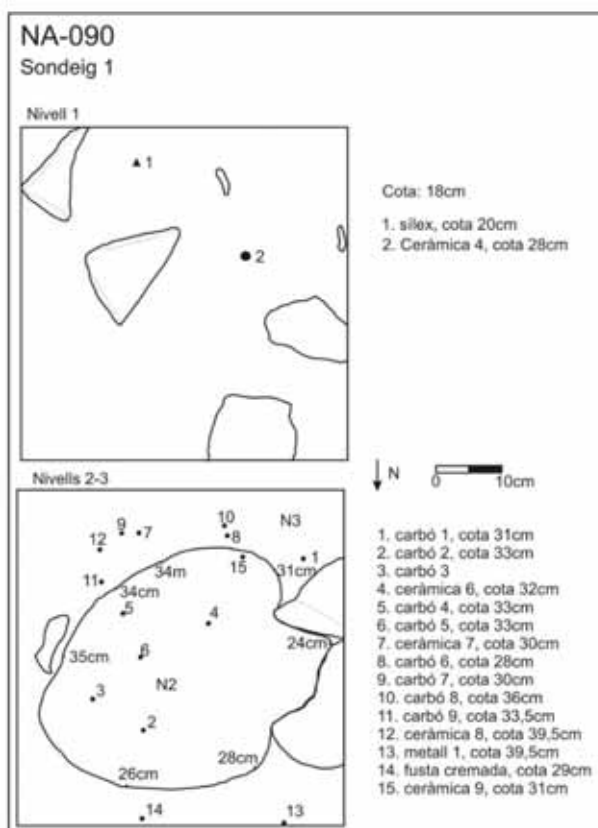

Figura 147. Plantes dels nivells 1, 2 i 3 del sondeig de NA-090.

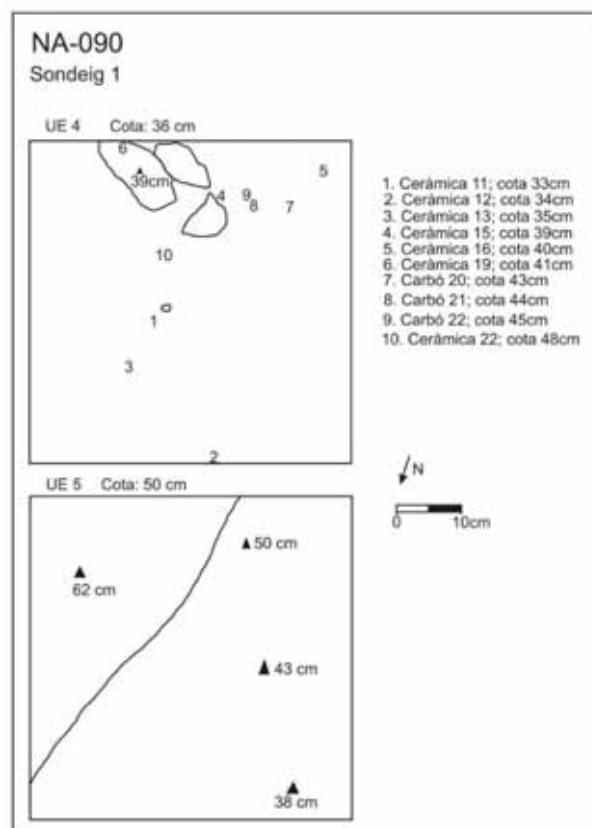

Figura 146. Plantes dels nivells 4 i 5 del sondeig NA-090.

En el sondeig a l'Abric1 s'han trobat quatre nivells d'ocupació. Al nivell 3 s'hi ha datat un carbó amb un resultat de entre el 1297-1409 calNE calibrat a dos sigmes (600 +/- 30 BP Beta-332028) i en el nivell inferior (UE4) s'ha obtingut una datació també provinent d'un carbó amb un interval entre el 256 i el 416 calNE (1690 +/- 30 BP Beta - 332029).

NA-091 SONDEIG 1

Descripció:

Es situa a l'entrada de l'abric 1, a 40 cm del mur que tanca l'espai. Les mesures inicials són 50x50cm sota una taca de sutge que s'observa al sostre de l'abric.

El nivell superficial s'inicia a una cota de -30cm del punt 0 triat. És sorrenc, de color marró clar i amb presència de graves. És un nivell inorgànic. A un dels costats hi apareixen un petit fragment de ceràmica i algunes restes de fauna.

- Nivell 1

Apareix a 38 cm de profunditat i està compost de la mateixa matriu sedimentària que el nivell superficial tot i que sense pedres. Està tallat per un forat de 6 cm de diàmetre, segurament el cau d'algun animal.

- Nivell 1b

Sembla un nivell de transició entre el primer, inorgànic, i el segon, format per fragments de carbó, a 40-42 cm de profunditat.

- Nivell 2

A 43 cm de profunditat es troba un sediment format per llims de color marró fosc i gran quantitat de fragments de carbó. El forat que talla el nivell 1 també apareix aquí, introduint-se en el perfil W (30 cm de llarg i 7-8 cm de diàmetre). En aquest nivell també es recuperen fragments de fusta carbonitzats només parcialment.

- Nivell 3

Apareix a 45 cm de profunditat, és de color marró clar amb graves i pedres de petites dimensions, bastant inorgànic. A la part SW del sondeig apareix una pedra de grans dimensions. Aquest nivell només apareix a la part N i podria estar relacionat amb el cau d'animal abans esmentat.

- Nivell 4

Apareix a la par S del sondeig a la mateixa cota que el nivell 3. Està format per gran quantitat de fragments de carbó tot i que es diferencia del nivell 2 gràcies a la presència de graves i pedres de mida petita i mitjana.

- Nivell 5

És un nivell de color negre, llimós i de textura esponjosa, molt orgànic, que apareix a 60 cm de profunditat. En aquest nivell es recuperen fragments de sílex, fragments de ceràmica feta a mà, restes de fauna, metall i fragments de carbó.

Annex II. Dades arqueològiques

- Nivell 6a

Es troba entre 83 i 87 cm de profunditat. És sorrenc i de color ataronjat amb alguns fragments de carbó. A la part SW del sondeig, aquest nivell apareix a una cota molt més alta, a 58 cm, un cop s'enretira la pedra de grans dimensions apareguda en el nivell 3 (veure planta). Sembla, doncs, que el nivell 5 seria un retall d'aquest nivell 6. Hi apareixen taques de color negre amb alguns carbons petits.

A 90-93 cm de profunditat, apareix una capa molt fina amb una coloració més fosca (negre) amb molts fragments de carbó petits. Tot i que el sediment que hi apareix a sota sembla el mateix ja descrit, es decideix anomenar-lo 6b.

- Nivell 6b

En un inici, sembla el mateix sediment que 6a però a mesura que avança l'excavació van desapareixent els fragments de carbó i augmenten les graves fruit de la "descomposició" del granit. Es recullen alguns microcarbons.

El sondeig s'atura a 120cm de profunditat degut a les característiques del sediment (estèril) juntament amb la dificultat de continuar. No hem arribat a la roca mare.

Al garbell apareix un fragment de ceràmica en el sediment fruit de la neteja de perfil. Per la coloració del sediment, s'atribueix al nivell 6.

Plantes i seccions

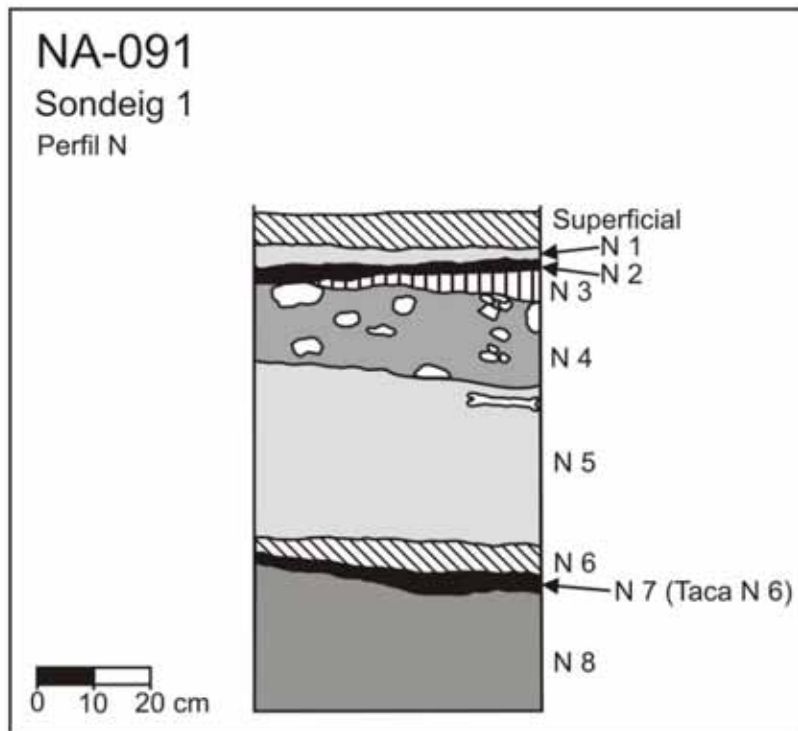

Figura 148. Secció nord del Sondeig 1 de NA-091.

Annex II. Dades arqueològiques

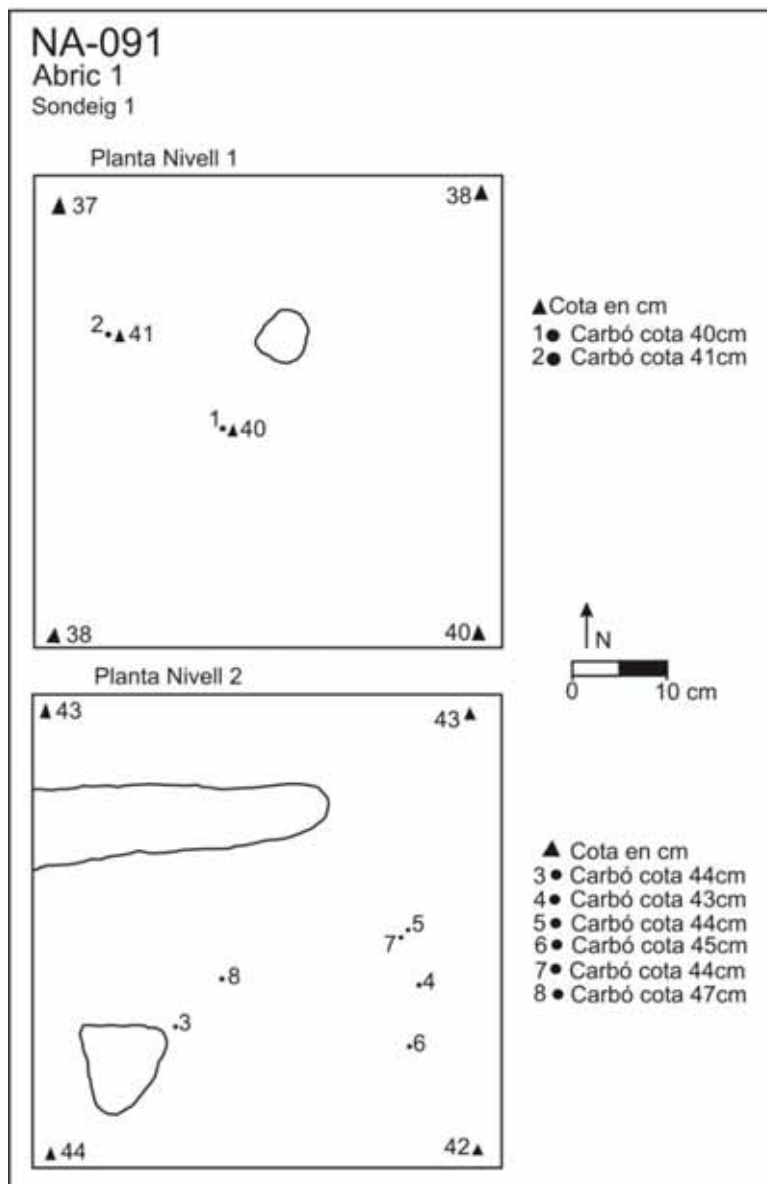

Figura 150. Planta dels nivells 1 i 2 del sondeig 1 de NA-091.

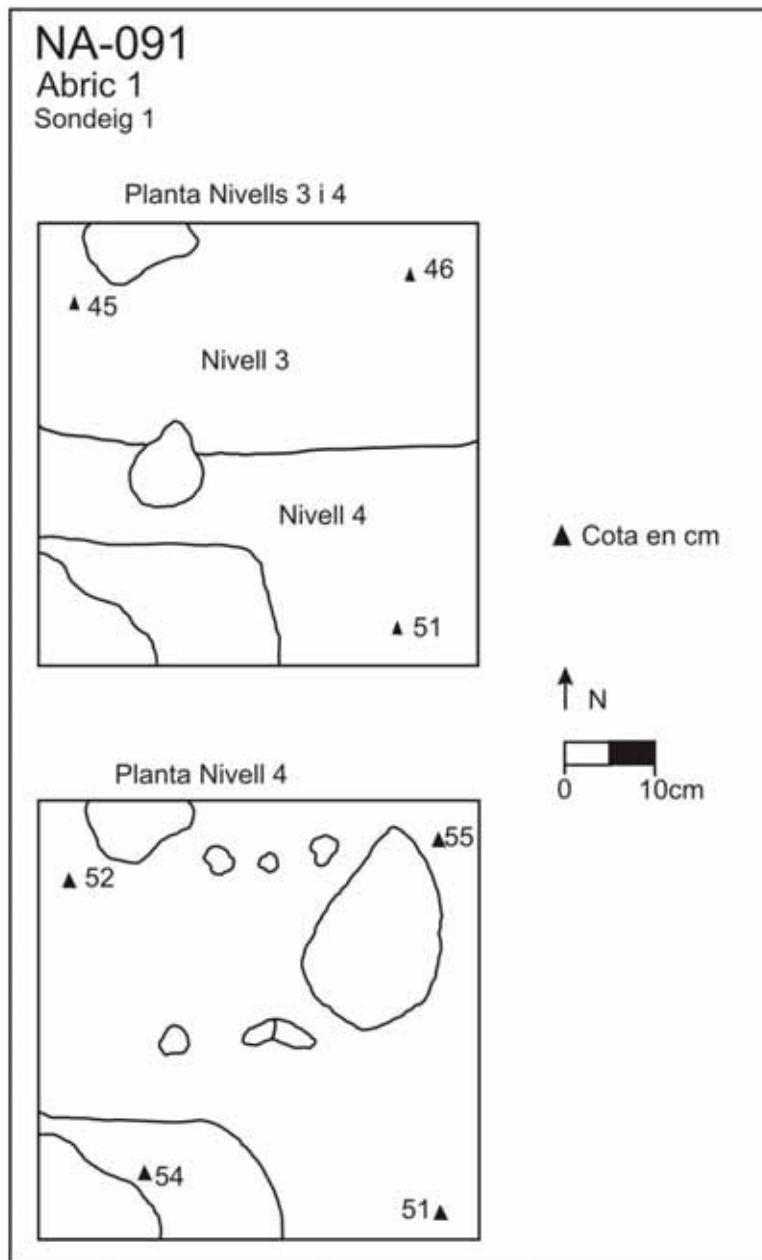

Figura 149. Planta dels nivells 3 i 4 del Sondeig 1 de NA-090.

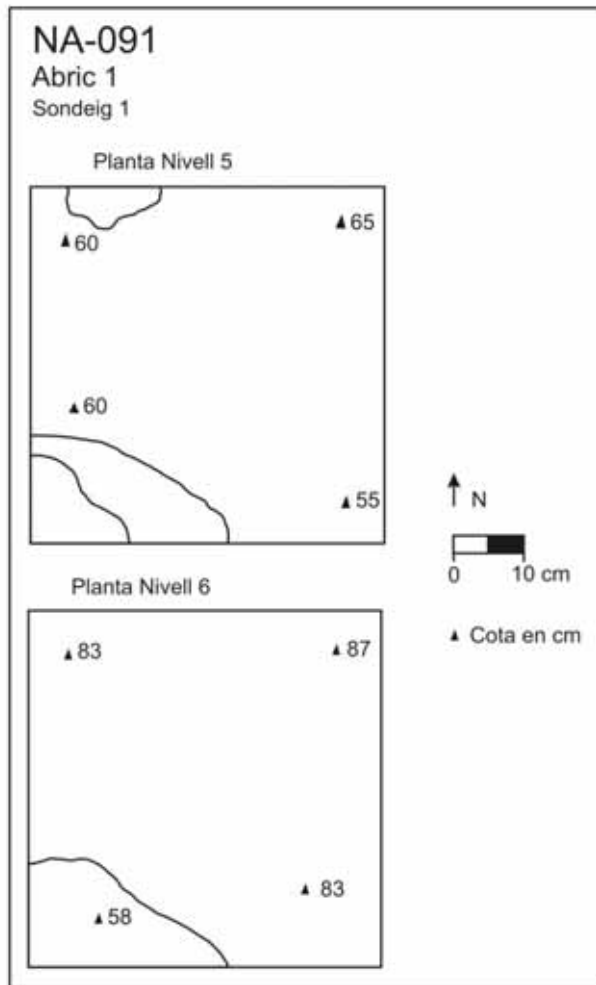

Figura 151. Planta dels nivells 5 i 6 del Sondeig 1 de NA-091.

Resultats:

La datació del nivell 6 del sondeig, clarament associat a un nivell d'ocupació amb ceràmica i material lític ha facilitat un resultat comprés entre el segle XI i la meitat del XII cal NE (1020-1160 calNE a dos sigmes). (Beta-332030: 960 +/-30 BP).

SO-007 SONDEIG 1

Descripció:

En el marc de les campanyes de prospecció citades anteriorment, durant el setembre de 2007, es va dur a terme una cala estratigràfica a l'interior d'aquesta cabana, amb la intenció de reconèixer el seu potencial arqueològic i de determinar la cronologia i seqüència de l'ocupació del lloc. Es va realitzar una excavació d'un quadre de 60 per 60 cm. en el sector interior Sud de la cabana, que va permetre distingir quatre fases d'ocupació successives de l'estructura, determinades per àrees de combustió recurrents. A 67 cm. de profunditat respecte al sòl actual, es va documentar un enllosat, que no va resultar alterat en la intervenció, sobre el qual es van trobar nombrosos carbons i cendres procedents d'una antiga estructura de combustió un d'aquests carbons es va recollir per efectuar una datació mitjançant C^{14} . Associat a aquest fogar es va trobar una esclat de sílex d'uns 30 mm. sense retocar. S'ha pogut determinar que, almenys una part del combustible emprat en aquesta antiga llar, era fusta de noguera (R. Piqué com. pers.), espècie que no es troba en els ecosistemes de la vall. L'ús de combustible aportat de mitjana distància podria ser indicatiu d'una deforestació severa de la vall durant l'ocupació d'aquesta part del jaciment, potser similar a l'observable actualment.

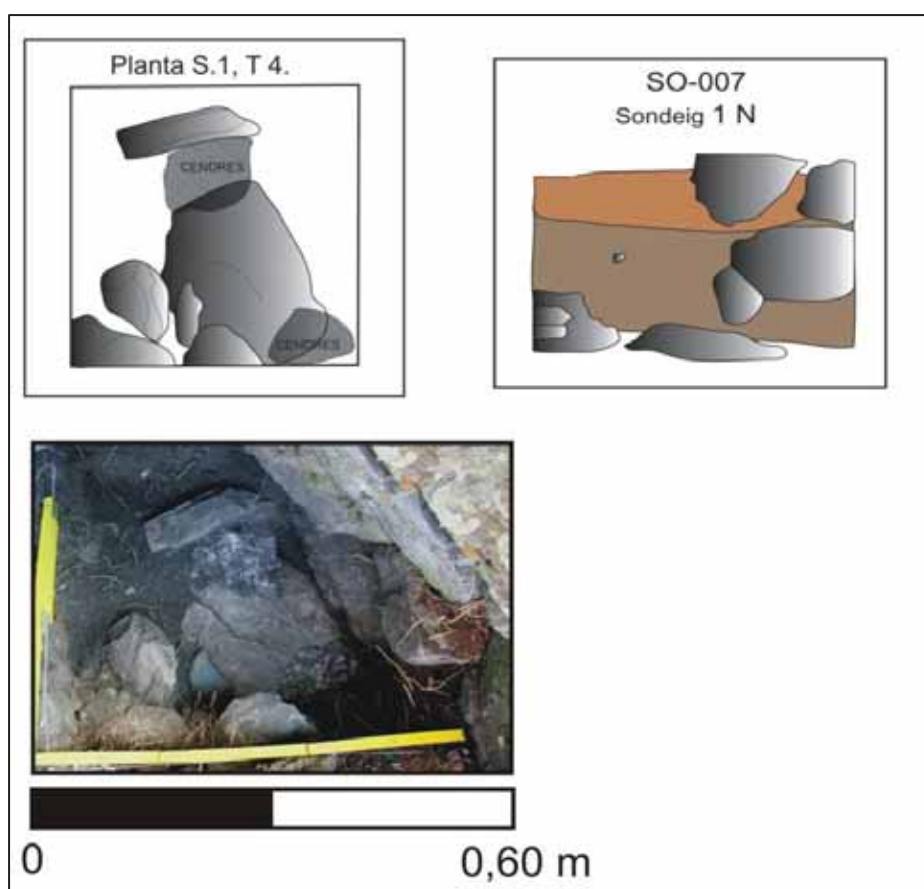

Figura 152. Planta i secció del sondeig. Abaix fotografia del nivell on es va trobar el fogar i es va recollir la mostra de carbó.

Annex II. Dades arqueològiques

Resultats:

La datació d'un carbó provinent del fogar ha facilitat un interval situat entre el 1659 i el 1950 calANE. (Beta – 383015: 170 +/- 30 BP).

VB-001 SONDEIG 1

Descripció:

Es procedeix a realitzar un sondeig en la cantonada sud-est de la Cabana 1 del Conjunt A l'angle que formen dos blocs estructurals. Els objectius inicials del sondeig són:

- Obtenir material que permeti datar la Cabana 1.
- Comprovar si existeixen varies ocupacions de la cabana i definir la seva seqüència estratigràfica

Metodologia del sondeig

L'excavació es du a terme seguint la estratigrafia existent orientada en gran mesura per la dinàmica constructiva, l'abandonament i el col·lapse de l'estructura així com la possibilitat de que existeixen estructures anteriors.. Les mides del sondeig són de 80x60cm. El sediment es garbella en una malla de 1mm.

Descripció de la seqüència

Estrats 1 i 2

Després de retirar l'humus superficial, apareix un primer nivell d'ensulsiada, format per grans pedres. Sota aquest, es documenta l'estrat 2. Presenta una matriu sedimentaria llimósica, amb presència de carbons i restes de fusta semicarbonitzada i clastes de granit i esquist.

- Estrat 3

L'estrat 3, llimós i més compacte, de color oxidat, presenta major quantitat de petits i clastes d'esquist i carbons de grandària mitjana i gran. .

- Estrat 4

Es defineix un estrat 4, compost d'un sediment argilós de color groc marronós, definit per una abundant quantitat de clastes granítics. Aparentment es tractaria d'un estrat de formació geològica. En el sector Nord-oest, es documenta una zona de coloració més fosca amb alguns petits carbons. Aquesta presenta una continuïtat a l'estrat 5. S'interpreta com una possible cubeta excavada en el sòl geològic precedent. I per tant, associada o prèvia a l'estrat 3.

Estrat 5

Annex II. Dades arqueològiques

Sota l'estrat 4, es documenta un estrat 5, caracteritzat per una major densitat i grandària dels clastes granítics, més compacte, però com la mateixa matriu sedimentària groguenca i argilosa.

- Estrat 6

Finalment, es defineix una possible estructura composta per tres pedres que formen un semicercle, denominada estrat 6, i que se situa sota el 5.

Resultats

S'ha recollit un carbó coordinat del nivell 3, en planta. Així com de la suposada cubeta de l'estrat 3 i de la suposada estructura (estrat 6). A més s'ha realitzat un mostreig complet de tota la seqüència en la secció N del sondeig, recuperant-ne carbons de tots els estrats, també en secció. La datació del carbó ha permès obtenir una cronologia situada entre el 1165 i el 1265 calNE (Beta-323400: 820 +/- 30 BP).

Secció i planta:

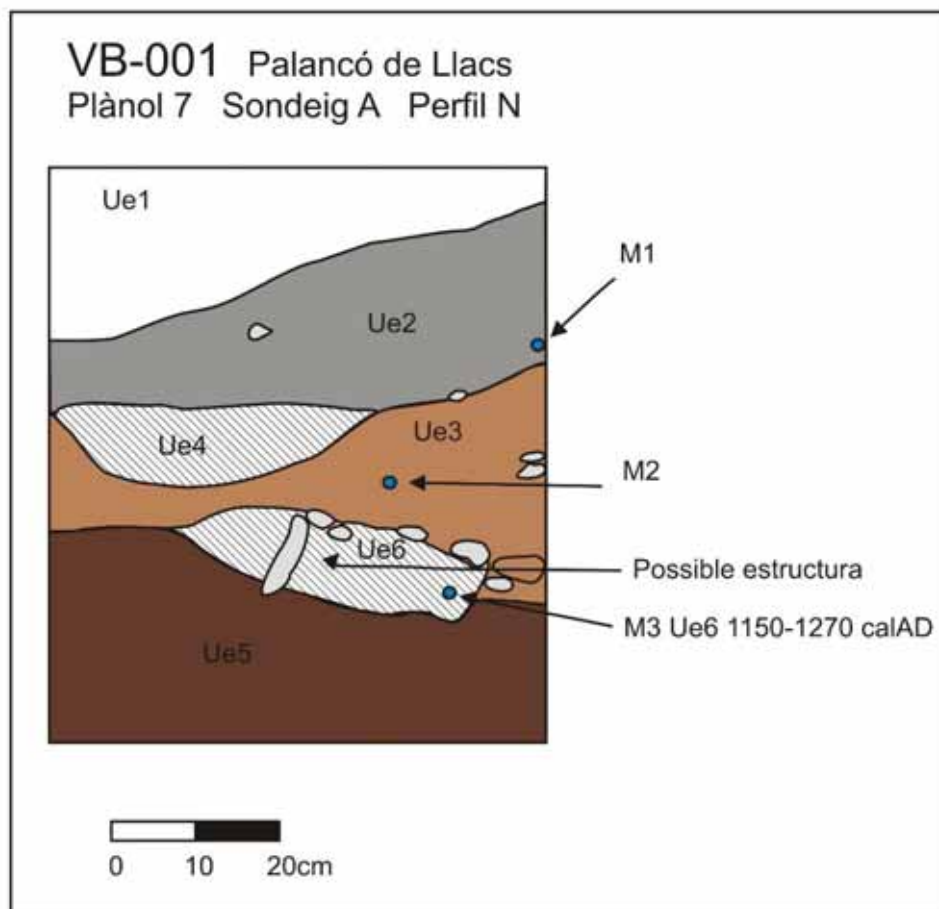

Figura 153. Secció nord del sondeig 1 a VB-001A. Cabana 1.

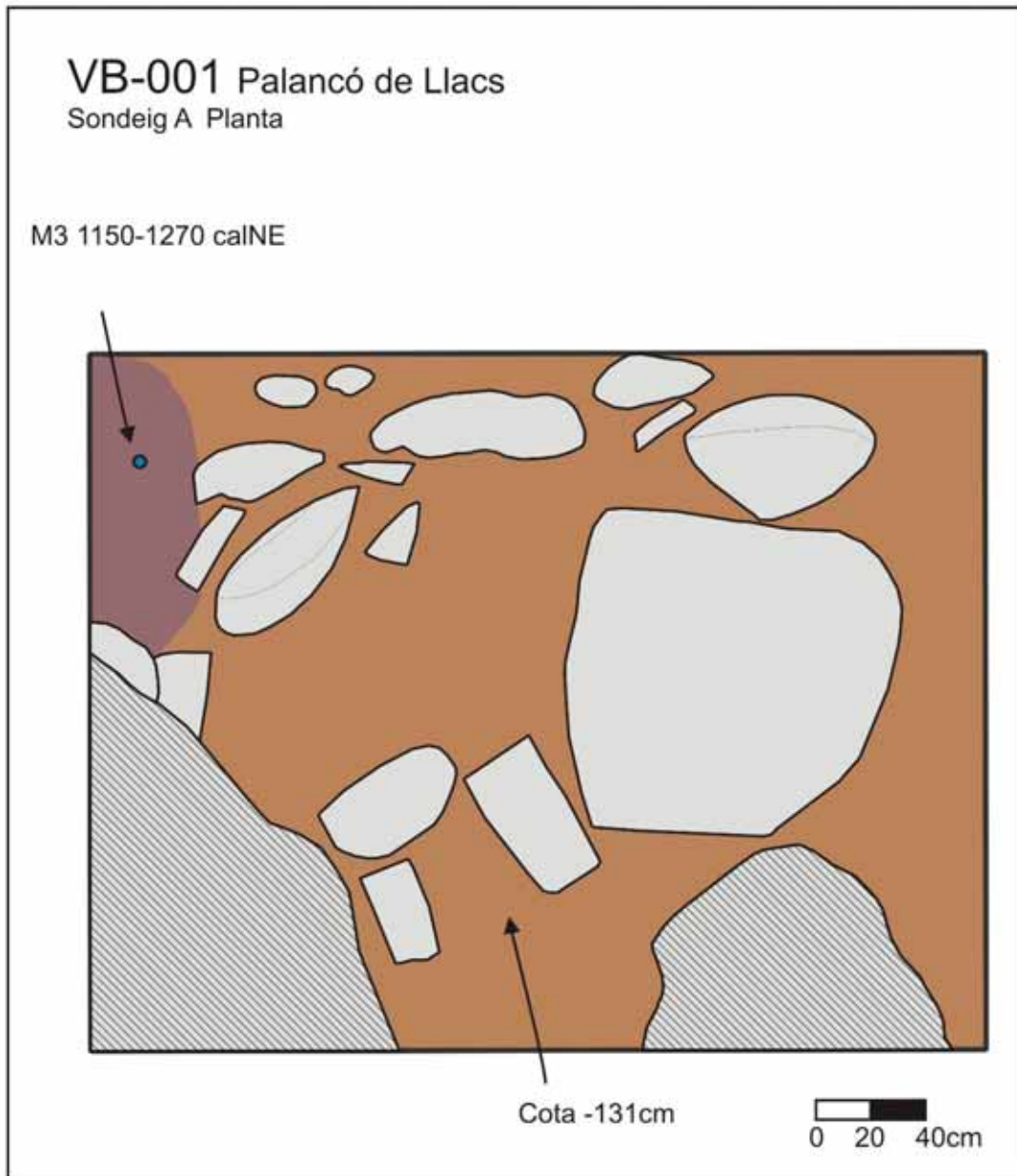

Figura 154. Planta del sondeig A a cota -131cm. Es pot veure el nivell 5, les pedres definides com a nivell 6 i les restes del nivell 3 a dalt a la dreta.

VB-001 SONDEIG 2

Es realitza un sondeig sobre una de els cantonades interiors de l'àmbit de l'estructura o cabana 1 del Conjunt C. L'angle de la cantonada el formen la paret d'un gran bloc de granit al costat nord (paret nord del sondeig) i un mur a l'oest que recolza sobre aquest gran bloc (costat oest del sondeig). Així s'ha decidit per tal d'esbrinar i establir quines són les relacions temporals i estratigràfiques dels murs amb els nivells d'ocupació que es puguin trobar.

Els objectius del sondeig són:

1. Obtenir materials per obtenir datacions relatives i absolutes (sempre que sigui possible)
2. Obtenir informació sobre les possibilitats del jaciment i la seva potència estratigràfica.
3. Obtenir informació sobre la possible funcionalitat del jaciment.

Metodologia

Es delimita el sondeig amb unes mides de 80 cm x 80 cm. Ens interessa poder establir una datació pel jaciment i l'estructura i poder establir les relacions estratigràfiques entre els murs i les possibles fases d'ocupació. Un cop delimitades les mides del sondeig es procedeix a la seva excavació enretirant la coberta vegetal i a continuació definint nivells estratigràfics successius segons els següents criteris: característiques del sediment, dels materials que apareguin i/o les possibles estructures que es defineixin. La numeració dels estrats segueix un ordre numèric lògic (començarem per l'1, després el 2 i així successivament). Els materials de la coberta vegetal s'examinen però no es garbellen. La resta de sediment passa tot per un garbell de 1mm. S'enregistra tota la informació del sondeig dins un diari de camp i a cada nou nivell es prendran cotes de nivell, fotografia i plantes a escala.

Posteriorment es decideix ampliar el sondeig uns 80x80cm més. Les descripcions de l'àrea original del sondeig i de la seva ampliació estan separades tot i que la seva seqüència estratigràfica i els nivells són els mateixos. També es realitza una neteja del sediment que es troba sobre el mur que separa el recinte 1 del recinte 2 per tal de veure amb més precisió el seu sistema constructiu i la seva relació amb la resta de l'estructura.

Descripció de la seqüència

- Neteja superficial

Realitzem la neteja superficial sense prendre cota de nivell inicial. Enretirem la coberta vegetal d'herbes i el sediment adherit més superficial. No trobem cap material a nivell superficial ni carbons.

Annex II. Dades arqueològiques

- Nivell 1

Dins el sediment encara trobem restes vegetals i orgàniques. La matriu sedimentària és de color marró molt fosc, solta i uniforme en quant a composició i en quan a la seva dispersió. No apareixen ni graves ni pedres a excepció d'una roca que comença a descobrir-se immediatament després d'enretirar la coberta vegetal a la meitat nord del sondeig.

A la base del nivell Apareix una mica de grava, molt poca, de pedres no més grans de 0'5cm i molt poc quars esmicolat. El sediment segueix essent força orgànic amb arrels molt fines a la meitat sud i amb un sediment marró de terra solta i encara amb algunes herbes. També comencen a aparèixer tres pedres de mida petita (veure planta inici Nivell 2) a la zona nord del sondeig. Pensem que podrien formar part d'un possible enderroc del mur, però és encara massa aviat per saber-ho. També podrien estar dibuixant una nova estructura, un banc.

Materials: A la superfície del Nivell 1 apareix un fragment de talla lítica. Apareix un segon bloc de mides mitjanes també a la meitat nord del sondeig. Els carbons no han començat a aparèixer de manera uniforme a tot el sondeig, han començat a aparèixer de forma concentrada a la meitat sud del sondeig, mentre que al nord no han aparegut encara. Són carbons de mides molt reduïdes, no més grans de 0'5cm. No apareixen més materials a la criba.

Decidim canviar de nivell per la coincidència dels següents elements: presència de carbons, la pràctica desaparició de remanents de la coberta vegetal i menor presència d'arrels; el sediment passa a ser ara més compacte tot i que el color i la composició de la matriu del segueixen essent els mateixos (marró fosc).

- Nivell 2

El sediment de matriu marró fosc i més compacte que al nivell 1. No hi ha pedres, tot i que en comença a aparèixer alguna molt de tant en tant i no més gran de 2 cm. La llosa plana de pissarra va expandint-se cap a l'W - N - S - E.

Encara es troben molt fines, especialment rodejant aquesta llosa. Apareixen petits fragments d'esquist d'1cm a 1'5cm, podria ser que alguns estiguessin termoalterats, especialment al sector S - W. El sediment segueix essent marró fosc. Augmenta la densitat de clastes d'1cm a 2cm i apareix granit esmicolat. En les cotes més baixes del nivell els carbons van apareixent de manera uniforme repartits per tota l'àrea del sondeig, però especialment a la meitat sud

Materials: A una cota de -40cm aproximadament, al quadrant S - W del sondeig apareix a la pala un petit fragment de talla lítica molt petit. Apareix clarament una acumulació de carbons de mida petita, d'entre

Annex II. Dades arqueològiques

0'5cm i 1cm, en recollim unes mostres coordinades com a C1.A tocar del perfil E, sobre la llosa, es defineix una concentració de carbons que podrien formar part d'un fragment més conservat de tronc carbonitzat.

El canvi de nivell s'ha establert pels següents factors: ja no apareixen tants carbons, el sediment segueix essent marró però és més compacte i ja hem delimitat la llosa de pissarra del sector S - E.

- Nivell 3

Dins aquest nivell apareix molta pissarra i granit esmicolats. Al sector S - W segueixen sense aparèixer carbons. Tanmateix al perfil W, sota el gran mur, comença a definir-se un conjunt de pedres alineades que podrien formar un segon mur més antic. De moment semblen carreus de mides mitjanes i petites i marquen una orientació diferent del mur superior. Un cop hem rebaixat una mica més el sector S - W ens apareix el mateix que apareixia sobre la llosa de pissarra del sector S - E, amb carbons de mides petites. Comença a aparèixer una segona llosa de pissarra al centre de la meitat sud del sondeig. El sediment es força uniforme a tot el sondeig: terra marró fosca, amb sorra, granit molt esmicolat, pissarra esmicolada (termoalterada?), carbons per tot i molt esmicolats (mil·limètrics) i arrels molt fines. Alguna pedra petita de fins a 5cm. I tot sobre la base de dues lloses de pissarra que anem descobrint. A la base del mur del sector S - W apareixen més pedres que podrien formar part d'un mur més antic. A la meitat nord del sondeig hi ha quatre roques mitjanes - grans de granit que impedeixen baixar el nivell i fan que l'excavació es centri fonamentalment a la meitat sud. La llosa que apareix a la zona central del sondeig sembla que no va per sota de la llosa del sector S - E, tot i que queda una mica més enfonsada i inclinada.

Més cap a la base del sondeig desapareixen els carbons i la pissarra esmicolada però la matriu del sediment segueix essent marró fosc amb poques arrels i molt fines. El sediment manté les característiques però deixa de ser tant compacte, és més net i sense pedretes, només alguna d'entre 1cm i 2cm. Ara no apareixen carbons excepte al sector S - W i concentrats al cantó d'un roc, de tal manera que podria tractar-se d'un forat de pal. Recollim i delimitem aquesta zona de concentració de carbons (mirar planta a escala del nivell 3) i en recollim una mostra de carbons per datació amb el coordenat C3, a una cota de -54'5cm.

Paral·lelament hem anat baixant la meitat nord del sondeig entre rocs, però és difícil doncs queda molt arraconat i hi ha poca superfície per excavar.

Seguim baixant el nivell fins a la base de les dues lloses fins a delimitar-les. Ara sembla més clar que les quatre pedres alineades del sector N podrien definir una estructura en forma de banc.

Annex II. Dades arqueològiques

Materials: Al sector S - E, a la base d'una pedra de mides mitjanes, trobem un parell de carbons de mides grans que coordinem i recollim amb el codi C2. També es recull msotres d'una concentració de carbons al sector sud en un possible forat de pal. Aquesta mostra s'anomena C3. Al sector S - E apareix una ceràmica vidriada coordinada com a $\Delta 1$. Es troba al costat i immediatament sota el carbó coordinat C2, a una cota de -44'5cm. Apareix també una ceràmica no vidriada que podria estar feta a torn més o menys al mateix nivell que la ceràmica vidriada, la coordinem com a $\Delta 2$ a una cota de -44'5cm. Apareix una ceràmica no vidriada també al sector S - E al costat de la llosa i una mica per sota d'aquesta però podríem dir que tant la llosa com la ceràmica estan al mateix nivell. La coordinem com a $\Delta 3$. Està a 9cm per sota de la ceràmica vidriada.

Un cop arribem a la base de les lloses i estan aquestes delimitades decidim tancar el Nivell 3 i canviar al Nivell 4 que serà el nivell per sota de les lloses. A més a més el sediment es homogeni i comencen a aparèixer pedres de més de 10 cm i carbons una altre vegada. Abans d'iniciar el Nivell 4 i considerant les troballes de ceràmica vidriada i no vidriada decidim fer una ampliació del sondeig pel seu costat sud. Tindrà unes mides de 80 x 80cm i l'anomenarem SONDEIG 1 AMPLIACIÓ SUD.

Ampliació del sondeig

- Nivell 1

Els primers centímetres són d'una terra marró fosca, solta, amb moltes arrels. Al sector S - E del sondeig comença a aparèixer un gran bloc de granit. Pel costat W del sondeig (on hi ha el mur) sembla que el mur no continua cap a baix. Veurem si el segon mur que apareix al Sondeig 1 continua apareixent en direcció S - W per sota del gran mur.

Materials: No trobem materials, sembla que el nivell 1 coincideix amb la descripció del Nivell 1 del Sondeig 1.

- Nivell 2

El sediment és marró fosc, de terra solta amb petites pedres, arrels i carbons molt petits i en poca quantitat. Apareix un conjunt de pedres que marcarien l'inici del Nivell 3 i podrien formar part d'un possible enderroc.

Materials: Al perfil nord ens apareix un carbó gran a la cota -45cm. El recollim i anotem com a coordinat C1 Sud.

Annex II. Dades arqueològiques

- Nivell 3

Durant l'excavació de l'ampliació del Sondeig 1 hem conclòs que el que havíem considerat com a nivell 3 podríem eliminar-lo i incloure'l dins el nivell 2, per tant eliminem ara el nivell 3 i seguim considerant que és el mateix nivell 2. Així no prenem cotes inicials del nivell 3 ni fotografia. Hom decideix mantenir la separació del nivell 3 simplement per mantenir la coherència amb el Sondeig 1 i tenir més clara l'evolució estratigràfica del sondeig conforme es va excavant. Per tant el nivell 3 és manté com una etiqueta i un nivell artificial que no respon a cap canvi suficientment rellevant. És per aquest motiu que als dibuixos a escala de les plantes es passa directament del nivell 2 al nivell 4. Apareixen rocs i pedres al sector est, de mitjanes i grans dimensions.

L'inici del nivell 3 ve marcat en tot cas per que comencen a aparèixer dues lloses planes de pissarra que són del mateix tipus i aspecte que les aparegudes al Sondeig 1. Anem baixant i delimitem les lloses. Fins ara podem afirmar que hi ha una coincidència estratigràfica a ambdós costats del sondeig VB-001c.

Materials: Apareix una ceràmica no vidriada a la cota -49cm, al perfil N - E, sembla antiga i la coordinem com $\Delta 4$. La podríem relacionar estratigràficament amb la ceràmica coordinada $\Delta 3$. Apareixen tres fragments més de ceràmica força petits que no coordinem. No és vidriada i sembla antiga. Trobem un altre fragment de ceràmica que coordinem com a $\Delta 5$ i que podria ser d'època romana.

Podria ser que el conjunt de lloses col·locades horitzontalment (en cap cas clavades) formessin part d'una estructura. En tot cas sembla clar que han estat col·locades premeditament o seguin un ordre.

Un cop delimitades les lloses arribem al mateix nivell que al Sondeig 1 i decidim iniciar el Nivell 4 que ve marcat per ser el nivell de sota les lloses.

- Nivell 4

El nivell 4 s'excava de manera conjunta, es a dir es tracta el sondeig C i l'ampliació del sondeig com un sol quadre. Així unifiquem la descripció pel nivell 4.

Iniciem el nivell 4 aixecant la llosa central; és molt fina, fa 58cm de llarg i entre 18cm i 23cm d'ample per 2cm/4cm de gruix. Immediatament per sota apareixen carbons grans d'entre 2cm i 4cm juntament amb carbons petits distribuïts homogèniament per tot l'estrat i que apareixen poc fragmentats. La matriu del sediment segueix essent de color marró fosc; terra sense granit esmicolat i amb molt poca pissarra fragmentada. És un nivell que marca un plànol lleugerament inclinat que baixa en direcció N - W, cap al mur i cap a la cantonada amb el gran bloc de granit. Pel que fa al mur inferior, sembla que continua com a prolongació

Annex II. Dades arqueològiques

del que apareix a la meitat nord del sondeig i per sota del gran mur. Com ja hem esmentat és un mur de carreus de petites i mitjanes dimensions i que segueix una orientació que no coincideix amb el gran mur superficial.

Materials: Excavant al perfil W per sota del mur, apareixen grans carbons que de moment es concentren a la meitat N-W del Sondeig. Prenem mostres per datar coordenades com a C2 Sud. Segueixen apareixent carbons conforme anem baixant. Apareix una gran concentració de carbons al perfil W sota el gran mur. N'agafem mostres per datar amb el coordenat C3 Sud. Són carbons d'entre 3cm i 4cm. Apareix un fragment de ceràmica no vidriada al costat W (just sota el mur) al perfil, que coordenem com a $\Delta 6$. Es rellevant el fet que apareix sota les lloses. Sota la llosa central apareix un roc de granit de 15cm x 20cm aproximadament.. Seguim excavant la part central del sondeig on van apareixen carbons grans i tres fragments més de ceràmica amb els coordenats $\Delta 7$ i $\Delta 8$. S'agafa una mostra de sediment de la zona central del sondeig (Nivell 4). Destaquem l'aparició de fragments de quars força homogenis i translúcids i en guardem una mostra. Apareix un altre fragment de ceràmica que coordenem com a $\Delta 9$ amb un quars associat.

A la base d'aquest nivell apareixen dues roques grans de granit; el sediment en contacte amb aquestes està net de carbons; és un sediment més clar amb petits rocs i granit esmicolat per tot. Interpretem aquest sediment com d'origen geològic i donem per finalitzat el sondeig.

Conclusions

El sondeig vindria a mostrar com a mínim dos moments d'ocupació: un podria estar relacionat amb el mur de grans carreus que es correspon als nivells 1, 2, 3, per sobre les lloses de pissarra i on apareix la ceràmica vidriada, fragments de talla lítica i carbons de vegades concentrats (a mode de pals cremats ja sigui clavats a terra o per la caiguda d'una possible coberta vegetal); també hi podríem relacionar una possible estructura de banc que va clarament per sobre les lloses o al mateix nivell.

A continuació trobem una interfase que definim per un conjunt de tres lloses de pissarra que en estar disposades seguin un mateix patró (col·locades horitzontalment com si formessin un paviment) han de formar part d'un mateix moment en que es van dipositar. Aquestes, també estarien situades per sobre el segon mur de carreus mitjans- petits que segueix una orientació diferent a la del mur més superficial.

Per sota de les lloses se situaria un moment o varis d'ocupació relacionats amb el mur de mitjans - petits carreus amb un possible fogar o neteja de varis fogars. Hom descarta que es tracti d'un fogar en cubeta ja que no està clar que les lloses marquin una estructura semi-circular si considerem la llosa central i ja que sembla

Annex II. Dades arqueològiques

que els carbons segueixen apareixent fins i tot per sota de les lloses que no s'han pogut enretirar. L'aparició de ceràmica no vidriada i aparentment més antiga que la de sobre les lloses també vindria a indicar aquesta diferenciació temporal sobre - sota lloses. Cal destacar que la matriu sedimentària de sota les lloses no varia gaire pel que fa a color o composició, és sempre marró fosc tirant cap a marró clar, de vegades amb més o menys concentració de carbons, més o menys grans. No apareixen estrats cendrosos ni foscos característics dels fogars en cubeta, la matriu és sempre força neta en aquest sentit.

Descartem d'altra banda possibles enderrocs per la falta d'entitat dels rocs que no es corresponen ni en mides ni en composició amb els grans carreus del mur superficial.

La datació d'un dels carbons situats al nivell 2, per sota de les lloses ha proporcionat un interval situat entre el 1492-1663 calNE (Beta-323401: 290+/-30BP).

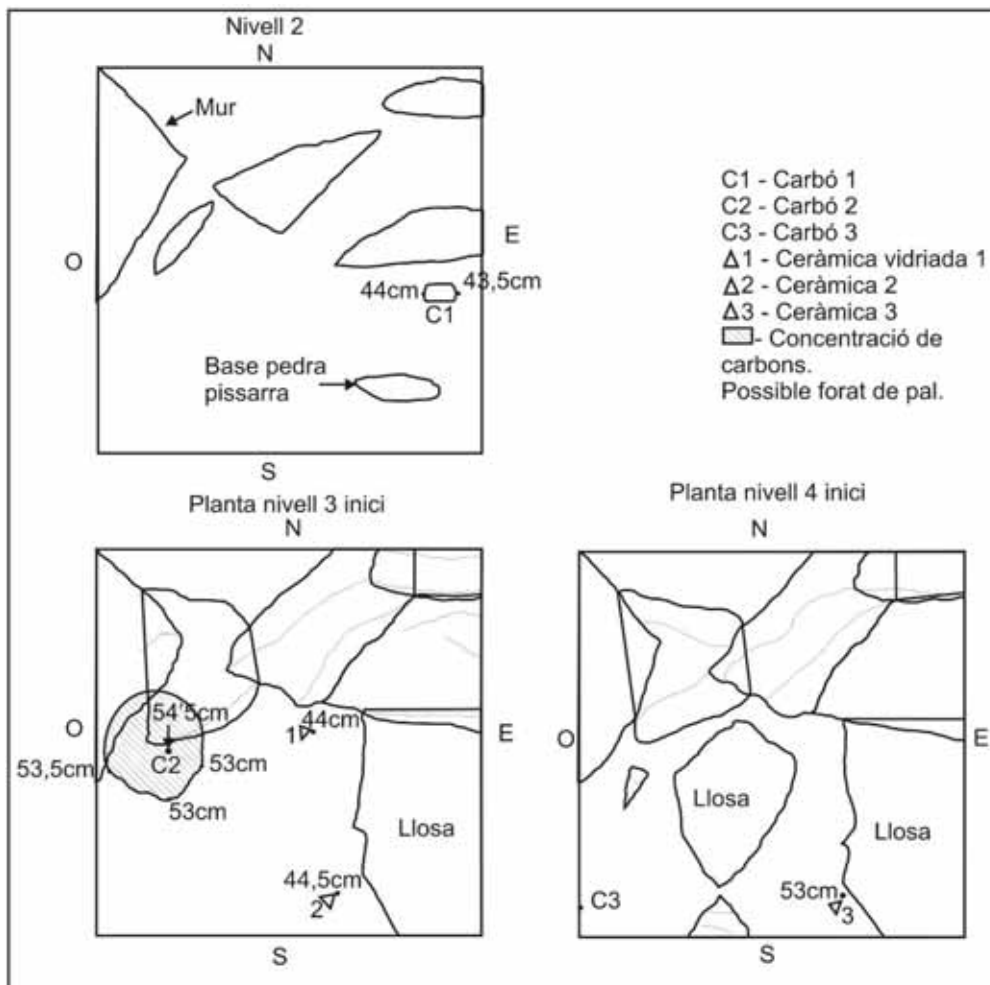

Figura 155. Plantes dels nivells del 1 al 4.

Annex II. Dades arqueològiques

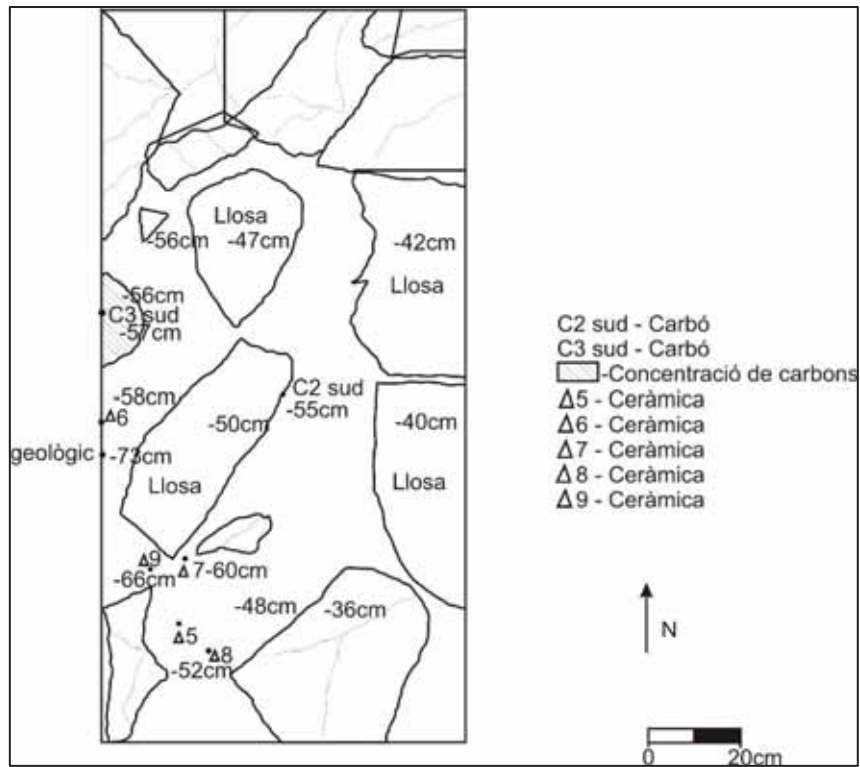

Figura 156. Planta final del nivell 4 del sondeig 2 a VB-001. C3 és el codi del carbó datat.

VB-017S SONDEIG 1

El sondeig-01 del jaciment VB-017 ha estat realitzat en una de les cabanyes localitzades en l'àrea SW del conjunt, part d'una sèrie de possibles estructures d'hàbitat. Es tracta d'un anell de quatre recintes de forma circulars, que es troba entre dues estructures més grans, possiblement destinades a l'estabulació del bestiar.

La cabanya R-18 ha estat considerada ideal per realitzar un sondeig, destaca per la presència de dos grans blocs de pedra, en el costat est, que semblaven marcar una via d'accés a la mateixa estructura. A més en el seu marge sud-oest la cabanya presenta un tram de mur de poc menys d'un metre d'alçada a delimitar un espai interior de 2,5 m. per 2,25 m., suggerint l'existència d'un ampli espai de possible habitació.

El sondeig ha estat realitzat en el cantó sud-oest de l'estructura, amb l'objectiu de seguir el traçat de l'estructura del mur, tant en el costat est com en el costat sud.

Tal intervenció estava dirigida a:

- Verificar l'existència de nivells d'ocupació humana a l'interior de l'estructura així com les característiques d'aquestes ocupacions.
- Aconseguir materials arqueològics suficients per establir hipòtesis sobre la cronologia relativa de la cabana i de les altres estructures a aquesta relacionades.
- Obtenir mostres per efectuar datacions absolutes que ens informin de la cronologia de les ocupacions.

Metodologia

La intervenció s'ha realitzat intentant definir les diferents unitats estratigràfiques a partir de les variacions de la seva composició sedimentària. Degut a la limitada superfície d'excavació únicament hem pogut obtenir una lectura sol parcial de la estratigrafia del sediment i dels seus canvis.

Inicialment s'ha realitzat una cala de 60 cm. x 85 cm. que s'ha ampliat en adreça nord d'ulteriors 20 cm. per a poder remoure un bloc de pedra que impedia prosseguir el treball.

UE0

Sediment: es tracta d'una primera capa de cobertura herbàcia i humus.

Materials: no s'han trobats materials.

UE1

Sediment: es tracta d'un sediment llimós, compacte, caracteritzat per una grava de diàmetre variat, entre els 3 cm. i 4 cm. de mitjana, composta principalment de fragments d'esquist i granit. En la seva matriu s'ha evidenciat la presència dispersa de blocs de granits de diàmetres amb una mida entre 10 i 15 cm. No ha estat possible reconèixer una distribució homogènia, interpretable com efecte d'un acció humana. Té una potència sedimentària d'entre 5 cm. i 7 cm.

Materials: Petits fragments de carbons, inferiors al mig centímetre i dues clastes de terra cuites de dimensions inferiors al centímetre.

Interpretació: La UE1 ha estat interpretada com un nivell de formació natural, per efecte de l'acció dels agents atmosfèrics. Alguns dels blocs de granit més grans poden estar relacionats amb la caiguda de part del mur adjacent.

UE2

Sediment: Es tracta d'un sediment llimós mixt amb una grava de grandària de 2-3 cm, composta de granit i esquist. Aquest sediment s'ha evidenciat homogèniament en tota la superfície d'excavació. La seva potència sedimentària és entre 10 cm. i 15 cm.

Materials: Es remarca la presència de dos fragments de ceràmiques a les cotes -55 cm. i -51 cm. Un tercer fragment ha aparegut amb l'ampliació nord del sondeig a cota -68cm.. Els fragments ceràmics semblen mantenir una certa homogeneïtat de pasta, cocció i tipologia de desgreixants utilitzats. Al costat d'aquests s'han trobats diversos fragments de carbons que han estat seleccionats per eventuais datacions. Encara els carbons es presentaven aïllats en la matriu del sediment sense que hagi estat possible reconèixer algun tipus de llars o àrees de combustió.

Interpretació: Aquest nivell podria estar relacionat amb una fase d'ocupació de l'estructura. Tanmateix en l'àrea excavada, no ha estat possible individualitzar un nivell arqueològic clar i només la presència dels fragments ceràmics ens suggereix l'existència d'un nivell d'ocupació humana. La matriu del sediment es

Annex II. Dades arqueològiques

semblant a la del nivell superior, únicament es diferencia per l'absència de grans blocs de granit i una matriu més fina.

UE3

Sediment: Aquesta UE s'ha definit a partir de la presència d'una gran pedra que cobreix completament la meitat N del sondeig, impeding pràcticament l'excavació.

Materials: No s'han trobat materials.

UE4

Sediment: En l'àrea sud del sondeig, en una petita zona que ha estat possible seguir excavant, ha aparegut un sediment de coloració entre gris i negre, de matriu llimosa barrejada amb carbons.

Materials: Ha aparegut un fragment de ceràmica, associat a un carbó seleccionat per les datacions. Es trobaven a una cota de - 78cm.

Interpretació: L'excavació d'aquest nivell ha estat interrompuda per efecte d'uns dies de mal temps, així que la informació que disposem és parcial. Tot i la seva reduïda àrea es el nivell que es pot associar amb més seguretat a una ocupació, sobretot pel tipus de sediment i la quantitat de carbons. De tota manera la UE 4 ja no té alguna relació estratigràfica amb el mur de la cabanya ja que es situa sota el seu començament. Podria representar un moment d'ocupació previ com a mínim a la última fase de construcció de la cabana.

Conclusions

Encara que es tracta d'una cala puntual que s'hauria d'ampliar per prosseguir amb una excavació en extensió, el sondeig ha permès verificar l'existència de material arqueològic dins l'estructura aportant mostres de carbó per a datacions absolutes. Tanmateix per poder establir amb seguretat que l'estructura R-18 havia tingut una funció d'hàbitat seria necessari ampliar l'excavació fins a cobrir la totalitat de l'espai interior de l'estructura definit millor les dues possibles fases d'ocupació. Seria necessari també verificar la relació de la UE4 amb l'estructura.

La datació d'un carbó provinent de la UE2 ha facilitat un interval cronològic situat entre el 1222-1287 calNE (Beta-323402 750 +/- 30 BP). Una mostra recollida a la UE 4 ha obtingut una datació entre el 1372-1112 calANE (Beta-323403: 2980 +/- 30 BP).

Intervenció posterior.

Una intervenció posterior ha permès documentar millor aquests nivells. La cabana presenta una fase recent a la part més interior limitada per un petit mur que la tanca. (Veure plànol de la cabana). Aquest nivell correspon a la datació segle XII calNE i és una remodelació de la cabana antiga. Per sota d'aquest nivell es troba

Annex II. Dades arqueològiques

la fase d'ús de la cabana que es situen entre els segles X i XII calNE. La primera presenta un interval entre el 973-1150 calNE (Beta - 332032: 1010 +/- 30 BP) i la segona entre el 892 i el 1014 calNE. (Beta-332031: 1090 +/- 30 BP). Aquest nivell és el que està associat als murs de la cabana. La intervenció ha arribat a la base de la cabana. Per tant es dedueix que la datació prehistòrica obtinguda al sondeig anterior és d'una ocupació anterior a la construcció de la estructura i no està relacionada amb l'arquitectura actualment visible.

Plantes i seccions

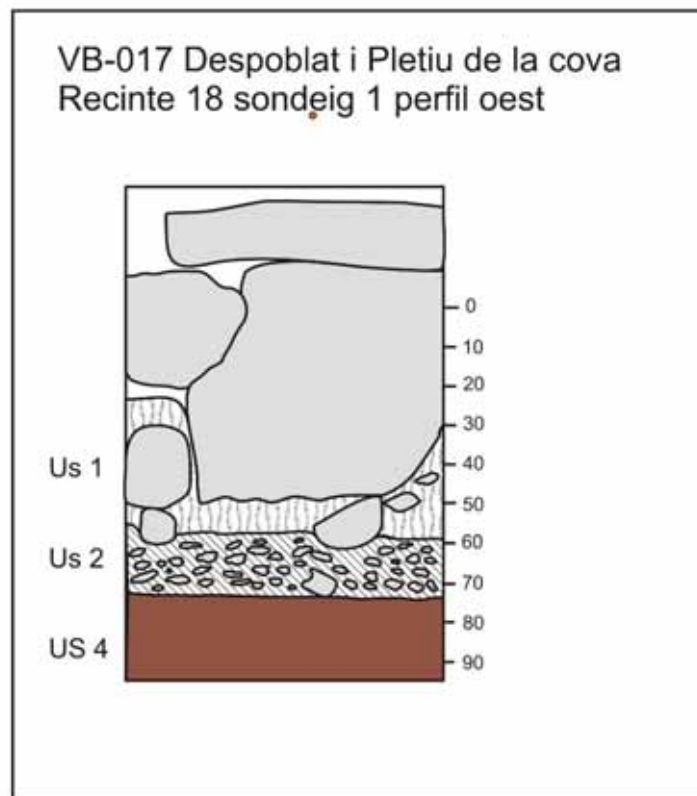

Figura 157. Secció del sondeig a VB-017S

Annex II. Dades arqueològiques

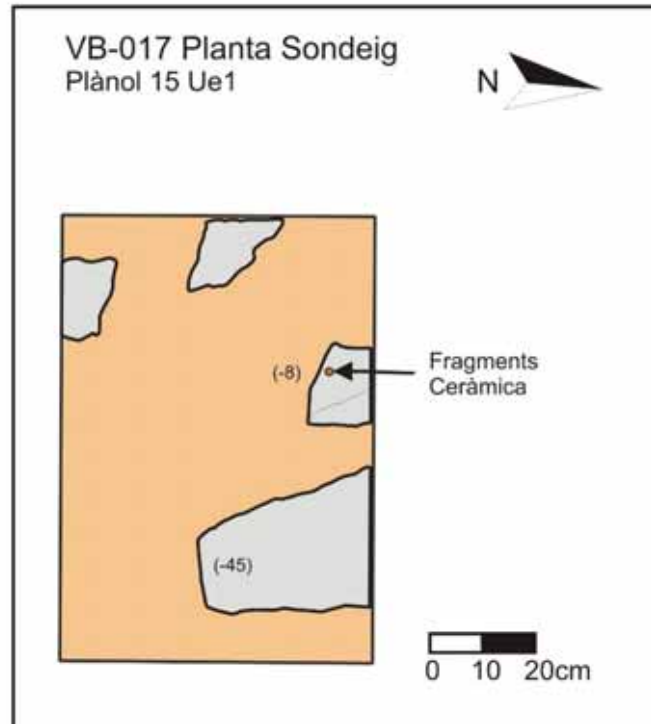

Figura 159. Planta de la UE 1 del sondeig a VB-017S.

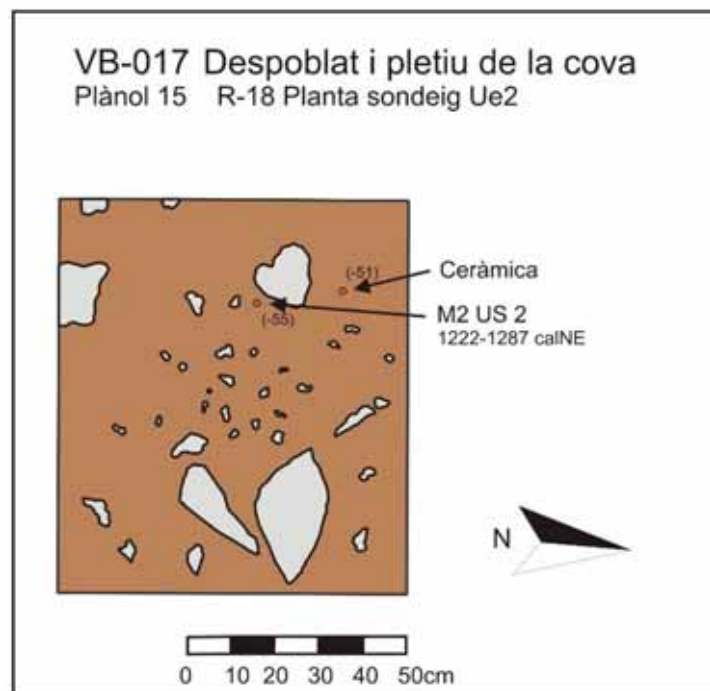

Figura 158. Planta de la UE 2 del sondeig a VB-017S

VB-085 SONDEIG 1

Descripció:

Es decideix iniciar el sondeig a l'estructura 1 del jaciment VB-085 degut a que es pot tractar d'una estructura d'hàbitat i correspon probablement a una fase antiga del jaciment. Aquesta observació la fem observant l'enderroc i l'alt grau de sedimentació presents a l'interior de la cabana.

Objectius:

1. Obtenir mostres per a realitzar datacions absolutes que ens puguin informar de la cronologia de l'estructura i per extensió de la cronologia d'aquest sector del jaciment.
2. Obtenir dades amb les que puguem inferir la funcionalitat de l'estructura i confirmar que es tracta d'un espai d'hàbitat.
3. Realitzar una lectura del mur, el seu sistema constructiu i les seves relacions estratigràfiques amb la resta d'elements estructurals.
4. Comprovar si existeixen ocupacions anteriors de l'estructura.

Metodologia

La mida plantejada del sondeig es de 1 metre per 70 centímetres i està orientat en sentit Nordoest-Suddest. Posteriorment s'amplia a 100x115cm. Els nivells s'individualitzen en funció de canvis en el sediment o la presència d'elements estructurals. Tot el sediment es garbella.

Nivells

Nivell 1

Després de retirar la capa vegetal de la superfície apareix un nivell amb abundants clastes provinents de l'enderroc de l'estructura. Es localitza el tancament del mur en angles recte. Aquest nivell s'interpreta com l'enderroc de l'estructura 1.

Nivell 2

Es tracta d'un nivell amb la mateixa composició sedimentaria però sense les pedres provinents de l'enderroc. Si que apareixen algunes clastes de 10 cm de grandària mitjana. En aquest nivell es troben abundants carbons i es recull un fragment de ceràmica. Sota un bloc d'enderroc corresponent al nivell 1 es troba una capa de cendres amb molt carbó i branques carbonitzades, el sediment de la taca es gris, orgànic i sembla rubefactat. Delimitant la taca sembla correspondre a una estructura de combustió adossada al mur.. Es recull una mostra de carbó per datar. Aquest nivell s'interpreta com un sòl d'ocupació.

Nivell 3

Sota aquest nivell apareix un estrat de terra molt menys orgànica. De color marró clar lleugerament rogenc amb algunes clastes de 10-15cm de llargària i sense material arqueològic. En comprovar que es tracta d'un nivell geològic es dona per finalitzat el sondeig.

Breu interpretació i resultats

La seqüència obtinguda ens confirma que únicament existeix una fase d'ocupació de la cabana. El nivell 1 correspon a l'enderroc de l'estructura, el segon correspon probablement a un nivell d'ocupació amb un fogar i el tercer correspon ja a la matriu geològica. Per la troballa de la taca de fogar podem donar per confirmat que es tracta d'una estructura d'hàbitat. La datació d'un carbó provinent d'aquesta estructura ha proporcionat un interval cronològic situat entre el 436 i el 644 calNE (Beta-323406: 1490+/- 30 BP).

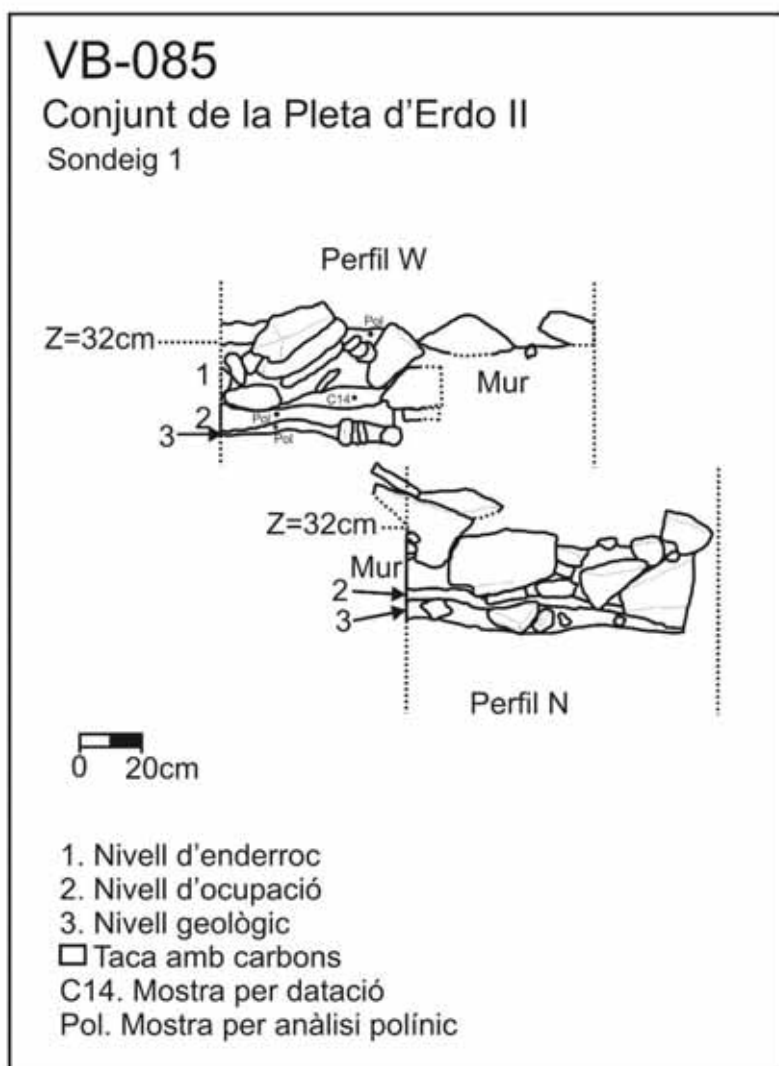

Figura 160. Perfil oest i perfil nord del sondeig de VB-085.

VB-019 SONDEIG 2

Descripció:

El sondeig es duu a terme a la cabana H6 del jaciment de Casesnoves. Aquesta cabana es situa al sud dels tancats més visibles del jaciment. Es tracta d'una cabana de planta circular amb murs de doble parament ben conservats. Els carreus són lloses d'esquist de 45x20x10cm encara que també trobem algunes lloses més grans de 80x40x15. Els murs tenen un rebliment de lloses més petites i conserven un important alçat d'entre un 1 i 1,60 metres en la part sud. Es conserva part del tancament del sostre i s'observa clarament que feia servir la tècnica de la falsa cúpula. La cabana conserva també el llindar de la porta d'accés que orienta a l'est. A l'interior de la cabana hi ha cert enderroc de lloses d'esquist d'uns 50x40x10cm. Algunes pedres semblen haver estat treballades i adopten formes funcionals.

L'interior de la cabana presenta tres estructures: una obertura a la paret nord interpretada com un armari o lleixa i dues estructures a la paret sud sobre les quals es realitzarà el sondeig.

La primera estructura l'anomenem Estructura SE, està situada a 25cm sobre el nivell del sol i mesura uns 30 centímetres d'altura en secció 40 de allargada i més de 50cm de profunditat en planta. Està col·locada entre dos grans blocs que formen part del mur de la cabana i es troba revestida de lloses més petites a banda i banda que conformen la paret de la estructura., sobre l'estructura trobem una llosa plana col·locada com a sostre.

La segona estructura l'anomenem Estructura SW i es lleugerament més gran que la primera, fa uns 80cm d'altura i 65 d'allargada en secció i més de 50cm de profunditat en planta. Es situa a la mateixa cota sobre l'alçat de la cabana que l'anterior.

Com a hipòtesi preliminar aquets dos elements s'interpreten com a estructures de combustió.

Tipus d'intervenció

La intervenció es planteja bàsicament com una neteja del sediment contingut en les dues estructures. Prèviament es realitza un desbrossament i neteja general de l'interior de la cabana.

Objectius de la intervenció

El sondeig es realitza amb la finalitat d'obtenir mostres de carbons continguts en el sediment. Les mostres de carbons recollides serviran per efectuar datacions absolutes que ens puguin informar com a mínim de la cronologia d'abandó de la cabana. Es parteix de la premissa que la cronologia obtinguda de la cabana pot ser

representativa del jaciment. Un objectiu secundari del sondeig es confirmar si les estructures o s'ha intervingut són efectivament estructures de combustió.

Metodologia de la intervenció

Abans de començar a intervenir en les estructures es realitza un desbrossament de l'interior de la cabana i es neteja l'enderroc.

La intervenció en sí consisteix en la neteja del sediment contingut en les estructures SE i SW anteriorment descrites, es tracta per tant d'un sondeig molt localitzat i restringit a aquestes estructures. En principi considerem un sol nivell per estructura ja que es tracta de contextos tancats, continguts en estructures que creiem que estaven destinades a la combustió. Tot el sediment es criba. Es realitzen també fins a tres representacions de la cabana. Un dibuix en planta de la cabana, un secció de la paret sud i una planta de les dues estructures.

Descripció dels nivells

- Estructura SE

Hi trobem un sediment llimós, fosc i poc compacte. Entre el sediment trobem pedres petites amb evidències clares d'haver estat exposades al foc. Algunes d'aquestes pedres són de quars, material que no es troba pels voltants del jaciment. El sediment presenta una profunditat d'uns 4 centímetres i està present en tota l'àrea de l'estructura.

Apareix certa quantitat de fragments de carbó, al fons de l'estructura es on es troba major quantitat d'aquests fragments.

Un cop retirat queda al descobert un nivell de lloses col·locades. L'estructura té una obertura al fons que connecta amb l'estructura SW i presenta també un conducte vertical per evacuar aire a l'exterior.

Es confirma que l'estructura SE tenia una funció de combustió, el sediment excavat en el seu interior correspon a les restes d'aquesta combustió.

- Estructura SW

Hi trobem gran quantitat de clastes de diferents mides a l'interior les més abundants tenen una mida de 10 x 15 centímetres aproximadament. En els primers centímetres trobem entre les clastes un sediment llimós fosc que no arriba a formar paquet per la gran quantitat de clastes. A uns 20 centímetres aproximadament la quantitat de clastes es redueix i el sediment ja forma un paquet però segueix mantenint la mateixa composició.

Apareixen alguns fragments de carbó en el fons de l'estructura.

Annex II. Dades arqueològiques

Un cop retirades les clastes i el sediment queda al descobert un nivell de lloses col·locades. També es pot apreciar al fons la connexió amb l'estructura SE que forma una petita volta i el conducte d'evacuació d'aire anteriorment descrit.

La funcionalitat de l'estructura SW no es tan clara com la SE, connecta amb aquesta però no presenta evidències tan clares de combustió, el sediment en aquesta estructura estava cobert per gran quantitat de clastes que poden ser d'enderroc.

Mostres recollides

La mostra 1 es recull a l'interior de l'estructura SE a 1,5 cm de profunditat (100, 5 sobre la secció dibuixada). La mostra 2 es recull a 2cm de profunditat (101 sobre la secció) més cap a l'exterior de l'estructura.. La mostra 3 es recull en la part més interior del forn a la mateixa cota que la mostra 1. La datació d'aquesta mostra ha facilitat un interval situat entre el 1190-1279 calNE (790 +/- 30BP Beta - 323404).

Breu interpretació

El sediment recollit s'interpreta com a resultat de la última combustió realitzada a la cabana, el resultat de les datacions per tant ens informa del moment d'abandó de la cabana.

En quant a les estructures, per la connexió observada funcionaven alhora i probablement s'utilitzaven per a la mateixa activitat. Les traces de combustió observades i els carbons trobats en la estructura SE ens porten a deduir que era un element utilitzat per a combustió. Altres elements estructurals com el conducte d'evacuació ens ho reafirmen. En canvi la funció de l'estructura SW no es tan clara, connecta amb la SE però no hi trobem traces de combustió i el volum de carbons recuperats es menor.

Annex II. Dades arqueològiques

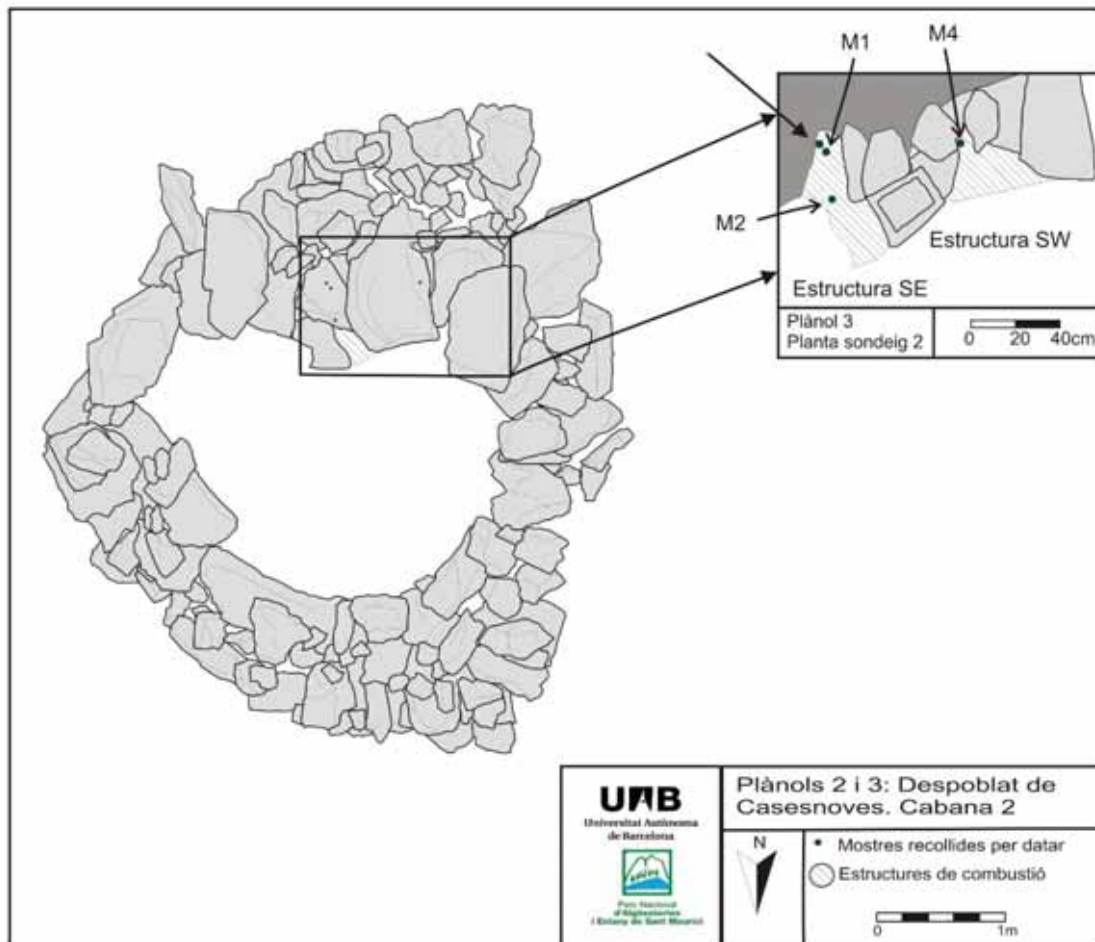

Figura 161. Planta de la cabana amb la localització de les estructures sondejades i plànol de detall.

VB-019 SONDEIG 3

Localització del sondeig

El sondeig es localitza a la cabana H-3 just davant d'una estructura amb dues càmeres que hem identificat com un forn.

Objectius:

Aconseguir mostres per a realitzar datacions absolutes que ens puguin informar de la cronologia de la estructura i per extensió del jaciment VB-019.

Comprovar la existència de fases anteriors d'ocupació de l'estructura.

Metodologia

La intervenció consisteix la neteja de la base del forn i la realització d'una cala de 1 metre per 90 centímetres aproximadament un cop acabada la neteja Tot el sediment es garbella.

Neteja

Es neteja les cambres de la estructura i la seva base deixant al descobert l'enderroc i l'humus. Aquest es troba majoritàriament a la part inferior. Amb aquesta neteja no s'ha trobat cap material arqueològic. S'ha procedit a aixecar les pedres de l'enderroc davant el forn. Un cop retirades les pedres s'ha individualitzat el nivell de paviment i es procedeix a excavar-lo.

Nivell de paviment

L'estrat de paviment està compost sobretot de pedres d'esquist i està amortitzat amb algunes clastes provinents del mur.

Es prossegueix amb la fotografia de l'estrat un cop s'ha desmuntat el paviment, s'ha deixat un testimoni a la zona sud. Durant l'aixecament de les pedres del paviment s'ha trobat una gran quantitat de carbó. Aquest carbó s'ha recollit i una part s'ha mostrejat per a obtenir mostres per a datacions absolutes. En aquest punt s'ha dividit el sondeig en dos parts i s'ha decidit excavar només el costat nord de la gran pedra provinent de l'enderroc del forn.

Nivell 3

Sota el nivell de paviment s'han trobat carbons i pedregar. S'han trobat també tres pedres de mitjanes dimensions de les que s'ignora si estan col·locades de forma natural, són enderroc o podrien formar part d'una estructura anterior. S'ha documentat amb foto i planta, el sondeig s'interromp aquí degut a que ha finalitzat el temps previst per a la intervenció.

Annex II. Dades arqueològiques

Resultats: Un dels carbons recollits després d'aixecar el paviment ha facilitat una datació amb un interval situat entre el 1415 i el 1479 calNE (450 +/-30 BP Beta - 323404). Tanmateix s'ha de prendre amb precaució aquesta datació perquè el context es trobava força alterat per bioturbació d'arrels.

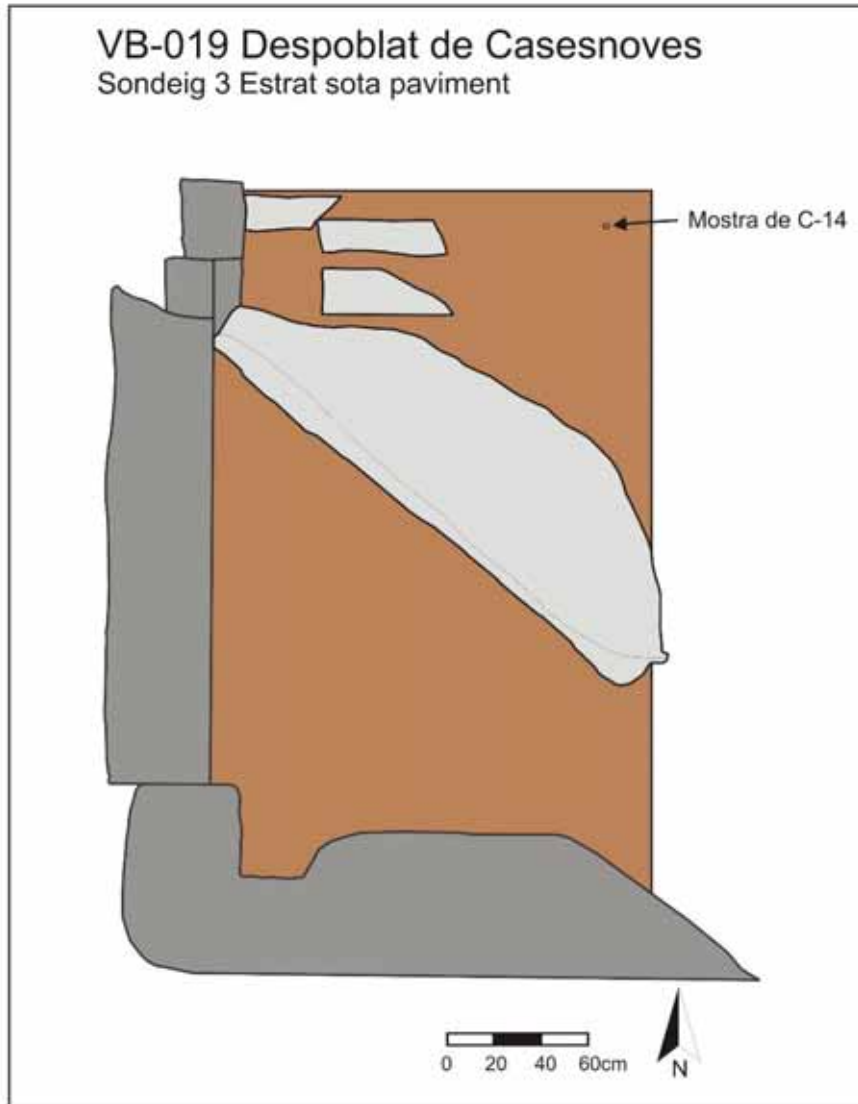

Figura 162. Planta del sondeig.

VB- 098 SONDEIG

Descripció:

El sondeig inicialment s'ha plantejat en una àrea de 0,8 x 0,6 m. adossat a l'interior de la cantonada Sud-est de la Cabana 1. Arrel de la presència de grans blocs d'enderroc que limiten l'àrea excavable, finalment s'ha d'acabar ampliant la superfície de l'actuació a un espai de planta irregular de 1,35 per 0,95 m. L'excavació ha permès documentar un potent nivell d'enderroc de clastes d'esquist. Tant el seu volum com les dimensions d'alguns dels carreus fa pensar que originàriament la construcció va estar coberta per un sostre de pedra. Per sota aquest nivell d'errunament ha aparegut una llengua de terra negra per la presència de cendres i carbons. També queda al descobert, a la base de la cantonada Nord-est de la cabana una gran llosa plana que sembla configurar una banqueteta d'uns 30 cm. d'ample i 70 cm. de llarg. A l'espai oposat de la superfície oberta, sota aquesta capa de terra negra i carbons apareixen algunes lloses planes de dimensions mitjanes a petites (uns 15 x 15 cm. i 30 x 20 cm.) que semblen marcar un paviment que no es presenta de manera contínua. Sembla que més que una preparació contínua del terra, es tracta de lloses dipositades en punts concrets. En aquest sector, i sovint entre les lloses, apareixen fragments de ceràmica modelada a mà. També hi ha alguns carbons de dimensions considerables. Tant la ceràmica com alguns carbons s'enregistren mitjançant coordenades. Aquests vestigis de l'ocupació de la cabana recolzen a sobre un nivell de terra fina de color marró ataronjat, que s'interpreta com a base geològica. En aquest punt s'atura el sondeig.

Sintetitzant, la intervenció ha permès identificar el nivell d'ús de la Cabana 1, caracteritzar algunes estructures del seu interior, i recollir material que ha permès datar-la mitjançant Carboni 14. La ceràmica recuperada podria correspondre a un únic recipient. Es tracta de fragments molt petits que provenen d'un recipient de dimensions no gaire grans (menys de 20 cm. de diàmetre). Una bora recuperada s'assembla a algunes peces de ceràmica alt medieval procedents de la Cova del Sardo, segons la primera inspecció efectuada sobre el terreny.

La datació absoluta ha proporcionat un interval situat entre el 426 i el 618NE (1520 +/- 30 BP Beta - 377579).

NA-004 SONDEIG 1

Descripció:

Sondeig de 50x50 centímetres efectuat a l'interior de la cabana al costat del mur oest sota la part coberta pel bloc de granit.

- Nivell superficial.

Retirada de la coberta vegetal consistent en ortigues i herbes varies. Es tracta d'un sediment de color marró fosc i negre, solt amb presència de carbons. En aquest nivell es troba material recent, bàsicament vidre, claus metàl·lics de diferents mides i una llauna rovellada.

- Nivell 1.

Aquest nivell s'inicia a una cota de 25 centímetres de profunditat. Segueixen apareixent carbons i material contemporani (vidre i una tapa de llauna). S'observa una taca de color clar que podria haver estat un fogar.

- Nivell 1bis.

Definit pel fogar que intercala taques de terra clara. Presència de carbons i clastes termoalterades. Apareix un fragment molt petit de fauna (1cm) i claus i vidre. Al final del nivell apareix una nova taca de color marró clar rogenc amb sediment de llims. Es canvia de nivell a una cota de 33 centímetres de profunditat.

- Nivell 2.

Segueix apareixent la taca, al sector sud-est s'observa una concentració major de carbons juntament amb bosses de sediment marró clar. En el sector oest els carbons desapareixen. El sector sud-est s'interpreta com un segon fogar, apareixen pedres més grans. Els carbons desapareixen al final d'aquest nivell a una cota de 40 cm.

- Nivell 3.

S'interpreta com una neteja de fogar. El sediment és de color marró terròs i amb partícules de carbó, existeixen fragments de granit termoalterat. Aquest nivell continua en el sud-est però no a l'oest fins arribar a una cota de 46 centímetres. La presència de troncs carbonitzats porta a interpretar la base del nivell com un fogar en cubeta. Es recupera un fragment d'aquests troncs per a ser datat. Al acabar d'excavar el sediment del fogar es finalitza el sondeig a una cota de entre 48 i 50 cm. No han aparegut materials arqueològics tret de carbons.

Annex II. Dades arqueològiques

Resultats:

El carbó provinent del fogar del nivell 3 ha proporcionat una datació de entre el 900 i el 1152 calNE. (Beta-290115: 1020 +/- 40 BP).

NA-026 SONDEIG 1

Descripció:

Es comença el sondeig a la cantonada sud-oest del Recinte 1, adossat al mur oest. Inicialment el sondeig fa 1 metre per 1 metre. Després de retirar la coberta vegetal es veuen alguns blocs de 30x20cm i algunes pedres més grosses cosa que fa intuir un nivell d'enderroc que s'anomenarà Nivell 1.

A 40-42 centímetres respecte del punt 0 apareix en nivell dos amb molta menys matèria orgànica i un sediment entre blocs d'enderroc. Després de retirar-ne alguns s'amplia el sondeig 50 cm cap al nord i 20 cap a l'oest.

El nivell 2 és un nivell d'enderroc amb blocs de granit recolzats al mur, entre les pedres de l'enderroc hi ha un sediment terrós i orgànic amb carbons. Un cop desapareixen els blocs d'enderroc es defineix el nivell 3 amb un sediment menys negrós i més plàstic. En aquest nivell hi ha taques de color gris groguenc i a la cantonada sud-oest una porció de terra molt negra amb abundants carbons que s'interpreta com un possible fogar o neteja de fogar, es recull un dels carbons d'aquesta taca negra i es segueix excavant, el nivell 3 s'interpreta com el nivell d'ús de la estructura.

Per sota del nivell 3 es defineix el nivell 4 amb un sediment més negre i amb menys presència orgànica i més restes de grans fins de descomposició de granit, hi ha molts menys carbons, aquest nivell es col·loca sota el mur de la cabana i per tant es creu que és geològic i anterior a la construcció d'aquesta. Amb aquesta observació es considera finalitzat el sondeig.

Resultats:

La datació del carbó del nivell 3 mencionat ha proporcionat una datació que es situa en un interval entre el 87 i el 332 calNE (Beta-290116: 1810 +/- 40 BP).

NA-052 SONDEIG 1

Descripció:

Es delimita l'àrea del sondeig amb unes mesures de 1m x 1,5 metres a l'interior de la cabana i adossat al mur. Tot seguit s'inicia la neteja superficial.

Nivell 1:

Durant la neteja superficial es retira la capa d'herbes i arrels fins arribar a un sediment sorrenc, marró fosc. Apareixen blocs que s'interpreten com el nivell d'enderroc.

Nivell 2:

El sediment és marró fosc i la seva textura és de sorra solta. Continuen els grans blocs, al retirar els grans blocs apareix la base del nivell 2 amb abundants carbons concentrats en una taca, es recupera un d'aquests carbons i al canviar la coloració es canvia al nivell 3.

Nivell 3:

El nivell començà a una cota de 40 centímetres i es defineix per el seu color groguenc ataronjat. Desapareixen els blocs i els carbons, al constatar que està a un nivell més baix que el mur s'interpreta com a nivell geològic anterior a la construcció de l'estructura i es dona per finalitzat el sondeig.

Resultats:

La datació d'un carbó recuperat a la taca del nivell 2 ha facilitat un interval situat entre el 1450 i el 1636 calANE. (Beta-290118: +/- 40 BP).

NA-061 SONDEIG 1

El sondeig mesura inicialment 60x40cm i es fa adossat al mur oest. Es retira la capa superficial formada per herba molt espessa, aquesta capa fa 10 centímetres de gruix.

- Nivell 1:

L'inici del nivell està definit per la part superior de blocs que s'interpreten com enderroc, la composició és de terra marró i orgànica, a mesura que s'aprofundeix van apareixent carbons, la seva base es troba a 22 centímetres de profunditat.

- Nivell 2:

En aquest moment i degut a la presència de blocs s'amplia el sondeig 20 centímetres a l'est i 40 al sud. En el perfil nord, apareixen dos fragments de ceràmica a mà entre els blocs d'enderroc, augmenta la presència i mida dels carbons. Segueixen apareixent blocs, s'interpreta que pertany a l'enderroc. A uns 45 centímetres apareix una taca grisa i una altre de color rogenc. Es decideix canviar de nivell.

- Nivell 3:

La seva matriu és de color més ataronjat amb molt poca matèria orgànica, apareixen taques més clares, no hi ha presència de material arqueològic. Aquest nivell es situa entre 38 i 55 centímetres de profunditat. Es ressegueix la taca més gran que s'anomena nivell 4. A 55 centímetres el nivell és uniforme en tota la superfície del sondeig i a partir d'aquesta cota no es recuperen més carbons. El nivell continua a una cota més baixa que el mur que s'acaba entre els 50 i els 55 centímetres.

- Nivell 4:

Se situa entre 38 i 52 cm de profunditat i ocupa només una part de l'àrea del sondeig, alterna el gris i el taronja i existeixen abundants carbons. S'interpreta com un fogar del qual es recupera una mostra per ser datada a una profunditat de 52 centímetres. Es situa paral·lel a la base del mur.

- Nivell 5:

Apareix entre 55 i 63 centímetres de profunditat, matriu sedimentaria molt semblant al 3 però sense presència de carbons ni cap tipus de material. La capa està ja per sota del mur.

- Nivell 6:

Annex II. Dades arqueològiques

Matriu de color groc clar amb una textura fina (lלים). Totalment estèril.

- Nivell 7.

A 75 centímetres de profunditat el color groc s'acaba i apareix una capa negra molt fina just abans d'arribar a la roca mare geològica, al aparèixer aquesta roca el sondeig es dona per finalitzat.

Resultats:

La datació del carbó recollit al fogar anomenat nivell 4 ha proporcionat un interval situat entre el 352 i el 43 calANE (Beta-290119 2120 +/- 40 BP).

AA-024 SONDEIG 1

Descripció:

El sondeig 1 s'efectua a l'interior de l'abric, a la zona sud d'aquest en un punt on són visibles varies pedres de mida mitjana col·locades formant una llar. La cal·la mesura 40x40cm. Es decideix excavar en talles arbitràries de 10 centímetres.

- Nivell superficial:

Es retiren les pedres i s'excava un sediment orgànic compacte de color gris fosc amb restes de carbó. En aquest nivell es recull un fragment ceràmic i un ganivet d'aspecte recent. La potencia d'aquest estrat és de 3cm.

- Talla 1:

S'excava un sediment compacte de color gris fosc amb taques marrons am un cert grau d'humitat, hi ha presència de material orgànic vegetal i algunes restes de microcarbons, cap al final de la talla (9cm) es troben petits trossos de granit en descomposició, aquesta talla s'ha iniciat a una profunditat de 3 cm i es dona per finalitzada a una profunditat de 10cm.

- Talla 2:

El sediment canvia cap a un color gris i marró més clar, a l'inici d'aquesta talla apareix un fragment de ceràmica, concretament un tros de nansa. Entre 14 i 15 centímetres de profunditat apareixen 4 fragments més de ceràmica, continuen apareixent carbons, 1 d'ells remunta amb el primer fragment. En el sediment se succeeixen taques fosques amb altes concentracions de carbó. A 20 cm de profunditat es canvia de talla.

- Talla 3:

El sediment canvia a un color marró amb taques de carbó, en aquesta talla apareixen pedres de 3 a 6 cm de mida. A 23 centímetres de profunditat apareixen varis fragments d'os. A 25 centímetres de profunditat apareix una concentració de carbons rodejada de pedres de diverses mides que s'interpreta com un fogar. Un dels carbons al centre d'aquest fogar es recull per ser datat. Un cop recollit es segueix excavant fins als 30 cm de profunditat, moment en el que es canvia de talla.

- Talla 4:

S'inicia la talla amb un sediment compacte marró fosc. Apareixen pedres de mida més gran que a l'estrat anterior.

- Talla 5:

Annex II. Dades arqueològiques

De 40 a 50 centímetres de profunditat, continua la presència de pedres i desapareixen els carbons. El sediment continua sent marró fosc i sorrenc.

- Talla 6:

A 50 cm de profunditat hi ha un canvi de sediment que passa a ser més compacte i marró fosc, existeix una alta concentració de clastes que impedeixen seguir excavant. A 53 cm de profunditat es dona per finalitzat el sondeig.

Resultats: La datació del carbó trobat al fogar de la talla 3 ha proporcionat un interval situat entre el 397 i el 565 calNE. (Beta-278787: 1580 +/- 40BP).

AA-043 SONDEIG 1

Descripció:

Es tracta d'una cala arqueològica de 60x60 centímetres a l'interior de l'abric. Es du a terme per nivells estratigràfics. La cota inicial del sondeig es situa a -30cm.

- Nivell 1:

Es retira la primera capa de vegetació i apareix un sediment de llims de color marró fosc amb petits carbons. La profunditat d'aquest nivell és de 5 cm.

- Nivell 2:

El sediment segueix sent de color marró fosc i de textura llimosa, en aquest nivell hi han varies taques de carbons, Quan s'arriba a una profunditat de 42 cm es canvia de nivell.

- Nivell 3.

Continua el mateix tipus de sediment, en aquest nivell es percep una superposició de taques de fogar, les cotes d'aquest nivell van des de -42 a -47 cm.

- Nivell 4.

El sediment està format per sorra granítica i pedres, també hi ha restes de carbons i cendra, a la base del nivell apareix un fragment de ceràmica. Es canvia de nivell a una profunditat de 50 centímetres.

- Nivell 5.

A 51 centímetres de profunditat, a l'extrem nordoest apareix un fragment de ceràmica relacionada amb un nivell de fogar. Es recupera un carbó associat a la ceràmica i aquest nivell de fogar per tal de datar-lo. Les cotes d'aquest nivell estan entre 51 i 54 centímetres de profunditat.

- Nivell 6.

En aquest nivell existeixen més roques i el sediment és més clar en el cantó est i més fosc en el cantó oest. Apareix un altre fragment de ceràmica i segueixen apareixen fragments de carbó. A 58 centímetres de profunditat es torna a canviar de nivell.

- Nivell 7.

Just al seu inici apareixen dos fragments de ceràmica, segueixen apareixent carbons però més petits, augmenta la mida de les clastes que es troben al sondeig. El sediment és de color marró fosc i orgànic. A 63 cm de profunditat es torna a canviar de nivell.

Annex II. Dades arqueològiques

- Nivell 8.

El sediment canvia a argiles de textura plàstica i color marró fosc. A la base d'aquest nivell tornen a aparèixer fragments grans de carbó i restes de talla lítica. Es recupera un d'aquests carbons per datar-lo a una cota de 64 centímetres. Amb l'aparició de sediment d'una altra textura es decideix canviar de nivell a 67 centímetres de profunditat..

- Nivell 9.

Torna a canviar el sediment que esdevé més sorrenc i amb gran quantitat de clastes, desapareixen els materials arqueològic i casi bé no hi ha fragments de carbó. A cap d'uns centímetres s'atura el sondeig.

Resultats:

El carbó provinent del nivell 5 ha proporcionat una datació situada entre el 631 i el 770 calNE (1340 +/- 40 BP Beta-278790). Pel que fa al carbó provinent del nivell 8 la seva datació es situa entre el 1691 i el 1504 calANE (3320 +/- 40 BP Beta-278789).

ESP-015 CALA 2

Es realitza una petita cala estratigràfica a l'àmbit que comunica l'accés Oest de l'Abric 2. S'escull un lloc net de clastes del seu interior, un cop superat l'accés.

Els objectius de l'actuació són:

Avaluar l'existència de potència arqueològica a l'interior de l'abric..

En cas positiu, aconseguir materials per a establir hipòtesis sobre la cronologia relativa i la funcionalitat de l'àmbit.

Obtenir mostres per a eventuais datacions absolutes.

Metodologia.

L'exhumació del sediment es realitza en talles de 10 cm. Atesos els problemes de llum a l'interior de l'abric, no es pot adaptar l'espessor de les talles als canvis de sediment, que es documenten tant en el cribat com en el perfil. L'extensió de la cala és de 50 x 50 cm. Es criba tot el sediment.

Descripció de la seqüència.

- Talla 1: 0 a 10 cm.

Sediment: llims amb matèria orgànica de color marró fosc, amb algunes sorres i graves anguloses de granit. Durant l'excavació el dipòsit és molt homogeni i presenta una baixa compactació. Un cop observat en el perfil, s'aprecia a la part baixa de la talla una franja de sediment més marronós (menys fosc).

Materials: Es recull tres fragments de ceràmica informe molt rodats i petits. Hi ha pocs carbons de dimensions molt reduïdes. Tret d'això, el dipòsit és estèril..

Elements estructurals: no se'n detecten.

Explicació: en general correspon a un nivell estèril de desocupació de l'abric. La presència del fragment de ceràmica pot ser resultat d'un procés tafonòmic, però aparentment no es correlaciona amb un nivell arqueològic clar.

-Talla 2: 10 a 19/20 cm.

Sediment: es manté un sediment de llims amb matèria orgànica, que torna a adquirir la tonalitat marró fosca de l'inici de la Talla 1. Continuen havent-hi graves i sorres granítiques i es comencen a documentar clastes angulosos de petites dimensions. El dipòsit és força flonjo i en general de matriu molt homogènia, si bé a la meitat inferior de la talla el número de carbons augmenta de forma molt notòria.

Annex II. Dades arqueològiques

Materials: hi ha un increment en els carbons recollits i també en els fragments de ceràmica (5 restes, totes elles informes).

Elements estructurals: no se'n detecten.

Explicació: la base de la talla sembla integrar la sedimentació de residus d'una àrea de combustió situada en algun punt de l'interior de l'abric o a la seva base. La ceràmica procedeix, sens dubte, de l'ocupació associada a aquest fogar.

-Talla 3: 20 a 30 cm.

Sediment: continua una matriu de llims amb sorres i graves anguloses. Continuen apareixent clastes angulosos, en quantitat ascendent a la meitat inferior de la talla. La matriu esdevé més cendrosa, de tonalitat més fosca tendint a negre i, alhora, augmenten la quantitat i les dimensions dels carbons.

Materials: es recuperen tres fragments informes de ceràmica modelada a mà. Es recull, a 25 cm. de fondària (coincidint amb la franja de sediment més fosc i negre) una mostra de carbó per a datació.

Elements estructurals: no se'n detecten

Explicació: aquesta talla, especialment la seva meitat superior i central, recull el sediment derivat de la presència d'una o diverses àrees de combustió a l'interior de l'abric, continuant la dinàmica de la base de la talla precedent. La franja de sediment negrós podria indicar que en algun moment de la fase d'ocupació el fogar es podria haver situat en l'emplaçament on es realitza la cala.

La datació absoluta de la mostra de carbó ha facilitat un resultat prehistòric per a aquest fogar / abocador de residus de fogar i assigna una cronologia de principis del Tercer Milenni per a l'ocupació documentada (KIA-28276: 4255+/-40 bp, 3007-2694ANE).

-Talla 4: 30 a 40 cm.

Sediment: la matriu sedimentària es torna de color marró més clar i augmenta de manera clara la presència de clastes de granit, que esdevenen més grans. Disminueix marcadament la densitat de carbons. Entre els blocs comença a aparèixer un sediment molt més clar, sovint amb bossades de sorra fruit de la meteorització del granit i estèril. En aquest punt s'atura la cala, en part per la dificultat de prosseguir l'exhumació del sediment entre els clastes.

Materials: només es documenten molt pocs carbons, associats sens dubte a la capa superior.

Elements estructurals: no se'n detecten

Explicació: el canvi apreciat correspon a la base sobre la que recolza l'ocupació prehistòrica documentada. Probablement es tracti del substrat geològic.

Annex II. Dades arqueològiques

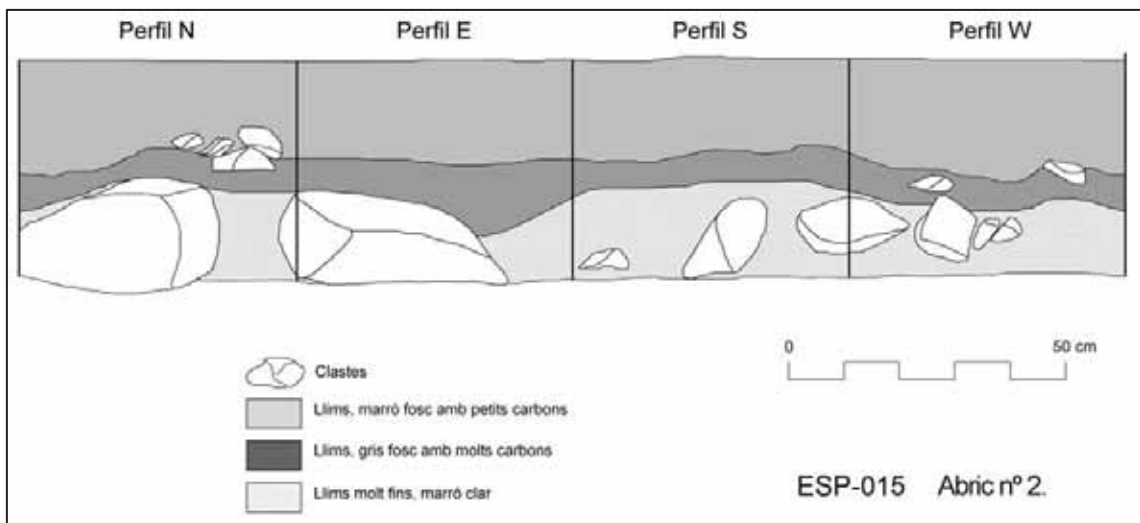

Figura 163. Perfils de la cala estratigràfica amb els tres nivells diferenciats per colors.

ESP-024 SONDEIG 1

Es duu a terme una cala estratigràfica a l'interior del que sembla el recinte d'habitació més evident del jaciment, l'Edifici 1. Es realitza en la part més enfonsada del seu interior a fi de fugir al màxim de l'enderroc dels murs.

Els objectius de la cala són:

Documentar la presència i la seqüència de nivells d'ocupació a l'interior de la construcció.

Aconseguir materials per a establir hipòtesis sobre la cronologia relativa i la funcionalitat de l'àmbit.

Obtenir mostres per a eventuais datacions absolutes.

Metodologia de l'excavació.

L'excavació es realitza en talles de 10 cm., sensibles als canvis evidents de sediment o a l'aparició de nivells clars de materials. Inicialment es planifica una cala de 45 x 45 cm. que s'amplia en aparèixer en el perfil NE dos clastes que limiten lleugerament l'àrea de la intervenció. El sediment es criba.

Descripció de la seqüència.

- Talla 1: 0 a 10 cm.

Sediment: llims de color marró fosc. S'excava un dipòsit homogeni de terra orgànica amb moltes arrels, amb absència de graves i pràcticament cap claste (i quan apareixen són de reduïdes dimensions excepte les esmentades del perfil NE).

Materials: a la base de la talla, entre 8 i 10 cm. de fondària, comencen a aparèixer alguns microcarbons així com petits fragments de ceràmica molt rodada i de terra cremada. La ceràmica és de pasta depurada de color taronja.

Elements estructurals: no se'n detecten.

Explicació: correspon l'abandonament de l'Edifici 1, en què es desenvolupa un nivell edàfic. A la base es pot donar l'inici de l'enderroc o col·lapse d'elements estructurals de l'edifici. Les arrels poden explicar també la presència del poc material recollit.

-Talla 2: 10 a 19/20 cm.

Sediment: llims de color marró fosc, amb tendència a un increment del nombre de graves de granit i pissarra així com de petits clastes de granit i d'esquist. Disminueixen progressivament les arrels. A uns 19-20 cm. de fondària el sediment es fa més marronós i menys fosc.

Annex II. Dades arqueològiques

Materials: a l'inici de la talla (uns 10-12 cm.) apareixen fragments de terra cremada. A partir dels 16 cm. i fins els 18-19 cm. hi ha un marcat increment de la presència de materials arqueològics: vidre antic a 16 i 18 cm, ceràmica a la base de la talla (17 cm.) un esclat lític a 17-18 cm. fauna molt degradada a partir dels 15 cm., definint un nivell entre 16 i 17/18 cm de fondària, carbons: incrementa la seva freqüència i dimensions a la base de la talla.

Elements estructurals: no se'n detecten.

Explicació: la part superior, fins 16/17 cm. de fondària, integra l'abandonament de l'edifici. Entre 16/17 cm. i 19/20 cm. de fondària el nivell de materials documentat sembla correspondre al final de l'ús de la construcció. El nivell recolza sobre un sediment lleugerament diferent (pis?). Les arrels poden ser la causa de que aquest tingui un espessor de 3-4 cm.

-Talla 3: 19/20 a 21/23 cm.

Sediment: llims de color marró més clar i compacte que el de les talles precedents. Es manté la major freqüència de graves del final de la Talla 2. L'exhumació s'atura als 21 cm. en el perfil NW i 23 cm. en el perfil SE, en un nivell de petits clastes més o menys plans i horitzontals.

Materials: es recull algun possible fragment molt rodat de ceràmica i apareixen bastants fragments de tovot o terra cremada amb alguns carbons força grans per sobre.

Elements estructurals: la terra cremada podria estar "in situ" i correspondre al pis de la casa. El nivell de clastes de la seva base i que no s'excava també podria ser estructural.

Explicació: correspon a un nivell d'ús, i possiblement també constructiu, de l'Edifici 1, en el qual recolza el nivell de restes recollit a la base de la Talla 2.

Es recull un carbó (mostra 2) a 21 cm. de fondària a prop del perfil E, corresponent al possible pis. La seva datació ha facilitat una datació tardorromana (KIA-28277: 249-394NE calNE).

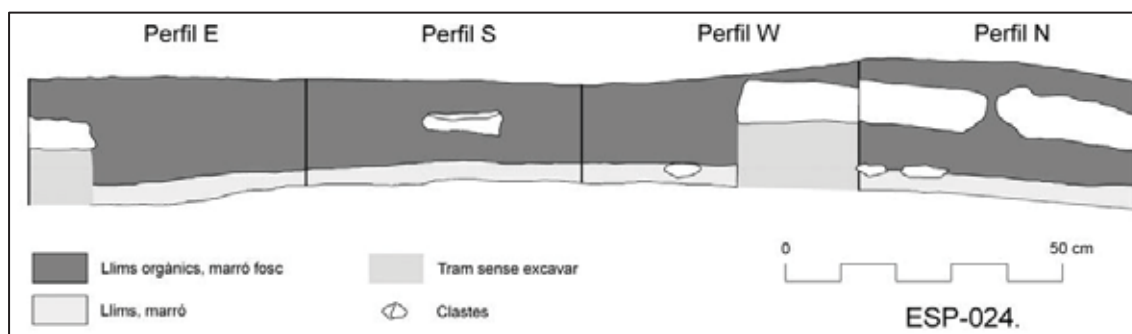

Figura 164. Perfils del sondeig.

TC-026 D SONDEIG 1

Es realitza una cala estratigràfica a l'interior de l'Estructura nº 2. La cala es disposa emplaçada a tocar el parament interior del Mur Nord, molt a prop del que sembla ser la cantonada Nord-est interior de l'edifici.

Els objectius inicials de la cala són:

1. Obtenir material que permeti datar l'Estructura nº 2.
2. Definir la base del mur i obtenir una visió del seu parament interior a fi de poder definir tant la seva tipologia constructiva com el grau de sedimentació posterior a l'abandonament.
3. S'incorpora com a objectiu durant la realització de la intervenció el resseguir un nivell de troncs cremats aparegut.

Metodologia de l'excavació.

L'excavació es duu a terme seguint l'estratigrafia existent, orientada en gran mesura per la dinàmica constructiva, l'abandonament i el col·lapse de l'estructura.

Inicialment la cala es planifica de 80 x 40 cm., resseguint el mur. L'aparició d'un nivell d'enrunament amb clastes relativament grans porta a ampliar-la a les dimensions finals a fi de fer-ne factible la realització. El sediment es criba en una malla de 1 mm.

Descripció de la seqüència.

- Nivell 1.

Designa la capa de llims orgànics superficials. Integra la coberta vegetal, les seves arrels i un paquet de terra marró fosc. En els primers 10 cm. del sediment, les arrels són molt tupides. A partir d'aquí la matriu comença a tenir més graves d'esquist i algun petit claste de pissarra. Per sota dels 12 a 15 cm. de fondària apareixen alguns petits carbons que seran més grossos i nombrosos a la base de la capa. La base de la capa la conforma un nivell de clastes de granit i, ocasionalment, d'esquist que sembla provenir de l'enrunament del mur. En aquest punt es canvia el nivell. La capa recolza, en la seva banda Nord, en el parament interior del mur. Té una potència variable, d'uns 14 cm. de mitjana.

Materials: alguns carbons, principalment a la base, i un possible fragment lític tallat.

Elements estructurals: no se'n detecten.

Explicació: l'estrat és resultat de la formació d'un nivell edàfic posterior al col·lapse del mur.

Annex II. Dades arqueològiques

- Nivell 2.

Constitueix l'estrat de llims orgànics de color marró fosc amb una gran quantitat de clastes de granit que han aparegut i definit la base del nivell 1. Aquests clastes cobreixen tota l'extensió de la cala. Aquest dipòsit presenta una marcada inclinació descendent cap el Sud-oest: en la seva part superficial recolza en el mur i s'enfonsa en direcció oposada, tornant-se progressivament menys potent. Els clastes d'aquest nivell tenen unes mesures variades, que oscil·len d'uns 15x10x10 cm. a 30x20x20 cm.

Ressalta també la presència, en una proporció elevada (c. 50%) de clastes força plans, que poden arribar a mesurar uns 30 x 30 cm. i 6-8 cm. de gruix. A la base d'aquesta capa, sense canviar el tipus de llims, apareix un estrat amb una gran quantitat de clastes angulosos de pissarra. L'espessor de l'estrat és d'uns 16 cm. A tocar el mur i d'entre 2 i 5 cm. en el costat oposat.

Materials: tot i que la seva densitat encara és baixa, continua incrementant el nombre de carbons recollits. Són de dimensions reduïdes i més freqüents a la base de l'estrat.

Elements estructurals: no se'n detecten.

Explicació: el dipòsit és fruit del col·lapse de part del mur de pedra que tanca (o que suposa la base del tancament) el recinte.

- Nivell 3.

Per sota del Nivell 2 apareix un dipòsit de llims de color marró fosc i una gran quantitat de clastes molt angulosos d'esquist i és present en tota l'àrea de l'excavació. Barrejats amb aquest sediment, tant per sobre com per sota dels esquistos, hi ha un elevat nombre de carbons que amb l'inici del dipòsit incrementen la seva densitat de forma notòria (excavats inicialment com a Nivell 2-base). La potència d'aquest estrat és reduïda en contacte amb el mur, al qual recolza el seu sostre. En canvi, la seva base es situa per sota una part dels clastes que conformen el mur. A la base del dipòsit els clastes disminueixen molt en número i hi ha una gran densitat de carbons, sovint estructurats encara en branques o troncs. La capa té una potència d'uns 6-7 cm. en la banda Nord, junt al mur, i de prop de 14 cm. en el costat Sud de l'excavació.

Materials: a l'extrem Nord-oest de la capa, a 32 cm. de fondària respecte l'inici de l'excavació es recull un petit fragment informe de ceràmica a mà, d'aspecte prehistòric. Hi ha bastants carbons.

Elements estructurals: no se'n detecten.

Explicació: l'extensió de la cala dificulta tenir una visió clara del context. En el camp s'interpreta com part del mateix nivell d'enderroc, per exemple d'una part

Annex II. Dades arqueològiques

superior del mur. Aquest hauria pogut tenir una base de pedra (que genera l'enderroc del Nivell 2) i un alçat superior de fang amb fragments de pissarra (tipus tapial) i guies de fusta que, en col·lapsar en un context d'incendi haurien produït els carbons recollits.

- Nivell 4.

Identifica l'estrat subjacent al Nivell 3, format per llims de color marró però pràcticament sense els clastes d'esquist que caracteritzaven el nivell precedent. En aquest nivell incrementen de forma molt acusada els carbons, que sovint tenen grans dimensions. En ell s'hi ha distingit tres troncs o branques grans que marquen el pis: T1 i T2 (inicialment considerats com 2 de diferents), T3 i T4. De llarg mesuren entre 40 i 20 cm. i el més ample té 15 cm. La seva orientació tendeix a ser perpendicular a la del mur. Tots els troncs es localitzen a major fondària que la base del mur de granit i la ceràmica. No obstant, sembla que no continuen per sota dels carreus del parament. Alhora, la fondària dels troncs tendeix a incrementar-se en direcció Sud, cap on marquen una inclinació descendent.

Materials: carbons de grans dimensions, alguns articulats en troncs o branques.

Elements estructurals: no se'n detecten.

Explicació: sembla correspondre al col·lapse d'una estructura aèria de fusta. Podria tractar-se del sostre de l'edificació. Aquest fet seria coherent amb la orientació predominantment transversal al mur dels troncs i branques identificats. El fet que no entrin en el perfil per sota del mur podria indicar l'existència d'un fons de cabana semi-excavat. Aquest aspecte haurà de ser confirmat. Una altra opció és que respongui a una fase anterior.

- Nivell 5.

Identifica per una banda una llengua de sediment de grau fi, color negre i textura cendrosa que apareix a la banda Sud de la cala, i que podria estar omplint una possible cubeta que, en la seva banda Oest recolza sobre un bloc de granit molt desfet. El sediment conté molts carbons de dimensions molt reduïdes. En cas d'existir, aquesta cubeta tindria uns 39 cm. de diàmetre i uns 5 cm. de fondària en la part en que ha quedat al descobert. A la banda Nord del quadre hi ha el sediment en el que aquesta possible cubeta ha estat excavada i on recolza el nivell de troncs cremats precedent, format per un dipòsit de llims amb sorres i petites graves granítiques de color marró.

Materials: carbons de petites dimensions en la possible cubeta.

Elements estructurals: un possible fogar en una cubeta excavada en el pis. Aquesta cubeta aprofitaria alguns blocs de granit.

Annex II. Dades arqueològiques

Explicació: el nivell integra diferents estrats que poden correspondre a la base en la que es dona l'ocupació de l'Estructura nº 2 (o de la fase precedent a la seva construcció). En ell recolza el col·lapse dels troncs del Nivell 4 i s'hi ha excavat possiblement una cubeta de planta indefinida que hauria allotjat un fogar.

S'ha efectuat una datació en un fragment cremat del tronc numero 2 vinculat al nivell 4. L'interval obtingut se situa entre el 2887 i el 2666 calANE (4180 +/- 30 BP, KIA-36936).

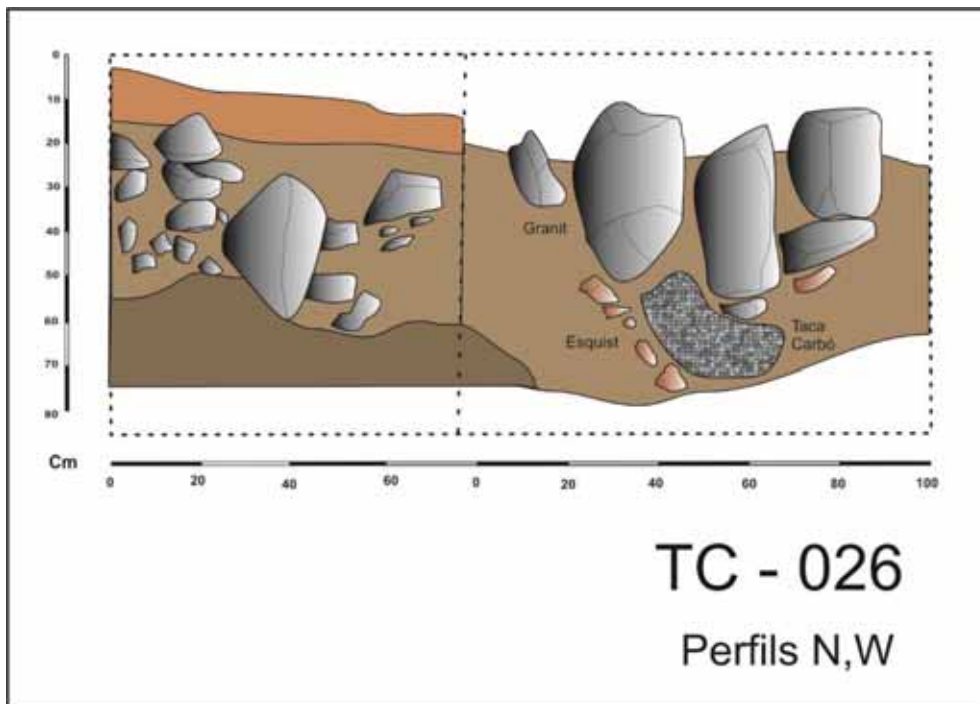

Figura 165. Perfils nord i oest de la sala a l'estructura de l'assentament TC-026D.

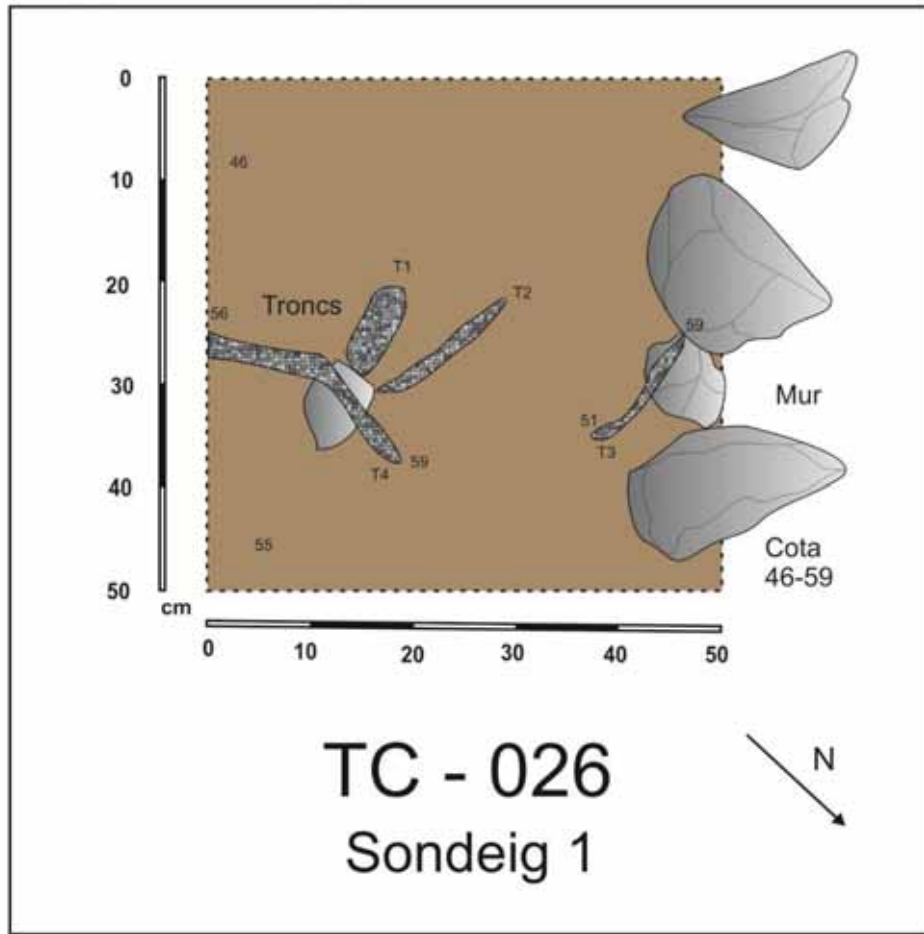

Figura 166. Planta del nivell 4 on han aparegut els troncs datats.

VB-088 SONDEIG 1

El sondeig es situa al sector nord de la cabana 1. En una cantonada de la estructura d'un mur compartit entre aquesta i un tancat adossat.

Tipus d'intervenció

Es tracta d'un sondeig que es va iniciar durant la campanya de 2009 amb una mida inicial de 70x50cm. Posteriorment es reemprén durant la campanya de 2011 ampliant-se a 80x80cm. Per facilitar la seva lectura es presenta una descripció unitària de les dues fases de la intervenció.

Objectius:

- 1) Obtenir mostres per a datacions absolutes que ens informin de la cronologia de l'estructura i per extensió, del Conjunt 1 del jaciment.
- 2) Comprovar la existència de fases d'ocupació anteriors a la que es veu actualment.
- 3) Observar la superposició dels diferents elements estructurals que conformen el mur oest amb la intenció de establir l'existència de construccions anteriors a la cabana que actualment es visible en superfície.

Metodologia

En el sondeig s'ha intentat delimitar diferents nivells a partir de les variacions observades en el sediment, la presència de materials arqueològics o la presència d'elements estructurals de la cabana. Tot el sediment es passa per un sedàs. Es realitzen fotografies de cada nivell així com aixecaments planimètrics de la base dels nivells més rellevants.

Descripció de cada nivell

Nivell 1

S'inicia el sondeig durant la campanya de 2009, en el nivell superficial es troba abundant presència d'herbes arrels i una mica de sorra. Just a sota trobem la presència de roques interpretades com a enderroc, entre les pedres trobem un sediment llimós amb restes de matèria orgànica. Quan les presència de pedres disminueix es dona per finalitzat el nivell que s'interpreta com corresponent a l'enderroc de la cabana.

Nivell 2

El sediment continua sent llimós però d'un color més negre, encara es troben clastes corresponents a l'enderroc però més petites i en molta menys quantitat Apareixen també lloses de pissarra en posició horitzontal. Ocupa la totalitat de

Annex II. Dades arqueològiques

l'àrea del sondeig exceptuant el mur oest. Es troben també carbons i restes de fauna cremada entre les que destaca una dent d'ovicaprí. També trobem restes de neteja de fogars. Aquest nivell podria pertànyer a un nivell d'ocupació just sota l'enderroc. Quan apareix un canvi clar en la matriu sedimentària que es torna més gris es decideix canviar de nivell.

Nivell 3

Aquest nivell presenta un color més grisos, aquí ja no es troben pedres corresponents a l'enderroc però si que trobem dos lloses planes que son retirades en el transcurs de l'excavació. Sobre una d'aquestes lloses es recull una mostra de carbó (coord 3) durant l'ampliació realitzada el 2011. Aquestes lloses presenten signes de possible rubefacció. El nivell segueix ocupant tota l'àrea del sondeig exceptuant els elements estructurals com el mur oest. Aquest nivell presenta una gran quantitat de carbons i restes de fauna, sobretot epífisis fragmentades. A la base d'aquest nivell trobem varies clastes planes de pissarra col·locades horitzontalment que formen un enllosat. S'interpreta aquest nivell com a corresponent a l'ocupació de la cabana que actualment observem en superfície.

Nivell 4

El nivell 4 es situa sota l'enllosat, segueix ocupant la totalitat de l'àrea del sondeig entre els elements estructurals. Es tracta d'un sediment de color marró clar, compacte, amb presència de petites clastes de granit. La presència de carbons es molt menor, de mida mitjana (1 a 0,1cm) i sense restes de fauna. Recolza sobre una roca possiblement estructural. La intervenció de 2009 s'atura en aquest nivell i es reemprén la excavació el 2011 en aquesta s'observen clastes de certa grandària que poden formar el basament del nivell 3. El nivell s'interpreta com possible remenat que conforma la base del nivell 3 i de la cabana actualment visible.

Nivell 5

El sediment segueix sent marró, llimós i poc orgànic. Trobem poques clastes granítiques i algun carbó. Trobem també clastes d'esquist col·locades de forma horitzontal que podrien formar un enllosat sobre el que es recolzaria el nivell 4. S'ha recollit una mostra de carbó per a datació a una profunditat de 28cm (cord 4).

Nivell 6

Per sota del nivell 5 es troba un paquet compacte de sediment llimós de color marró. En aquest nivell s'hi troba gran quantitat de clastes de granit petites i mitjanes (5 a 25cm). Aquest nivell es estèril i ocupa la totalitat del sondeig amb l'excepció del mur oest encara present a aquesta cota.

Nivell 7

Únicament es localitza a la secció est del sondeig. Es tracta d'un paquet més orgànic de color negre. Existeixen abundants clastes de granit de 5 a 25cm de llargària. Es troben alguns carbons dels quals s'agafa un fragment com a mostra per datar a una profunditat de 37 cm (coordenat 5). També s'ha recuperat una branca cremada sota una llosa a la zona oest que podria correspondre al nivell 7 o al nivell 5 (coord 6). La seva profunditat És de 40cm. Al lateral sud s'han identificat dues pedres de granit que podrien correspondre a una estructura anterior a la cabana però per manca d'espai en el sondeig no es pot afirmar amb total seguretat. Es dona per finalitzat el sondeig a una profunditat entre 43 i 46cm. Per sota d'aquesta cota s'observa un paquet format només per clastes de granit petites (10-3cm) que seria el nivell 8.

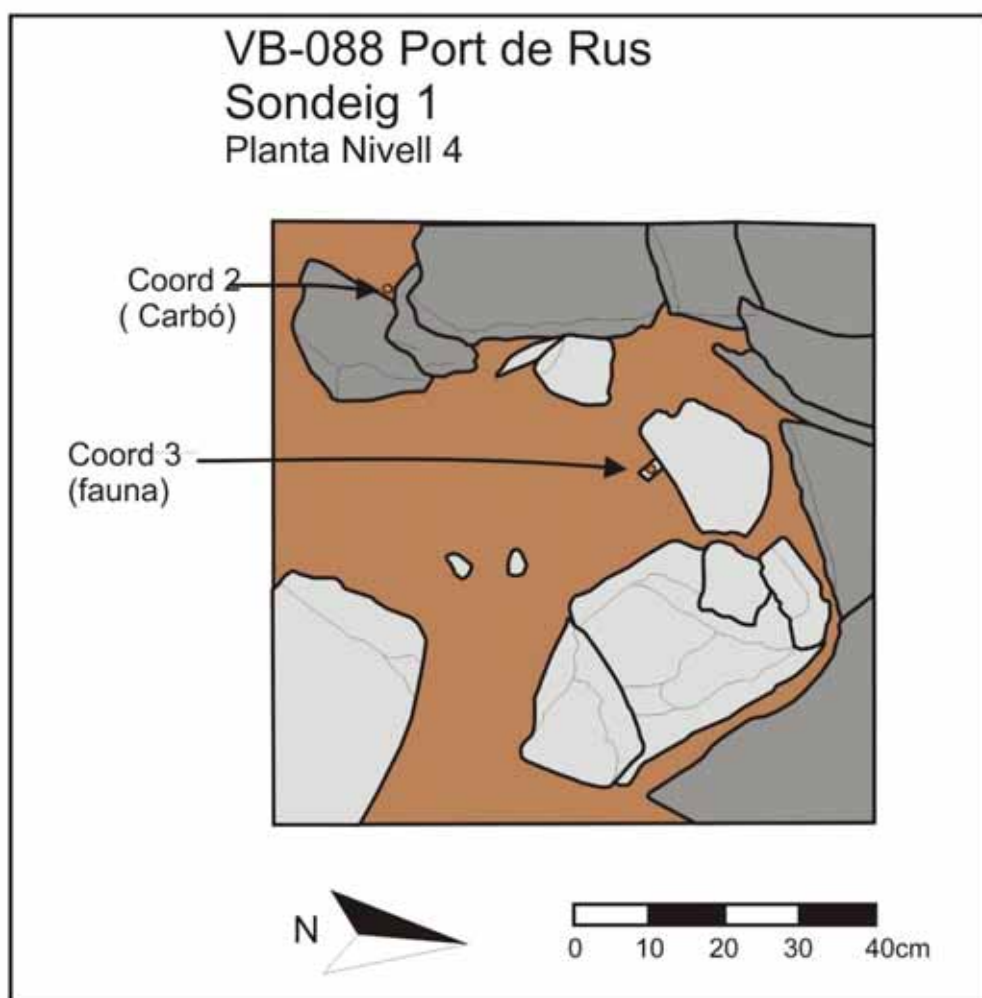

Figura 167. Planta del nivell 4 del sondeig 1 de VB-088.

Annex II. Dades arqueològiques

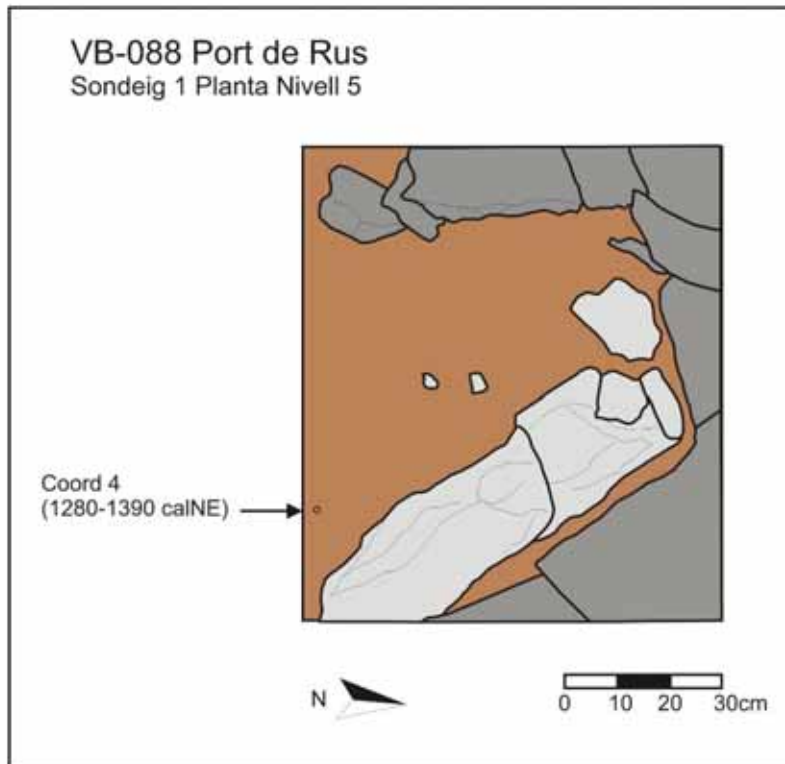

Figura 169. Planta del nivell 5 del sondeig 1 a VB-088.

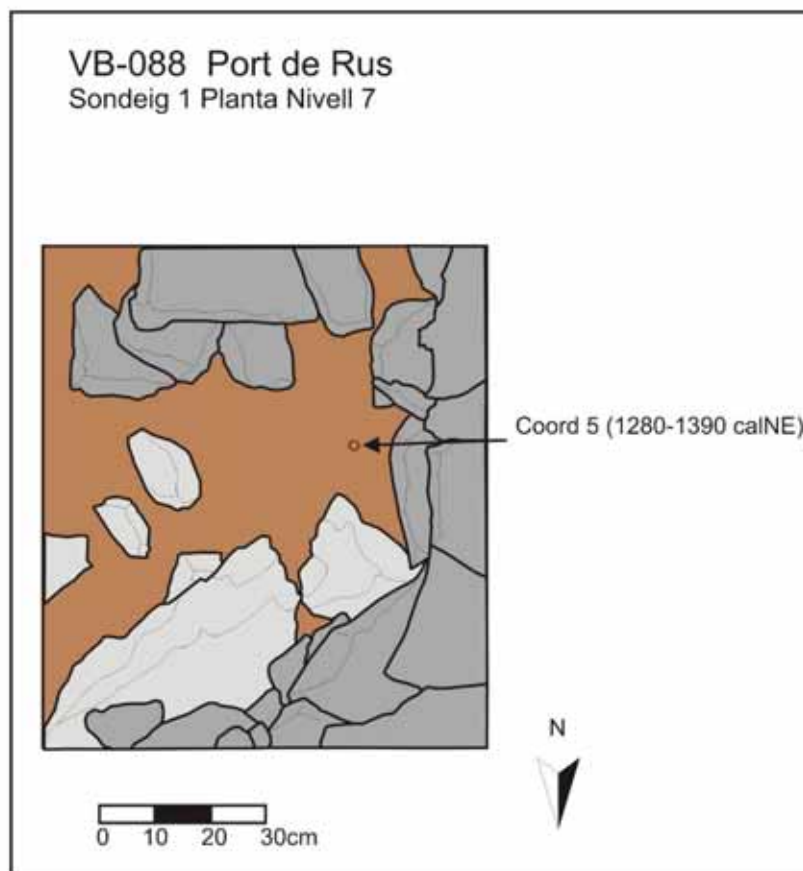

Figura 168. Planta del nivell 7 del sondeig 1 a VB-088.

Annex II. Dades arqueològiques

Resultats:

A continuació es mostren els resultats de les cales calibrats amb la corba Intcal13 que varia lleugerament de l'anterior. El carbó recuperat al nivell 5 ha facilitat un interval situat entre el 1277-1393 CALNE 660 +/- 30 BP Beta-323408). El carbó recuperat al nivell 7 ha obtingut un resultat entre el 1274 i el 1391 calNE 670 +/- 30 BP Beta -323407). Es considera per tant que el nivell 5 es una remodelació posterior en pocs anys al nivell d'us de la fase 7.

VB-088 SONDEIG 2

Localització del sondeig

El sondeig es localitza al jaciment VB-088 al Sud-est del Conjunt 1 en una estructura poc definida i molt sedimentada que es creu que podria ser una cabana d'una fase més antiga que la que es actualment visible en superfície al jaciment.

Objectius del sondeig

- 1) Obtenir mostres per realitzar datacions absolutes que ens informin de la cronologia de l'estructura.
- 2) Confirmar que l'acumulació de pedres visible actualment correspon a una estructura arquitectònica i no a un amuntegament natural.
- 3) Establir en la mesura del possible la funcionalitat de l'estructura.

Metodologia

Inicialment s'obre una cala de 60x60cm. Posteriorment i en vista dels resultats del sondeig la cala s'amplia successivament. Primer a 85x85cm, després fins a 125x125cm i finalment a 3,85 metres en direcció sud-nord i 1,8m en direcció est-oest. El sondeig es dividirà en nivells a partir dels canvis en la composició del sediment que ens puguin informar de l'existència de diversos estrats de formació antròpica o natural.

Nivells

Nivell d'enderroc

Un cop retirada la cobertura vegetal superficial apareix un estrat d'enderroc, compost per pedres de granit de dimensió mitjana o petita. Cap al costat sud, sota la pedra hipotètica del mur, es retira una pedra de dimensió mitjana. Per comprendre millor la relació d'aquesta pedra de l'enderroc amb el mur, es decideix ampliar el sondeig en 25 cm. De 60 x 60 a 85 x 85. Després d'aquesta ampliació apareix una segona pedra sota el parament sud, que sembla confirmar la continuïtat de l'estructura. Cap al costat aquest, la gran pedra aprofundeix sota el nivell actual.

S'interpreta l'estructura com l'angle sud-oest d'un recinte, amb l'enderroc en el seu interior. Atés la grandària de la presumpta estructura s'amplia novament el sondeig fins a 125 x 125 cm.

Annex II. Dades arqueològiques

Nivell UE 2001

Sota el nivell d'enderroc apareix un estrat on segueix la presència de clastes i amb presència d'abundants carbons. En aquest estrat apareix també un fragment de vidre contemporani. Es procedeix a ampliar el sondeig fins a 3,85 per 1,8m.

Nivell UE 2002

Sota de la UE 2001 apareix un altre nivell distingible per un sediment de color marró clar barrejat amb pedres arrodonides de petites dimensions (0,5cm). Existeixen també clastes més grans i angulosos. En aquest nivell apareix un fragment de terra cuita.

Nivell UE 2003

Es tracta d'un conjunt de pedres semicircular de mida mitjana que formen una estructura. Es troben al sector Nord-est del sondeig el sediment entre elles es marró fosc amb presència de còdols de petites dimensions i abundants carbons. La pedra que limita aquesta estructura al nord sembla col·locada per delimitar un fogar però no es pot assegurar. Sota aquest nivell apareix un nivell geològic format per terra llimosa amb abundant grava. En aquest punt es dona el sondeig per finalitzat.

Resultats:

Al nivell UE 2002 s'ha recuperat un fragment de carbó que ha facilitat una datació amb un interval situat entre el 80 i el 231 calNE (1860 +/- 30 BP Beta - 323409).

Annex II. Dades arqueològiques

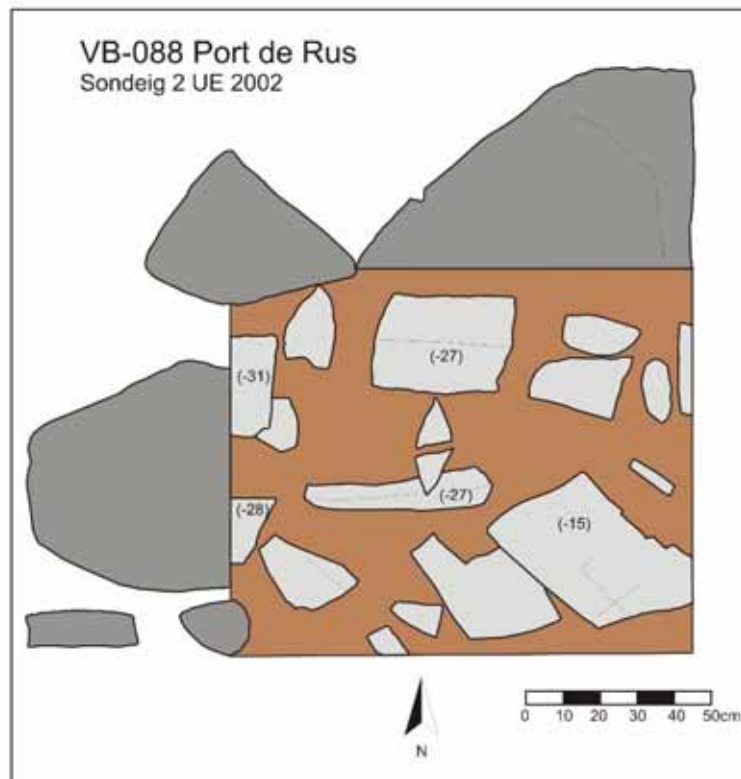

Figura 170. Planta de la UE 2002 del sondeig 2 de VB-088.

Annex II. Dades arqueològiques

PROSPECCIÓ I CARTOGRAFIA ARQUEOLÒGICA DE LA SERRA
DEL REI CAMPANYA 2007

FITXA JACIMENTS

Núm. jaciment

L'ASSENTAMENT I EL MEDI (II)

Vegetació antropogènica actual	<input type="text"/>
Vegetació natural actual	<input type="text"/>
Fauna actual salvatge	<input type="text"/>
Fauna actual domèstica	<input type="text"/>

MATERIAL ARQUEOLÒGIC: Objectes mobles

Densitat material Abundant Escàs Absent Disposició concentracions dispers

Ceràmica	Indústria lítica	Metalls	Material ossi (Homo)	Material ossi (fauna)
☐ Dominant ☐ Frequent ☐ Escassa ☐ Absent	☐ Dominant ☐ Frequent ☐ Escassa ☐ Absent	☐ Dominants ☐ Frequents ☐ Escassos ☐ Absents	☐ Dominant ☐ Absent ☐ Frequent ☐ Escassa ☐ articular ☐ desarticular	☐ Dominant ☐ Absent ☐ Frequent ☐ Escassa ☐ articular ☐ desarticular

Descripció del jaciment: estructures immobles

Tipus de jaciment	Tipus recintes i estructures associades	Tipus megàlits
☐ material dispers en superfície ☐ recinte aïllat ☐ varis recintes exempts ☐ varis recintes adossats ☐ altres ☐ megàliti	☐ defensa: fosat ☐ defensa: torre ☐ defensa: mur ☐ església ☐ carrers ☐ estructures de combustió	☐ carboneres ☐ pous/cisternes ☐ aterraments ☐ altres
☐ necrópolis ☐ rases minores ☐ art rupestre	☐ doimen ☐ menhir ☐ túmul ☐ altres	

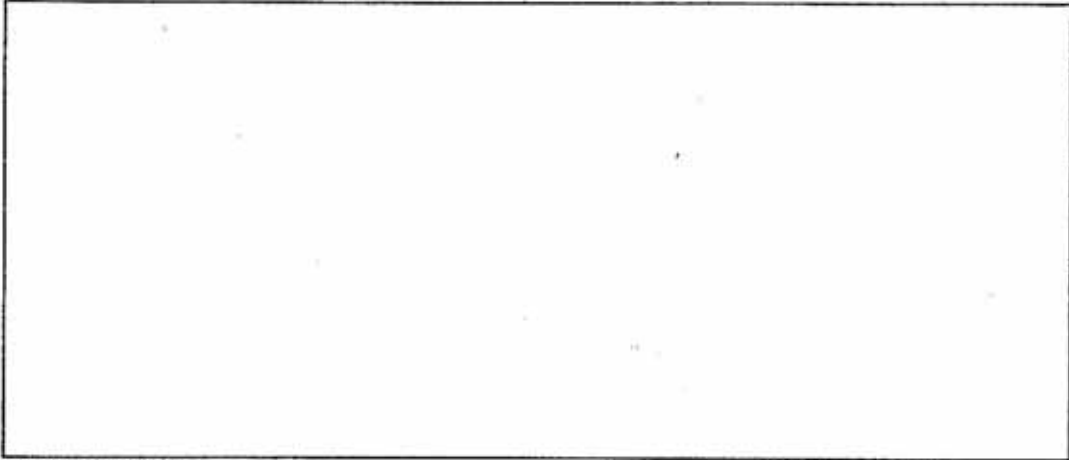
Localització cova bauma/abric aire lliure

Croquis

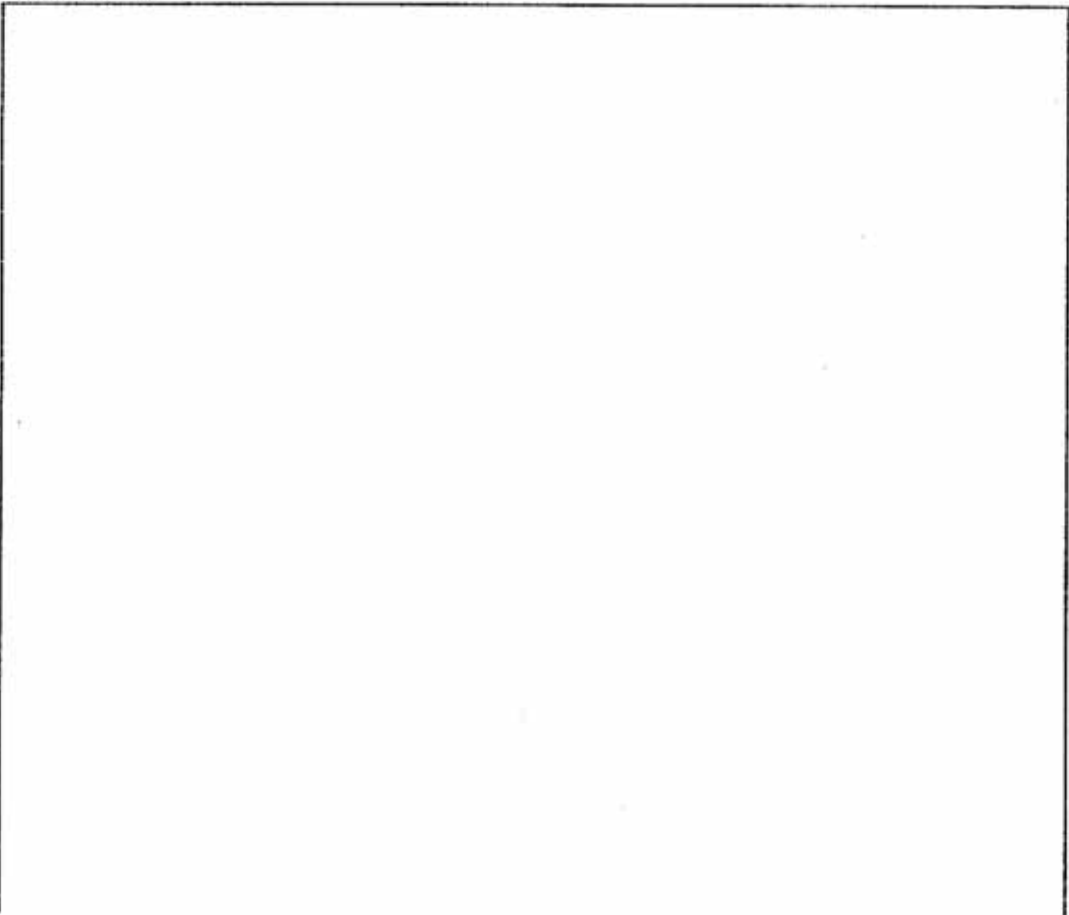
PROSPECCIÓ I CARTOGRAFIA ARQUEOLÒGICA DE LA SERRA
DEL REI CAMPANYA 2007 **FITXA JACIMENTS**

Núm. jaciment

Descripció general

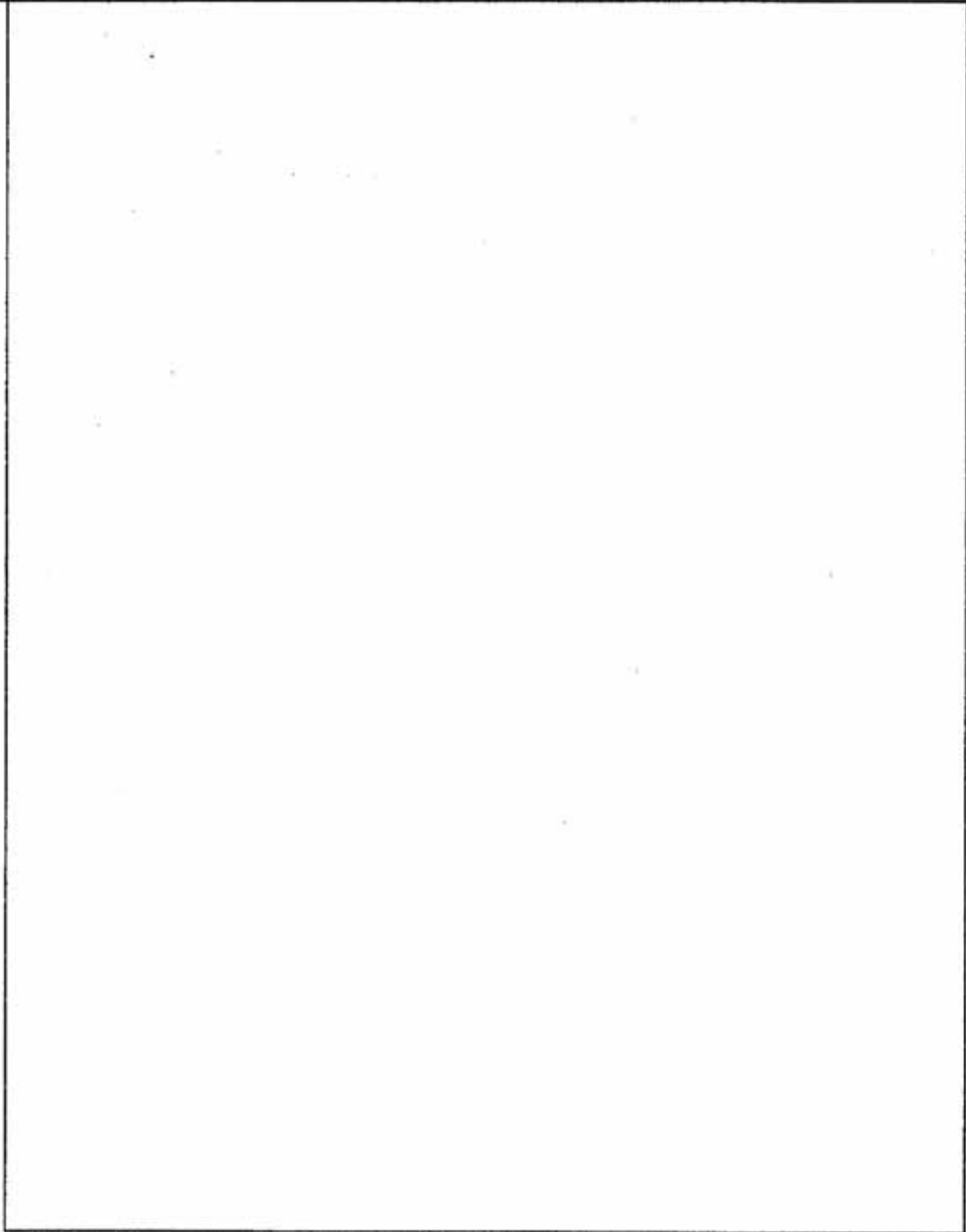
Descripció detallada

Annex II. Dades arqueològiques

PROSPECCIÓ I CARTOGRAFIA ARQUEOLÒGICA DE LA SERRA
DEL REI CAMPANYA 2007 FITXA JACIMENTS

Núm. jaciment

Autoria

Data

ÍNDEX D'ASSENTAMENTS ARQUEOLÒGICS

NA-075.....	61
NA-076.....	63
NA-077.....	67
NA-079.....	69
NA-080.....	71
NA-081.....	73
NA-082.....	74
NA-083.....	76
NA-084.....	77
NA-085.....	81
NA-086.....	83
NA-087.....	85
NA-088.....	86
NA-089.....	88
NA-090.....	89
NA-091.....	92
NA-092.....	94
NA-093.....	95
NA-094.....	96
NA-095.....	97
NA-096.....	98
NA-097.....	100
NA-098.....	101
NA-099.....	103
NA-100.....	105
NA-101.....	105
NA-102.....	108
NA-104.....	110
NA-106.....	111
NA-108.....	112
NA-110.....	114
NA-112.....	116
SO-002.....	118
SO-004.....	119

Annex II. Dades arqueològiques

SO-005	120
SO-006	121
SO-007	123
SO-008	131
SO-009	141
SO-011	142
SO-012	143
VB-001	144
VB-004	156
VB-008	159
VB-017S	161
VB-017I	164
VB-053	167
VB-085	169
VB-086	174
VB-100	175
VB-019	177
VB-089	192
VB-091	194
VB-093	196
VB-096	198
VB-097	201
VB-098	206
VB-105	209
VB-106	210
VB-108	212
VB-110	214
VB-111	216
VB-112	219
AA-024	221
AA-043	224
ESP-015	230
ESP-024	235
NA-004	240
NA-026	242
NA-052	243

Annex II. Dades arqueològiques

NA-061.....	245
TC-026D.....	247
VB-088.....	248

ÍNDEX DE SONDEIGS

NA-084. SONDEIG 01.....	253
NA-085 SONDEIG 01.....	256
NA- 090 SONDEIG 01.....	259
NA-091 SONDEIG 1.....	262
SO-007 SONDEIG 1.....	266
VB-001 SONDEIG 1.....	268
VB-001 SONDEIG 2.....	271
VB-017S SONDEIG 1.....	279
VB-085 SONDEIG 1.....	284
VB-019 SONDEIG 2.....	286
VB-019 SONDEIG 3.....	290
VB- 098 SONDEIG.....	292
NA-004 SONDEIG 1.....	293
NA-026 SONDEIG 1.....	295
NA-052 SONDEIG 1.....	296
NA-061 SONDEIG 1.....	297
AA-024 SONDEIG 1.....	299
AA-043 SONDEIG 1.....	301
ESP-015 CALA 2.....	303
ESP-024 SONDEIG 1.....	306
TC-026 D SONDEIG 1.....	308
VB-088 SONDEIG 1.....	313
VB-088 SONDEIG 2.....	318

ÍNDIX DE FIGURES

Figura 1. Mapa actual de l'Arieja (extret de www.intercarto.com).....	4
Figura 2. Mapa actual de l'Arieja amb la divisió per comuns. A jutjar per les poblacions que esmenta. Chevalier inclou dintre del País de Foix no només la part central de Foix sinó també les comunes de Tarascon sur-ariege i Ax-les-thermes.....	5
Figura 3. Mapa actual de l'Arieja amb la divisió per comuns. A jutjar per les poblacions que esmenta. Chevalier inclou dintre del País de Foix no només la part central de Foix sinó també les comunes de Tarascon sur-ariege i Ax-les-thermes.....	5
Figura 4. Mapa de l'Arieja amb la regió de Couserans remarcada.....	9
Figura 5. Mapa de l'Arieja amb la regió de Couserans remarcada.....	9
Figura 6. Mapa de l'Arieja amb la vall d'Auzat-Vicdessos encerclada en línia discontinua.....	12
Figura 7. Mapa de l'Arieja amb la vall d'Auzat-Vicdessos encerclada en línia discontinua.....	12
Figura 8. Representació esquemàtica d'un orry (Guillot, 2012).....	14
Figura 9. Representació esquemàtica d'un orry (Guillot, 2012).....	14
Figura 11. Representació de l'alçat de la canana d'un orry (Guillot, 2012).....	15
Figura 10 Representacions de construccions d'hàbitat construïdes semienterrades i aprofitant blocs naturals (Guillot, 2012).....	15
Figura 12. Mapa inventari de Orrys a la vall de Seulcem de 1949 (Chevalier, 1951, p.298) , la fletxa mostra la localització de l'Orry dit de Jean Lamic, la llegenda indica que en el moment de fer-se l'inventari encara estava en ús (color fosc).....	16
Figura 13 Planta de l'Orry de Jean Lamic retocada amb la interpretació derivada de la intervenció (Guillot, 2012).....	16
Figura 14. Mapa de Còrsega amb la vall de Niolu ressaltada en línia discontinua.....	17
Figura 15. Planta i alçats d'una cabana a la Vall de Nioulu (esquerra). Planta i alçat de la bergeria (dreta) (Raulin i Ravis-Giordani, 1978).....	21
Figura 16. Pobles de procedència dels informadors de Violant. S'indica el nom del poble i el nombre d'informants que hi va entrevistar. Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la edició de Ignasi Ros (Ros, 2001b).....	23
Figura 17 Mapa de la Vall d'Assua.....	24
Figura 18 Esquema del cycle ramader descrit per Violant i Simorra (Garcia Casas, 2012a).....	26
Figura 19. Representació planimètrica del Tancat 1 i Cabana 1.....	37

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 20. Fotografia aèria del corral de Filià, s'ha integrat el dibuix fet del tancat i la estructura.....	38
Figura 21 Fotografia del Tancat de Filià feta el 1935. Extreta de (Violant, 2001).....	39
Figura 22. Dibuix a escala de les estructures a l'ermita d'Ares.....	40
Figura 23. Zones de pastura del pastor de muntanya de la Vall d'Assua. Estiu del 2014.....	44
Figura 24. “La cabaneta”, refugi on passa la nit Joaquin quan està a la primera zona. (Foto de l'autor).....	45
Figura 25. Mapa del PNAESM amb els assentaments que formen la mostra detallada. 1) Vall de Valarties 2) Vall de Mainera 3) Vall de Casesnoves 4) Vall de Llacs. S'inclouen també els assentaments datats en altres valls.	60
Figura 26. Planta de l'abric NA-075.....	62
Figura 27 Fotografia general de l'abric.	62
Figura 28 Planimetria de l'assentament NA-076 amb les estructures numerades.	65
Figura 29. Planta de les dues cabanes de l'assentament exemptes de la resta d'estructures. (Cabanes 6 i 7).	65
Figura 30. Fotografia general de l'assentament NA-076.	66
Figura 31. Fotografia del Tancat 12 amb murs de menys entitat.....	66
Figura 32. Fotografia del Tancat 2 amb murs més ben definits.	66
Figura 33. Fotografia de l'entrada de l'abric.	67
Figura 34. Planta de l'assentament NA-077.....	68
Figura 35. Planta de NA-076.	70
Figura 36. Fotografia general de l'assentament NA-080.	72
Figura 37. Planta de l'assentament NA-080.....	72
Figura 38. Planta de l'assentament NA-081.....	74
Figura 39. Vista de la munyidora des del tancament intern.....	74
Figura 40. Fotografia del pas comptador. Lloc arqueològic NA-082.	75
Figura 41. Fotografia del lloc NA-083 en pla picat.....	76
Figura 42. Dues fotografies generals de l'assentament NA-084.....	79
Figura 43. Planimetria de l'assentament NA-084.	80
Figura 44. Planta de l'abric 1 de l'assentament NA-085.....	82
Figura 45. Entrada de l'abric 1 de l'assentament NA-085.....	82
Figura 46. Fotografia del recinte NA-086.....	83
Figura 47. Planta de l'assentament NA-086.....	84
Figura 48. Fotografia de l'abric NA-087.	85
Figura 49. Dibuix de l'assentament NA-087.....	85
Figura 50. Fotografia geeneral de l'abric NA-088.	86
Figura 51. Planta de NA-088.	87
Figura 52. Planta de NA-089.	88
Figura 53. Imatge general del conjunt amb l'abric 1 al fons.....	90
Figura 54. Planta de NA-090.	91
Figura 55. Planta de NA-091.	93
Figura 56. Fotografia de l'assentament NA-091.	93
Figura 57. Planta de l'assentament NA-092 Cabana de les Basses de Rius.	94
Figura 58. Fotografia del pas comptador NA-093.....	95
Figura 59. Planta de la cabana NA-094.	96
Figura 60. Planta de NA-095 Abric de l'Estany deth Cap deth Pòrt.....	97
Figura 61. Plantes de les estructures que conformen el lloc arqueològic NA-096.....	99
Figura 62. Planta de l'assentament NA-097 Cabana de l'Estanh deth Cap deth Porth.	100

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 63. Planta del pas comptador NA-098.	101
Figura 64. Foto de la cabana de l'assentament NA-099.	103
Figura 65. Planta de NA-099.	104
Figura 66. Planta de NA-100.	105
Figura 67. Detall de l'entrada de l'abric. NA-101.	106
Figura 68. Planta de l'abric. Assentament NA-101.	107
Figura 69. Planta de l'assentament NA-102.	109
Figura 70. Planta de NA-104.	110
Figura 71. Planta del pas comptador NA-106.	111
Figura 72. Planta de l'assentament NA-108.	113
Figura 73. Plantes de les estructures que formen l'assentament NA-110.	115
Figura 74. Planta de l'assentament NA-112.	117
Figura 75. Fotografia de l'assentament NA-112. Vista del Tancat 1 amb les cabanes al fons.	117
Figura 76. Planta de SO-002.	118
Figura 77. Planta de SO-004.	119
Figura 78. Planta de la cabana i el tancat que conformen l'assentament NA-005.	120
Figura 79. Planta de l'assentament SO-006.	122
Figura 80. Planta de la fase antiga de SO-007 on es poden veure els dos murs i la seva proximitat amb la resta d'estructures.	124
Figura 81. Imatge dels murs 3 i 4 (fase més antiga) sota l'Orri 2 de la fase més recent.	124
Figura 82. Planta de la Cabana 1 de SO-007 amb la localització del sondeig efectuat.	128
Figura 83. Planta de les estructures que conformen la fase moderna de SO-007.	129
Figura 84. Fotografia de l'Orri 2 de SO-007.	130
Figura 85. Fotografia de la Cabana 1 de SO-007.	130
Figura 86. Planimetria de SO-008. Les estructures més recents s'han marcat en blau i en vermell les estructures de la fase antiga.	133
Figura 87. Planta de l'estructura indeterminada de la fase antiga de SO-008.	136
Figura 88. Planta dels tancats de la fase antiga de SO-008.	136
Figura 89. Planta de la Cabana 2, fase moderna de SO-008.	140
Figura 90. Planta del Tancat 2 de SO-008. Fase moderna.	140
Figura 91. Planta de l'abric que conforma el lloc SO-009.	141
Figura 92. Planta de SO-011.	142
Figura 93. Planta de SO-012.	143
Figura 94. Planta de VB-001 Palancó de Llacs amb la totalitat dels seus conjunts.	154
Figura 95. Fotografia de la Cabana 1 del conjunt A on s'ha fet el sondeig 1.	155
Figura 96. Fotografia de la Cabana 1 del conjunt C on s'ha fet el sondeig 2.	155
Figura 97. Fotografia de les estructures de VB-004.	158
Figura 98. Fotografia de l'abric del jaciment arqueològic VB-008.	160
Figura 99. Planimetria de VB-017sup.	163
Figura 100. Planta de l'estructura on s'ha efectuat el sondeig.	163
Figura 101. Planta de VB-053.	168
Figura 102. Planimetria de l'assentament VB-085.	173
Figura 103. Planta de VB-100.	176
Figura 104. Planimetria de l'assentament VB-019 Despoblat de Casesnoves amb els codis dels recintes.	190
Figura 105. Fotografia del Despoblat de Casesnoves. Extremitat de (Gassiot, Garcia Casas i Clemente, 2016).	191

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 106. Planta i alçat de la cabana H6 on s'ha fet el sondeig 2. Extreta de (Gassiot, Garcia Casas, i Clemente, 2016)	191
Figura 107. Planta i fotografia de l'assentament VB-089 Cabana de les Cometes de Casenoves.	193
Figura 108. Planta de VB-091 Cabana II de les Cometes de Casenoves.	195
Figura 109. Fotografia del conjunt.	197
Figura 110. Planta de l'assentament VB-093 Conjunt de les Cometes de Casenoves.	197
Figura 111. Cabanes de la Collada Varada.	200
Figura 112. Planta de l'assentament VB-097.	204
Figura 113. Fotografia de l'assentament.	205
Figura 114. Planta de VB-098, en vermell es marca al superfície del sondeig.	208
Figura 115. Fotografia de l'assentament VB-106.	211
Figura 116. Fotografia de l'abric.	213
Figura 117. Planta de l'abric.	213
Figura 118. Imatge de construcció des de l'est amb el llindar de la porta.	214
Figura 119. Planta de la cabana.	215
Figura 120. Planta de l'assentament VB-111.	217
Figura 121. Visió general del conjunt.	218
Figura 122. Planta de l'assentament VB-112.	220
Figura 123. Planta del conjunt Oest de AA-024 Gerber I.	222
Figura 124. Esquerra imatge dels tancats que formen aterrossaments de AA-024, a la dreta imatge de l'abric.	223
Figura 125. AA-043 tancats frontals a l'abric.	227
Figura 127. Resta de tancats de AA-043.	228
Figura 126. Planta de l'abric de AA-043.	228
Figura 128. AA-043. Imatge de varis dels tancats des de l'abric.	229
Figura 129. Abric 2 on s'ha efectuat la cala.	233
Figura 130. Abric 3 i tancat.	233
Figura 131. Abric 1 i fragment de ceràmica sigil·lada localitzat al seu accés.	234
Figura 132. Algunes de les estructures de l'assentament ESP-024.	239
Figura 133. Fotografia de l'edifici 1 on s'ha efectuat el sondeig.	239
Figura 134. NA-004. Fotografia de la cabana que aprofita l'abric.	241
Figura 135. Planta de l'assentament NA-004.	241
Figura 136. Fotografia de l'assentament NA-026 i de la cala efectuada.	242
Figura 137. NA-052. Fotografia de la cabana.	244
Figura 138. Planta de NA-061 amb la localització del sondeig.	246
Figura 139. Fotografia d'una de les cabanes i al fons diversos tancats.	251
Figura 140. Fotografia general del jaciment VB-088 amb el conjunt central al mig.	251
Figura 141. Planta dels tres conjunts localitzats. El conjunt descrit i incorporat es troba al centre,	252
Figura 142. Secció del sondeig 1 a NA-084.	255
Figura 143. Plantes dels nivells definits al sondeig 1 de NA-085.	257
Figura 144. Secció del sondeig nord i sud de NA-085.	258
Figura 145. Secció del sondeig de NA-090.	260
Figura 146. Plantes dels nivells 4 i 5 del sondeig NA-090.	261
Figura 147. Plantes dels nivells 1, 2 i 3 del sondeig de NA-090.	261
Figura 148. Secció nord del Sondeig 1 de NA-091.	263
Figura 149. Planta dels nivells 3 i 4 del Sondeig 1 de NA-090.	264

Annex II. Dades arqueològiques

Figura 150. Planta dels nivells 1 i 2 del sondeig 1 de NA-091.....	264
Figura 151. Planta dels nivells 5 i 6 del Sondeig 1 de NA-091.	265
Figura 152. Planta i secció del sondeig. Abaix fotografia del nivell on es va trobar el fogar i es va recollir la mostra de carbó.	266
Figura 153. Secció nord del sondeig 1 a VB-001A. Cabana 1.....	269
Figura 154. Planta del sondeig A a cota -131cm. Es pot veure el nivell 5, les pedres definides com a nivell 6 i les restes del nivell 3 a dalt a la dreta.	270
Figura 155. Plantes dels nivells del 1 al 4.....	277
Figura 156. Planta final del nivell 4 del sondeig 2 a VB-001. C3 és el codi del carbó datat.....	278
Figura 157. Secció del sondeig a VB-017S.....	282
Figura 158. Planta de la UE 2 del sondeig a VB-017S.....	283
Figura 159. Planta de la UE 1 del sondeig a VB-017S.....	283
Figura 160. Perfil oest i perfil nord del sondeig de VB-085.	285
Figura 161. Planta de la cabana amb la localització de les estructures sondejades i plànol de detall.....	289
Figura 162. Planta del sondeig.....	291
Figura 163. Perfils de la cala estratigràfica amb els tres nivells diferenciats per colors.....	305
Figura 164. Perfils del sondeig.....	307
Figura 165. Perfils nprd i oest de la cala a l'estructura de l'assentament TC-026D.....	311
Figura 166. Planta del nivell 4 on han aparegut els troncs datats.....	312
Figura 167. Planta del nivell 4 del sondeg 1 de VB-088.....	315
Figura 168. Planta del nivell 7 del sondeig 1 a VB-088.	316
Figura 169. Planta del nivell 5 del sondeig 1 a VB-088.	316
Figura 170. Planta de la UE 2002 del sondeig 2 de VB-088.	320